

עו"ד חגית לב

להתגרש מבלי להתרושש

היבטים פיננסים בהליכי גירושים

תוכן עניינים

1	הקדשה, תודות
2	הקדמה
3	למי מיועד הספר?
4	פרק א: גירושין בישראל
6	גישור בגירושין
8	סיפורי מקרה ממשרדי
16	הכל תלוי בכם
17	איך מתגרשים? שלב טרום הגירושין
21	אלטרנטיבות - הסכם גירושין או תביעת גירושין
21	גירושין בהסכמה
22	מה חשוב לציין בהסכם גירושין?
23	העילות לביטול הסכם גירושין
24	מלחמת גירושין
26	פרק ב: סוגיות בחלוקת רכוש
26	חלוקת רכוש שוויונית - אבן הנגף של מרבית המתגרשים
27	מעורבות של צד שלישי
28	'נכסים ביתיים' - דירת המגורים
29	פירוק שותפות בנכס
29	החזר 'מתנות' שהעניקו ההורים
31	איך תגנו על הפנסיה שלכם בגירושין?
32	מעבר מחלוקת נכסים אישיים לחלוקת נכסים עסקיים
33	חברה משפחתית
36	הערכת שווי חברה ומוניטין לקראת גירושין

פרק ג: בעלי עסקים ומנהלים בהליך גירושים	
38	בעלי עסקים ומנהלים - מה מטריד אותם בהליכי גירושים?
39	צעדים ראשונים לבעל עסק שמתגרש
40	מוניטין אישי ומוניטין עסקי
45	מה שווי העסק שלך ומה ניתן לעשות על מנת להשאיר אצלך כמה שיותר בהליך הגירושים?
48	הברחת נכסי חברה
50	חלוקת מניות או מכירת שוויין בעת גירושים
51	משבר משפחתי גם בעסק
55	חישוב ערך המניות בחברה
55	מהו המועד הקובע להערכת שווי החברה או העסק?
56	חלוקת זכויות וחובות
57	איך מחלקים זיכיון בגירושים?
58	איך לקבל חלק גדול יותר מהעסק?
60	למה כדאי לבעל עסק לפנות לעו"ד לפני שהוא מכריז על גירושים?
פרק ד: גירושים בהיי-טק	
61	חלוקת רכוש - שכירים בכירים
61	הבעיות בחלוקת רכוש וממון
62	כמה שוות האופציות?
64	דין של אופציות ומניות של עובד שכיר בחברת סטארט-אפ בעת הליך גירושים
69	שווי המוניטין המקצועי של איש היי-טק
70	אקזיט
72	מיסוי בגירושים של אנשי עסקים מיסוי מניות ונכסים
72	תכנון מס נכון במסגרת הליכי גירושים

73	פרק ה: הגנות משפטיות, אלטרנטיבות לתביעות גירושים
73	הסכם ממון
	איך עורכים הסכם ממון?
76	הסכם ממון שנחתם לפני הנישואים או במהלכם
78	כיצד ניתן לשנות הסכם ממון?
79	חשיבותו של הסכם ממון
81	באילו מצבים יבטל בית המשפט הסכם ממון?
82	יישוב סכסוך
84	תפקידו של מגשר בגירושים
87	בוררות בהליך גירושים
89	סיכום

90	פרק ו: מזונות
90	מזונות ילדים ואישה
91	הקטנת מזונות ילדים
92	הגדלת מזונות ילדים
92	מזונות במסגרת הליכי ההוצאה לפועל
94	פעולת אכיפה
95	סוגיות נוספות בענייני מזונות
96	מזונות אישה
98	משמעות המגורים בנפרד
99	התלות בתקציב המשותף
100	דרכי פעולה מומלצות
101	תביעת מזונות
104	פסיקת מזונות ילדים
105	התוצאות

פרק ז: הסדרי שהות	106
חלוקת זמני שהות	106
ההגדרה של הסדרי שהות	108
כמה מילים על חזקת ילדים והסדרי שהות	113
סרבנות קשר - תסמונת הניכור ההורי	114
האם המצב הקיים, בנוגע להסדרי שהות, מפלה את הגברים לרעה?	115
מחמירים בקלות	116
החלטות משותפות	116
פרק ח: אבהות	117
תביעת אבהות	117
גניבת זרע ובדיקת רקמות	118
ממזרות	119
פרק ט: אלימות במשפחה	120
אלימות במשפחה - מכה לזוגיות	120
אלימות במשפחה - לשון החוק	121
צו הגנה	121
תוכנו של צו הגנה	122
תלונות שווא	123
התוצאות של תלונות שווא	125
חשוב להתייעץ עם עו"ד החל מהשלב הראשון של החקירה	127
החטא ועונשו	128
מתי מוגשת תלונה?	128

פרק י: חוות דעת מומחה	131
-----------------------	-----

מי הוא מומחה?	131
---------------	-----

פרק יא: נישואים אזרחיים וידועים בציבור	134
--	-----

אלטרנטיבות לנישואין	134
---------------------	-----

נישואים אזרחיים	136
-----------------	-----

ידועים בציבור - חיים ללא נישואין	138
----------------------------------	-----

הסכם זוגיות משפחתית/ הסכם לחיים משותפים	141
---	-----

פרק יב: סיפורי מקרה	142-163
---------------------	---------

פרק יג: סיכום	164
---------------	-----

דרך פעולה בהתאמה אישית.....	164
-----------------------------	-----

מה ההבדל בין עו"ד גירושין טוב לבין עו"ד גירושין מצוין?....	168
--	-----

עצות לבחירת עו"ד ולדרך התנהלות מומלצת...	170
--	-----

להתחתן נכון	172
-------------	-----

כלו כל הקיצים - סיום	178
----------------------	-----

הקדשה

להורים שלי, אודרי ומנשה אסלן, שחיים בליבי, מקדישה לכם ספר זה. מהוריי למדתי על אהבה, שיעור חשוב לחיים בתוך ילדות רצופת אתגרים. במהלך השנים למדתי לקבל את מה שתוכנן להיות התסריט של חיי ומשם לצמוח ולגדול. באופן זה למדתי איך כן לשמור על ערך הזוגיות. תהי מנוחתכם עדן.

תודות

תודה לכל לקוחותיי שנתנו בי אמון להוביל אותם בדרך חתחתים. במהלך ההליך המשפטי עברנו יחד דרך שתחילתה הייתה מעורפלת ובסופה הצלחנו. תודה שסמכתם עליי בהובלתכם בדרך המשפטית שהתווייתי עבורכם. חלקכם אפילו חברתם יחד לחברות מחודשת בזכות ההבנה וההכרה שיש גם דרך טובה לסיום מערכת יחסים. בזכותכם אני ממשיכה להאמין, לקוות ולהיות אופטימית בדרך שלי. אפשר וצריך לסיים מערכת יחסים זוגית בדרך מכבדת. כל הכתוב בספר מתייחס לנשים ולגברים כאחד, ואין בו משום אבחנה מגדרית. סיפורי המקרה מבוססים על מקרים אמיתיים שאירעו במשרד עורכת דין חגית לב והשמות הבדויים נועדו לשמירה על פרטיות ועל חיסיון. ספר זה אינו בא להחליף ליווי וייעוץ משפטי ומקצועי של עורך דין. לכל אדם יש את המקרה המיוחד שלו והוא זקוק להיוועצות אישית בנושא חשוב ומהותי של גירושים.

כל הזכויות שמורות © חגית לב

אין להעתיק, להפיץ, לשכפל, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לפרסם, לשדר או לקלוט בכל דרך או אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר, שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור לחלוטין אלא בהסכמתה מפורשת של המחברת בכתב ומראש.

הקדמה

ספר זה נולד מתוך ניסיון רב שנים בהן עזרתי לאלפי גברים ונשים לעבור את הליך הגירושים לצד שליטה ניהולית וכלכלית בעסקיהם ובנכסיהם, והכל תוך כדי שמירה על הטהור מכל - ילדיהם. החלטתי לכתוב אותו, לאחר שנוכחתי באינספור מקרים, בהם טרם הגיעם אלי, נעשו טעויות קריטיות מתוך אי הבנה של משמעות התהליך ושל השלכות הצעדים שנקטו על תוצאות הליך הגירושים. גירושים אינו אקט יחיד המתרחש בנקודת זמן ספציפית. זהו תהליך מורכב ומסועף המשפיע בכל היבט חיים מעבר לזוגיות - הרגשי, הכלכלי, ההורי, החברתי ולעתים גם התעסוקתי. גם אנשים קרי רוח ומחושבים, עלולים למצוא עצמם בסערת רגשות המשפיעה על קבלת ההחלטות שלהם ועל פעולותיהם. לעתים, מתווספים גורמים חיצוניים אשר נותנים לבעלי הדין עצות אחיתופל לא מקצועיות המתהפכות כחרב פיפיות. לכן, היה חשוב לי להעניק לקוראי הספר, את מירב הידע הבסיסי הנחוץ לניהול תהליך גירושים באופן אשר ימחיש שאובדן הזוגיות אינו מחייב אובדן שליטה מוחלט ופגיעה בילדים. הגם שגירושים כרוכים בכאב, הרי שאפשר להציל זוגות מגירושים רעילים, מגירושים מכוערים ומגירושים נקמניים, כל זאת באמצעות כלים ייחודיים שפיתחתי לניהול הליך מכובד ואסטרטגי תוך שליטה הורית וכלכלית.

גירושים אינם עניין פשוט; החיים מתהפכים מן הקצה אל הקצה, והעתיד לוט בערפל, אך אם כבר נפל הפור והתקבלה ההחלטה להתגרש, ספר זה יעמוד לרשותכם וישמש עבורכם מורה דרך. הניסיון הרב שרכשתי והיכרותי הרבה את תחום הגירושים מאפשרים לי לצפות כמה צעדים קדימה, למזער נזקים ולהתכונן למגוון מצבים - צפויים יותר או פחות. בכך ניתן להימנע מדיונים מתישים, מכאבי ראש ומנזקים כלכליים רבים ולסיים את ההליך בפרק הזמן הקצר האפשרי. האינטרסים של הלקוחות שלי הם נר לרגליי, לכן אני קשובה למטרות שהגדרנו יחד בתחילת התהליך וביחד איתם, בהליכה נחושה ובטוחה אנו פועלים להשגתן. לצד הפן הכלכלי, שאותו יש לשמר ולטפח גם במהלך ההליך, נמצאים גם ילדים שעליהם יש לשמור מעימותים משפטיים, ולזכור, כי בהליך גירושים אפשר לקבל את מה שמגיע לכם מבלי לפגוע במי שחשוב לכם. התנהלות מאופקת ומכובדת במהלך ההליך תשמר את היחסים עם הילדים, וכך גם תוכלו להמשיך להיות מעורבים בחייהם תמיד.

תתגרשו בכבוד,

שלכם,

חגית לב

למי מיועד הספר?

הספר נכתב לאור הצורך הברור בקרב זוגות מתגרשים לקבל את כל המידע, הכלים והדרכים שיסייעו להם לעבור את הליך הגירושים בצורה הנכונה והאפקטיבית ביותר. פירוק התא המשפחתי הוא תהליך מורכב, קשה ומטלטל עבור בני הזוג ובני משפחותיהם. עליהם להתמודד עם מצבים לא מוכרים, מאיימים ומבלבלים. מטרת הספר היא לספק ארגז כלים שילווה אתכם לאורך התהליך, ישפוך אור על סוגיות שאינן מוכרות ויחדד נקודות שיש לכם ספקות בנוגע אליהן.

בעזרת הספר ניתן להימנע מטעויות אקוטיות ובעיקר לקצר את תהליך הגירושים, כך שיהיה ממוקד וענייני. התוכן העשיר בספר מעלה למודעות את המשמעויות ואת ההשלכות של כל אספקט בגירושים ומאפשר להבין אותן לעומקן.

קודם להוצאת הספר לאור בחנתי ומדדתי את הצרכים העולים בקרב מתגרשים. מצאתי, כי נוסף על ייעוץ מקצועי, קיים צורך בבעלי מקצוע נוספים שישפכו אור על הנושא ויספקו כלים שיסייעו למתגרשים ולבני משפחותיהם מבחינה נפשית ורגשית. עיון בספר יחשוף אתכם למידע מקצועי ועדכני לגירושים נכונים.

הספר נכתב עבור מי שניסה את כל הדרכים כדי למנוע את פירוק התא המשפחתי, בחן אותן לעומק והבין, כי המוצא היחיד שעומד בפניו הוא יציאה ממערכת היחסים וניתוקה, עדיף באמצעות גישור או הסכם מוסדר, ללא מאבקים ומלחמות שאין בהם מנצחים.

בעזרת הספר ניתן להבין לעומק מהו תהליך הגירושים, מהם השלבים הנדרשים בתהליך המורכב הזה, עצות "עשה ואל תעשה" שנכתבו לאחר ניסיון רב שנים, התייעצויות שונות עם אנשי מקצוע מומחים בתחומם, וסיפורים אישיים של מתגרשים ובני משפחותיהם.

הספר יסייע לסיים את הליך הגירושים במינימום זמן וכאב, לכם וליקיריכם, בהבנת מצבים שונים ובאופן ההתמודדות איתם בהליך הגירושים, בהם: היחסים עם הילדים, מערכות יחסים עם חברים, מתחים נפשיים ועוד.

- פרק א' - גירויים בישראל

שרון ואורי נשואים שנים רבות. בשנתיים האחרונות, לאחר שנולד בנם השלישי, יצאה שרון באחד הימים לסופר כדי לקנות דבר-מה. היא החליטה, שלא כהרגלה, לחצות את השדרה ולחזור הביתה דרך הפארק השכונתי, שם שוכן קניון קטן. מבטה נפל על שמלה אדומה יפהפייה בחלון הראווה של חנות בוטיק השייכת למעצבת-על. שרון, שבזמן האחרון מתוסכלת מהקשר שלה עם אורי ואינה מרגישה נחשקת או מוערכת, הייתה בטוחה באותו הרגע שרכישת השמלה תפתור את כל בעיותיה. היא הוציאה את הארנק ושלמה בתשלומים סכום מוגזם של ₪ 4,000, וזאת לאחר הנחת ענק של 50%. שרון חזרה הביתה וחיכתה לבעלה עם ארוחת ערב ויין, כולה שמחה, גאה וטובת לבב. כמה שעות לאחר מכן נכנס הביתה אורי, אשר רגיל ששרון מקבלת את פניו בקרירות, והפעם עיניה חייכו אליו, חשד עלה בראשו ואז כשראה את השמלה האדומה הבין למה התנהגותה הייתה שונה הפעם, בד בבד גם הבין שמדובר ברכישה יקרה. אורי עבד כל חייו ובנה את עצמו בעשר צאצאותיו. הוא התרגל מבית שבגדים קונים בגלל צורך ולא בגלל רצון. באותו הרגע לא הבחין אורי בכוונותיה של אשתו המנסה להחיות את חיי הנישואים או בצורך העז שלה בתשומת לבו. שרון לא הבחינה בטינה שהצטברה אצל בעלה ולא התחשבה בהרגלים הטבועים בו. התוצאה - כל אחד מהם ראה באחר איום. אומנם הזוג לא התגרש, אבל יש בתיאור הזה להמחיש, כי לכל אחד יש סיפור פנימי המנהל אותו, שהוא הסיבה האמיתית לגירויים.

בשנים האחרונות מתקיים דיון ציבורי נרחב בעניין עליית מקרי הגירויים בעולם בכלל ובישראל בפרט. לפי הערכות ישנות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, כרבע מהזוגות באוכלוסייה הכללית בישראל מחליטים בכל שנה לפרק את המסגרת המשפחתית שהקימו ולהיפרד. חשוב לציין, כי האוכלוסייה הכללית כוללת בתוכה גם מגזרים שונים, אשר אחוז הגירויים שם נמוך באופן יחסי (כגון: דתיים, חרדים, דתות שונות). כיום, על פי הערכות, מדובר כבר בשליש מהאוכלוסייה שפונה לגירויים. הגורמים העיקריים לעלייה בשיעור הגירויים הם חברתיים, תרבותיים וכלכליים, והם מושפעים, כמוכן, מהתמורות שחלו בחברה הישראלית בפרט ובעולם בכלל, במהלך בעשורים האחרונים. כלכלנים טוענים שככל שהתאמת בני הזוג טובה יותר, כך גדל הרווח מהנישואים ומתאפשרת יציבות ביניהם. ילדי הזוג, למשל, מעלים את

רווח הנישואים, וכך גם השקעת בני הזוג בהון משפחתי ייחודי וצבירתו. כלומר אך טבעי הדבר שככל שרווח הנישואים גדול וייחודי יותר, כך הקשר יציב יותר והאובדן בפרידה רב יותר. עם זאת, בימינו זוגות מגיעים לנישואים מצוידים במשאבים רבים מאשר בעבר. זאת ועוד, הם מתחתנים בגיל מאוחר יותר ואף מביאים לעולם פחות ילדים. כלומר מידת היציבות אמורה להיות גבוהה יותר¹. עם זאת, החברה כיום מאופיינת בפתיחות ובליברליות המאפשרות להתגרש ביתר קלות, ואכן ניכרת עלייה במקרי הגירושים אפילו בקרב אוכלוסיות מדתות שונות וממגזרים שונים. גם הגידול באוכלוסייה הינו גורם לכך שמספר המתגרשים גדל, וישנה הכרה בתאים משפחתיים חדשים שאינם "קלאסיים". במילים אחרות, הגירושים עצמם אינם נתפסים כבושה, ככישלון או כמשהו לא נעים, אלא הם מקבלים לגיטימציה, ועל כן קל יותר לממשם. ואולם, מובן שכאשר לבני הזוג יש ילדים, הם אלו שעומדים במרכז ומושפעים באופן ישיר מהגירושים, וההשלכות יכולות להיות הרסניות עבורם. בישראל יש עוד פרמטרים העלולים לפגוע ביציבות, כמו נישואים בין-עדתיים או נישואים בין בני דתות שונות העשויים ליצור חיכוכים בנושאי ציפיות וסדרי עדיפויות. אם נחזור למנוחים הכלכליים, נישואים בין-עדתיים או בין בני דתות זהות יציבים יותר, כיוון שעל פניו הפערים בין בני הזוג קטנים יותר, ולכן הם יעילים יותר והרווח מהם גבוה יותר. לסיום נציין את מקומן של הנשים בחברה. קידום מעמד האישה במאה השנים האחרונות, פיתוח הקריירה הנשית ויציאה מוגברת למקומות העבודה מפחיתה מהתלות הכלכלית בבן הזוג ופותרת אפשרויות רבות יותר. כך הנשים אינן מוגבלות ותלויות כלכלית בבן הזוג, וכיום כבר ניכרות תמורות ורואים משפחות בהן הנשים הן מקור פרנסה עיקרי או שווה לגברים.

לעתים המוצא הנכון וההכרחי למשבר בזוגיות הוא אכן גירושים. ואולם, יכולות להיות סיבות שונות ומגוונות שביגין תקבלו את ההחלטה להתגרש. דרכי הפעולה שלי מתבטאות בבחינה עניינית ועמוקה של מצב הזוג לפני שמתחילים לתכנן את הפרידה עצמה וכל מה שכרוך בה מבחינה משפטית, כדי שלא תקבלו החלטה פזיזה. כיום החוק מחייב התדיינות בדרכי הידברות והסכמה בין בני הזוג. יחד עם זאת, אם אכן התקבלה ההחלטה להתגרש, מכל סיבה שהיא, ההליך מלווה גם כך ברגשות מעורבים שלכם, של משפחתכם ולעתים אף של הסובבים אתכם. לכן אני כאן, כדי ללוות אתכם מתחילת ההליך ועד לסופו, ואף להמליץ על דרכי פעולה גם בשלב של ההסתגלות לחיים בנפרד.

1 לוי, עליזה. 2006, "גירושין בישראל: היבטים דמוגרפיים-חברתיים", סוציולוגיה ישראלית ח, 1 (תשס"ז 85-65).

גישור בגירושים

הליך גישור מתייחס לכל המעורבים בגירושים ובהם הילדים, כמובן. מגשר, כשמו כן הוא, אמור לדאוג לשני הצדדים ולייצג את שניהם בהליך. אל המגשר מגיעים בדרך כלל זוגות שבחרו לפרק את החבילה בדרכי נועם ושביכולתם להסכים על עניינים רבים. עורך דין מגשר, אשר הוסמך לכך, יכול לסייע לבני הזוג להגיע להסכמות בקשר לילדיהם, לרכושם ולאופן הפירוד ביניהם, כך שכולם יהיו מרוצים.

למעשה, הפנייה למגשר היא בבחינת הסכמה בין בני הזוג על כך שאינם רוצים מלחמות, ובסופו של דבר, הם מיטיבים עם עצמם ובעיקר עם ילדיהם, שיהיו תמיד הנפגעים הראשונים מהגירושים. חשוב מאוד שהמגשר יהיה גם עורך דין, ולהפך. במקרים רבים הגירושים מאופיינים בתהליך מכוער, ולעתים בני הזוג מגיעים אליו פגועים בשל סכסוך מתמשך או בשל קשיים בניהול חיי המשפחה.

לרוב, הגירושים אינם קלים לבני הזוג ולסובבים אותם, בעיקר לילדיהם, על אחת כמה וכמה כאשר אין המדובר בגזרת גורל אלא בבחירה של הצדדים או של אחד מהם. הצדדים גם יכולים לבחור להתגרש בדרך רגועה, הכול תלוי בהם ובמידת הרצון הטוב שלהם להתגרש מהר ולהקטין עד כמה שאפשר את הסכסוכים. בדרך כלל, כל צד שוכר לעצמו את שירותיו של עורך דין כדי שיילחם עבורו, אך יש גם דרך אחרת - עורך דין מגשר. אם אתם מחפשים עורך דין לגירושים כדאי שתשקלו הליך גישור. הליך גישור טומן בחובו יתרונות נוספים: ראשית, אם ילדים מעורבים בגירושים, הם לא ייחשפו למלחמות ולצורך לבחור צד, כפי שעלול לקרות במקרים רבים. שנית, הליך הגישור מהיר יותר ממאבק משפטי.

לאחר שנוצרה הסכמה, נחתם ואושר ההסכם בבית הדין או בבית המשפט לענייני משפחה באמצעות המגשר, אפשר להתגרש במהירות. עם קצת רצון טוב של כל אחד מהצדדים, הכול יכול לעבור בשלום יחסית. ככלל, על פי החוק שנכנס לתוקפו בשנת 2016, חובה לקיים הליך של הידברות והסכמה (מעין גישור) בענייני משפחה לפני הגשת תביעות, בניגוד לדין הכללי האזרחי, שם אין חובת גישור.

לאחר חקיקת החוק להסדר התדיינויות בסכסוכי משפחה תשע"ה-2014, חל איסור לפתוח בהליך גירושים בדרך של תביעות, אלא יש לפתוח בהליך יישוב סכסוך.

רק אם לא צלח הליך יישוב הסכסוך, אפשר להגיש תביעות זה נגד זה. למעשה, קבע המחוקק, כי הפתרון הראשון לבני הזוג העומדים להתגרש הוא הליך יישוב סכסוך. במקום הליך זה, אפשר לפנות באופן פרטי לעורך דין מגשר לענייני משפחה, כפי שהיה טרם החוק.

בהליך הגישור ניתן להגיע להסכמות ואז להגיש הסכם גירוש לאישורו של בית המשפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני.

במקרה בו בחרתם בהליך יישוב סכסוך אז עליכם לפנות למזכירות בית המשפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני, להגיש טופס יישוב סכסוך ואז תיקבע לכם ישיבה ראשונה ביחידת הסיוע. ביחידת הסיוע תיפגשו עובד/ת סוציאלית/ת לצורך היכרות והבנת המקרה הפרטי שלכם. לאחר הישיבה הראשונה יקבעו אם יש טעם בהמשך ניהול ההליך במסגרת יחידת הסיוע ויבדקו אם יש היתכנות מצד בני הזוג להגיע להסכם. במידה וכן, יחתימו את הצדדים על טופס ארכה ועיכוב הליכים משפטיים לצורך ניהול ההליך ביחידת הסיוע.

במסגרת ניהול ההליך ביחידת הסיוע לא ניתן להגיש תביעות. קיימת אפשרות לקיצור ההליכים ביחידת הסיוע באישור של בית משפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני. אם ההליך ביחידת הסיוע יצלח אזי ייחתם בסופו הסכם גירוש, ואם לא יצלח, יפנו הצדדים להגשת תביעות.

מובן וברור, כי בהליך הגישור ובהליכים המתקיימים ביחידת הסיוע יש זכות לייצוג באמצעות עורך דין. מדובר בזכות יסוד מהותית, שהרי ללא ייצוג אין הצדדים מודעים לדין ולפסיקה הנהוגים בעניינם. במסגרת החוק להסדר התדיינויות נקבע, כי הפגישה הראשונה היא בגדר פגישת היכרות שבמסגרתה יוחלט כיצד לנהל את ההליך. הפגישה תתקיים ביחידת הסיוע שליד בית המשפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני. ייתכן שבסופה יופנו הצדדים לרשימת מגשרים חיצוניים פרטיים או שיחידת הסיוע, בנוכחות עורכי הדין של הצדדים, תסייע לצדדים ליישב את הסכסוך ביניהם במפגשים הבאים. הפגישות ביחידת הסיוע חסויות, וחל איסור לפרסם את הנאמר בהן.

סיפורי מקרה ממשרדי

יפית ונמרוד

הרקע:

יפית פנתה למשרדי לאחר שגילתה, כי בעלה, נמרוד, בגד בה, אומנם הבגידה הייתה חד-פעמית אך ממנה נולד לו ילד. יפית הנבגדת נוהלה על ידי משפחתה, אשר עודדה אותה לנקום בו. אף שהוצע לה הליך גישור, הציעה לה משפחתה חמומת המזג אחרת - הצעה שבסופו של דבר יכולה הייתה לפגוע בילדיהם המשותפים. הבעל, שנבהל על כי נתפס בקלקלתו, חשש לשלם כתובה ולתת חלקים גדולים מהעסק שבבעלותו ופנה לייעוץ אצל עורך דין מטעמו לגיבוש אסטרטגיה. למרבה הצער, נעשה שימוש בפחדיו, ועורך הדין שלו המליץ לו לא לראות את הילדים כאמצעי לחץ על האישה כדי שתיסוג מדרישותיה.

הטיפול:

במסגרת האסטרטגיה שבניתי לפתרון הסכסוך, יעצתי ליפית להתרכז בגירושיה ולנסות לבוא עם בעלה בדברים דרך הליך גישור. הבעל, אשר עד עתה היה קרוב מאוד לילדיו, חזה בהתדרדרות הנפשית של ילדיו שהרגישו, כי הם מאבדים את אביהם. לבסוף נשבר הבעל ובחר להתקרב לילדיו ולסיים את מערכת הנישואים בגישור, בדרך מכובדת וטובה. באמצעות הליך גישור מתאים אפשר להתגרש מבלי לפגוע זה בזה, ובעיקר מבלי לפגוע בילדים המשותפים.

התוצאה:

הצדדים פנו למגשרת שהיא גם עורכת דין. הצדדים היו מיוצגים בהליך הגישור. לאורך הדרך שמרתי על זכויותיה של יפית מול נמרוד, ואף הצלחנו לקבל יותר מחמישים אחוזים מהרכוש שכן הבעל נשאר עם העסק והיכולות שלו להשתכרות גבוהה עולות על יכולותיה באותה עת. הילדים נמצאים באחריות הורית משותפת, והם מטופלים אצל מטפלת משפחתית שמסייעת לצדדים להנגיש לילדים את הגירושים של הורים.

הרקע:

רון רוני נשואים כדת משה וישראל מזה 10 שנים. במהלך נישואיהם נולדו לשניים שני ילדים, גיל וגילה בני שלוש ושנה. רון ניהל עסק מצליח לייבוא וייצוא מתכות לבנייה ורוני עבדה כעורכת דין עצמאית וסייעה לרון בעסקו. לדאבונה, בשל שינויים בעולם בצריכת מתכת, בשלוש השנים האחרונות העסק של רון ירד בפעילות העסקית ובשנה האחרונה העסק קרס כלכלית לחלוטין. בחודשים האחרונים רון חדל מלעבוד תוך שהוא מצוי במשבר נפשי עקב קריסת העסק אותו הקים וניהל כל חייו. רוני המשיכה לעבוד במקצועה ואולם עם קריסת העסק של רון, היקף עבודתה ירד ב-80% כך שגם משכורתה לא הספיקה לכלכלת הבית. מאז אותו משבר, רון לא מתפקד וניסיונותיה של רוני לעודד אותו, כשלו. רון הפך להיות תוקפני כלפיה וכלפי הילדים, חסר סובלנות והחל יוצא מידי ערב עד השעות הקטנות של הלילה. רוני דיברה עם רון על העניין מספר פעמים אך זה המשיך בשלו עד שרוני גיבשה בעצמה החלטה כי מעוניינת להתגרש.

הטיפול:

רוני פנתה למשרדי וביקשה לקבל ייעוץ כיצד היא יכולה להביא לפירוק נישואיה מרון, שכן לא יכולה הייתה לשאת עוד את התנהגותו כלפיה וכלפי הילדים. הסברתי לרוני שכיום בכדי להתגרש בישראל יש צורך לקיים הליך מקדים לתביעה שנקרא "הליך ליישוב סכסוך" לפיו על בני הזוג להתייצב לפגישות מהו"ת (מידע, היכרות ותיאום). זהו הליך מעין גישורי בו נפגשים הצדדים ומנסים להגיע להבנות ביניהם לגבי הגירושים ולעיתים נדירות אפילו מצליחים לחזור ולחיות יחד בשלום. הסברתי לרוני שאם לא יצלח ההליך הגישור ובסופו של יום תחליט רוני, כי היא מעוניינת להמשיך בתביעת גירושים אז לא תהיה מניעה לעשות כן.

רוני ניסתה להבין למה החוק מכריח אותה לדבר עם רון והסבירה שהיא מפחדת ממנו, מהתגובות שלו ורוצה שההליך יסתיים כמה שיותר מהר. הסברתי לרוני שמטרת החוק היא לנסות וליישב את הסכסוך עם רון, אבי ילדיה, בדרך הולמת ואולי יצליחו למנוע עוגמת נפש לילדים ולכל הגורמים המעורבים, שכן הליך הגירושים הנו מורכב, רגיש, אמוציונאלי ולא נעים שגם כולל בחובו הוצאות כספיות לא מעטות. רוני חששה קצת מההליך, אך החליטה כי רוצה להתקדם להמשיך הלאה ולהתגרש מרון וכל מה שיידרש היא תעשה.

לבקשתה של רוני, הגשתי לבית המשפט לענייני משפחה בתל אביב בקשה ליישוב סכסוך ובמקביל פניתי למגשרת פרטית, שכן מדובר היה במקרה סבוך והיה צורך מצידה של רוני להתחיל בתהליך לפני המועד שנקבע לישיבה הראשונה ביחידת הסיוע, שכן המועד שנקבע היה מאוחר יחסית עבורה.

התוצאה:

הגיע היום והשניים נפגשו בליווי עורכי דינם והחלו לספר את סיפורם בפני המגשרת ליאור. בשיחה פירטו השניים את המצב הנפשי בו הם מצויים, על הקושי הכלכלי והאישי, על היחס של רון כלפי רוני ועל תחושת חוסר ההבנה והתמיכה אותה הרגיש רון מרוני. השיחה הראשונה בין בני הזוג הייתה שיחה של האשמה, רון האשים את רוני ורוני האשימה את רון והשניים היו טעונים וכעוסים עד שהשיחה נגמרה בפיצוץ. לאחר כשבוע התקיימה פגישה נוספת בין השניים במסגרת הליך יישוב הסכסוך, במפגש זה ההתנהלות הייתה שונה ועדינה קצת יותר מהפגישה הקודמת. עורכי הדין הרגיעו את לקוחותיהם והסבירו להם את חשיבותו לשמירה על ערך המשפחה. המגשרת, בדרכה, ניסתה לפשר בין הגשרים הרגשיים בין השניים. בתום הפגישה, ביקשה רוני לדבר עם רון לבד, השיחה הייתה נעימה ובמסגרתה אמרה רוני לרון שהיא אוהבת אותו ונורא נפגעה מהיחס שהפגין כלפיה. רון השיב לרוני כי הוא גם אוהב אותה והסיבה שהתנהג ככה זה מלחץ נפשי, אכזבה עצמית ובעיות כלכליות. לאחר שיח ודברים השניים הסכימו לתת הזדמנות נוספת לזוגיות שלהם תוך התחייבות הדדית לכבוד הדדי, תמיכה ואהבה.

סיכום:

הליך הבקשה ליישוב סכסוך הוא הליך שאומנם נכפה על הצדדים ואולם ניתן להפיק מההליך תועלת כפי שקרה במקרה של רון ורוני. הגם, שלא נערכה בפועל פגישה ביחידת הסיוע, עצם העובדה שיש עיכוב הליכים משפטיים במסגרת הבקשה ליישוב סכסוך, הרי שיש מניעה מהגשת תביעות מיידיות שיש בהן, לעיתים, גרימת נזקים ועצם הגשת התביעות מביאה לרוב את הצדדים לנקודת אל חזור, דהיינו, לנקודה ממנה כבר לא יחזרו לחיות ביחד. לעיתים גורם שלישי כגון מגשר יכול לגעת בנקודות הכואבות ולנסות לפתור אותן ובכך לחסוך הליך כואב, פגיעה בילדים, והוצאות כספיות מיותרות. במקרים כאלה רצוי גם להיעזר במטפל שיסייע לצדדים להנמיך להבות ולטפל בבעיות הרגשיות שלהם. חשוב להיות מיוצג בהליך, שכן עורך דין המומחה בתחום, יכול לכוון ולסייע להגיע לתוצאה שתטיב עם הלקוח שלו.

הרקע:

הגר ואדיר הם זוג משמיים על כך כולם מעידים. הזוג נשוי באושר מזה 51 שנים והם מנהלים משק בית משותף בעיר גבעתיים ולהם 5 ילדים. הגר היא הנדסאית בניין ואדיר הוא מנכ"ל של חברה ציבורית ידועה. אדיר עובד שעות רבות, יוצא מהבית בשעה 7 בבוקר וחוזר בשעה 22:00. הגר התקשתה עם השעות הרבות שבהן עובד אדיר, אך הייתה מאושרת לדעת כי העבודה עושה לו טוב ומסבה לו הנאה, אושר ואף גמול כלכלי ראוי.

יום אחד חברה של הגר, מירית, ביקשה להיפגש עם הגר ביחידות ולספר לה משהו שנגלה לעיניה לפני כשבוע. כשהשניים נפגשו, מירית סיפרה להגר שלפני שבוע, בזמן שעשתה ריצה על רצועת החוף ראתה את אדיר בחוף הים בהרצליה הולך לאורך החוף שלוב ידיים עם אישה זרה שאינה מכירה כשהם צמודים ומחובקים. הגר אחוזת ההלם לא האמינה למשמע אוזניה ולרגע לא ידעה איך המכה הזאת נחתה עליה. מירית הצטערה בפני הגר ואמרה לה שהרגישה מחויבות לספר לה אחרת הייתה מרגישה רגשות אשמה כל חייה. הגר נפלה בוכה על כתפה של מירית וחשה כי עולמה חרב עליה.

הטיפול:

לאחר הפגישה עם מירית, הגר החליטה לפנות למשרדי העוסק בתחום הגירושים בכדי להביא את הנישואים עם אדיר לסופם. המעמד לא היה נעים ונוח להגר והיא התביישה לספר לי את אשר עשה לה בעלה אדיר. הבטחתי להגר, כי כל מה שהיא תספר לי יישאר לאוזני בלבד ואני כאן בכדי לתמוך בה ולכוון אותה בדרך הטובה ביותר מבחינה משפטית. הגר סמכה עליי והחלה לספר לי את המקרה, תוך שהיא בוכה וכואבת. היא ציינה, כי אינה מאמינה שהגיעה למצב הזה.

הרגעתי את הגר ושאלתי אותה כיצד אני יכולה לסייע לה. הגר מבלי לחשוב פעמיים אמרה לי, כי היא מעוניינת בגירושים. היא לא הייתה מעוניינת לחיות אף לא דקה אחת נוספת עם אדיר. היא הרגישה פגועה ונבגדת ועל זה לא תוכל לסלוח לו בחיים. הבנתי לליבה של הגר והמלצתי לה להגיש בקשה ליישוב סכסוך והסברתי לה את משמעותה המשפטית של הבקשה. הגר הפצירה בפניי, כי אינה מעוניינת ביישוב סכסוך ואינה מעוניינת בגישור. הסברתי להגר, כי בטרם הגשת תביעה לגירושים יש צורך להגיש תחילה בקשה ליישוב סכסוך.

מדובר בהליך שהוא חובה במסגרתו מתקיימות 4 פגישות שבהן מנסה עובד סוציאלי מטעם יחידת הסיוע להביא את הצדדים להסכמות בגירושים והכל בליווי של עורכי הדין ששכרו הצדדים. הגר התרעמה מהרעיון, אך פעלה בהתאם להוראותיי. פעלתי מיד להגשת בקשה ליישוב סכסוך לבית המשפט לענייני משפחה ונקבעה לבני הזוג פגישת מהו"ת (מידע, היכרות ותיאום) ביחידת הסיוע. לפתע, הגר סירבה לשתף פעולה עם ההליך, אך מכיוון שהחוק מחייב אותה היא השתתפה בו. ביחידת הסיוע הפנו את הצדדים לנהל משא ומתן באמצעות עורכי הדין של הצדדים.

התוצאה:

במסגרת ניהול המשא ומתן בין עורך הדין של הבעל לבני, הצליחו בני הזוג להגיע להסכמות הנוגעות להסדרי השהייה של הילדים ותשלומי מזונות על ידי אדיר להגר. לגבי יתר העניינים, הגר נשארה מבוצרת בעמדתה ורצתה לקחת לאדיר יותר ממחצית הרכוש המשותף כדי להתנקם בו על מה שעולל לה וכדי לזכות בצדק בבית המשפט. הסברתי להגר את הדין מבחינת חלוקת רכוש והיא הבינה שבית המשפט אינו מפצה על טיעוני צדק. הגר הבינה והשתכנעה שכדאי להמשיך ולנהל את המשא ומתן. חזרנו לנהל את ההליך ביחידת הסיוע ומיצינו את ארבעת המפגשים שם. לבסוף, לא הגענו להסכמה, כי הגר עמדה על שלה וביקשה להתגרש מאדיר, אשר נמלך בדעתו וסירב להתגרש. לכן ביקשה ממני להגיש בשמה תביעת גירושים בה יכרוז כל הנושאים שבהם לא הגיעו הצדדים להסכמה במהלך המשא ומתן. ישיבות המשא ומתן שהיו בין הגר לבין אדיר צמצמו את המחלוקות ביניהם כך שהם נגרעו מכתב התביעה אותו הגישה הגר נגד אדיר.

סיכום:

עורך דין המתמחה בתחום יכול לייצג את הלקוחות שלו גם בהליכי משא ומתן המתנהלים בפני יחידת הסיוע בהליך שנכפה על הצדדים, ולהפיק מכך תועלת לטובת הלקוחות שלו ולהביא לצמצום המחלוקות עת הגשת התביעה בבית המשפט לענייני משפחה או בבית הדין הרבני.

הרקע:

רועי ומיכל, זוג נשוי כדמו"י (כדת משה וישראל) מזה 7 שנים. רועי עובד בהיי-טק ומשתכר בשכר שמעל הממוצע ומיכל היא מורה בבית ספר יסודי עובדת בחצי משרה ומגדלת את ילדיהם המשותפים לינוי בת 6 ושי ומיה תאומים בני שנה. רועי ומיכל כבר הרבה שנים מרגישים שזו לא הזוגיות שחלמו עליה, אפילו רחוק מכך. מיכל בשנה האחרונה מרגישה שהיא לא יכולה יותר להיות בקרבתו של רועי והיא מנסה כל פעם להתחמק ממנו בטענות אחרות בכדי שלא יפגשו. מיכל חשבה שאם יבואו ילדים נוספים לעולם ייתכן והמצב ישתפר, אך מיכל מרגישה, כי ההפך בדיוק קרה וכעת היא בטוחה יותר מתמיד, כי אינה מעוניינת להמשיך את חייה עם רועי.

הטיפול:

מיכל פנתה אל משרדי, העוסק בתחום המשפחה וביקשה ממני לסייע לה להתגרש מבעלה רועי. הסברתי למיכל, כי במקרה הספציפי שלהם, ראוי תחילה כי תפנה לבעלה ותנסה להגיע אתו להבנות לעניין הגירושים. מיכל הקשיבה לעצתי ואולם לאחר שיחה עם רועי מיכל הבינה, כי רועי לא מעוניין להתגרש והצהיר בפניה, כי אם תצא כנגדו למאבק הוא ימרר לה את החיים. מיכל המפוכדת פנתה אליי בכדי שאסייע לה בפתרון השאלה המשפטית- כיצד ניתן להתגרש מרועי בצורה המהירה ביותר ללא שהיא וילדיה יפגעו? הסברתי למיכל אודות הליך יישוב סכסוך הנהוג בבתי המשפט לענייני משפחה ובבתי הדין הרבניים, בשנים האחרונות.

מיכל ראתה בהליך זה כמעכב את הגירושים המיוחלים מרועי ובכל מקרה לא הייתה מעוניינת באינטראקציה עימו לאור איומיו. הסברתי למיכל את הרציונל שמאחורי ההליך ואת מטרתו החשובה, אך מיכל בשלה עמדה וביקשה, כי הדבר יסתיים בצורה המהירה ביותר. מיכל ביקשה ממני לעשות כל שביכולתי לזרז את ההליך. לבקשת מיכל, הגשתי לבית המשפט לענייני משפחה בקשה ליישוב סכסוך.

בני הזוג ועורכי הדין התייצבו בפני עובדת יחידת הסיוע מספר פעמים בהתאם לדרישת החוק, ואומנם מפגישה לפגישה מיכל הרגישה מאוימת יותר ומפוכדת יותר. פעלתי ודיברתי בשמה בהליך הגישור, כאשר מיכל לאורך כל ההליך הצהירה, כי היא מפחדת ממנו וכי יפגע בה או בילדים. פעלתי להגיע בשמה של מיכל להבנות עם רועי ושימשתי לה כפה בהליך הגישור תוך שאני שומרת על האינטרסים שלה

בפני רועי ועורך דינו. במהלך הגישור בני הזוג לא הצליחו להגיע לכלל הבנות ביניהם. הדבר החשוב ביותר למיכל היה משמורת קבועה על הילדים עם הסדרי שהייה רחבים כדי שתוכל להשקיע בהם ובלימודיהם. רועי התנגד נחרצות לדרישתה של מיכל וביקש, כי המשמורת תהיה משותפת עם הסדרי שהייה מורחבים לטובתו, למרות שרועי עובד שעות רבות ובקושי הגיע הביתה, אלא בשעות הערב המאוחרות. משלא הגיעו בני הזוג להבנה כלשהי בנוגע ליישוב הסכסוך ביניהם ו/או לעניין הגירושים, בתום ארבע הפגישות הודיעו בני הזוג כי לא עלה בידם להגיע להסכמות כלשהם. מיד לאחר סיום פגישות הגישור, מיכל ביקשה ממני להמשיך בהליך הגירושים מרועי וכמה שיותר מהר שכן לא יכולה הייתה לשאת יותר את נוכחותו בבית ובחיייה. הגשתי תביעה לבית הדין הרבני בעיר חיפה אליה כרכתי את עניין משמורת הילדים, הרכוש, המזונות והמדור.

התוצאה:

הליך של יישוב סכסוך לעיתים יכול לגרום לאפקט הפוך מזה שאליו כיוון המחקר. במקרה זה ייצגתי את מיכל בהליך יישוב הסכסוך ושימשתי לה כפה בהליך, כאשר היא הייתה מפוחדת וסגורה כתוצאה מהסיטואציה המלחיצה ומאימויו של רועי, אילו מיכל לא הייתה מיוצגת יכול והייתה נשברת מול הלחץ של רועי, עורך דינו או אפילו המגשרת וחותרת על הסכם תחת לחץ על דברים שהיא לא באמת מסכימה עליהם.

סיכום:

במקרה מסוג זה חשוב להיות מיוצג על ידי עורך דין מקצועי ומיומן בכדי לשמור על האינטרסים ועל הזכויות אשר יכולת להירמס על ידי הצד שני ולעיתים על ידי המערכת עצמה.

רקע:

גִּיּוּרָא וּגְלִית נשואים מזה 11 שנים, לזוג שלושה ילדים. גִּיּוּרָא הוא עורך דין מאוד מצליח וגלית היא רופאה מאוד מצליחה. השניים משתכרים במשכורות גבוהות. טרם נישואיהם, גִּיּוּרָא וגלית חתמו על הסכם יחסי ממון בכדי להבטיח את רכושם אותו הביאו לפני הנישואים. ברשות גִּיּוּרָא טרם הנישואים היו 4 דירות וברשותה של גלית היו 5 דירות. במהלך נישואיהם רכשו השניים עוד 5 דירות ויאכטה יוקרתית. יום אחד גִּיּוּרָא חזר הביתה מוקדם מהרגיל, לאחר שהיה יום רגוע ושקט אצלו במשרד. גִּיּוּרָא הלך לכיוון המטבח, אך לפתע שמע קולות מהמקלחת. גִּיּוּרָא הלך אט אט למקלחת וכשפתח את הדלת נדהם לראות את גלית עם לא אחר מאשר חברו הטוב ביותר, מתנשקים. גִּיּוּרָא ההמום לא ידע את נפשו מרוב צער, הוא גער בחברו הטוב ובאשתו, יצא מביתו לכיוון רכבו ונסע להוריו להירגע מהסיטואציה הקשה אותה ראה זה עתה. לאחר אינספור ניסיונות של גלית להידבר עם גִּיּוּרָא ללא הצלחה, הודיע גִּיּוּרָא לגלית כי הוא מעוניין להתגרש כמה שיותר מהר ושלא תיצור אותו קשר, אלא באמצעות עורך דין.

הטיפול:

גִּיּוּרָא הגיע למשרדי וסיפר לי אודות מעלליהם של אשתו גלית וחברו הטוב ביותר. גִּיּוּרָא הפציר בי שהוא לא מעוניין להמשיך בחייו עם גלית ורוצה להתגרש ממנה ויפה שעה אחת קודם. הבנתי את מצבו הנפשי הקשה של גִּיּוּרָא והבטחתי לו שאלוה אותו בהליך הגירושים. הסברתי לגִּיּוּרָא, כי על פי החוק היום אין אפשרות להגיש מיידית כתב תביעה לגירושים, אלא יש להגיש קודם בקשה ליישוב סכסוך. גִּיּוּרָא כעס ולא היה מוכן להידברות עם גלית, ובמיוחד לא רצה להגיע לישיבה הראשונה לבד וללא נוכחות של עורכת דין מטעמו. גִּיּוּרָא מסר לגלית, כי הוא מעוניין להתגרש מאחר ונפגע באופן חמור. גִּיּוּרָא לא יכול היה לחשוב על הרעיון שהוא נשוי לאדם כה שפל מבחינתו. הסברתי לגִּיּוּרָא, כי החוק אינו מותיר ברירות בפני מי אשר מבקש להגיש תביעת גירושים וכי זהו הליך חובה שאם בסופו לא מגיעים הצדדים להסכמות, ניתן יהיה להגיש תביעה לגירושים. גִּיּוּרָא הבין את המצב וביקש כבר לפתוח בהליך. פעלתי בהתאם למבוקשו של גִּיּוּרָא ואכן נקבעו פגישות מה"ת (מידע, היכרות ותיאום) שמטרתן להביא את הצדדים להסכמות וקיימת חובה להתייצב לפגישות אלה. גִּיּוּרָא ידע מראש, כי אינו מעוניין להגיע לכלל הסכמה

עם גלית ואף לקח לעצמו כמטרה להתנקם בגלית ולעמוד על לקיחת המשמורת על הילדים לעצמו. הסברתי לו שבמלחמה הזו, כמו בכל מלחמה, אין מנצחים ונוכל למקסם את התוצאות בהליך גישור מבלי להיכנס לסאגה של בתי המשפט.

התוצאה:

במסגרת ההליך ביחידת הסיוע הופנו הצדדים לגישור עם ייצוג של עורכי הדין. הליך הגישור היה טעון וכואב מאוד במהלכו בכה גיורא והיה צריך הפסקות רבות. גלית לא גילתה אמפטיה, שכן הייתה לחוצה מענין חלוקת הסדרי השהייה באופן מורחב יותר לטובת גיורא. המגשר היה מאוד נחוש לסיים את המחלוקת בין הצדדים ואולם עם כל הקושי שבדבר גיורא עמד על שלו ורצה להתגרש מגלית. גלית סירבה להתגרש והציבה תנאים בלתי מקובלים. גיורא אמר לי מראש כי הוא חושש מההליך, אך הוא צריך ייצוג הולם שישמור על זכויותיו המלאות מבלי לוותר על זכויותיו לטובת גלית. לשמחתנו, שכרנו שירותיו של חוקר פרטי כבר בתחילת התהליך והוכחנו את בגידתה של גלית. בנוסף, גם הוכחנו הסתרת כספים שביצעה גלית. החומרים שאספנו קודם להליך הגישור סייעו לנו להגיע לתוצאות הטובות ביותר במסגרת הגישור.

סיכום:

גיורא היה מיוצג לאורך כל ההליכים ביחידת הסיוע ובגישור. הוא קיבל הרבה חוסן מהייצוג והוא החל לעמוד על שלו. אילו היה גיורא מגיע לבד להליך המהותי ייתכן והיה קורס תחת הלחץ של הצד שכנגד, דבר אשר היה רומס את זכויותיו. בדיוק מסיבה זו מומלץ להיות מיוצג על ידי עורך דין מקצועי אשר ייתן ייצוג הולם וראוי וישמור על זכויות לקוחותיו.

הכול תלוי בכך

הליך גירושים יכול לגרום פצע פעור בחייהם של בני הזוג אם הוא מלווה במאבקים משפטיים וכספיים, בעיקר במאבקים מכוערים שנועדו להכפיש ולהתיש, ואיש מבני הזוג אינו מרוויח מהם. ברוב המקרים המאבקים האלה מסתיימים בהפסד של שני הצדדים. אם נוסיף להליך הזה ילדים, הרי שהפצע ילך ויגדל, והכאב יגבר. לא פעם הוא מותיר צלקות ברורות בנפשם של הילדים הרכים. יש הורים הנוהגים בעוינות זה כלפי זה מול הילדים עוד זמן רב לפני ההחלטה על הפירוד. במסגרת עבודתי עם גורמים טיפוליים נאמר לי, כי במקרים כאלה יעדיפו ילדים את הפירוד, כי יש בו

משום הקלה על כל בני הבית, גם אם ייאלצו להתמודד עם קשיים ואתגרים בהמשך. לעומתם, יש הורים שאינם מאושרים יחד אך הם מצליחים להסתיר זאת מעיני הילדים. במצבים כאלה, נוצרת אשליה אצל הילדים, כי הוריהם צריכים להישאר יחד. בהתנהגותם טמון חשש לנזק נפשי שייגרם בעקבות היעדר תקשורת. כך או כך, אין תשובה חד-משמעית לשאלה כיצד לנהוג כאשר המצב האולטימטיבי של נישואים מוצלחים ומאושרים במשפחה מאוחדת אינו מתקיים. לכן חשוב להדגיש בכל פעם מחדש כמה הכרחי ליצור לילדים סביבה בטוחה ומוגנת, וכדי להצליח בכך יהא לפעמים על בני הזוג לחיות תקופת מה בנפרד גם בלי להתגרש. לפעמים יהיה צורך של ממש לשדר 'עסקים כרגיל', ובלבד שיישמר הסכסוך הזוגי ברמת עצימות מתונה, ובני הזוג יצליחו לתפקד כהורים למרות המשבר².

בניגוד לתדמית המכוערת המקובלת של הגירושים, יש הבוחרים לפרק את התא המשפחתי בדרך רציונאלית - הם מבינים, כי הליך מובנה ומסודר, נטול מלחמות אגו ורצונות נקם, לא רק יועיל למעורבים בו, אלא גם עשוי להיות תחילתו של תהליך צמיחה הן להורים והן לילדיהם.

איך מתגרשים?

שלב טרום הגירושים

גירושים הם אף פעם לא חדשות טובות, וחשוב לנסות ולשמר את התא המשפחתי כמעט בכל מחיר - לפחות לטובת הילדים. אבל לעתים המציאות הופכת לבלתי נסבלת, ולפעמים מתחילה לקנן תחושה שגם הצד השני "משתעשע" ברעיון לפתוח בהליכי גירושים.

במקרים כאלה מומלץ למהר ולהתייעץ עם עורכי דין, מפני שקיימת משמעות גדולה מי מהצדדים פנה ראשון לפתיחת הליך יישוב סכסוך אותו ניתן לפתוח בבית המשפט לענייני משפחה או בבית הדין הרבני.

רבות דובר על החוק המחייב זוגות לעבור הליך גישור, אבל מעטים יודעים שהמרוץ בין הבעל לאישה לאיזו ערכאה לפנות (בית המשפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני) - ממש לא נפסק. בלי קשר להליך גישור, אם ההליך "מתפוצץ", ולצערנו ברוב המקרים הוא לא צולח - מאבק הגירושים יעבור לערכאה שעליה יחליט מי שהגיש את בקשתו ראשון. אם הבעל הקדים והגיש את הבקשה ליישוב סכסוך, אזי

הוא יקבע היכן ינוהל מאבק הגירושים, ולהיפך.

אם בני זוג נקלעים למשבר ויש חוסר ודאות במערכת המשפחתית, קודם שמחליטים על דרכי התמודדות כדאי לקבוע פגישת ייעוץ אצל עורך דין לדיני משפחה, אפילו אם הגירושים אינם על הפרק. הָכוּנה טובה יכולה להוריד את מפלס החרדות ולהרגיע את הפחדים. רבות מוטל על הכף, ויש צורך להגן הן על הילדים והן על הכספים, לכן כדאי להיות מוכנים מראש לכל אפשרות - ראשית, להיעזר בשירותיו של עורך דין העוסק אך ורק בגירושים, ולא בעורך דין שסייע לחבר בתביעת נזיקין או בזה שערך את חוזה הקנייה של הבית; שנית, יש לשכור את שירותיו של עורך הדין הטוב ביותר עבורכם בתחום דיני גירושים.

עליכם לדרוש המלצות והוכחות לכך שהצליח לנצח בתיקי גירושים במקרים הדומים למקרה הספציפי שלכם. תחום המשפט רווי במהמורות, במלכודות ובפיתולים - ורק עורך דין מנוסה ומקצועי ביותר ידע לנווט ביניהם בהצלחה. חשוב מאוד שהעורך דין שבחרתם יהיה בעל חשיבה ומיומנות פסיכו-חברתית, בעל כישורי ביצוע, בעל ידע מקיף בחוק ובפסיקה וגם בעל יכולת ניתוח פסיכולוגי-אנושי של המקרה הספציפי. חשוב שידע לנתח את המקרה הספציפי וכן ידע לנתח היטב את העובדות, אחרת עובדה אחת שאינה עולה בקנה אחד עם האמת יכולה להשמיד את כל האסטרטגיה שנבנתה. המלצתי האישית היא שבטרם תפנו להליך של גירושים ודאו שאכן עשיתם כמיטב יכולתכם כדי לשקם את מערכת הנישואים ולשמור על התא המשפחתי, אם באמצעות טיפול זוגי ואם באמצעות טיפול פרטני או שלקחתם פסק זמן והקדשתם אותו לחשיבה שקולה בעניין. היתרון של טיפול זוגי על פני טיפול פרטני הוא זיהוי הבעיות העומדות לפני כל אחד מבני הזוג וטיפול יסודי בהן, תוך כדי הבנה, כי כל צד יכול להתמודד עם דרכי הטיפול שיוצעו.

מניסיוני, הזוגות שהצליחו להציל את נישואיהם הם אלה שהתחייבו לעשות ככל האפשר כדי שהנישואים יצליחו. הם הציבו לעצמם יעד לשמור על חיי הנישואים, והם עומדים בו, חרף הקשיים הנובעים מחיי הזוגיות. כאשר אנו מחליטים להתחייב, אנו למעשה מחליטים לעבוד קשה ולקבל עלינו אחריות כדי לשקם את הנישואים בשל הבנת ההשפעה שעלולה להיות לגירושים על ילדינו ועל מצבנו הכלכלי והרגשי. עם זאת, לפעמים ההחלטה להתגרש היא נכונה, כי אי אפשר לגשר על הפער בין בני הזוג או בגלל אירוע כלשהו שהוביל להידרדרות ביחסים ביניהם. אם בני הזוג מיצו את כל האפשרויות לשיקום היחסים ביניהם ולא נותרה ברירה, כדאי שהליך הגירושים יהיה נכון ומכבד.

על אף הסטיגמה הרווחת בחברה, לא תמיד כדאי לגבר להגיע לבית הדין הרבני ולא

תמיד כדאי לאישה לפנות לבית המשפט לענייני משפחה - הכול תלוי בנסיבות. למשל רק בית הדין הרבני יוכל למנוע מהבעל להוציא את האישה מהבית; קוראים לפעולה הזו 'צו מדור ספציפי', והיא כדאית לנשים במקרים רבים (לעתים נדירות ניתן הצו גם לגברים. ברוב בתי הדין רואים בסעד זה כסעד לנשים בלבד). בית הדין הרבני עשוי גם לפסוק מזונות לאישה, כלומר הבעל יחויב בתשלום חודשי, מלבד מזונות הילדים, כדי לדאוג לרמת החיים של שבה הורגלה האישה לפני תחילת הסכסוך. לעתים יהיו אלו סכומים גבוהים שישולמו לאישה מדי חודש עד שייתן לה הבעל גט. מזונות אישה הם בסמכות מקבילה של בית הדין הרבני ושל בית המשפט לענייני משפחה.

כיום, ישנם מקרים חריגים בהם גם האישה משלמת לגבר תשלומים חודשיים - יש בנושא פסיקות מועטות של בית המשפט לענייני משפחה. אם כן ניתן לראות שבכל ערכאה ניתן להנות מסעדים שונים ומגדריים.

צריך לזכור שאם יקדים הבעל את האישה בפנייה לערכאות, יוכל למנוע ממנה את הגישה לנכסים המניבים של המשפחה, כמו העסק המשפחתי שלרוב הבעל משמש בו דמות מפתח (ואני כמובן עושה פה הכללה. לא כל העסקים המשפחתיים נשלטים בידי גברים, בייחוד לא בעידן שלנו). קיימת גם סכנה של הברחת נכסים על ידי הבעל, פעולה שתתקשה האישה למנוע אם לא תתכונן היטב ומראש ליום שאחרי תחילתו של מאבק הגירושים. אם הבעל הוא היוזם, הוא גם יוכל ביום אחד למשוך כספים רבים מחשבונות הבנק המשותפים, ולמעשה לשתק כלכלית את האישה, ולהפך: אם האישה היא היוזמת, הרי שגם היא תוכל למשוך כספים ולשתק כלכלית את הבעל. אומנם, הכספים שנטל מי מהצדדים, יוחזרו בסופו של עניין, אבל עד אז יוכל השיתוק הכלכלי לפגום ביכולת להתמודד משפטית עם הליך הגירושים. לכן אם אתם מהרהרים ברעיון הגירושים, כדאי להתייעץ עם עורך דין מבעוד מועד על זכויותיכם ועל הטקטיקה והאסטרטגיה המומלצת לכם.

מה עושים?

חשוב לוודא, כי יש ראיות שיוכלו לתמוך בצד שלכם בסיפור. הראיות יכולות להיות בדמות מסמכים המוכיחים קיומן של זכויות, כמו: הוצאות, נכסים, יכולת השתכרות וכן הלאה. יש לדאוג לתיעוד באופן דיסקרטי וחוקי, כיוון שאלמלא הסודיות, ידעו בן או בת הזוג על הכוונה להתגרש, ויתחילו בפעולות הכנה משלהם או שיגישו ראשונים את ההליך המשפטי לגירושים. במצבי קיצון של אלימות בין בני הזוג רצוי להצטייד בהקלטות בן הזוג להוכחת התנהגותו האלימה, בין שמדובר באלימות

פיזית ובין שמדובר בלימוד מילולי.

והנה סיפור ממשרדי הממחיש את חשיבותן של הראיות. אורנה ובעלה הם דתיים מהמגזר החרדי. במרוצת השנים התברר אט-אט לאורנה, כי בעלה בוגד בה ומנהל חיים כפולים. לאחר התייעצות עמי שכרה אורנה חוקר פרטי שאימת כי בעלה מנהל מערכת יחסים ארוכה עם אישה אחרת.

יתרה מכך, הבעל העמיד לרשות המאהבת חנות באמצעות שימוש בכספים המשותפים של בני הזוג, כדי שתעבוד לידו. אורנה נדהמה מגילוי הבגידה הכפולה וביקשה להתגרש, אולם בעלה הכחיש את הבגידה. לנוכח הכחשותיו נאלצה אורנה לתבוע את בעלה לגירוש, ומשעמד על סירובו להתגרש הפעילה לחץ באמצעות תביעת הכתובה. השימוש בחקירה פרטית הוביל לזכייתה בתביעת הכתובה.

אופן התנהגותכם בתהליך תלוי בכם, והוא יכול לזרז את סיומו של הליך הגירוש. ראשית, חשוב לשמור על קור רוח, גם אם אתם בשיאו של הליך הגירוש. חשוב להקפיד על התנהגות העשויה להועיל לשני הצדדים, קור רוח מגן מפני החוויה המטלטלת המאפיינת הליך גירוש. נוסף על כך, הוא עשוי למנוע משני הצדדים טעות במסגרת המשפט, אם בכלל מגיעים למשפט. שנית, כדאי לשמור על דיסקרטיות בנוגע לנקודות התורפה שלכם.

ולבסוף, חובה להימנע מהסתה של הילדים נגד בן או בת הזוג אם אתם מעוניינים לצמצם את הנזקים ואת הקשיים הנלווים לגירוש. הסתה היא מעשה שאינו הוגן כלפי בן או בת הזוג, ובטח שאינו הוגן כלפי הילדים. הסתה היא שורש כל רע ואסור בתכלית האיסור לעשות בה שימוש, בין במודע ובין שלא במודע.

כלל, מה שצריך לעמוד לנגד עיניכם הוא טובת הילדים. על כן יש להימנע מעירובם בהליך הגירוש, וחשוב לוודא כי הם אכן מבינים ששני הוריהם עדיין אוהבים אותם למרות הפרידה הצפויה. זכרו כי גם אם הסתיימו חיי הנישואים, ההורות המשותפת נמשכת למשך כל חייכם.

למעשה, מרגע שהתקבלה ההחלטה להתגרש ניצבות לפניכם שתי דרכים עיקריות לפנות להליך של גירוש: מלחמה-תביעת גירוש או גירוש בהסכמה, ובכלל זה הליך של גישור. אין דרך אחת, יש דרך המתאימה לכם. כל מקרה לגופו וכל תהליך הוא אינדיבידואלי. בדרך כלל הדרך המתמקדת בהסכמה, פשוטה יותר מתביעת גירוש, ורצוי לבחור בה אם אפשר, כי פנייה לערכאות משפטיות היא יקרה, ארוכה ומתישה. בהסדר גירוש הפגיעה הכלכלית והנפשית של הנפשות המעורבות פחותה מזאת הנלווית לתביעת גירוש.

אומנם חשוב שתנהגו על פי העצות של עורך הדין ששכרתם (מתוך הנחה שאתם

סומכים עליו ובטוחים בשיקול דעתו), אבל אני ממליצה לכם להיות ערניים להתנהלותו בכל התהליך, ובשלב זה בפרט. מחד גיסא, אם הוא מסרב לכל פשרה ומדרבן אתכם לא להתפשר, לא להסכים, ולהילחם בכל הכוח, כנראה הוא מעוניין לגרור את משפט הגירושים על פני שנים רבות לשם הגדלת רווחיו. מאידך גיסא, אם הוא דוחף אתכם לסיים מהר את כל התביעות ולוותר על חלקים נרחבים ברכוש שלכם באופן שנראה לכם לא הוגן ומקפח, אתם יכולים להביע את דעתכם ואת התנגדותכם. זכרו שילדיכם ובני משפחתכם מעורבים בעניין, והם סובלים, לכן כדאי לסיים את הליך הגירושים כמה שיותר מהר, אך באופן שיאפשר לכם התחלה נאותה של חיים חדשים ובלי שתפסידו את רכושכם, הלוא עבדתם קשה עבורו כל השנים!

אלטרנטיבות - הסכם גירושים או תביעת גירושים

גירושים בהסכמה

המילה 'גירושים' מעוררת אצל רובנו אסוציאציות של ריבים מתמשכים, לעתים עקובים מדם, ומלחמת חורמה האורכת שנים באולמות בתי המשפט. לעומת זאת, גירושים בהסכמה אינם נערכים באולמות בתי המשפט, ודין ההסכמים בהם אינו נגזר על ידי שופט חיצוני שאינו קשור למערכת היחסים בין בני הזוג והחלטתו קרה ומושפעת מכל מיני גורמים. הסכם גירושים כמוהו ככל חוזה משפטי אחר, לכן חשוב שייתן מענה לנסיבות המקרה וחשוב שיגן על הצדדים ולא יהא נתון לפרשנות שאינה עולה בקנה אחד עם הכוונה האמיתית של הצדדים. חשוב שההסכם יכלול התייחסות לחלוקת רכוש, משמורת על הילדים ותשלום מזונות ילדים.

הסכם גירושים מסודר מסייע ליישב מחלוקות הקשורות לגירושים ועשוי לסייע גם בחילוקי דעות הנוצרים לאחר הגירושים. ההסכם זוכה למעמד מיוחד בתפיסה המשפטית, משום שמעמדו הוא כשל הסכם שעליו חלים עקרונות חוק החוזים הכלליים, ובד בבד תוקפו הוא כשל פסק דין. לפיכך הגדיר בית המשפט העליון הסכם גירושים אשר קיבל את תוקפו הנדרש, כאמור, כעדיף על פני הסכם חוזי רגיל שאין לו תוקף של פסק דין.

מכאן שהסכם הגירושים הוא כלי יעיל, נוח וטוב לסיום חיי הנישואים, והוא מחליף את הדיונים המתישים והארוכים בערכאות השונות.

לגירושים בהסכמה יש עוד יתרונות, שהמהותי בהם הוא האפשרות להשכין שלום בין בני זוג שלא הסתדרו זה עם זה בחיים המשותפים, ולהוביל אותם ליחסים המאופיינים בכבוד הדדי, בהבנה ובדרך ארץ בעת פרידתם. מלבד העובדה שגירושים

בהסכמה נערכים בתרבותיות ובניסיון כן ואמיתי לשמור על כבודם של שני בני הזוג, הם גם חוסכים זמן יקר של היטלטלות בין בתי המשפט והבירוקרטיה, חוסכים הוצאות מיותרות על עורכי דין, ובעיקר חוסכים עוגמת נפש לבני הזוג ולילדיהם. במילים אחרות, ההסכם מקנה חיסכון בזמן, כמו גם בהוצאות סכומי עתק על עורכי דין, בכאבי לב ובעוגמת נפש מיותרת.

גירושים בהסכמה או גירושים מתוך רצון והדדיות הבאים לידי הסדר בהליך של גישור עתידיים להקל על בני הזוג המתגרשים. ההסכמים שנחתמו בגירושים בהסכמה יחזיקו מעמד זמן רב יותר מפסקי דין שנגזרו בבית המשפט, שבדרך כלל ייטו לטובת אחד מן הצדדים ויתירו את האחר מקופח. עם זאת, ולהשלמת התמונה, אציין מגוון בעיות שעליכם להכיר ועלולות להתעורר עקב ההסכם האמור.

ראשית, לעתים ייתקלו בני הזוג בסוגיות שהם לא חשבו עליהן בעת חתימת ההסכם. כלומר ייתכנו מצבים שימחישו שההסכם אינו משקף את המציאות, את זכויות הצדדים ולעתים גם לא את כוונתם האמיתית. שנית, בעת קיום המשא ומתן לגיבוש ההסכם, יוכל אחד הצדדים להפעיל מניפולציות רגשיות כאלה ואחרות, ובכך לסחוט רגשית את הצד האחר.

כלומר עלולים להיווצר פערים בין הצדדים המובילים לחתימה על הסכם דרקוני שאינו ראוי. המסקנה המתבקשת היא שאין פתרון אחד, אלא יש פתרון ספציפי המתאים לכם.

מה חשוב לציין בהסכם גירושים?

הסכם גירושים הוא הסכם ממון לפירוד המכיל סוגיות רכושיות וכן סוגיות מתחום המזונות ומשמורת הילדים, הוא מסדיר את כל הליך הגירושים, להבדיל מהסכם ממון רגיל שהוא הסכם טרום נישואים או שנערך במהלך נישואים, ומטרתו היא אופן חלוקת הרכוש בעת גירושים או פרידה.

בניגוד להסכמים שגרתיים בנושאים אזרחיים - בענייני משפחה חשוב לתפור את החליפה לזוג המתגרש. לפיכך כל הסכם גירושים שונה מרעהו לפי הדרישות, המצב, הדיונים ואופי הנושאים הרלוונטיים לזוג המתגרש. גירושים בהסכמה נערכים באמצעות עורך דין מגשר (ולעיתים יחד עם פסיכולוג מגשר) המנסה ומצליח למצוא פתרונות יצירתיים למחלוקות בין בני הזוג, ובד בבד שומר על האינטרסים של שניהם בהסכמה ובהבנה הדדית.

מבחינה פרקטית איש המקצוע עורך פגישות עם בני הזוג יחד, ועם כל אחד מהם בנפרד. על פגישות אלו חל חיסיון מלא, כלומר אסור למסור לאיש מידע על הנאמר

בהן. לאחר הפגישות והבנת המצב בין בני הזוג לאשורו, יערוך המגשר, שהינו עורך דין, הסכם גירושים. המגשר יפרט בהסכם הגירושים את כל הפתרונות שמצא למחלוקות בין בני הזוג. הסכם גירושים בסיסי מתייחס לתקופה שלפני מתן הגט ולתקופה שלאחריה.

באשר לתקופה שלפני מתן הגט, יקבע הסכם הגירושים איך יחולק הרכוש בין שני בני הזוג, מה גובה המזונות שישולמו לילדים ומהם הסדרי השהות עם הילדים בתקופה שעד כניסת הגט לתוקף. באשר לתקופה שאחרי מתן הגט, יכלול הסכם הגירושים מידע על שיעור המזונות לילדים, שיעור ההשתתפות של בני הזוג בהוצאות, נושאים הנוגעים לחינוך הילדים, נושאים הקשורים להסדרי השהייה העתידיים של הילדים, חלוקת הכנסות מנכסים מניבים של בני הזוג וכן הלאה. מלבד הנושאים המהותיים הקיימים בכל הסכם גירושים, כדאי מאוד לכלול במסגרת הסכם הגירושים נושאים העלולים לעורר מחלוקת בעתיד.

חשוב להעלות את כל המחלוקות הקיימות, להסביר על מחלוקות העלולות לפרוץ ולאחר מכן לסגור את הפרצות באופן המתאים לבני הזוג הספציפיים. מובן שהסכם אינו יכול לפתור את כל הבעיות שעלולות לצוץ בעתיד, ובפרט אם יש ילדים משותפים, אך חשוב לצמצם את המחלוקות.

ככל שההסכם שייחתם יהיה ברור ומדויק וישקף נכונה את רצונות הצדדים ואת צרכיהם, כך יוכל למנוע אי-הבנות וויכוחים בעתיד.

העילות לביטול הסכם גירושים

ביטול הסכם גירושים הוא בגדר הליך משפטי המחייב לשכור את שירותיו של עורך דין העוסק בדיני המשפחה ובדיני חוזים. בשל המורכבות המשפטית הנלווית להליך ביטולו של הסכם הגירושים אני ממליצה לבחון את כל ההיבטים המקדימים עוד במעמד ניסוח ההסכם והחתימה עליו, כי הוא יקבל תוקף משפטי לאחר שיאושר בבית המשפט לענייני משפחה או בבית הדין הרבני, שהרי בתי המשפט רואים בהסכם הגירושים כהסכם פשרה הפועל בהתאם לעיקרון הסופיות. כאמור מעלה, ובדומה לכל הסכם חוזי אחר, גם את הסכם הגירושים ניתן לבטל אם מתקיימת אחת מהעילות המוגדרות בחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973.³ נטל הוכחת אחת העילות מונח על כתפיו של הטוען לבטלות הסכם שכאמור אושר על ידי בית המשפט, ובכך משתמעת כפליים חשיבות שירותיו של עורך הדין.

3 פרק ב' חוק החוזים חלק כללי, סעיפים 13-18 וסעיף 30 לפרק ג'.

אם ההסכם לא מאוזן ומקפח בצורה ברורה את אחד מבני הזוג, הערכאות המשפטיות בישראל עלולות לבטל אותו. אומנם, בתי המשפט לא ימהרו לבטל חוזה גירושים שאושר כדין, אך כדאי לערוך את החוזה היטב. לפיכך, הקפידו לבחור בעורך דין מיומן אשר ינסח בשבילכם הסכם גירושים הוגן ויסיר דאגה מלבכם באשר לכל מחלוקת עתידית.

מלחמת גירושים

לפעמים בני הזוג נפרדים בכעס או שלאופיו של אחד הצדדים השפעה גדולה, ואין ברירה אלא לבחור בדרך של תביעת גירושים. התביעה היא הליך מורכב שעשוי להיות כואב מאוד, כיוון שהוא מלווה בלא מעט התלבטויות וברגשות מעורבים, והוא עלול להימשך זמן רב. אין מנצחים בתביעת גירושים, אך אפשר לצמצמם נזקים. אם זה אכן המצב, אל תחששו להתייעץ עם כמה עורכי דין, לשמוע דעות שונות ולהתוודע לחשיבה האסטרטגית שלהם, עד שתגיעו אל עורך הדין המתאים לכם. אם כל התביעות הרצויות לא יוגשו במועדים סמוכים, יכולה להתעורר טענת שיהוי (דיחוי, עיכוב בביצוע פעולה, במילוי התחייבות וכדומה; הימנעות מהגשת תביעה משפטית בתוך זמן סביר).

למשל במקרה שהתגלגל לפתחו של בית המשפט נטענה טענת שיהוי⁴, כי לא הוגשה תביעה לחלוקת רכוש בנושא החברה במשך יותר משבע שנים לאחר שכבר התקבל פסק הדין לאיזון המשאבים ביתר נושאי הרכוש בין בני הזוג. האישה לא הגישה את התביעה הרכושית בנושא החברה בטענה שהיא מחכה לקבל פיצוי מבית הדין הרבני. נקבע שהיא עיכבה את ההליכים מטעמים אסטרטגיים - היא סירבה להתגרש במשך תקופה ארוכה, וכל עוד סירבה לא קמה לה הזכות לפיצוי.

הגבר אינו חף מאשמה משום שלא נתן תשובות ענייניות כשנשאל מדוע לא הגיש הוא את התביעה, או מדוע לא ביקש להמשיך את הדיון בתביעות הרכושיות. ניכר מתשובותיו העמומות שהחברה הייתה רווחית בשנים הרלוונטיות, והוא נהנה מחלוקת דיבידנדים מכובדת כבעל השליטה בחברה ולא רצה לחלק אותה או לחלוק ברווחיה.

יכול להיות מצב שהשיהוי נועד מלכתחילה כדי לקפח את בן הזוג השני בכך שמציגים בהתחלה מצגי שווא (כאילו אין רווחים לחלק או ההפך, מסתירים את הרווחים על

4 תמ"ש (ת"א) 8326-12-15 א.ס. נ' נ.ס. עמ' 6 - החל מפסקה 28 לפסק דינה של השופטת ספרה גליק, פורסם במאגר 'נבו'.

ידי השתהות בחלוקת הכסף), ובכל מקרה יכול להיות מצב שהשיהוי הוא הכרחי, שכן רק לאחר הקביעות בענייני הרכוש ניתן לדעת לאילו סכומים זכאים הצדדים. הגירוזים כנראה ימשיכו לתת את אותותיהם על חייהם של בני הזוג גם לאחר שנחתם העניין. על כן חשוב לנהוג בהתאם להסכם הגירוזים או לפי החלטות בית המשפט. התנהלות המנוגדת להם עשויה להיות בעוכריהם של שני בני הזוג. לא רק שההפרה לא תועיל מעצם האפשרות שהיא תתגלה ותשיב את המצב לקדמותו, אלא גם שהיא עשויה להוביל לאי אלו סנקציות כספיות.

- פרק ב' - סוגיות בחלוקת רכוש

חלוקת רכוש שוויונית - אבן הנגף של מרבית המתגרשים

בעבר נהגו האנשים להתחתן בגיל צעיר יחסית. הורי הכלה הביאו נדוניה, והחתן הביא את יכולתו לפרנס. מלבד זאת, לא היו לחתן ולכלה נכסים כלשהם (אלא אם קיבלו מתנות). את מרבית נכסיהם הם צברו במשותף בימי חייהם כזוג נשוי. כיום זוגות רבים נישאים בגיל מבוגר יותר מאשר בעבר, לאחר שכבר צברו נכסים רבים ובהם פנסיה ונכסי קריירה. גם אלו הנישאים בגיל צעיר מביאים איתם 'נדוניה' מכובדת הרבה יותר מזו שהייתה בעבר.

כאשר בני זוג מחליטים להיפרד ולעבור תהליך של גירושים, הם נתקלים בבעיה שאינה פוסחת כמעט על אף זוג - חלוקת הרכוש בגירושים. כל אחד מבני הזוג מביא עמו לחיי הנישואים רכוש, ונוסף עליו הם צוברים נכסים במהלך שנות החיים המשותפות. באופן תיאורטי חלוקת הרכוש אמורה להיות פשוטה: הרכוש המשותף של בני הזוג יחולק ביניהם שווה בשווה, אך הרכוש השייך לאחד מבני הזוג בטרם הנישואים, כמו גם מתנות וירושות שקיבל אחד מהם, יחולק אחרת, בהתאם למקרה הספציפי, ולרוב יישאר בידי הצד שקיבל את המתנה ו/או הירושה.

למרות הפשטות התיאורטית, זוגות רבים מתקשים לחלק את הרכוש באופן המוסכם על שניהם. כי איך מחלקים נכסים שיש קושי לכמת אותם, למשל נכסי קריירה, פנסיה ואפילו חובות? ככל שכמות הרכוש שנצברה בידי בני הזוג פחותה, כך יפחתו הסיבות לריב, וההליכים יהיו פשוטים יותר ויתמקדו בעיקר בגובה דמי המזונות ובהסדרי השהייה. אולם כאשר הצטבר רכוש רב, עשויים מאבקי הכוח והכסף, המלווים בהתנהגות לא רציונאלית שמניעה רגשיים בעיקר, לגרום לשני בני הזוג להפסיד כסף רב. יישאר בידיהם סכום פחות במידה רבה מזו שיכלו לקבל אילו בחרו בחלוקה מתוכננת ומבוקרת המפעילה רציונל חכם במקום רגשות זעם ונקם. אם בני הזוג ערכו הסכם נישואים או הסכם ממון, תתנהל חלוקת הרכוש המשותף בהתאם לסעיפי ההסכם. נדון בתת הפרק בהרחבה בהסכמי ממון⁵, אולם חשוב שתכירו בכך

שזה יתרון גדול בניהול חלוקת הרכוש, כי התנאים לו כבר מעוגנים בהסכם ששני צדדים חתומים עליו (חתומים עליו ברוח טובה, לפני המחלוקת והמריבות). בהיעדר הסכם ממון והסכמה על השימוש ברכוש, על מכירתו או על התשלום עבורו, יהא על בני הזוג לקבל את עזרת בית המשפט.

תחילה יתקיים דיון שבמהלכו ימופו נכסי הזוג. לאחר מכן יתבצע תהליך של איזון משאבים בהתאם לחוק יחסי ממון בין בני זוג, ולפיו יקבלו שני הצדדים חלקים שווים של הרכוש המשותף, עד כמה שאפשר להעניק לו ערך כלכלי. בתי המשפט נוטים לחלק את הרכוש באופן שווה, אך עדיין לבית המשפט יש שיקול דעת לבצע חלוקה שונה. בית המשפט יכול לבצע איזונים שונים, כך שלא בהכרח נכס מסוים יתחלק חצי-חצי, אלא כלל הרכוש יתחלק שווה בשווה או לפי יחס אחר שיראה לנכון בית המשפט במקרה ספציפי⁶.

עורך הדין המלווה את תהליך חלוקת הרכוש צריך להיות ערני, כי במקרים רבים לפחות אחד מבני הזוג מנסה להשיג רכוש במרמה בדרכים שונות - הסתרת רכוש וטענה שרכוש כלשהו שייך לו מתקופת טרום החתונה. עורך הדין ימליץ לעתים על חקירה פרטית כדי לגלות אם אכן מדובר במרמה. נוסף על כך, יעזור עורך הדין בפתרון הבעייתיות הקשורה בחלוקת הרכוש.

בין הסיבות שבגינן יש צורך בבעל מקצוע:

- « הסתרת רכוש.
- « רכוש שאינו חומרי ולא ניתן לחלוקה פיזית.
- « ההחלטה בנוגע לחלוקת רכוש בין בני זוג נמצאת בסמכותו של בית המשפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני וצריך לדעת את הדין הנוגע לחלוקת הרכוש.

מעורבות של צד שלישי

בפועל חוק יחסי ממון⁷ לא מאפשר לנושים להתערב כל עוד לא הגיע המאורע הקריטי (גירוש או פטירה). גם הבנק הוא נושה מקצועי, לפי הגדרת בית המשפט, כלומר חלה עליו חובה מוגברת להוכחת טענותיו כי פעל כראוי. אולם בנקים יכולים

6 בהתאם לסעיף 8 (2) לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

7 חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

להתגבר על כך כשהם מקבלים הסכמת בן הזוג להקדמת המועד הקריטי בנוגע לנכסיהם - בעסקת משכנתא, למשל, יחתים הבנק את בן הזוג של רוכש הנכס. חלוקת נדל"ן בעת גירושים משפיעה על כל הלוואה שנלקחה כדי לרכוש את הנכס. מעורבים בה הערבים שחתמו על ההלוואה, והבנק שבדק את יכולת ההשתכרות ואת יכולת ההחזר של כל צד ומפעיל שיקול דעת אם לאשר את שינוי התנאים או לא. לכן כאשר עולה סוגיית הנדל"ן, חשוב מאוד להיוועץ בגורם מקצועי שילווה את התהליך וישפוך עליו אור כדי לשמור על האינטרסים של בני הזוג וכדי להתכונן מבעוד מועד לתשובות מול הבנק. עורך דין לענייני משפחה וגירושים יוכל ללוות את בני הזוג ולהכין אותם מראש לכל האפשרויות העומדות בפניהם בכל הנוגע לחלוקת הנכס שבבעלותם.

בדיני חלוקת הרכוש במסגרת דיני גירושים ומשפחה נקבע, כי גם חובות החלים על אחד מבני הזוג יהיו באחריות שני בני הזוג לאחר הליך הגירושים, בין שהחוב משותף ובין שהחוב שייך רק לאחד מבני הזוג, למעט מקרים שבהם החוב החל על אחד מבני הזוג מקורו בפעילות לא חוקית, כגון: הימורים או סחר בסמים או בפעילות בעלת חוב אישי מובהק, כגון: הוצאת כספים על מאהב.

נכסים ביתיים - דירת המגורים

בחלוקת הרכוש יהיה על בני הזוג לתת את הדעת על נושא הדירה המשותפת - מה תעשו עם המשכנתא? איזה חלק ישלם כל אחד מבני הזוג? ומה עושים אם מחליטים למכור את הדירה? מדובר בסוגיה נוספת וחשובה שיהא על הזוג לפתור. הבית או הדירה שרכשו בני הזוג יחדיו בתחילת הנישואים או במהלכם היא במקרים רבים הנכס בעל הערך הכלכלי והרגשי הגבוה ביותר מבין הנכסים שיש לחלק בעקבות הגירושים. על פי החוק יש שתי דרכים לפתרון: הלכת שיתוף או הסדר איזון משאבים. **הלכת שיתוף** - חלה על זוגות שנישאו עד לשנת 1974. משמעותה שזוגות שנישאו עד שנה זו ורכשו דירה יצטרכו לחלק בתשלומי המשכנתא שווה בשווה. הלכת השיתוף חלה על כל חוב שנותר פתוח, לא רק על המשכנתא. מובן שגם במקרה זה יש סייגים - אם הנכס רשום רק על שם אחד מבני הזוג, והמשכנתא נלקחה לפני הנישואים, ולצד האחר אין יכולת להוכיח כוונת שיתוף בנכס, יחול תשלום המשכנתא רק על הצד שהנכס רשום על שמו (והנכס יותר שלו). הלכת השיתוף חלה כיום גם על זוגות ידועים בציבור בין שהם זוגות חד-מיניים ובין שהם זוגות הטרוסקסואלים.

איזון משאבים - הסדר זה חל על זוגות שנישאו משנת 1974 ואילך. בית המשפט

רשאי לקבוע את החלוקה בנטל המשכנתא לפי שיקול דעתו. באופן זה יכול להיות שתהיו שותפים מלאים בתשלומי המשכנתא או שבית המשפט יפסוק כי צד אחד ישלם סכום גבוה יותר מהאחר או אולי אפילו ישלם צד אחד את מלוא סכום המשכנתא, ואילו הצד האחר לא ישלם אותה כלל.

מובן וברור, כי ברוב רובם של המקרים תשלומי המשכנתא יחולקו באופן שווה בין הצדדים. המקרים בהם תחול חבות שונה בתשלומי המשכנתא הם נדירים. בכל אופן, החבות של הצדדים מול צד שלישי אינה משתנה, דהיינו, צדדים שחתמו יחד על הסכם משכנתא חייבים יחד לבנק.

פירוק שותפות בנכס

בעת גירושים יכול כל אחד מבני הזוג להגיש בקשה לפירוק השיתוף במקרקעין. במקרה כזה יש לבית המשפט הסמכות לקבוע אם למכור את הנכס לצד שלישי או לבצע העברה אגב גירושים לאחד מהצדדים. בית המשפט גם יכול להתחשב בבעיות מגורים שיש לאחד הצדדים או לשניהם ולעכב את מכירת הנכס עד למציאת סידור מגורים לילדים הקטינים, כיוון שלנגד עיני בית המשפט עומדת טובת הילדים בלבד. מאחר שהמשכנתא היא הלוואה שניתנה במטרה לרכוש נכס למגורים, על הבנק למשכנתאות לקבל עדכונים בנוגע לגירושים ולאשר את העברת המשכנתא על שמו של מקבל הבעלות עליה (אחד מבני הזוג).

מומלץ לגשת אל הבנק עוד בשלבי עריכת ההסכם כדי לוודא שהבנק מביע את הסכמתו העקרונית להעברת המשכנתא לצד אחד. אם יסרב הבנק, יצטרכו בני הזוג למצוא פתרון אחר⁸. בשלב זה (בספר) איננו עוסקים בפירוק שותפות בחברה אלא בנכסים פרטיים בלבד.

החזר 'מתנות' שהעניקו ההורים

כשזוג צעיר מתחתן הוא מקבל לעתים מהורי אחד הצדדים או משניהם כסף לרכישת דירה או עזרה כלכלית שוטפת. ההורים מעניקים את הכספים כמתנה מתוך רצון לעזור לזוג בתחילת דרכו.

8 ראה סעיף 40א(א) לחוק המקרקעין, תשכ"ט-1969. "החליט בית המשפט, לפי סעיף 40,

על פירוק השיתוף במקרקעין משותפים שהם דירה של בני זוג המשמשת להם למגורים, בדרך של מכירה, לא יורה על ביצועה והמכירה תעוכב, כל עוד לא נוכח בית המשפט כי לילדי בני הזוג הקטינים ולבן הזוג המחזיק בהם, יחדיו, נמצא הסדר מגורים אחר המתאים לצרכיהם, לרבות הסדר ביניים למגורים זמניים המתאים לצרכיהם, לתקופה שיקבע".

קיימים מקרים שבהם ההורים מסייעים לילדים גם בשלבים מאוחרים יותר בחייהם כדי להקל עליהם את העול הכלכלי של המשכנתא ושל גידול הילדים. כאשר בני הזוג מתגרשים, לעתים ההורים רבים עם בן הזוג של בנם/בתם ותובעים שיחזירו להם את הכספים שנתנו לו. ההורים מרגישים שרימו אותם והם רוצים בחזרה את כספם שצברו בעמל לאורך השנים.

קיימים גם מקרים שבהם ההורים מסייעים לילדם בגלל קשיים פיננסיים, מימון לימודים, מימון נסיעות לחו"ל, מימון לבניית בית או פתיחת עסק. כשהיחסים בין בני הזוג טובים, ההורים נותנים להם את הכסף כמתנה, אך אם יתערערו היחסים בין בני הזוג, עשויים ההורים לתבוע את כספם בחזרה בטענה שבדיעבד הוא ניתן כהלואה. בבית המשפט לענייני משפחה קובעים, כי אם היחסים בין ההורים לבין בני הזוג היו תקינים בעת הענקת הכספים, אזי מדובר במתנה, והצד שטוען כי לא מדובר במתנה צריך להוכיח את טיעונו. אם היחסים היו מעורערים בעת נתינת הכספים, אפשר בעזרת ראיות נוספות להוכיח, כי הם שימשו כהלואה.

במקרה הנזכר לעיל, ההורים צריכים להגיש בבית משפט תביעה נגד ילדם ונגד בן/בת זוגו כדי לנסות לקבל את כספם בחזרה. ההורים אינם יכולים להגיש תביעה רק נגד בן/בת הזוג של ילדם, משום שאי אפשר להפריד ולומר שהכספים שהעניקו היו מתנה רק עבור ילדם, והלואה עבור הכלה או החתן שלהם. הכספים ניתנו לבני הזוג במשותף למטרות משותפות, כמו רכישת דירה.

את התביעה של ההורים לחלוקת רכוש מגיש עורך דין העוסק בדיני משפחה לבית משפט לענייני משפחה. עורך הדין עוזר לתובעים לגבש תיק תביעה על מנת להוכיח, כי הכספים שהעניקו היו הלואה ולא מתנה. בית המשפט יבדוק את הטענות ויבחן את הנסיבות של הענקת הכספים, מה היה טיב היחסים בין ההורים לבני הזוג, מה הייתה הכוונה של ההורים כשנתנו את הכספים, אם היה ברור שזו מתנה או הלואה וכדומה.

סיכוי ההורים לקבל את כספם בחזרה יגדלו אם יצליחו לסתור את טענת המקבלים כי מדובר במתנה. כאשר יש הוכחות שהבעל או האישה ידעו כי מדובר בהלואה, יזכו ההורים התובעים. חשוב לתבוע בסיועו של עורך דין מקצועי הבקיא בדיני משפחה כדי שיצליח לבנות תיק מוצק.

אם היה הסכם חתום בין ההורים לבין בני הזוג או העברות בנקאיות המעידות על החזר חודשי של הכספים, יש להציגם בבית המשפט כדי לחזק את הטענות כי מדובר בהלואה. לכן הורים המעניקים לבנם או לבתם כספים ולא מעוניינים שהכסף יישאר גם אצל בן או בת הזוג במקרה של גירושים, חייבים לערוך מראש הסכם הלואה

שייחתם מול בני הזוג יחד. הסכם כזה מונע מכל הצדדים עוגמת נפש בעתיד ומבטיח את החזר הכספים במקרה של גירושים. כמו כן ההסכם הזה מבטיח להורים שקט נפשי ומשמש ראייה מוצקה בבית המשפט.

איך תגנו על הפנסיה שלכם בגירושים?

כשעורכים איזון משאבים מביאים בחשבון את כל החשבונות והוצאות, כולל הנושא הפנסיוני. הדין מחייב איזון משאבים גם בזכויות הפנסיוניות שנצברו במהלך תקופת החיים המשותפים.

כשמדברים על זכויות פנסיוניות מתכוונים לפנסיה: פנסיה מקיפה, פנסיה ותיקה, פנסיה תקציבית, גם לביטוחי מנהלים ותגמולים לעצמאים ואפילו לקופות הגמל ולקרנות. מה המשמעות של כל תוכנית ותוכנית? איך מחשבים? איך מחלקים? האם מהווים חלק מהפנסיה? מתי מחלקים? יש להתייחס גם לנושא המיסוי ואפילו למוטבים. את נתוני הצבירה ניתן לקבל מהמסלוקה הפנסיונית - יש מכשירים פיננסים שאותם לא ניתן לקבל מהמסלוקה, לכן חשוב לבצע בדיקה מקיפה. נוסף על כך יש לעדכן את נושא המוטבים - בפנסיה, לדוגמה, המוטבים נקבעים לפי התקנון ויש אחוזים קבועים לבן או לבת הזוג.

על פי דיני המשפחה זכויות פנסיה מתחלקות בהליך הגירושים. החלוקה מתבצעת בהתאם לתחשיב של החלק היחסי שצבר העמית המבוטח בתקופת החיים המשותפת, החל ממועד הנישואים וכלה במועד הגירושים או במועד הקרע. אותו כלל חל גם על ידועים בציבור, דהיינו החל ממועד התחלת החיים המשותפים וכלה במועד הפירוד או מועד הקרע. החלוקה מתבצעת באופן שווה בין בני הזוג. אפשר לבצע היוון של הפנסיה ולהעביר לבן או לבת הזוג מיידית את חלקו בפנסיה או להמתין למועד גמילת הזכויות. הפנסיה היא זכות כספית, וככל זכות כספית אחרת דינה בהליך הגירושים להתחלק באופן שווה בין הצדדים. עם זאת, יש מקרים שבהם בית הדין הרבני או בית המשפט לענייני משפחה יקבעו כי לא יתקיים שוויון בחלוקת הפנסיה בין הצדדים, אך אלו מקרים נדירים.

כיום מרבית הפנסיות שנצברו בתקופת השיתוף של בני זוג נחלקות בהתאם לחוק לחלוקת חיסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו, תשע"ד-2014, אלא אם כן הצדדים מסכימים ביניהם אחרת. היתרון של החוק הוא שהפנסיה מתחלקת בין הצדדים באופן ישיר בהתאם לפסק דין, ולצדדים הפרודים אין תלות זה בזה, שכן הם מקבלים את חלקם בפנסיה של בן/בת הזוג ישירות מקרן הפנסיה.

עינינו הרואות, כי מלאכת חלוקת הזכויות הסוציאליות של מי מבני הזוג אינה פשוטה, וכי היא נתונה לחלוקה על ידי בית המשפט, פתוחה לחוות דעת אקטואר מטעם בית המשפט, וגם כאשר אחוז החלוקה ידוע – לא תמיד פשוט לחלקה. הסכם ממון מסייע להימנע מהתדיינות משפטית ארוכה ומבהיר כבר מראש את האחוז המוגדר מכלל הזכויות הסוציאליות אשר יתחלקו בין בני הזוג, וקובע את דרכי החלוקה או שיכול לקבוע, כי כל צד יישאר עם זכויותיו שלו, ואז יימנעו הצדדים מבדיקת שווי הזכויות ואופן חלוקתן.

מעבר מחלוקת נכסים ביתיים לחלוקת נכסים עסקיים

בפרק הבא, נדון באריכות בנושא של חלוקת עסקים וחברות בע"מ. ככלל, איזון משאבים נעשה מיום הנישואים ועד ליום הקובע⁹. היום הקובע הוא מועד הקרע לביצוע איזון המשאבים בין הצדדים. המועד יכול להיות ביום הגשת הבקשה ליישוב סכסוך, ביום הגשת התביעה הרכושית, במועד הפרדת חשבון הבנק המשותף, במועד הפרדת המגורים, במועד הגט וכן יכולות להיות אופציות נוספות. גם בפסיקה נקבע שהערכת השווי צריכה להיעשות על פי היום הקובע, מועד הקרע¹⁰.

בין שלפחות אחד מבני הזוג מחזיק בעסק עצמאי ובין ששניהם שכירים, הנכסים אשר נצברו במסגרת החיים המשותפים ניתנים לחלוקה. בכלל הנכסים מצויים גם מוניטין עסקיים ומוניטין אישיים. אנשי עסקים ועצמאים חוששים, לעתים מזומנות, מפני התמוטטות העסק שהשקיעו בו מחשש שמא בן או בת הזוג יתבעו חלקם בעסק, שכן הם מאמינים שיש להם חלק בו, כי אפשרו את התפתחותו העסקית. הם עשויים לתבוע את חלקם בכסף, במניות, בבעלות ובדרכים נוספות. השאלה העומדת בפני הפוסקים בדין במקרה זה היא כיצד ליישם את כללי השיתוף באופן הוגן. בפני הצדדים עומדות כמה אפשרויות לבקשת סעדים: להעביר לבת או לבן הזוג חצי ממניות החברה; להעביר לבן או לבת הזוג מחצית משווי המניות, שזהו ההסדר הרווח או למצוא הסדר אחר. כך או כך, עומדת בפניהם הסוגייה כיצד לקבוע את שווי החברה. כל הזכויות והנכסים אשר נצברו על ידי בני הזוג במהלך הנישואין שייכים לשניהם בחלקים שווים. גם עסק עצמאי אשר הוקם על ידי מי מהצדדים במהלך הנישואים יתחלק ביום הפירוד שווה בשווה בין הצדדים.

9 על פי הוראות סעיף 5 לחוק יחסי ממון בין בני זוג תשל"ג-1973.

10 תמ"ש (י-ם) 6840/07 א.ח. נ' י.ח. כבוד השופט פיליפ מרכוס (20.4.12) (פורסם במאגר 'נבו');

אך מה עתיד להתחלק בין בני הזוג בכל הנוגע לעסק?

שוויו של העסק - כדי לכמת את שווי העסק יש למנות איש מקצוע אשר יהא אקטואר או רואה חשבון, הוא יעריך את השווי על פי הכנסות העסק בעבר והכנסותיו העתידיות הצפויות.

נכסיו המוחשיים של העסק - כלי עבודה, כלי רכב, מקרקעין וכדומה, איש מקצוע יאמוד את שוויים¹¹.

נכסי קריירה ומוניטין של העסק - כל הנכסים הבלתי מוחשיים הנוגעים לעסק, לדוגמה: תואר, רישיון, תעודה, שמו הטוב של העסק ושל בעל המקצוע המנהל אותו. בעת החלוקה אנו יוצאים מנקודת הנחה, כי כל הנכסים הבלתי מוחשיים תוצאתם היא יכולת ההשתכרות והפוטנציאל של העסק.

חברה משפחתית

מה קורה אם מדובר בחברה משפחתית?

בחברה משפחתית חלוקת החברה קשה ומורכבת בשל המרקם המשפחתי והאמוציות הכרוכות בכך. חברה משפחתית על פי סעיף 64 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] היא ישות נפרדת שבעלי המניות בה הם קרובי משפחה.

חלוקת הדיבידנדים בחברה משפחתית במצב רגיל היא כמו בכל חברה ובהתאם למוסכם בתקנון החברה. בעת משבר גירושים של בני זוג שהם בעלים בחברה משפחתית יש להבדיל בין בני זוג ששניהם בעלי שליטה בחברה באופן שווה ומנהלים אותה יחד ובין מצב בו אחד מבני הזוג הוא בעל שליטה בחברה (למשל בעל 70% מהמניות) שעובד בחברה ובן/ בת הזוג הוא בעל יתר המניות (30%) ואינו עובד בחברה. במקרה הראשון, בו שני בני הזוג מנהלים יחד את החברה, אם בני הזוג פועלים מתוך טובת החברה בלבד ומשתפים פעולה לטובת החברה, בית המשפט עשוי לאשר חלוקה שווה במניות בין בני הזוג בתנאי שבני הזוג ימשיכו לפעול לטובת החברה והפעילות תמשיך כבשגרה, כך שהליכי הגירושים לא ישפיעו באופן ישיר ועקיף על תפקוד החברה.

במקרה אחר בו בני הזוג אינם מסוגלים לשתף פעולה לטובת החברה, על מנת למנוע מצב של נזק לחברה בידי אחד מבני הזוג על ידי דילול מניות, השקעות מסוכנות ורכישת נכסים יקרים על מנת להוזיל או לייקר את החברה יחולו על בני

11 על פי חוק יחסי ממון התשל"ג-1973.

הזוג הכללים הרגילים החלים על שותפים עסקיים שמבקשים להפריד כוחות ובית המשפט ישקול לאשר בקשה לפירוק החברה.

כשבני הזוג שנמצאים בהליכי גירושים עובדים יחד בלידת ברירה, ללא רצון אמיתי לפתח את החברה בצורה תקינה, מי מבני הזוג עלול לגרום מזקים ארוכי טווח לחברה ובתי המשפט יעדיפו המשך ניהול תקין של החברה בין אם בפירוק ובין אם ברכישת המניות על ידי מי מבני הזוג.

בתי המשפט מתייחסים לבקשה לפירוק חברה בין בני זוג שהם שניהם בעלי שליטה כמו בפירוקה של שותפות כך למשל, אחד הטיעונים המצדיקים את פירוק השותפות הוא חוסר אמון בין השותפים (ראה פסק דין בבית משפט עליון)¹² עד כדי כך שלא ניתן להמשיך לנהל את החברה בצורה טובה.

בתי המשפט יעדיפו שלא להפוך את בני הזוג שנמצאים בהליך גירושים בכוח לשותפים שווים בחברה שבבעלותם¹³ ויאשרו בקשה לפירוק החברה שעה שהוכח על ידי הצד המבקש שזוהי טובת החברה.

עם זאת, אין זה מחייב, כי אובדן האמון בין בני הזוג יביא לפירוקה של החברה המשפחתית, אך אלו רוב המקרים כשאין מנגנון חיצוני מסודר שפועל ללא קשר לזהות בעלי המניות ומאפשר המשך ניהול וקיום תקין לחברה. פתרון נוסף של בתי המשפט הוא להעביר את השליטה באופן זמני לכונס נכסים או מנהל מיוחד עד למתן הכרעה סופית על מנת שלא לפגוע בפעילות החברה, דבר שעלול לפגוע בשם של החברה ולסכן את הפעילות השוטפת.

ברוב המקרים, אחד מבני הזוג מנהל את החברה ובעל מניות עיקרי בה ובן הזוג השני מחזיק במספר קטן של מניות ואינו פעיל בחברה.

במקרים אלה, בדרך כלל יפסקו בתי המשפט / בתי הדין הרבניים כי מי שמנהל את החברה ובעל שליטה עיקרי בה ירכוש מידי בן/ בת הזוג את המניות שברשותו, בהתאם לשווי המניות שייבחן על ידי המומחה.

רכישת המניות על ידי בן הזוג שמנהל את החברה והוא בעל השליטה בה הכרחית על מנת לשמור על החברה רווחית ולמנוע מצב של התערבות בן הזוג שאינו שותף בחברה והוא בעל מניות בלבד מלקבל החלטות שסותרות את טובת החברה בהתאם לסוג וכמות המניות שבידיו. משכך, הערכאות המשפטיות רואות חשיבות גדולה בהפרדה מיידית בחברה משפחתית בין הצדדים ורכישתו של הצד הפאסיבי שהוא

12 ע"א 222/65, מנחם לברטובסקי נ' אלתר יוזביץ, פ"ד יט (3) 138.

13 ע"א 291/78 "פאר עד" חברה לבנין ואח' נ' אושרובסקי פ"ד מח (3) 641.

בעל מניות בלבד על ידי בעל השליטה בחברה.

עם זאת, עמדת בתי המשפט היום היא כי מלבד שווי כספי של המניות של השותף הסביל, ככל ומדובר במניות שליטה או מתן אפשרות להשתתף בהחלטות ניהוליות, אין לאפשר זאת לבן הזוג שאינו בעל השליטה בחברה ויש להעריך שווי כספי בלבד. לעיתים בן הזוג בעל השליטה בחברה יתקשה לרכוש את חלקו של בן הזוג הפאסיבי על מנת לגרום להסתלקות בעל מניות המיעוט, הפאסיבי מהחברה והמשך ניהולה התקין. במקרים כאלה, ימונה כונס נכסים וידאג למכור את מניות בעל המניות הפאסיבי במחיר הגבוה ביותר. ככל ויהיה הפרש בין שווי המניות לבין המחיר בו נמכרו, בעל השליטה לרוב יחויב לשלם את ההפרש.

לסיכום, ישנם שלושה מצבים לפתרון חלוקת עסק משפחתי בעת גירושים:

« שני הצדדים נמצאים ביחסים טובים, מסוגלים לנהל את החברה בשותפות לאחר הגירושים ומחליטים להשאיר את החברה כפי שהיא.

« הצדדים מעוניינים בחלוקת החברה, אך מעוניינים להגיע להסדר בנוגע לאופן החלוקה. ההסדר יהיה חייב לקבל את אישורו של בית המשפט.

« אין הסכמה בין הצדדים, ובית המשפט יהיה זה שיקבע מהו ההסדר הנכון במקרה הזה.

יש לשים לב לשני מצבים שונים: האחד, רק אחד מבני הזוג עובד בפועל בחברה בשעה שכן הזוג השני הוא שותף סביל. השני, שני בני הזוג עובדים ושולטים בחברה באופן שוויוני או ששניהם עובדים פעילים בחברה. על פי הפסיקה רוב המקרים מתייחסים למצבים מהסוג הראשון, שבו אחד מבני הזוג פעיל בחברה והשני סביל. כאשר מגיע מקרה מסוג זה לפתחו של בית המשפט, ברוב המקרים נפסק, כי השותף הפעיל יקנה את חלקו של השותף הסביל למען יצירת פירוד סופי בין הצדדים.

כך בעצם החברה נשארת בשליטתו של הצד הפעיל. במקרים אחרים, כאשר אין חלוקה של בן זוג פעיל וסביל, הרי שיתייחסו לבני הזוג כאל שני שותפים בסכסוך עסקי. אז יחולו הכללים הרגילים של פירוק שותפות, בדרך שבה לכל שותף תהיה אפשרות לרכוש את חלקו של האחר.

בעת חלוקת נכסים בדרך כלל חל עקרון ההדדיות, וכל אחד מבני הזוג יכול לרכוש את זכויות בן זוגו.

בית המשפט נוקט כמה אפשרויות לחלוקת נכסי המניות בין בני הזוג:

« חלוקה בעין, כלומר חלוקה בפועל של המניות.

« תשלום כסף או שווה כסף בעבור המניות.

« מכירת המניות לכל המרבה במחיר וחלוקת תמורת המכירה בין בני הזוג.

יש לזכור כי במקרה שמדובר בחברה, נוסף על ניהול הליך גירוש, קיימת עדיין חברה שיש לנהל ויש לקבוע כללים במטרה לשמור על החברה ועל האינטרס הכלכלי שלה. באופן כללי, בכמה פסקי דין נקבע כי מועד הערכת המניות והערכת העסק הינו יום הפירוד, וזאת משתי סיבות עיקריות: האחת, ישנו חשש כי לאחר יום הפירוד בן הזוג עלול לבצע פעולות אשר יקטינו את שווייה של החברה, וסיבה נוספת נעוצה בעובדה שאין לחלק רווחים אשר נוצרו לאחר יום הפירוד, כאשר רק אחד מבני הזוג עשה מאמצים להניב רווחים אלו. במקרים מסוימים, בדומה למצבים שבהם יש סכסוך שותפים בחברה בע"מ, ניתן להגיש צווים זמניים כדי לשמר את המצב הקיים. באילו מצבים שותף יכול להקטין את ערך החברה? למשל אם אחד הצדדים יבצע פעולות להשבחת החברה אשר יעלו כסף רב, אותו צד יוכל לבצע פעולות כספיות בעסק עד לאותה נקודת זמן שלפיו קבע בית המשפט שיש להעריך את שווי החברה על ידי אקטואר או רואה חשבון שמונה על ידי בית המשפט. אותו מומחה יעריך את שווי החברה עד לאותו המועד, ועל פי ערך זה היא תחולק בין בני הזוג.

הערכת שווי חברה ומוניטין לקראת גירוש

העסק יכול להיות בית דפוס משפחתי, מאפייה וכדומה או פירמת רואי חשבון או סטארט-אפ שבעתיד יעמוד למכירה. כך או כך, יש צורך להעריך את שווי של העסק וגם את שווי של מי מבני הזוג הניצב כצד מול בית המשפט, ואת כושר ההשתכרות שלו, העכשווי והעתיד.

במדינת ישראל אין נוסחאות קבועות להערכת שווי של עסקים וחברות¹⁴, לכן הערכה זו יכולה לנוע על סקלה רחבה למדי. ישנן כמה שיטות לבדיקת שווי חברה, כמו למשל בדיקת רווח מייצג, הערכת שווי כוח האדם בחברה, שוויין של המניות וניירות הערך והשוואה עם שוויין בעבר מול סיכויי הגידול שלהן בעתיד ועוד.

השיטה המקובלת היא שיטת היוון תזרים המזומנים והיא נקראת DCF¹⁵. עם זאת, אפשר להוכיח שמאפייני החברה הספציפית לא תואמים את השיטה

14 בפס"ד עליון רע"א 779/06 קיטאל החזקות ופיתוח בינלאומי בע"מ נ' שאול ממן (28.8.12), פורסם במאגר 'נבו' נאמר- השיטה המקובלת להערכת שווי היא ה-DCF- היא גם המקובלת בארצות הברית ובאירופה- בצרפת, בספרד ובפולין.

15 מודל תזרימי מזומנים מהוונים (Discounted Cash Flows).

המתוארת, ולכן על המציע להוכיח את הצורך להעריך את שווי החברה באמצעות שיטה אחרת.

בהערכת שווי החברה, שלא לשם גירושים, המשתתפים בהכנתה - חברי הנהלת החברה, יועציה המשפטיים, רואי חשבון ואקטוארים. לעומת זאת, בהערכת שווי חברה לשם גירושים, מבצע אך ורק מי שמונה על ידי בית המשפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני. במסגרת הערכת שווי החברה בוחנים את ביצועי העבר ומעריכים את האפשרויות העתידיות של החברה.

השופט האחראי לטיפול בתיק יכול לאמץ את חוות הדעת שערך מומחה לבדיקת שווי חברות ולקבוע את שווי החברה בהתאם לאמור בחוות הדעת.

ייתכן וחוות הדעת תותיר סוגיות מסוימות לשיקול דעתו של בית המשפט, ואז ייאלץ בית המשפט להכריע בסוגיות אלה במטרה לקבוע באופן סופי את שווי החברה. לצד פרמטרים חשבונאיים - כמו רווחים בשנים האחרונות או עסקאות מכירה של נכסים דומים - צריך גם להעריך ולכמת מוניטין אישיים.

במילים אחרות, יש לתת את הדעת על עמידותו של העסק בהיעדר האדם העומד בראשו - האם יקרוס? האם אפשר להחליף אותו או לשאוב ממנהל אחר את הידע שצבר? מענה לשאלות אלה יסייע בקביעת שווי המוניטין בתוך החברה. בית המשפט יכול לפסוק את השווי הנגזר מחוות הדעת של החברה כסכום שישולם כקצבה חודשית לטווח זמן מוגבל או כסכום חד-פעמי.

בנוסף לקביעת שווי החברה, כאמור לעיל, יש לקבוע גם את שווי המוניטין בין אם כחלק משווי החברה ובין אם בנפרד. בפסיקה עולים שיקולים בעת פסיקת מוניטין אישיים או עסקיים, דוגמת גילם של בני הזוג ויכולת השתכרותם העתידית; הרכוש המשותף שצברו; רכוש פרטי של כל אחד מהצדדים, אם קיים; השקעתם בביסוס הקריירה - ומה עשה באותם שנים בן הזוג.

כך או כך, מה שמנחה את השופט בתיק הגירושים הוא יצירת שוויון בין בני הזוג, ולא חלילה גרימת נזק כלכלי למי מהם. המטרה של בתי המשפט אינה לבצע חלוקה שווה אלא חלוקה שוויונית והוגנת, בבחינת "זה נהנה וזה לא חסר". אם ההחלטה לתת סכום חד-פעמי גבוה תמוטט את בן הזוג המשלם, יוכל הוא לבקש את עזרתו של בית המשפט לשינוי אופן התשלום תוך כדי בחינת מכלול הפרמטרים.

יש לציין שהערכת השווי נכונה ליום שניתנה ואף לא אחד מהצדדים יכול לדעת מהי מידת דיוקה לטוב ולרע.

- פרק ג' - בעלי עסקים ומנהלים בהליך גירושים

בעלי עסקים ומנהלים - מה מטריד אותם בהליכי גירושים?

בפרק הקודם ראינו שפירוק רכוש בגירושים הוא סוגיה מורכבת מאוד לבתי המשפט לענייני משפחה ולבתי הדין הרבניים, ועל אחת כמה וכמה כשמדובר בפירוק רכוש עסקי. כשאנשי ונשות עסקים שבבעלותם תאגיד -חברה בע"מ, שותפות או חברה שאינה בע"מ - מתגרשים, יש כמה נושאים המטרידים אותם במיוחד.

ראשית, הם חוששים שכן זוגם יעצור את הפעילות העסקית של החברה או יפגע בה, ובשל כך יתדרדר מצבה הכלכלי של החברה, עד כדי מצב של חדלות-פירעון. שנית, הם חוששים מהטלת צווי מניעה או צווי עיקול על החברה, כי הליכים כאלה יפגעו במהלך העסקים התקין של החברה. יתרה מזאת, הם מפחדים שלבן או לבת הזוג תמיד יהיה קלף מיקוח, בעיקר בהסכם הגירושים - מניות בעין לעומת שווי מניות. שלישית, אנשי עסקים העומדים להתגרש מפחדים שיוטל עליהם צו עיכוב יציאה מהארץ. צו זה יכול להיות הרסני למנהל החברה או לבעל תפקיד בכיר בה, אם אינו יכול לטוס למדינה שהוא מקיים עמה קשרים עסקיים.

צווים כאלה ופגיעה בפעילות העסקית יכולים לפגוע במוניטין של החברה שבבעלות אנשי העסקים העומדים להתגרש, משום שאנשים חיצוניים, כגון ספקים ולקוחות, יכולים לחשוב כי הבעיות הבין-אישיות של בני הזוג הן למעשה מסווה לבעיות כלכליות של החברה.

מבחינה פרוצדורלית עקרונית ימנה בית המשפט מומחה המוסמך להערכת שווי המניות, ולאחר מכן יעביר הבעלים של המניות לבן או לבת הזוג את הסכום הכספי של מחצית משווי מניותיו. אם הצד השני מעוניין דווקא לקבל את מחצית המניות בפועל ויש הסכמה לכך, אזי במסגרת הסכם הגירושים רצוי לקבוע כמה הוראות שיגנו עליו מפני שאר בעלי המניות בחברה, וכל שינוי בניהול החברה שייקבע במסגרת הליך הגירושים צריך להתבטא בתקנון החברה.

אז יימסר התקנון המתוקן לרשם החברות, וכך תיווצר מסגרת מחייבת לכל בעלי המניות לנהוג כדין על פי התקנון. מלבד הבעיות הנזכרות לעיל, בעלי עסקים הנמצאים בהליכי גירושים חוששים לשלם לצד השני, לבן או לבת הזוג, מחצית

משווי מניות החברה אם אין להם הון עצמי זמין. עם זאת, הם גם חוששים שמא בן או בת הזוג, שאינם מבינים כלל את רזי החברה, ידרשו להיות הבעלים בפועל של מחצית המניות שלהם, והם לא יוכלו לנהל את החברה באופן תקין בשל חיכוכים אישיים, חוסר ניסיון מקצועי או היעדר מוטיבציה בתחום.

לצד הפסיבי, שאינו מעורב בענייני החברה, הנמצא בהליך גירושים יכול להיות חשש גדול שבן או בת הזוג הנמצאים בצד הפעיל של ניהול החברה, למשל: מנהל בכיר או מנכ"ל, יברח כספים וישבש את הנתונים הרשומים בדו"חות החברה כדי להפחית מערכה, או שיפסיק פתאום לעבוד בחברה ויגרום להתמוטטותה ולאחר הגירושים יקים חברה אחרת. חוסר המעורבות של הצד הפסיבי בניהול החברה פוגם בכושר קבלת ההחלטה אם לקבל שווי מניות או לחלקן באופן פיזי.

בטרם קבלת החלטה כדאי להתייעץ עם עורך דין הבקיא בענייני משפחה וחברות לגבי אופן חלוקתן בין בני זוג שנפרדים כדי שסייע לעשות את הבחירה הנכונה ולהוביל את התהליך הכרוך בחלוקת החברה או הערכת שוויה באופן שיהא משתלם לצד המעוניין בדבר.

צעדים ראשונים לבעל עסק שמתגרש

אין דבר המשותף להליך גירושים "רגיל" ולהליך גירושים של אנשי עסקים, פרט למילה "גירושים". בהליך גירושים של בעלי עסקים עלולים להיווצר קשיים ייחודיים הנוגעים לעסק ולקשור בו. בגירושים של אנשי עסקים עולה הצורך לדון בעניינים ייחודיים הנוגעים לעסק, לחלוקתו ולניהולו.

ישנן פעולות חשובות לבעל העסק הבוחר להתגרש:

צריך לזכור כי מאבק משפטי אינו חוויה נעימה עבור הילדים. לגירושים יש השפעה על הילדים במישור הקוגניטיבי, הרגשי וההתנהגותי, ולכן חשוב לנהוג בצורה מאופקת ומכובדת גם כאשר הצד האחר מערים קשיים.

יש להתנהל בתבונה בהליך הגירושים כדי לשמור על העסק רווחי. חשוב להבין את הסיכונים לעסק ולזכור שבעת גירושים חשוב יותר מתמיד לא לאפשר לחילוקי הדעות לפגוע בו. עסק מצליח הוא אינטרס משותף לכל הצדדים.

חשוב בשלב הראשון לשמור על דיסקרטיות, ואם בחרתם לספר לאדם קרוב על הגירושים - השתדלו שלא באמצעות טלפון, אימייל או שליחת הודעות בטלפון הנייד שלכם. תיעוד. אם החלטתם להתגרש, אספו כל מסמך, הודעה, אימייל, נייר או כל ראייה אחרת אשר יכולה לשמש אתכם בהמשך ההליך.

בדומה למשחק שחמט, טרם ביצוע מהלך כלשהו יש לתכנן את הפעולות באופן

.....

אסטרטגי, באמצעות הכנת תוכנית מראש שתוכל לתת מענה לכל תרחיש. כדי למנוע פגיעה במוניטין ומזעור הנזק שעלול להיגרם לעסק ישנה חשיבות רבה לניהול הליך גירושים בפרופיל נמוך. מסיבה זו יש חשיבות ועדיפות רבה להגיע להסכם גירושים ולא לקבל פסק דין אשר יעורר תהודה רבה סביב נושא הגירושים ויביא לפרסום לא רצוי.

לעתים סכסוכי גירושים המתנהלים בבית המשפט רק מעצימים את הקרע שבין בני הזוג. במקרים מסוימים כדאי לשקול הליך גישור אשר פניו לשלום ויכול לסייע למזער את מאבקי הכוחות בין הצדדים ולצמצם את הפגיעה בעסק.

מעל לכול חשוב לדעת כי באמצעות סיוע נכון ומקצועי ניתן לתכנן את התיק המשפטי בצורה אופטימלית, ובכך להימנע מדיונים מתישים, מכאבי ראש ומנוזקים כלכליים רבים.

מוניטין אישי ומוניטין עסקי

בני הזוג צוברים במהלך נישואיהם נכסים רבים. חלקם מוחשיים - כגון רכבים, דירות, עסקים - וחלקם שאינם מוחשיים - בהם המוניטין. האם ניתן לכמת את המוניטין כנכס בר איוון כדי שיתחלק בין בני הזוג בעת גירושים? כבר בשלב זה נציין כי עניין זה חדש יחסית במערכת המשפט, וקיימת פסיקה מצומצמת בנושא. המוניטין העסקיים זכו להתייחסות מקיפה יותר בפסיקה, לעומת המוניטין האישיים שנדחקו לקרן זוית.

בפסיקה נקבע שיש הבדל גדול בין מוניטין אישי לבין מוניטין עסקי, בפסק דין שניתן על ידי בית הדין האזורי בחיפה הוגדרה ההבחנה בין מוניטין אישי למוניטין¹⁶: "רואה החשבון כלל בחוות דעתו מוניטין עסקי על בסיס הערכת כושר ההשתכרות של הבעל. בפני בית הדין הסביר רואה החשבון כי קיים שילוב של מוניטין עסקי ואישי, גם עמדת בית הדין היא כי במהותו מוניטין עסקי שייך בעסק בר מימוש באמצעות מכירה, המוניטין העסקי הוא ערך מוסף המוטמע בעסק מעבר ליכולתו האישית של בעל העסק, ויכולת אישית אינה בת העברה. ככלל, במשרד עריכת דין שמועסק בו עורך דין יחיד - הבעלים של המשרד - אפשר להניח כהנחה ראשונית כי לא קיים מוניטין עסקי."

16 תיק מס' 834433/4 בית הדין האזורי בחיפה, פלוני נ' פלונית, מיום 26.8.14 פורסם במאגר 'דין רגע'.

ובהמשך:

"יש להבהיר כי המוניטין האישי בר האיזון הוא ההשכחה האישית של אחד מבני הזוג המתבטאת בתוספת יכולת השתכרות בימי הנישואין, וזו נובעת מרכישת מיומנות אישית בניכוי ההשפעה של הכישורים הטבעיים של בעל המוניטין האישי." באותו מקרה נערכה חוות דעת על ידי רואה חשבון שלא התקבלה במלואה, וכך זה בפסיקה, לא די בכך שכל רואה חשבון עורך תחשיבים ושיקולים שונים בבואו להעריך מוניטין אישי או מוניטין עסקי, כך גם בתי המשפט ובתי הדין עורכים שיקולים שונים בכל מקרה.

מהו מוניטין עסקי?

כדי לענות על שאלה זו ראשית נשאל את עצמנו מה יגרום ללקוח לחזור ולקנות או לקבל שירות בפעם השנייה מאותו עסק? בדרך כלל יחזור לקוח לאותו עסק בגלל איכות המוצר, השירות שקיבל, מיקום העסק וכדומה. ערכו הכלכלי של העסק טמון במרכיבים אלו. בית המשפט העליון הגדיר בפסיקתו מוניטין, כסכום העודף בממכר הנכסים המוחשיים של העסק. יצוין כי הדבר נכון בנוגע לחנות לריהוט או לגרייה, אך הדבר נכון גם בעבור בעלי המקצועות החופשיים, כגון: רופא או עורך דין. השאלה המשפטית העומדת בבסיס העניין היא האם נכס מוניטין אשר נצבר במהלך חיי הנישואים הינו עדות לפרי מאמץ של אחד מהצדדים ועל כן שייך רק לאחד מבני הזוג או שמא מדובר במאמץ משותף ועל כן מדובר בנכס בר איזון? ככלל, בן הזוג אשר צבר את המוניטין יטען כי מדובר במאמץ האישי בלבד, ומוניטין אלו היו נצברים גם ללא חיי הנישואים. לעומת זאת, יטען בן הזוג השני כי כדי שאחד מהם יצבור מוניטין, הוא נאלץ לוותר על קידום השכלתו ומקצועו במטרה לנהל את משק הבית, לטפל בילדים המשותפים ולתמוך בבן הזוג.

פרופסור רוזן צבי כתב בספרו "דיני המשפחה בישראל בין קודש לחול"¹⁷ כי מוניטין הם חלק מנכסי השיתוף. ומדוע? בהסברו הוא מפרק את המוניטין למרכיבים שונים, כגון: זמן עבודה, מאמץ, השקעה כספית ועוד - אלה, לשיטתו, נמנים עם נכסי השיתוף¹⁸. בפסק דין שנתנה השופטת נילי מימון הנכבדה, היא קבעה כי נכסי מוניטין ניתנים לחלוקה בין בני הזוג, כאשר יש פערים משמעותיים בין בני הזוג.

17 אריאל רוזן-צבי "דיני המשפחה בישראל בין קודש לחול" הוצאת פפירוס, תש"ן 1990 עמ' 485, 476.

18 תמ"ש (ירושלים) 50704-01 א' נגד א' (לא פורסם)

במצב דברים שבו אחד מבני הזוג נאלץ לגבות את האחר בטיפול השוטף במשק הבית, בילדים המשותפים, ולשם כך לעתים נאלץ לוותר על התפתחותו האישית מבחינת קריירה, השכלה וקידומו האישי.

כך ביום 26.08.2007 ניתן פסק דין תקדימי בבית המשפט העליון¹⁹, שם לראשונה הכיר בית המשפט בנכסי קריירה כנכסים בני איזון בין בני זוג. פסק דין זה עסק ברואה חשבון עצמאי שהיה נשוי לאישה שעבדה כיועצת חינוכית. במהלך שנות נישואיהם נוצרו בין בני הזוג פערי שכר משמעותיים. בית המשפט קבע, כי שכרו הגבוה של הבעל התאפשר בשל תמיכתה של האישה ושחרורו מעול הדאגה למשק הבית ולגידול הילדים, כך יכול היה לפתח את הקריירה שלו כרואה חשבון עצמאי, ופסק לטובת האישה סך של 250,000 ₪.

זהו אחד המקרים שבהם שאף בית המשפט לעשיית צדק ולא אפשר מצב שבו בן הזוג התומך יישאר ללא זכויות בעת הגירושים. כך לעתים לא יפסוק בית המשפט לפי יחס של "מחצה על מחצה", וזאת לשם ההוגנות.

לדוגמה בפסק דין שניתן בבית המשפט לענייני משפחה בירושלים²⁰, נקבע כי לא יאה זה צודק מבחינה כלכלית לבצע את איזון המשאבים שווה בשווה, כי המטרה היא ליצור שוויון בין בני הזוג.

כמו כן בית המשפט מביא בחשבון שיקולים כלכליים נוספים, בהם ערך תרומתו של בן הזוג והתמיכה שזכה לה בן הזוג האחר אשר הובילה לעלייה בנכסים, כך גם נקבע בפסק דין²¹ אשר ניתן על ידי כבוד השופט רובינשטיין בבית המשפט העליון.

מהו מוניטין אישי?

בעוד שמוניטין עסקיים עוסקים בשמו הטוב של העסק, מוניטין אישיים עוסקים בשמו הטוב של האדם בתחום המקצועי. איך נבדיל בין מוניטין אישיים למוניטין עסקיים? המוניטין האישיים מתקיימים ללא תלות בעסק. לדוגמה אם יחליט עורך דין להעתיק את מקום משרדו או להחליף מי מעובדיו, לא יהיה שינוי מבחינת לקוחותיו הקבועים, שכן ימשיכו לשכור את שירותיו בגלל שמו הטוב והמקצועי. שווים של המוניטין העסקיים מוערכים כעודף מכספי המכירה של כלל הנכסים המוחשיים של העסק, אך מוניטין אישיים לא ניתנים להעברה או למכירה, ולכן

19 בע"מ 4623-04 פלוני נ' פלונית פ"ד סב (3) 66.

20 תמ"ש (ירושלים) 20964-02 פלונית נ' אלמוני, פורסם במאגר 'נבו'.

21 בע"מ 5879-04 פלוני נ' פלונית פ"ד נט (1) 193.

הערכת שווים קשה יותר. את המוניטין האישי נעריך באמצעות פרמטרים שונים הקשורים אליהם, לדוגמה: שנות ניסיון מקצועי, רווחים, כמות לקוחות.

כדי שביית המשפט יתרשם, כי היה נחוץ מאמצם המשותף של שני בני הזוג, יש צורך בנסיבות המוכיחות אכן את מאמצם המשותף. ככלל, יש להראות תמיכה בבן הזוג שצבר מוניטין תוך כדי גידול הילדים המשותפים.

מאחר שהדיון בנושא מוניטין בפסיקה הוא עניין חדש יחסית, לבית המשפט אין קריטריונים ברורים, והוא מחליט בהתאם לכל מקרה ונסיבותיו. עם זאת, קיימים כמה פרמטרים הנכנסים לשיקולו של בית המשפט, לדוגמה: משך תקופת הנישואים, יכולת ההשתכרות של כל אחד מבני הזוג, תרומתו של כל אחד מבני הזוג לצבירת הנכסים, תרומתו של כל אחד מבני הזוג לגידול הילדים, הכנסה נוכחית ופערי השכר בין בני הזוג.

הרעיון העומד בבסיס שיקול דעת בית המשפט הינו איזון. בית המשפט חותר להביא את בני הזוג לשוויון בעת הגירושים. בבואו לחלק את נכסי הקריירה, לרבות מוניטין אישיים ומוניטין עסקיים, הוא רואה לנגד עיניו איזון כלכלי בין בני הזוג.

כיצד מתנהל החישוב בפועל?

מוניטין עסקיים - לרוב ימונה מומחה מטעם בית המשפט אשר יעריך את שווי העסק, לרבות מוניטין העסק. בעת גירושים יחולק העסק - נכסיו המוחשיים והבלתי מוחשיים.

מוניטין אישיים - המצב מורכב יותר, כל מקרה נתון לשיקול דעתו של בית המשפט וייבחן על פי נסיבותיו. לפי התרשמותו של בית המשפט, אם יש מקום לאיזון כלכלי בין בני הזוג, גם בנוגע למוניטין האישיים שצבר אחד מהם, ניתן לבצע את האיזון בשתי דרכים:

« תשלום חד-פעמי - פיצויים.

« תשלום עיתי - תשלום מדי חודש מוגבל בזמן, אשר נועד לשמר את רמת

החיים שהורגל בה בן הזוג.

גם בעניין השאלה מתי יעדיף בית המשפט לחייב את בן הזוג בפיצויים חד-פעמיים לעומת תשלום חודשי - טרם התקבלה תשובה מגובשת בפסיקה, וכל מקרה ייבחן לגופו.

המוניטין בראי דיני המיסים

שאלת הערכת שווים של המוניטין עולה פעמים רבות בהקשר של מיסוי. בפסק דין שניתן בבית המשפט העליון²², קבע השופט ויתקין הנכבד כי מוניטין הם פונקציה של רווחיות העסק. מאחר שמדובר ברווחיות העסק שאינה יציבה, אין כל חזקה שתמיד תהיה בעלייה מתמדת. השופט ויתקין הנכבד קבע כי הנחת היסוד של פקיד השומה לפיה מוניטין הם נכס העולה בערכו- אינה נכונה. החידוש בפסק דין זה הוא ההבנה כי מוניטין אינם נכס אשר ערכו עולה, לפחות לא בהכרח. מוניטין הם ההסתברות שהלקוחות יחזרו. פסק דין נוסף מתחום המיסים אשר ניסה להגדיר את המוניטין, ניתן בתל אביב²³, שם נקבע כי המוניטין כוללים כמה רכיבים:

« שמו הטוב של העסק.

« הרגל הלקוחות לחזור לאותו מקום שוב ושוב.

« מקום הימצאו של העסק.

« קשר ללקוחות.

הרשימה אינה סגורה וכוללת מרכיבים נוספים אשר מכללם מגדיר מהם מוניטין. מפסק דין זה אפשר ללמוד הגדרה נוספת: המוניטין מבטאים את מכלול היתרונות המצטברים בעסק, היוצרים את הוודאות שלקוחותיו יחזרו.

המוניטין בראי דיני הנזקין ודיני הקניין

בתחום הנזקין גם קיים קושי בהגדרת המוניטין. בפסק דין²⁴ נקבע כי כשמדברים על מוניטין הכוונה היא לתדמיתו החיובית של מוצר בעיני הציבור.

בתחום דיני הקניין שאלת שווים של המוניטין באה לידי ביטוי בפסק דין אשר עוסק בפירוק שיתוף של משרד עורכי דין.

בפסק דין אשר ניתן בתל אביב²⁵, דחה השופט קלינג הנכבד את טענותיהם של עורכי הדין אשר טענו כי אין שווי כלכלי למוניטין של המשרד, שכן עורך דין אינו יכול להעביר את לקוחותיו לעורכי דין אחרים ולהכתיב ללקוח לאיזה עורך דין

22 ע"א 550/72 באומל נ' פקיד השומה חיפה, פ"ד כח (1) 650.

23 עמ"ה (ת"א) 11/67 קימל נ' פקיד השומה תל אביב 4, פד"א א', 38.

24 רע"א 371/89 אילן ליבוביץ נ' א. את יאליהו בע"מ, מד (2) 309.

25 ה"פ 994/00 (ת"א) ד"ר רפאל נ' רבינוביץ פורסם במאגר 'נבו'.

להזדקק. אבל בית המשפט קבע כי יש משמעות למשרד עורכי הדין, לשירות אשר ניתן בו, למיקומו, ולכל היתרונות אשר בזכותם הלקוח בוחר לשים פעמיו דווקא למשרד זה. אפשר לסכם כי מוניטין מורכבים ממגוון תכונותיו של האדם או של חברה המצויים בבעלותו ומשקפים את שמו הטוב, ובעיקר את היתרון שיש לו על פני אחרים.

מה שווי העסק שלך ומה ניתן לעשות על מנת להשאיר אצלך כמה שיותר בהליך הגירושים?

במהלך חיי הנישואין, שעה ששני בני הזוג מחויבים זה לזה ולזוגיות, זוגות רבים מקבלים החלטה משותפת לעניין ההתפתחות המקצועית והכלכלית של המשפחה. זוגות רבים מקבלים לעיתים את ההחלטה, כי אחד מבני הזוג יתפתח מבחינה מקצועית, ירכוש ידע, מיומנות, מוניטין בתחום עיסוקו, יפתח רשת לקוחות ויקים עסק עצמאי. בעוד שבן הזוג האחר ישקיע במשפחה ובילדים ויעצור את התפתחותו המקצועית.

חשוב לזכור שאורח חייהם של עצמאיים שונה מאד מאורח חייהם של שכירים ולעיתים ימצא עצמו בן הזוג שהקים עסק עצמאי נעדר שעות רבות מהבית, משתמש בכספים משותפים שבני הזוג צברו יחד למען העסק ואף ייטול הלוואות והתחייבויות על שמם של שני בני הזוג, דבר שעלול לפגוע בזוגיות ואף להביא לפירוק התא המשפחתי.

פעמים רבות, מטעמים כאלה ואחרים מי מבני הזוג שיקים עסק עצמאי ירשום אותו על שמו בלבד. עם זאת, סעיף 5 לחוק יחסי²⁶ ממון קובע כי כל הזכויות והנכסים שנצברו על ידי בני הזוג כולל עסקים, נכסי מקרקעין וכדומה הינם משותפים לבני הזוג ובמקרה של פקיעת הנישואין, הנכסים והזכויות, למעט אלו שהוחרגו בדיון יתחלקו באופן שווה בין בני הזוג.

סעיף 8 (2) לחוק יחסי ממון נותן סמכות לערכאה המשפטית לעשות חלוקה שונה, שאינה שווה אך לעיתים שוויונית ברכוש המשותף, ככל ויש נסיבות שמצדיקות זאת. שימוש בסעיף זה ייעשה משיקולי צדק והוגנות ששונים מערכאה לערכאה ואף משופט לשופט, בעת ביצוע איזון המשאבים בין בני הזוג ומדובר בשיקול דעת רחב מאד.

26 חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

מי עושה הערכת שווי?

במקרים בהם אחד מבני הזוג הקים עסק עצמאי, בן הזוג השני יבקש בעת הגירושים לקבל לידי מחצית מהזכויות בעסק או מחצית משווי העסק.

מי שאמון על בדיקת שווי העסק והעברת מסקנותיו לבני הזוג ולערכאה השופטת הם בדרך כלל רואה חשבון או אקטואר שממונים על ידי בית משפט או על ידי הצדדים בהסכמה. הם עובדים לעיתים יחד ובמקביל על מנת לנתח את שווי העסק שקיים למי מבני הזוג או לשניהם.

על מנת שבני הזוג והערכאה השיפוטית יוכלו לכמת את שווי העסק ששייך למי מהצדדים, אותו אקטואר או רואה חשבון שנבחר לערוך הערכת שווי ילמד את החברה ואת פעילותה ויבחן באמצעות דו"חות שקיבל מהעסק את תזרים ההכנסות של העסק, שווי נכסים לא מוחשיים כמו פטנטים, מוניטין וכדומה, הערכת רווחיות העסק בעתיד ובסופו של דבר יגיש את מסקנותיו לידי בני הזוג.

לעיתים, לא תהא הסכמה בין בני הזוג לגבי דו"ח האיזון הסופי שהוגש ו/או לגבי מסקנותיו של רואה החשבון/האקטואר ולכל אחד מהצדדים תהיה זכות להגיש שאלות הבהרה ומסמכים נוספים למומחה על מנת לדייק את המסקנות ואף לשנותן.

מה לגבי הערכת שווי מוניטין?

מוניטין עסקי, נכסי קריירה, טכנולוגיות וכושר השתכרות הם נכסים לא מוחשיים שלעיתים בן הזוג שאינו הבעלים של העסק ידרוש באמצעות בקשה להערכת שווים. אקטואר/ רואה חשבון יצטרך לשום את שווי הנכסים הללו.

מוניטין הוא למעשה שווי של אדם כבעל עסק. התייחסות למוניטין עסקי של אדם בעת פקיעת הנישואין הוא נושא די חדש ובפסיקת בתי המשפט ניתן למצוא טענות לכאן ולכאן בעניין שיתוף בן הזוג, שלא היה שותף בעסק או שאינו בעל המוניטין, בשווי המוניטין של בן הזוג שהנו בעל העסק.

נכסים שאינם מוחשיים כדוגמת מוניטין עסקי, בעבר, לא נחשבו כנכסים ברי חלוקה בישראל, כיום המצב שונה.

עם זאת, מלומדים רבים טוענים, כי מוניטין עסקי הוא בר איזון, כלומר, חלק ממצבת הנכסים המשותפים ויש לאזנו יחד עם יתר הנכסים המוחשיים, בהתאם לנסיבות. למסקנה הזו הגיעו מלומדים נוספים שטענו כי יש לפצות את בן הזוג שנשאר בבית לגדל את הילדים ולתמוך בבן הזוג שהחליט להתפתח ולפתוח עסק עצמאי- על השנים הללו שהשקיע בבית. המלומדים מסבירים, כי חלוקה שוויונית אינה בהכרח חלוקה שווה של נכסים וכספים בין בני הזוג ובפועל קרו מקרים בהם בתי המשפט

ובתי הדין הרבניים השתמשו ברכיב המוניטין כדי לאזן יכולות כלכליות של בני הזוג בעת הגירושים. ככל שיהיה פער גדול יותר בין הכנסות הצדדים כך יטה בית המשפט יותר ויותר לחלק את נכסי הקריירה והמוניטין שנצברו.

לשם עריכת שווי מוניטין של בעל עסק יש צורך לפנות לאקטואר/ רואה חשבון שיבצע הערכת שווי.

חשוב להבהיר, כי להבדיל מבחינת שווי עסקים לא מוחשיים, בבחינת הזכויות הפנסיוניות שצבר כל אחד מבני הזוג, הכספים שבחשבונות הבנק וסכומים שאמורים להתקבל מקרנות השתלמות לא יורגש הבדל גדול בין אקטואר/רו"ח כזה או אחר שכן מדובר בנכסים מוחשיים שניתן לכמת ולהגיע לשווי די מדויק. עם זאת, כאשר הדבר נוגע למוניטין, נכסי קריירה או כושר השתכרות ייתכן שיהיו הבדלים גדולים בין הערכות שווי שאף יוכלו לשמש כ"קלף" מיקוח בעריכת הסכם גירושים.

האם יש הבדל בין זכויות כעוסק מורשה או זכויות בחברה בע"מ?

כאמור, החוק קובע, כי כל הזכויות והנכסים שנצברו על ידי בני הזוג במהלך חיי הנישואין, שייכים לשניהם בחלקים שווים.

כך גם לגבי עסק עצמאי שהקים אחד מבני הזוג במהלך הנישואין. העסק נחשב לרכוש משותף ובעת הגירושים הצדדים יתחלקו בזכויות ובחובות של העסק חלוקה שווה. אין הבדל באם העסק נרשם רק על שם בן הזוג המנהל אותו או על שם שני בני הזוג.

שווי העסק ייבחן על ידי אקטואר/ רואה חשבון שיקבל לידי מסמכים מאת בני הזוג ויעריך את שווי העסק. לבני הזוג זכות השגה על המסקנות אליהן הגיע המומחה. כך למשל אנו נתקלים פעמים רבות בהערכת שווי עסק שאין בה התייחסות לשכר הראוי שהיה על בעל העסק לקבל שכן הוא לא "משך" משכורת קבועה כל חודש והותיר את הכספים האלה בעסק על מנת להציג רווחיות.

המצב מורכב יותר כשמדובר בחברה בע"מ שהקים מי מבני הזוג עם שותפים חיצוניים או חברה בבעלות ובשליטה משפחתית.

כאשר מדובר בחברה בע"מ של שני שותפים עסקיים, שאינם בני זוג נשואים, השותפים יעשו הכל כדי להפחית את הפגיעה בעסק בעת הפרדת כוחות כך שכל אחד מהבעלים יקבל נתח גדול יותר מהכספים והנכסים בחברה.

במקרה של בני זוג הליך קבלת ההחלטות בנוגע להמשך פעילות החברה לאו דווקא

מתאפיין באסטרטגיה עסקית, פעמים רבות יש רגשות שמעורבים בהליך קבלת ההחלטות ואף לעיתים רצון לנקום בבן הזוג על ידי דילול אחזקתו בחברה ופעולות נוספות שניתן לעשות כחלק מאסטרטגיה משפטית עוד לפני שהתחילו הליכים משפטיים.

כמו כן יש היבטים שונים שייבחנו על ידי הערכאות המשפטיות, כמו למשל, השאלה האם בן הזוג השני יקבל נתח מהמניות בחברה בעת הגירושים, האם הדבר יפגע בחברה או האם השותפים יסכימו להיות בשותפות עם בן הזוג לשעבר של בעל החברה. יש לזכור שלעומת עסק עצמאי (עוסק מורשה / פטור) חברה היא אישיות נפרדת ומשכך יש צורך לבחון צירוף של עורך דין שמתמחה בדיני חברות כדי להגדיל את הסיכוי להשאיר נתח גדול יותר אצל בן הזוג שהקים את החברה.

עורך הדין, בשלב מוקדם ובטרם התחלת הליכי הפרידה שמתמחה בדיני חברות יוכל לייעץ לך, כבעל עסק "להכין את השטח" לקראת הגירושים באמצעות הגדלת הסיכון בחברה, ביצוע השקעות מסוכנות שכן הזוג השני לא ירצה להתמודד מולן וכתוצאה מכך ייתכן ויוותר על חלקו בעסק בעת הפרידה.

חשוב מאוד להבין שיש לקחת יעוץ כזה בעירבון מוגבל. בשום אופן אין לפגוע בחברה, שכן החברה היא ה baby - שאסור לפגוע בו, ובטח שאסור להוביל את החברה למצב של "תמות נפשי עם פלישתים".

בחברה בע"מ, לעיתים יידרש מינוי מנהל מיוחד לחברה כדי לוודא שלא מבוצעות פעולות להברחת כספים או פעולות ליצירת מצג שווא באשר לשוויה של החברה ועוד. יש גם לקחת בחשבון את סוגיית השבחת שווי החברה במהלך חיי הנישואין, מן ההיבט של חלוקת הרכוש המשותף.

הברחת נכסי חברה

בעת הגירושים עלול אחד מבני הזוג להבריש את נכסיו²⁷, לרבות זכויותיו בחברות שבבעלותו. אם הבחנתם שכן או בת הזוג שלכם מתחילים להכשיר את הקרקע להליך הגירושים ולהתנהל אחרת עם החברות שבבעלותם, עליכם להגיש תביעות מתאימות לבית המשפט לענייני משפחה או לבית הדין הרבני. אם בן או בת הזוג המחזיקים בפועל במניות החברה - ולמעשה החברה מצויה

27 בכלל זה הברחת כספים, זכויות במניות, זכויות כספיות, כמו קופות גמל, קרנות נאמנות וכדומה.

בשליטתם המלאה - מחליטים להפסיק לעבוד בחברה כדי לרוקן את החברה מתוכנה ולהביא לדימומה, כנראה הם רוקחים במוחם תוכנית להקים חברה אחרת למחרת הגירושים, ולכן אינם מוטרדים מקריסתה של החברה הנוכחית.

במקרה כזה יש להגיש בדחיפות תביעה לחלוקת רכוש, ובמסגרתה להגיש בקשה למינוי מנהל/משקיף מלווה שתפקידו יהיה לנהל את החברה כל עוד בעל מניות בחברה אינו מנהל את החברה באופן ההולם את טובתה או מקפח את בעלי המניות בחברה. תפקידו של המנהל המלווה הוא לנהל את העסק לכל דבר ועניין עם הבעלים של החברה, ובכך לדאוג לאינטרסים של החברה כדי שתמשיך להתקיים ולהרוויח. במקרים רבים כשמוגשת בקשה כזו מתקיים דיון לגופו של עניין, ובית המשפט מתרה בבעל המניות להמשיך ולנהל את החברה ולדאוג לאינטרסים שלה, שכן מינוי מנהל מלווה יגרום לצדדים להוצאות מרובות.

דרך המלך היא כמובן להגיע להסכם גירושים ללא מלחמות מיותרות ובלי להגיש בקשה למינוי מנהל מלווה שרק תגרור את הצדדים להוצאות מיותרות. במסגרת הסכם גירושים רצוי לקבוע כי אם בן הזוג שאינו בעלים בפועל של החברה רוצה לקבל מחצית מהמניות בעין (בפועל), אזי ייקבעו כמה הוראות שיגנו עליו מפני בעלי המניות האחרים בחברה.

במסגרת הסכם הגירושים חשוב לקבוע כללים שיגנו על בן הזוג המקבל את חלקו במניות החברה בעת הגירושים:

« לרשום את בן או בת הזוג באופן פורמלי כבעל מניות בחברה ולמלא טפסים מתאימים ברשם החברות.

« לקבוע בתקנון כללים חדשים שיכללו את תפקידיו ואת זכויותיו של בן או של בת הזוג שקיבלו עתה את מניותיהם.

« לקבוע בתקנון את זכויות החתימה של בן או בת הזוג בחשבונות הבנק של החברה.

« לקבוע כי כל החלטה הקשורה להוצאת כספים מהחברה תחייב את חתימת בן או בת הזוג שקיבלו את מניותיהם.

« לקבוע מי יהא אחראי על המשכורות בחברה, לרבות משכורותיהם של שני בני הזוג, ולקבוע תקרת שכר לכל אחד מהם.

« לקבוע מנגנון הוצאות, כדי למנוע פגיעה בשווי החברה.

« לקבוע מנגנון משיכת דיבידנדים מהחברה כדי למנוע היווצרות של הוצאות

מרבנות שימנעו חלוקת דיבידנדים לבעלי המניות. אז ייתכן שכן או בת הזוג לא יקבלו דיבידנדים בתואנת שווא שאין רווחים לחלוקה בשל הוצאות כלשהן, דוגמת דמי ניהול.

« לקבוע כי בעלי המניות לא יוכלו להעסיק בני משפחה, ובכך אפשר למנוע הברחת כספים באמצעות עובדים שהם לכאורה בני משפחה או בני זוג חדשים.

« לקבוע מנגנון חלוקת מניות עתידי כדי להימנע מדילול מניות.

« לקבוע את אופן זכויות ההצבעה באספות הכלליות של החברה ו/או בשיבות הדירקטוריון.

« קביעת סעיף סודיות.

חלוקת מניות או מכירת שוויין בעת גירושים

בדיקת שווי המניות מתבצעת באמצעות מומחה לשווי חברות. מדובר בבעל מקצוע בתחום הכלכלה או החשבונאות הבקיא בהערכות של שווי חברות. אם לבני הזוג יש זכויות במניות החברה, יבדוק המומחה לשווי חברות ויעריך את שוויין, והצד הפעיל בחברה ישלם לצד הפסיבי את הסכום שנקבע כערך המניות. חשוב להסביר כי לצד הסביל בדרך כלל אין מניות, ואם יש לו סביר להניח שאינו מבין ברזי החברה, לכן הנטייה החד-משמעית של בית משפט היא חלוקה כספית ולא חלוקה בעין. אבל לפעמים חלוקה כספית בעייתית כי הכסף אינו נזיל ואינו מצוי בפועל בחברה. על בעל המניות הפעיל המשלם לצד הסביל להעביר את הכסף באופן מידי או בשיעורים עיתיים. ייתכן שכן הזוג 'הפעיל פחות' בענייני החברה ידרוש את חלקו בחברה ויותר על המשך ניהול החברה בעתיד. במקרה כזה ישאף הוא להציג את החברה כרווחית ככל האפשר ובעלת ערך גבוה כדי לקבל סכום כספי ניכר תמורת ויתורו על חלקו בניהול עתידי של החברה. לעומתו, ינסה בן הזוג הפעיל להפחית ככל יכולתו משווי החברה כדי לצמצם במידה ניכרת את הסכום שיידרש לשלם לבן או לבת הזוג בגין חלקו בעסק. הערכת השווי מתבססת על תחשיבים עתידיים שאינם בהכרח תחזיות נכונות ואינן בסיס מדעי מדויק, בלשון המעטה.

בפרק הזה תיבחן האפשרות העדיפה כאשר אחד מבני הזוג מחזיק במניות של חברה: האם כדאי לבן זוגו לבקש חלוקה של המניות ולקבל מחצית מהמניות לידי או שמא כדאי לו לוותר על חלקו במניות החברה ולקבל את שוויין הכספי? כדי לתת מענה לכך חשוב לדעת אם מדובר בחברה פרטית או בחברה ציבורית.

ההבדל העיקרי ביניהן מתבטא בבעלות על מניות, במנגנוני הפיקוח ובעבירות של המניות. בחברה פרטית יכול להיות בעל מניות יחיד בחברה, לעומת זאת בחברה ציבורית יש כמה בעלי מניות, ובהם הציבור, שכן מניות החברה רשומות למסחר בבורסה או שהוצעו לציבור. ההבדל המהותי הוא שבחברה ציבורית עניין סחירות המניות הוא עניין שבשגרה, לעומת זאת בחברה פרטית קשה יותר ואף לא מקובל לסחור במניות באופן שגרתי. בחברה ציבורית יכולים גם להיות הסכמים כובלים שימנעו מבעל המניות שהוא גם המנהל העיקרי של החברה למכור אחוז מסוים ממניותיו כדי שלא יאבד גם מסמכויותיו.

משבר משפחתי - גם בעסק

מה קורה אם יש לכם חברה או עסק משותף ואתם מחליטים להתגרש? איך תחלקו את זכויותכם בחברה, את חובותיה, וכיצד תעריכו את שווי העסק לצורך חלוקת הרכוש?

בני זוג העובדים יחדיו בעסק משפחתי או אפילו רק אחד מהם, עומדים בפני סוגיות סבוכות בנוגע להערכת שווי החברה ולחלוקת הרכוש. הערכה כזו דורשת התחשבות בקריטריונים רבים ובהם: הנכס עצמו, עסקאות מן העבר ועסקאות עתידיות ושווי ניירות ערך, כמו מניות החברה. לכן נהוג ורצוי לפנות לעזרת גורם מומחה, מעריך שווי חברות. בעזרתו אפשר להעריך את שווי של כוח האדם בחברה, את הטכנולוגיות שמשתמשים בהן בחברה, את מוצרי החברה ואת שווים בשוק ועוד. נוסף על האמור לעיל, בדיקת שווי החברה צריכה להתבצע במועד שאף הוא נקבע על ידי בית המשפט, ונקרא המועד הקובע. למועד הקובע חשיבות רבה, שכן ביצוע החלוקה ייעשה בפועל על פיו.

אם אתם על סף גירושים ויש לכם עסק משפחתי או חברות בבעלותכם, בוודאי גם אתם שואלים את עצמכם איך אפשר להפריד בין הנכסים ובין הבעלות על הנכס מבלי שאיש ייפגע ומבלי לפגוע בחברות שבבעלותכם.

עקרונית, כאשר זוג ניגש לערוך הסכם גירושים - שני בני הזוג מודעים לעובדה שהם נדרשים לחלק את רכושם המשותף. כאשר מדובר בנכס מקרקעין, כמו דירה, אפשר להציג את הנכס למכירה בשוק החופשי, ולאחר מכן לחלק את תמורת המכירה שווה בשווה בין הצדדים או שאחד מבני הזוג רוכש את מחצית הזכויות מבן זוגו. המצב הולך ומסתבך כאשר הנכס המשותף או אחד הנכסים המשותפים הוא עסק, חברה או משרד פעילים. כי אז יש לחשוב על שיטה אחרת למציאת פתרון מי יקבל את

העסק, שכן לא ברור כלל אם בני הזוג יוכלו להמשיך לנהל עסק באופן סביר ונאות במצב של מריבה וסכסוך, וברור שאי אפשר לחצות עסק פעיל כי ייוותרו שני חצאים של נכס שאין בהם כל תועלת.

ובכן, מהן האפשרויות שכדאי ליישם בעת פרידה של בני זוג שיש להם, או לאחד מהם, חברה בבעלותם?

האפשרויות הישימות הן: חלוקת מניות בפועל בין הצדדים, מכירת המניות במכירה פומבית וחלוקת הרווח בין שני בני הזוג או פירוק שותפות כאשר צד אחד קונה את החלק של האחר. אם חלוקת המניות אינה שווה מלכתחילה, כלומר אחוז המניות שבידי צד אחד לא שקול לאחוז המניות שבידי הצד השני, אזי בדרך כלל יקבל בעל המניות ה'גדול' יותר שליטה בלעדית על החברה ויחויב לשלם לצד השני את השווי הכספי של מניותיו.

יש לשים לב להסכמי גירוש שטמונים בהם 'מוקשים' העלולים להפיל את החברה כולה: למשל במקרה של חברה שבה גם הבעל וגם האישה שותפים, אך רק אחד מהם תורם משמעותית לחברה. אם יחליטו בני הזוג להתגרש וימשיכו להיות שותפים בחברה, עלול להיווצר נזק לחברה ולהוריד את ערך מניותיה - ייתכן שבן הזוג שהיה פעיל פחות מהאחר בחברה יתחיל פתאום לגלות בה עניין יתר, אולי בגלל רצון להוכיח שמלכתחילה הייתה סיבה להשאיר את החברה בידי וואלי מחשש פן ינסו להשתלט על החברה באמצעים כמו מכירת מניות "מתחת לאף", דהיינו הברחת נכסים. מעורבות פתאומית זו עלולה להזיק לחברה הן בגלל היעדר מיומנות - למרות המעמד המאפשר כוח ושררה - והן בגלל שיבוש האיזון בחברה מבחינת כוח אדם, דפוסי עבודה וכיוצא באלה. למעשה, מתן מניות בפועל לבן הזוג שאינו פעיל בחברה עלול להיות חסר תועלת ועלול לגרום נזק.

בית המשפט נתן את דעתו בעניין בפרשת סטריק²⁸, וקבע כללים לחלוקת שווי המניות בין בני זוג במקום חלוקתן בפועל:

"בחברה משפחתית קטנה המהווה מעין חברת יחיד אין לחלק את המניות בין בני הזוג בעין על ידי רישום מחצית המניות על שם האישה. הטעמים לכך הם כדלקמן: בחברה משפחתית קטנה רישום מחצית המניות על שם האישה עלול להביא למריבות אין-סופיות בהפעלת החברה ולשיתוק פעולות החברה.

בחברה משפחתית שהיא מעין חברת יחיד הבנויה בעיקרה על עבודת הבעל אין זה רצוי לרשום מחצית מניות על שם האישה שאינה רצויה בה. הדבר גם עלול להביא

28 תמ"ש (ת"א) 20644/96 סטריק נ' סטריק, פורסם במאגר 'נבו'.

לכך ששווי זכויות האישה בחברה ירד ערכם כתוצאה מדפוס התנהגות שינקוט הבעל. הסדר ממוני הקושר את בני הזוג זה לזה אחרי פרידתם אינו רצוי, והוא מאריך שלא לצורך את תהליך הפרידה."

הפתרון שאני ממליצה עליו במקרים כאלה הוא בדיקת שווי המניות באמצעות מומחה להערכת שווי של חברות, אשר אמון עליכם. חשוב מאוד לדעת מיהו המומחה וכיצד הוא מבצע את הערכות השווי, כי הפערים בתוצאות שבין מומחה אחד למשנהו יכולים להיות עצומים. אם לשני בני הזוג יש מניות בחברה, בודקים את שוויין, והצד הפעיל בחברה משלם את שוויין של המניות לצד הסביל. אם רק אחד מבני הזוג מחזיק במניות ונקבע, כי לבן זוגו מגיעות מחצית הזכויות במניות, אזי ישלם בעל המניות את מחצית השווי לבן זוגו.

חלוקת מניות בפועל בין הצדדים תתאפשר כאשר לא נשקפת סכנה להמשך ניהולה התקין של החברה, שהרי המטרה היא שהחברה תמשיך לייצר כסף ששני בני הזוג הננים ממנו.

אם אין אפשרות כזאת או שהצדדים אינם מבקשים חלוקה בפועל של מניות החברה, הרי שאז לכל אחד מהם יש רשות לבקש לרכוש את זכויותיו של הצד השני בחברה. במקרים שבהם שני בני הזוג בעלי מניות בחברה ומנהלים אותה יחד, יחולו הכללים הרגילים של פירוק שיתוף בחברה, כגון מתן זכות סירוב ראשונה לאחד מבני הזוג לרכוש את זכויות בן הזוג האחר, וכן כללי פירוק חברות השייכים לדיני החברות הכלליים.

לסיכום, זוהי רשימה הכרחית ואקוטית שנועדה להגן על בן הזוג המקבל את חלקו במניות החברה בעת הגירושים, יש לשים לב שמדובר ברשימה לא סגורה:

1. יש לרשום את בן הזוג באופן פורמלי כבעל מניות בחברה ולמלא טפסים מתאימים ברשם החברות.
2. יש לקבוע כללים חדשים בתקנון שיכללו את תפקידיו ואת זכויותיו של בן הזוג שקיבל עתה את מניותיו. מומלץ לקבוע בתקנון גם את זכויות החתימה של בן הזוג בחשבונות הבנק של החברה.
3. יש לקבוע כי כל החלטה הכרוכה בהוצאת כספים תחייב את חתימתו.
4. יש להגדיר אחראי למשכורות בחברה, לרבות אלה של בני הזוג, ולהגדיר תקרת שכר.
5. יש לקבוע מנגנון למשיכת דיבידנדים מהחברה שיסכל מצב של ייצור הוצאות מרובות כדי למנוע חלוקת דיבידנדים לבעלי המניות. כלומר שלא ייווצר

מצב שכן הזוג לא יקבל דיבידנדים בתואנת שזוא שאין רווחים לחלוקה בשל הוצאות כמו דמי ניהול.

6. יש לקבוע כי בעלי המניות לא יוכלו להעסיק בני משפחה כדי למנוע הברחת כספים באמצעות עובדים לכאורה שהם בני משפחה או בני זוג חדשים.

כאשר בן הזוג מגלה שכן זוגו מחזיק במניות בחברה פרטית עליו לבדוק את הנושאים הבאים:

1. מה שיעור אחזקותיו של בן הזוג במניות? כלומר כמה מניות נמצאות בבעלותו.

2. אם בן זוג המחזיק במניות מעוניין להעביר לבן זוגו מניות במקום למכור לו את שוויין, יש לוודא שכן הזוג המקבל את המניות לא יקופח, מה שמכונה 'קיפוח המיעוט'. כי אז רוב בעלי המניות יכולים לדלל את מניותיו ולהבריח את נכסי החברה או את כספי החברה ואת רווחיה, והם יכולים להחליט החלטות נוספות שיפגעו בזכויות המיעוט, לרבות מכירת פעילות החברה.

3. בן הזוג שנמצא בעמדת המיעוט צריך לדאוג שבהסכם הגירושים יצוינו מראש כללים ופרמטרים שימנעו 'עושה המיעוט' או 'קיפוח המיעוט'. לשם כך צריך, בין השאר, לציין בהסכם הגירושים מה יירשם בתקנון החברה ולהגדיר את בעלי התפקידים בחברה. באמצעות פעולות אלה יישמרו האינטרסים של בעלי מניות המיעוט והכללים הקבועים בחוק החברות.

4. בעל המניות בחברה יכול למכור את הפעילות בחברה ולמעשה לרוקן את החברה מתוכן. יש להיזהר מהסדר שיגביל את התחרות כדי שלא יסתור את חוק ההגבלים העסקיים ולא יסתור את חוק היסוד של חופש העיסוק.

לאחר בחינת המצב, על בן הזוג של בעל המניות להחליט אם הוא דורש לחלק עם בן או בת הזוג במניות, שכן מכוח חוק יחסי ממון²⁹ מגיעה לו מחצית משווי הזכויות במניות, או שהוא רוצה לאמוד את שווי המניות ולקבל אותו בכסף. כאמור וכמפורט לעיל, הפסיקה הרווחת היא חלוקת שווי המניות ולא חלוקתן בפועל.

29 חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

חישוב ערך המניות בחברה

בחברה ציבורית - אפשר לקבל רקע על החברה באתר 'מאיה' של הבורסה לניירות ערך (maya.tase.co.il). באתר מצוי מידע רב הפתוח לעיון הציבור, ואפשר לראות בו פרטים על החברה ועל מחזיקי המניות בה, וכן את מחיר השוק למניה של החברה כפי שהיא נסחרת בבורסה. עם זאת, חשוב לזכור שהבורסה מתאפיינת בחוסר ודאות, לכן מחיר השוק יכול להשתנות בן-לילה.

בחברה פרטית - הדרך המקובלת לקבל מידע על שווי החברה היא לשכור את שירותיו של מומחה המעריך חברות. יש לציין כי קיימות דרכים מגוונות להערכת שוויין של חברות וכל מומחה בוחר בדרך שלו. אי לכך יכול להיות הבדל של עשרות אחוזים בין חוות דעת מומחה אחת לאחרת. חשוב שבמסגרת הליך הגירושים ייקבע אופן הביצוע של הערכות השווי כדי שישקף את האינטרסים של הצדדים. חשוב גם לבדוק במסגרת הליך הגירושים עסקאות עתידיות שעשויות להעלות את ערך החברה.

בחברה בין-לאומית - יש לבחור מומחה המעריך שווי חברות במדינה שהחברה פעילה בה באופן עיקרי.

במקרה בו שוכנת החברה מחוץ לגבולות ישראל, נוטים לאמוד את שווי החברה באמצעות מומחה בדין המקומי לעיתים בשיתוף פעולה עם מומחה מישראל. המומחה המקומי יודע את השפה והוא יודע כיצד הדו"חות של החברה צריכים להיות מוגשים לרשויות המס באותה מדינה.

מניסיוני, במרבית המקרים בחרו בני הזוג שאינם מחזיקים במניות לבצע הערכת שווי ולקבל מחצית מזכויותיו של בן הזוג, כלומר לקבל את זכויותיהם בכסף ולחסוך מעצמם התמודדות עם תחום זר להם, שהרי אינם בקיאים בהלך הרוח של החברה ובעסקיה. בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הרבניים מצדדים בפתרון זה גם כדי להימנע מהליך ארוך ומסורבל הכרוך בדיני חברות ובהערכות שווי.

מהו המועד הקובע להערכת שווי החברה או העסק?

המועד הקובע לבדיקת שווי חברה יכול להיות אף הוא נתון למחלוקת. אין פסיקה חד-משמעית בנוגע למועד הקובע, אלא קיימות כמה דרכים לקביעתו, בית השאר: מועד הפרידה הפיזי בין בני הזוג, מועד הגשת כתב התביעה הרכושי על ידי אחד מבני הזוג, מועד הגשת הבקשה ליישוב סכסוך, מועד הגירושים עצמם, מועד הפרדת

החשבון המשותף או מועד אחר שייקבע על ידי בית המשפט. אם נקבע מועד הגירושים כמועד הקובע יכולה להתעורר בעיה של ממש בגלל פער זמנים גדול בין המועד הקובע לבין מועד פרוץ הסכסוך. בן הזוג שבידיו השליטה במניות יכול למכור אותן, לרוקן את החברה מנכסיה ולנקוט עוד דרכים שישאירו את בן או את בת הזוג בדיים ריקות. אחד הצדדים יכול לעשות ככל שביכולתו כדי להפחית את שווי העסק, בעוד שהצד האחר יעשה הכול כדי להגדיל אותו במטרה לזכות ברווחים גבוהים מהחלק שלו בפירוק השותפות בחברה. מצבים כאלה יכולים להשפיע על מצב העסק, לגרום מתיחות בחברה וירידה ניכרת בתפוקת העבודה. לכן חשוב להתנהל באופן רציונאלי וללא תחושות נקם או רגשות אחרים המשפיעים על שיקול הדעת.

חלוקת זכויות וחובות

מרגע שמתבצעת חלוקה של חברה משפחתית בין בני הזוג, החלוקה אינה רק ברווחים אלא גם בחובות החברה. בחברות משפחתיות רבות נוהגים בעלי המניות בחברה למשוך משכורות גבוהות יותר מהרשומות בתלוש המשכורת שלהם. כל סכום שמשך בעל המניות ואינו חלק מהתלוש יירשם בספרי החברה כחוב של בעל המניות לחברה. כל עוד החברה מתנהלת באחידות ובהרמוניה אין בעיה של ממש. הבעיה נוצרת, כאמור, כאשר בני הזוג ובעלי המניות מתגרשים ומפרקים את שותפותם בחברה. בעת הערכת שווי החברה מחושבים חובות אלה כמשותפים לבני הזוג, אפילו אם רק אחד מהם משך כספים בסכומים הגבוהים יותר ממשכורתו. כשבני זוג מחלקים ביניהם חברה או עסק מסוג כלשהו, חשוב לזכור כי החלוקה מתייחסת לא רק לרווחים אלא גם לחובות שצברו החברה או העסק.

פעמים רבות אפשר לראות כי בחברה משפחתית בעל המניות בחברה מושך לעצמו משכורת גבוהה יותר מהסכום הרשום בתלוש השכר שלו, כאשר ננקטת פעולה כזו, הסכומים שמושך בעל המניות נרשמים כחוב של בעל המניות לחברה, ורישום זה מתבצע בספרי החברה. אומנם זהו הליך מקובל, וכל עוד אין גירושים באופק ניתן להמשיך ולהתנהל בצורה זו.

אולם כאשר בני זוג נפרדים ונדרש להעריך את שווי החברה או העסק, הפערים האלו של הכספים שנמשכו נרשמים כחוב של בעל המניות, כלומר במצב כזה שני בני הזוג צריכים להחזיר את החוב לחברה.

אם נקבע המועד הקובע כמועד הגירושים בפועל, יכול אחד מבני הזוג למשוך

משכורות גבוהות לעצמו, בידיעה שאת החוב ישלם גם בן הזוג בעת חלוקת הרכוש על פי המועד הקובע.

בתי המשפט נוטים לפסוק כי מחצית משווי החברה תשולם על ידי מחזיק המניות הראשי לצד השני, במקום לפרק בפועל את החברה. תביעות לפירוק חברה משפחתית מוגשות לבית המשפט בעתירה נפרדת מעתירת הגירושים בשל דרישת המחוקק. לא תמיד מחליט בית המשפט לחלק את החברה שווה בשווה בין השניים. יכול להיות שהחברה תוחזקה והתקיימה הודות לשותף הפעיל, בעוד בן או בת הזוג היו השותף הסביל, כלומר לא היו חלק מהתנהלות החברה בפועל ואפילו פגעו בהתנהלות התקינה של החברה. במקרים כאלו יכול בית המשפט לפסוק כי החלוקה לא תתבצע שווה בשווה. זוהי סוגיה שגם בתי המשפט מתקשים להתמודד עמה, ואכן התביעה לחלוקת חברה נמסרת במסמך נפרד, בצירוף בקשה לדון בנושא. במקרים כאלו בית המשפט נוטה להמליץ לשותף הפעיל לקנות את חלקו של השותף הסביל בחברה או בעסק.

לאנשי עסקים הרוצים להתגרש אפשר להציע תחילה גישור או משא ומתן עם הצד השני לזוגיות. בדרך כלל המשא ומתן אינו זר לאנשי עסקים משום שהם רגילים לנהל אותו במסגרת ניהול העסק שלהם.

במשא ומתן אפשר להגיע לפתרון כולל בכל הנוגע לסוגיות הרכוש והעסקים. הפתרון הזה מהיר מאוד ולא תלוי בלוח זמנים של בית המשפט. כמו כן אם מצמצמים את המחלוקות הכספיות ואף פותרים אותן, אפשר להרגיע את הרוחות בבית וליצור פרידה שפויה בין הצדדים בלי שהעסק שלהם יינזק, והם יוכלו להמשיך לנהל אותו בראש שקט.

איך מחלקים זיכיון בגירושים?

תחילה אסביר למה הכוונה זיכיון או זכיינות? זכיינות היא סוג של שיטה ניהולית, כלכלית או שיווקית, שבה חברה מוכרת לזכיון את הזכות לעשות שימוש בסימני המסחר שלה בתמורה לתשלומים שיעביר לחברה באופן שיוגדר מראש: תשלום קבוע, תשלום מאחוזים וכדומה. אנו מכירים זאת בישראל כ'רשת', כאשר את סניפיה מנהלים אנשים שונים הנקראים זכיינים. אותה זכות נקראת זיכיון.

היתרון הוא בפתיחת עסק חדש שיש לו מוניטין והוא כבר חווה הצלחה וכן יש לו שיטות עסקיות מוכחות מניסיון עבר. החיסרון הוא בהתחייבות להעברת תשלומים

חודשיים, וכן בהעמדת תנאים לזכיין. במקרים מסוימים אם לא יעמוד הזכיין בתנאים עלול הסכם הזכיינות להתבטל. מדובר בדרישות שונות בעבור קבלת הזיכיון, כגון: לימוד השיטות העסקיות, השקעות בפרסום על פי מתווה מוכתב מראש ועוד. זיכיון ייכלל בקטגוריה של מוניטין עסקיים, אלא אם כן מדובר בזיכיון בנכס בלתי מוחשי, ואז ייכלל בקטגוריה של מוניטין אישיים, דהיינו נכסי קריירה. אם אכן מדובר בזכות של קניין רוחני שאינה מתגלמת בנכס בעין, נכסים אלה הם נכסים בני מכירה. עניין זה ניתן לראות בלשונו של פסק הדין:

“זכויות רוחניות שאינן מתגלמות בנכסים שבעין - כמו זיכיונות ורישיונות לייצור או לייצוא וייבוא - הוכרו בפוסקים כנכסים בני מכירה, מתנה וירושה³⁰.”

נכסי הקריירה, לרבות הזיכיון, יתחלקו בין בני הזוג לאחר הערכת שוויים, כאשר הקושי העיקרי מצוי בעיקר בהערכתם, שכן אין מדובר במדע מדויק, במוצר או בעסק העובר לסוחר. ההערכה מתבצעת בהתאם לכללי אקטואריה, אך המרחק בין הכללים האקטואריים לבין המציאות בפועל עשוי להיות משמעותי.

אם מדובר בזיכיון בנכס מוחשי, לדוגמה: רשת חנויות אופנה, אזי שמדובר במוניטין עסקיים. המוניטין העסקיים הם שמה הטוב של רשת החנויות, והם למעשה פונקציה של רוחניות העסק.

הפוסקים חלוקים בדעותיהם אם מוניטין אישיים אכן יתחלקו שווה בשווה או רק חלק יחסי מהם, אם בכלל, כאשר בנוגע למוניטין עסקיים שהם חלק מרווחיות העסק, יתייחסו אליהם כאל נכס בר חלוקה בהתאם לחוק יחסי ממון.³¹

איך לקבל חלק גדול יותר מהעסק?

כאמור, החוק קובע שזוגות נשואים שותפים שווים בכל הרכוש שצברו לאורך שנות הנישואין.

עם זאת, לעורך דין מנוסה בתחום יש טענות רבות ושיטות להוכיח שאין לבצע בהכרח חלוקה שווה בעסק המשותף. כמו כן, הוא יכול לסייע לך לתכנן את הפירוד כך שתישאר עם חלק משמעותי יותר בעסק ואף לגרום לכן הזוג לוותר על זכויותיו בעסק כנגד נכסי משפחה אחרים.

30 פסק דין בית הדין האזורי בנתניה מס' תיק 824780-2 פלוני נ' פלונית, פורסם במאגר 'נבו'.

31 חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

בחירת הערכאה אליה נגיש את התובענה בדבר הרכוש המשותף היא קריטית. ערכאות שונות נוטות לכיוונים שונים בין אם בחלוקת הרכוש המשותף ובין אם בהמשך ניהול של החברה הפרטית. כך למשל, בתי המשפט נוקטים בגישה שמאזנת את החברה הפרטית באופן שווה תוך התעלמות מהמס החל במכירה עתידית. כלומר, בתי המשפט בוחנים את שווי העסק ופוסקים חלוקה בין בני הזוג בהתאם לשווי העסק כעסק פעיל.

בפסיקה של בית הדין הגדול, נקבע בשנת 2020³² שיש לבחון את שווי העסק בניכוי מס חברות שהיה משולם על ידי בני הזוג, לו החברה הייתה נמכרת לצד שלישי. בית הדין הרבני הבין שמדובר בהוצאה בטוחה שתהיה בעתיד ותחול על מי שיישאר בעל העסק ולכן קבע כי משווי העסק שנקבע על ידי מי שערך את דו"ח השווי יופחת מס החברות שעתיד להיות משולם במכירה, על אף שהחברה בפועל לא נמכרה, וביתרה, יתחלקו בני הזוג באופן שווה.

לעורך דין מנוסה בתחום יש מבחר דרכים יצירתיות וחוקיות לעזור לך להגיע לתוצאה שוויונית, שאינה בהכרח מחצה על מחצה.

בבתי הדין הרבניים למשל בחינת התנהגות הצדדים שהביאה לפרידה (למשל מקרים של בגידה או אלימות קשה) תביא לעיתים לחלוקה לא שווה בנכסי בני הזוג. כך למשל בתי הדין יכולים להקדים את מועד ה"קרע" (מועד הפרידה- מועד שיש לו משמעויות בעת חלוקת הרכוש) באמצעות מושג שנקרא "שיתופיות מוחלשת". כלומר, הקדמת מועד הפרידה באופן מלאכותי למועד שבו החלה ההתנהגות האלימה או הרומן שקיים אחד מבני הזוג.

אין מדובר ברשימה סגורה ולבתי המשפט ולבתי הדין שיקול דעת בנוגע להתנהגות הצדדים שהובילה לגירושם. באמצעות מושג זה, בתי הדין הרבניים נותנים פתח לטענות של צדק.

למשל: קבעו כי בגידת סתר ממושכת מובילה ל"שיתופיות מוחלשת" שיש בה להשפיע על מועד הקרע ועל אופן חלוקת הרכוש תוך שימוש בסעיף 8 (2) לחוק יחסי ממון³³. המושג "שיתופיות מוחלשת" נובע מהרעיון שסביר להניח שכלל וכן הזוג הנבגד היה יודע על הבגידה הוא היה מפסיק את השיתוף הכלכלי באותו רגע ומרגע זה לא הייתה לבן הזוג הנבגד כוונת שיתוף כפי שהייתה בתחילת הנישואין. חשוב להבחין, כי אין מדובר באשם בגירושם אלא בעצם העובדה שאם אכן היה

32 בית הדין הרבני הגדול תיק 890096/7 פלוני נ' פלונית, פורסם במאגר 'נבו'.

33 חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

יודע הנבגד על הבגידה הוא היה מפסיק את השיתוף באופן מיידי. הנבגד לא מקבל פיצוי בגין אשמת הבוגד. באמצעות הבאת ראיות ולאחר בחינתן, בתי המשפט או בתי הדין הרבניים יכולים גם להשתכנע בטענות בני הזוג בדבר החרגת נכסים מסוימים מהאיזון שמתבצע בין בני הזוג משיקולי צדק, הוגנות או משיקולים אחרים שנובעים מכוח הזיקה שלך לאותם נכסים.

למה כדאי לבעל עסק לפנות לעו"ד לפני שהוא מכריז על גירושים?

מלבד התאמת האסטרטגיה לסוג התיק ותכנון מוקדם יש לעורכי דין שמתמחים בייצוג בעלי עסקים ועצמאיים טענות רבות שניתן לטעון במטרה לשכנע את בתי המשפט להשאיר לך נתח גדול יותר בעסק.

עורך דין מנוסה יעבוד יחד עם רואה החשבון שלך, היועץ הכלכלי של העסק וגורמים נוספים על מנת להתאים את האסטרטגיה הטובה ביותר בשבילך בהתאם לסוג העסק, רווחיו ואלמנטים נוספים שלא יפורטו כאן על מנת שתוכל להשתמש בהם לטובתך בהמשך.

יש חשיבות עצומה לפנייה לעורך דין שמתמחה בגירושים של עצמאיים ומנהלים בשלב מוקדם יחסית ורק כשעולות המחשבות על גירושים.

ידע זה כוח. ככל שתתחיל את תכנון הגירושים מוקדם יותר תוכל להיחשף לדרכים רבות ומגוונות לשמור על האינטרסים שלך. התייעצות עם עורך דין בנוגע לעסק שלך, יעזור לך גם להבין את ההתנהלות הכלכלית של בן/ בת הזוג ולהשיג יתרון במהלך ההליכים. יתרה מכך, עורך דין שהוא גם מגשר, יכול למצוא עבורך פתרונות יצירתיים לחלוקת העסק, כאלה שלא יפגעו בך במידה רבה ואף יעזרו לך להגיע להסכם נוח והוגן מול בת/בן הזוג לשעבר.

- פרק ד' - גירושים בהיי-טק

חלוקת רכוש - שכירים בכירים

רמת החיים הגבוהה של עובדי ההיי-טק עלולה להיות בעוכריהם במקרה של גירושים.

רבים מאנשי ההיי-טק נהנים ממשכורות נדיבות ומרמת חיים גבוהה, אלא שדווקא תנאים אלו עלולים להיות בעוכריהם במקרה של גירושים. אנשי היי-טק שמצויים כיום בהליכי גירושים עלולים למצוא את עצמם בקרוב בהסתבכות ההליכים המשפטיים.

הסוגיות המשפטיות העולות במשפטי גירושים של אנשי היי-טק סבוכות במיוחד: כיצד לחלק את האופציות שניתנו במסגרת מקום העבודה?

מהו חלקם של הבעל או האישה בסטארט-אפ שהוא פרי פיתוח של בן זוגם? האם אפשר לחלק מוניטין של אחד מבני הזוג, וכיצד יש להעריכם על רקע המשבר המתפתח בשוק ההיי-טק?

מספר המתגרשים בישראל עולה משנה לשנה ועומד כיום כבר על כשליש מכלל הזוגות הנשואים. בתי הדין הרבניים ובתי המשפט כורעים תחת עומס ההליכים ונתקלים לעתים קרובות בסכסוכי גירושים ארוכים ומתישים, שנמשכים שנים רבות בשל חילוקי דעות הנסובים, על פי רוב, על אופן חלוקת הרכוש. בעיה זו מחריפה במיוחד כאשר מדובר בזוגות בעלי רכוש וממון בלתי ממומשים, כמו למשל עובדי היי-טק. להלן כמה דוגמאות להסתבכות ההליכים של מתגרשי היי-טק ודרכים אפשריות לצאת מהסבך:

הבעיות בחלוקת רכוש וממון

מתגרשים רבים מתחום ההיי-טק נתקלים בבעיה כשהם מנסים לאמוד את נכסיהם הבלתי ממשיים כמו שוויו של סטארט-אפ פרי פיתוחו של אחד מבני הזוג, אשר פותח לפני החתונה ושוויו אז לא היה רב, אך כעת עומד להימכר או ששוויו מוערך במאות מיליוני שקלים. הסוגייה שעולה בסיטואציה כזו היא האם לבן הזוג מגיע מחצית מהסכום או פחות?

בית המשפט פועל על פי העיקרון של מה שהיה שייך לבעל או לאישה לפני הנישואים שייך רק להם, ואין לכלול זאת בהסכם חלוקת הרכוש, אך מה שהוקם כאשר חיו בני הזוג יחד, יש לחלק שווה בשווה.

במסגרת השיקולים יבחנו גם את התשואה במהלך הנישואין ואיזה מאמץ נעשה מצד הצדדים להעלאת התשואה. בכל זאת, כיצד ניתן לחלק סטארט-אפ לפני מימוש, תוך כדי מכירתו או לאחר מכירתו?

אומנם במקרה של נישואים קצרים יש סיכוי שבית המשפט יחליט לא לבצע חלוקה של סטארט-אפ בשל המורכבות שבדבר, אך בכל מקרה כל החלטה עלולה לגרום לצד אחד או יותר לחוש נפגע.

על פי פסקי דין דומים שניתנו בעבר ימנה בית המשפט מומחה מטעמו אשר יחשב את חלקה של מערכת היחסים מתוך הזמן שבו קיים הסטארט-אפ.

חלק זה ייחשב כחלק המשותף של בני הזוג בסטארט-אפ, והוא אשר יחולק שווה בשווה בין הצדדים. כלומר אם הסטארט-אפ היה קיים עשר שנים עד שנמכר, ובני הזוג החלו בחייהם המשותפים לפני כחמש שנים, אזי רק מחצית משוויו צפויה להתחלק בין הצדדים, אם בכלל.

לנושא יכולים להסתפח מורכבויות נוספות, על כן מומלץ לפנות לעורכי דין העוסקים בגירושים של סטארט-אפ, ולנתח את המצב לאשורו בטרם הוא מגיע לערכאות.

כמה שוות האופציות?

אנשי היי-טק ויזמים רבים מקבלים במהלך עבודתם חבילת אופציות בחברה. האופציות האלה מגלמות את החלום שלהם, שכן מחד גיסא ביום מן הימים הן יכולות לשמש כרטיס כניסה עבורם לאלפיון העליון, אך מאידך גיסא יש סיכוי שהאופציות האלה לא יהיו שוות דבר.

בעיה נוספת שאיתה מתמודדים מתגרשים מתחום ההיי-טק היא חלוקה של אופציות שניתנו להם במסגרת ההטבות מטעם החברה שבה הם עובדים.

אופציות כאלה יכולות להיות שוות בעתיד הרבה מאוד כסף, אך גם קיים סיכוי שהן לא יהיו שוות דבר. המשברים הכלכליים העוברים על העולם משפיעים, כמובן, על תעשיית ההיי-טק והם עלולים לשקף ערך נמוך מאוד לאופציות שבעבר היו שוות מיליונים, וכעת לא ברור אם יחזרו לערכן הישן או יימחקו לחלוטין.

הכללה של אופציות במסגרת חלוקת רכוש שנעשתה בעבר עלולה לפגוע קשות במי שנותר ביד עם האופציות אשר הפכו במסגרת משבר כלכלי לפיסת נייר חסרת ערך. היחס אל אופציות ונכסים עתידיים אחרים לא חייב להיות מוכרע בעת הדיון על

חלוקת הרכוש, ולעתים קרובות אף עדיף שלא לחלקם במועד הפרידה, אלא רק בשלב המימוש של האופציות. חשוב ומומלץ להכליל בהסכם הגירושים סעיף אשר מחייב את המחזיק באופציות לחלק אותן שווה בשווה כאשר הן ימומשו. בין שהאופציות יהיו שוות ממון רב בעת המימוש, ובין שהן לא יהיו שוות מאומ, בכל מקרה הן יחולקו שווה בשווה בין בני הזוג.

פתרון נוסף ומומלץ פחות הוא שבית המשפט ימנה מומחה מטעמו שיאמוד את שווי האופציות מיום הנישואים ועד מועד הפירוד ויחלקן שווה בשווה בין הצדדים בעת הגירושים. החולשה בפתרון זה היא כאמור שמדובר בהערכה בלבד, כאשר יום פקיעת האופציה יכול להתגלות כבעייתי לאחד הצדדים. נוסף על כך, ההערכות האלו מבוססות על תחשיבים העשויים להשתנות ממומחה למומחה בצורה קיצונית. בכל מקרה מומלץ להתייעץ עם עורכי דין ועם מומחים המתמחים בחלוקת אופציות בעת גירושים. נכון להיום הפסיקה קובעת, כי יש לחלק את האופציות במועד מימושו, כך יתקבל ערך האמיתי.

בפסק דין אשר ניתן על ידי בית המשפט לענייני משפחה בראשון לציון³⁴ עמדו לפתחו של בית המשפט סוגיות דומות בעניין חלוקת האופציות שבבעלות הבעל. לטענת האישה היא זכאית לאופציות במועד שבו הבעל יבחר לממש את האופציות, למשל: במקרה שבו החברה תעשה אקזיט ושוויין של האופציות יהיה גבוה. מנגד טען הבעל כי האישה זכאית לשווי האופציות אילו היו ממומשות במועד הקרע. זהו פסק דין תקדימי וראשון מסוגו, שבו קבע בית המשפט כי בהתאם לטענות האישה האופציות יחולקו במועד הבשלתן, מימושו, גם אם יהא זה שנים רבות לאחר מועד הקרע. על פי החלטת בית המשפט, מאחר שמדובר בנכסים שלא ניתן לכמתם באופן ודאי, עומדים בפני בית המשפט שיקולים רבים בבואם לחלק נכסים אלה: שיקולים כלכליים, שוויון וצדק וכן שיקולי נוחות. בית המשפט ישתדל להימנע מפגיעה באחד הצדדים וישתדל לבחור את הדרך הטובה והנכונה ביותר לחלוקת הנכסים. במקרה זה, לפי החלטת בית המשפט, המועד להבשלתן של האופציות היה קיים עוד בימים שבני הזוג היו נשואים, אך בני הזוג החליטו יחד כי ישתלם יותר לדחות את מועד המימוש מבחינה כלכלית. לכן, במובן מסוים, האישה לא ראתה בחיי נישואיה רווחה כלכלית מאותן אופציות, אף שיכולה הייתה ליהנות מתוספת כספית, אילו היו מממשים אותן.

34 תמ"ש 10339-03-12 (ראשל"צ) ש.צ. נ' י.צ. כבוד השופט נחשון פישר (5.6.17) פורסם במאגר 'נבו'.

בית המשפט בפסיקתו ביקש שלא לפגוע באישה פעמיים, ופסק כי נכון והוגן יהא לאפשר לאישה ליהנות משווי האופציות במועד מימושן בפועל ולא במועד הקרע, כפי שבעצם החליטו בני הזוג עצמם עוד בחיי השיתוף שלהם. יצוין כי על פסק דין זה הוגש ערעור לבית המשפט המחוזי, והערעור נדחה, כך שפסק הדין נותר על כנו.

דין של אופציות ומניות של עובד שכיר בחברת סטארט-אפ בעת הליך גירוש

נושא חלוקת אופציות ומניות במסגרת הליך גירוש הינו נושא סבוך ומורכב מאוד. לעומת נכסים אחרים המתחלקים בין בני הזוג בעת הליך הגירוש, קשה להעריך את שוויין של האופציות ושל המניות, שכן ערכן משתנה ללא הרף בהתאם לתנודתיות השוק. מסיבות אלו ואחרות, דרך חלוקתן בהליך הגירוש לא תמיד ברורה. מהו ההבדל בין מניה לאופציה? מהי המשמעות של חלוקת אופציה או מניה בהליך הגירוש? מהי הדרך הנכונה לחלק נכסים אלה בין בני הזוג? על שאלות אלו ואחרות אענה בספר זה.

שיטת התגמול לעובדים שכירים הרווחת בחברות בארץ ובעולם הינה באמצעות שכר שוטף. אך בתחום ההיי-טק או הסטארט-אפ, שיטת התגמול שונה, ולא מעט חברות נוהגות להגיע להסכם עם העובד לקבלת תגמול, אשר יהיה שווה כסף בעתיד. אופן תגמול זה נעוץ בין השאר בעובדה כי חברות סטארט-אפ בתחילת דרכן נוהגות לצמצם את תזרים המזומנים השמור לפיתוחה של החברה.

אך ראשית יש להבחין בין מניה לבין אופציה. מהי המשמעות של חלוקת אופציה או מניה בהליך הגירוש? מהי הדרך הנכונה לחלק נכסים אלה בין בני הזוג? אופציה הינה האפשרות לרכוש מניה בעתיד. במילים אחרות, האופציה מקנה למחזיק זכות לרכוש מניה במחיר ידוע מראש (המפורסם בתשקיף), אשר הינו מחיר המימוש. הענקת אופציות לעובדים הינה אמצעי התשלום הנפוץ ביותר בעולם ההיי-טק, שכן הוא לא דורש הוצאה של כסף מזומן כאן ועכשיו אשר נחוץ לקיומה של החברה. המשאב זמין תמיד ויוצר אצל המקבל מוטיבציה להצלחת הסטארט-אפ, אשר היא הסיכוי לתגמול גבוה בטווח הרחוק. זה המקום להסביר כי כאשר בעל האופציה ממיר את האופציה למניה (מממש אותה), מתקבלת מניה חדשה שהחברה מנפיקה למימוש, ולצורך כך היא צריכה לגייס עוד כסף.

המניה היא תעודת שותפות בחברה המייצגת את חלקו היחסי של הבעלים בחברה. כלומר בעוד שבאופציות ניתן להפסיד או לא להרוויח כלל (הדבר תלוי בשווי המניה

ביום מימוש האופציה), הרי שבקבלת מניות העובד תמיד ירוויח, שכן לא שילם על המניה. בשולי הדברים יצוין, כי בעוד שקבלת מניה "בטוחה" יותר, כשמדובר בחברה שיכולה לספק רווח מרשים, התמורה אשר תתקבל מאופציה - גבוהה יותר.

כבר עתה אנו מבינים, כי לא ניתן להתייחס לכל כתבי האופציות באופן זהה, שהרי אינן זהות. ערכן משתנה בהתאם לאופי החברה, בהתאם לשוק ולנקודת הזמן שבה החברה נמצאת. מעבר לכך, ערכם של כתבי האופציות יכול להשתנות בזמן קצר יחסית. מעבר לעובדה כי כתבי האופציות יכולים להשתנות מחברה לחברה, הרי שכתבי האופציות עצמם שונים. ערכה של אופציה שמועד מימושה עבר שונה מערכה של אופציה שהקצאתה טרם חלפה.

כל נכסיהם של בני הזוג יחולקו באופן שווה בעת הגירושים (נכסים אלה הינם נכסים בני איוון)³⁵. סוגיית האופציות וחלוקתן בעייתית, שכן אנו צריכים לבדוק ולהחליט אם האופציות ניתנו כשכר שוטף, כאשר מי מבני הזוג עבד וקיבל אותן בתוך תקופת הנישואין, שאז הן נחשבות בתוך הנכסים שיש לחלק או אם ניתנו כמתן מוטיבציה לעובד לעבודה אשר יעשה בעתיד, כלומר לאחר תקופת הנישואין, ואם כן, הן יינתנו לאחר הפירוד - הרי שהן לא בנות איוון.

סוגיה זו נדונה בהרחבה בפסק דין³⁶ שבמסגרתו נבחנו כמה פרמטרים לצורך הכרעה בשאלה אם האופציות הינן בנות איוון:

« האם האופציות ניתנו כרכיב עבור שכר או כרכיב עבור בונוס?

« האם האופציות אשר ניתנו קשורות לאיכות תפקודו העתידי של העובד?

« האם האופציות ניתנו כדי למשוך את העובד לעבור לעבוד בחברה?

יש לשים לב כי אם מקום העבודה מתנה את הזכות לממש את האופציה בהישארות בו, אין זה מעיד בהכרח על כך, כי האופציות ניתנו בעבור תקופת ההישארות. לכן לטענה כי התניית הזמן לצורך מימוש האופציות הינה רכיב הקובע את מהות האופציות אין כל יסוד, ויש לבדוק כל מקרה לגופו באמצעות אבני הבוחן שקבע בית המשפט.

כאשר אנו בוחנים פרמטרים אלו, אנו צריכים לבדוק אם קיימת חפיפה בין תקופת העבודה בגינה התקבלו האופציות לבין תקופת הנישואין. לפעמים הדברים אינם שחור או לבן, יכול להיות שחלק מהאופציות ניתנו בתוך תקופת הנישואין, וחלק ניתנו לאחר תקופת הנישואין. במקרה זה צריך לבדוק את התקופה שבה יש

35 חוק יחסי ממון בין בני זוג, התשל"ג-1973, אשר חל על בני זוג אשר נישאו לאחר 1.74.74 סעיף 5.

36 תמ"ש (ת"א) 17652/03 פלונית נ' אלמוני, כבוד השופט גייפמן פורסם במאגר 'נבו'.

חפיפה בין קבלת האופציות לתקופת הנישואין, ולחלק את התמורה אשר ניתנה בעבור האופציות שניתנו לתקופת הנישואין. כלל זה קרוי בשם "Time rule" על פיו משקללים את משך תקופת העבודה במהלך הנישואין ביחס לתקופת העבודה שבגינה ניתנו האופציות.

בעניין הזה סביר כי בית המשפט יענה על השאלה - איזה משקל יש לתת לכל תקופת זמן - ממועד החתימה על הסכם האופציות ועד למועד הקרע, וכן ממועד הקרע ועד הפיכת האופציה למניה - ויקבע את החלוקה בין הצדדים. נוסף על כך, ייתן בית המשפט משקל גם לחתימה על הסכם האופציות, שכן הוא זה שהוליד את הזכות לקבלת האופציות ונחתם בזמן שבני הזוג היו נשואים. אמחיש את אופן החלוקה בדוגמה הבאה:

בנוגע לאופציות שטרם מומשו יש לבדוק את החלוקה היחסית. למשל אם בן זוג קיבל את האופציות בשנת 1990 והזוג נפרד בשנת 1992, הרי שתקופת החפיפה הינה שנתיים. אבל מה אם האופציות ניתנו לשלוש השנים העתידיות? הרי שכן הזוג יקבל את מחצית החלק היחסי של האופציות, שהיא מחצית משני השלישים.

חלוקת הרכוש בין בני הזוג בעת גירושים הופכת סבוכה אף יותר כאשר מדובר בחלוקת מניות בחברה.

בעת חלוקת נכסים בדרך כלל חל עקרון ההדדיות, וכל אחד מבני הזוג יכול לרכוש את זכויות בן זוגו. הדבר מקבל תפנית כאשר מדובר בחלוקת מניות בחברה. במצב כזה בדרך כלל "שחקן" נוסף מצטרף ל"זירה", ויש להחיל כללים במטרה לשמור על החברה ועל האינטרס הכלכלי שלה. כפי שצוין לעיל, בית המשפט נוקט כמה אפשרויות לחלוקת נכסי המניות בין בני הזוג, כפי שצוין בפרק הקודם: חלוקה בפועל של המניות, תשלום כסף או שווה כסף בעבור המניות לאחר שנקבע שווין, מכירת מניות החברה לכל המרבה במחיר וחלוקת תמורת המכירה בין בני הזוג. כיוון שעסקינן בחלוקת מניות, עולה השאלה כיצד נעריך את שווי המניות כדי שנוכל לחלקן בין בני הזוג. באופן כללי בכמה פסקי דין נקבע כי מועד הערכת המניות הינו יום הפירוד, וזאת משתי סיבות עיקריות: האחת, ישנו חשש כי לאחר יום הפירוד עלול בן הזוג לבצע פעולות אשר יקטינו את שווייה של החברה, והסיבה השנייה נעוצה בעובדה שאין לחלק רווחים שנוצרו לאחר יום הפירוד, כאשר רק אחד מבני הזוג עשה מאמצים להניב אותם.

דוגמה לכך ניתן לראות בפסק דין אשר ניתן בבית המשפט העליון³⁷ ועסק במקרה

.....
שבו טענה האישה כי היא זכאית למחצית משווי החברה של בעלה ומרווחים שהתקבלו גם לאחר יום הפירוד. טענתה הייתה כי הרווחים שהתקבלו הינם תוצאה של מוניטין קודמים אשר הצטברו בתקופת החיים המשותפת. בית המשפט דחה טענה זו וקבע כי אין להוסיף על ערך המניות כפי שנקבע ביום הפירוד, בין שמדובר ברווחים ובין שמדובר בהפסדים.

יצוין כי אין חובה כלל להכריע את דין של האופציות (שהינן נכס עתידי) בעת הדיון על חלוקת הרכוש, ובמקרים מסוימים אף עדיף שלא לחלק במועד זה, אלא מומלץ לחלקן שווה בשווה בין בני הזוג כאשר הן יומרו במועד שנקבע מראש להמרה, כך גם אם יהיו שוות הון וגם אם לא יהיו שוות דבר - יחולקו שווה בשווה.

ישנו פתרון אחר והוא למנות מומחה מטעם בית המשפט אשר יאמוד את שווי האופציות מיום הנישואין ועד מועד הקרע, כאשר במועד זה יחלק שווה בשווה את האופציות בין הצדדים. אך כפי שכבר הוסבר לעיל, תהיה זו הערכה בלבד כאשר הצדדים עלולים לגלות ביום פקיעת האופציה כי ההערכה הייתה שונה מהמציאות. כאשר מדובר בחלוקת מניות ואופציות של עובד בחברת סטארט-אפ, האופן שבו יוערך שווי המניות יהא שונה, וזאת בשל אופי העבודה. לרוב, העבודה בחברות אלה מאופיינת בהשקעה רבה מאוד במשך שנים, שברוב המקרים אינה מניבה רווחים בטווח הקצר, אך בשלב האקזיט יכולה החברה להניב תמורה גבוהה וחד-פעמית. נשאלת השאלה מה דינם של רווחים אלו אשר התבססו בזמן הנישואין? ידוע כי המשפט הישראלי מעניק משקל רב לנכסים אשר נצברו במהלך חיי הנישואין, בעיקר כאשר אנו מדברים על תחום הסטארט-אפ המאופיין בעבודה תובענית שבגינה נאלץ בן הזוג להיעדר מחיי המשפחה לטובת שעות רבות וארוכות שלעתים אין שכן מידי בצדן. עבודה זו גובה מחיר כבד מבן הזוג האחר אשר נאלץ לג' בות את בן הזוג בטיפול השוטף במשק הבית, בילדים המשותפים, לעתים נאלץ לוותר על התפתחות הקריירה האישית שלו, השכלתו וכדומה.

כפי שציינתי קודם בספר, בשנת 2007 ניתן פסק דין תקדימי בבית המשפט העליון³⁸, שם לראשונה הכיר בית המשפט בנכסי קריירה כנכסים בני איזון. פסק דין זה עסק ברואה חשבון עצמאי שהיה נשוי לאישה אשר עבדה בתור יועצת חינוכית. במהלך שנות נישואיהם נוצרו בין בני הזוג פערי שכר משמעותיים. בית המשפט קבע כי שכרו הגבוה של הבעל התאפשר בשל תמיכתה של האישה ושחרורו מעול הדאגה למשק הבית ולגידול הילדים, כך יכול היה לפתח את הקריירה שלו כרואה

חשבון עצמאי, ופסק לטובת האישה סך של 250,000 ₪.

לעתים בית המשפט מגדיל ופוסק חלוקה של מניות לאחר "מועד הקרע", כלומר מעניק תמלוגים בעבור רווחים שהתקבלו לאחר יום הפירוד, אך התקבלו בעקבות השקעתו הרבה של בן הזוג במהלך חיי הנישואין. דוגמה לכך ניתן למצוא בפסק דין שניתן בבית המשפט לענייני משפחה³⁹ שבו נקבע, כי האישה זכאית למחצית מסכום עליית שווי המניות אשר היו ברשות הבעל במהלך תקופת הנישואין.

פסק הדין הזה הכיר בזכות בן הזוג בנכסים אשר אינם בני איזון, כגון: רווחים שנוצרו לאחר יום הפירוד, כאשר הוכחה תרומה בפועל של בן הזוג להשבחת הנכסים.

כפי שכבר ציינתי, סעיף 8 (2) לחוק יחסי ממון נותן לבית המשפט שיקול דעת באשר לחלוקת הרכוש באופן שאינו שוויוני, וזאת במטרה לאזן את הנכסים באופן הוגן בין בני הזוג. הקריטריונים שכולל בתוכו הסעיף הינם עקרונות הצדק.

באחת הפרשנויות לחוק נאמר שבית המשפט צריך לשאוף לעשות צדק כלכלי עם הבאים לפתחו. לדוגמה בפסק דין שניתן בבית המשפט לענייני משפחה בירושלים⁴⁰ נקבע כי בסיטואציה הספציפית ובמקרה אשר הונח לפתחו של בית המשפט, חלוקה מחצה על מחצה תגרום עול לבן הזוג.

כמו כן בית המשפט מביא בחשבון שיקולים כלכליים נוספים, בהם ערך תרומתו של בן הזוג והתמיכה שזכה לה בן הזוג האחר אשר הובילה לעלייה ברווחים או לצבירת נכסים, כך גם נקבע למשל בפסק דין אשר ניתן בבית המשפט העליון⁴¹.

לעומת זאת, ישנם מקרים בפסיקה שבהם נראה כי בית המשפט מגיע לכלל מסקנה שהפערים בין בני הזוג לא נוצרו עקב תמיכתו של בן זוג אחד באחר, וכי הנטל בספירה החיצונית והביתית היה מוטל אך ורק על בן זוג יחיד, לכן אין הוא מחיל את עקרונות סעיף 8 (2) לחוק יחסי ממון⁴².

נוסף על כך, ישנן נסיבות נוספות העלולות להשפיע על חלוקת המשאבים שלא שווה בשווה כגון: אלימות, הברחת רכוש, סירוב למתן גט, על מי הוטלה האחריות ההורית לאחר הגירושים.

39 תמ"ש (ת"א) 39571/98 ב.י. נ' ב.ש. כבוד השופטת ריש-רוטשילד, פורסם במאגר 'נבו'.

40 תמ"ש (ירושלים) 20964/02 פלונית נ' אלמוני, כבוד השופט בן ציון גרינברג, פורסם במאגר 'נבו'.

41 בע"מ 5879/04 פלוני נ' פלונית, כבוד השופט רובינשטיין, פ"ד נט (1) 193.

42 חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

בעניין זה נקבע בפסק דין בבית המשפט לענייני משפחה בבאר שבע⁴³ כי כשכית המשפט בא להפעיל את שיקול דעתו בהתאם לסעיף 8 (2) לחוק יחסי ממון⁴⁴, יש להביא בחשבון את מערכת הנישואין והגירושין השלמה. בכלל זה יש לכלול את חלוקת האחריות בין ההורים לפני ואחרי תקופת הנישואין בעניין משמורת ומזונות. לסיכום, נכון לומר כי בעת שמדברים על גירושין יש לזכור שאומנם הם מתרחשים בפרק זמן מסוים בחיים, אך עלולים להשפיע עוד שנים רבות לאחר מכן. משפט זה מקבל משנה תוקף כשאנו מדברים על גירושין שבהם אחד מבני הזוג הינו עובד היי-טק או סטארט-אפ. לחיים הכלכליים הדינמיים בעולם ההיי-טק, לתנודות המהירות והבלתי צפויות, יכולות להיות השפעות פיננסיות ארוכות טווח על חיי בני הזוג בהווה ובעתיד.

ניתן לראות כי לבית המשפט שיקול דעת נרחב בכל הנוגע לחלוקת הרכוש בין בני הזוג, לרבות אופציות ומניות שנצברו בתוך תקופת הנישואין, ויש משקל רב להתנהגות בן הזוג בתקופת הנישואין, במהלכה ולאחריה.

שווי המוניטין המקצועי של איש הייטק

אנשי היי-טק בעלי מוניטין גבוהים לא תמיד מודעים לעובדה כי במקרה של גירושין ייחשבו המוניטין שלהם רכוש של המשפחה כולה. המשמעות היא שבעת חלוקת הרכוש והממון בין בני הזוג מחושבים המוניטין של בן הזוג בהתאם לשווים המוערך בשוק. הבעיה מחריפה לנוכח המשבר המתפתח בשווקים, מפני שמוניטין, שעד לא מזמן היו נחשבים בעלי ערך רב, נכנסים לשוק עבודה ערפילי, וייתכן שגם לתקופת אבטלה ארוכה. זוג אשר ערך חלוקת רכוש והחשיב את המוניטין של הבעל או האישה כבעלי ערך מסוים, עלול לעמוד כעת מול תביעה חדשה לחישוב מחודש של המוניטין לאחר התרסקות שוק הטכנולוגיה.

לא פעם מכונה מדינת ישראל "אומת הסטארט-אפ", ולראיה בכל שנה ושנה מוקמות עוד ועוד חברות סטרט-אפ, המגלמות בתוכן חלומות גדולים ועשרות שעות עבודה בשבוע. אולם נשאלת השאלה מה הדין בנוגע ליזמים של החברות הללו כשהם נכנסים להליך גירושין ומוצאים את עצמם נתקלים בבעיה אמיתית, כשהם מנסים לאמוד את נכסיהם הבלתי ממשיים?

43 תמ"ש (ב"ש) 1066/06 נ.ש נ' ל.ש, כבוד השופטת גאולה לוין, פורסם במאגר 'נבו'.

44 חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

קיים קושי רב בחלוקת מוניתין, בייחוד אצל אנשי היי-טק, היות שהתעשייה הזו צעירה יחסית, העדכונים בה הם על בסיס שבועי, והמשברים מעלים ומורידים מערכם של אנשי ההיי-טק בענפים השונים, לכן קיים קושי לחשב את המוניתין. במקרה כזה יש הפרדה בין מוניתין של חברה בבעלות אחד מבני הזוג למוניתין האישיים של בן הזוג. יש לבחון אם מוניתין החברה עומדים בפני עצמם, ואם כן יש לחלקם בנפרד.

בנושא המוניתין האישיים, בעזרת ייעוץ משפטי מתאים, ניתן יהיה להתמקח על גובה החלק המגיע לבן הזוג נטול המוניתין, אם בכלל. בכל מקרה, אם הצדדים לא יגיעו להסכמה, ייאלץ על פי רוב בית המשפט למנות מומחה מטעמו שיאמוד את שווי המוניתין שנצברו מיום הנישואים ועד מועד הקרע במטרה לחלקם שווה בשווה בין הצדדים, וזאת בתנאים מאוד מסוימים.

אקזיט

ענף ההיי-טק, בניגוד לשאר תחומי שוק העבודה, מאופיין באי-יציבות מתמדת ובתנודות רבות לאורך תקופת העבודה, החל ב"אקזיט", מיזוגי חברות וכלה בסגירת חברה או בפיטורי עובדים.

אדם העובד בתחום ההיי-טק יכול להתחיל לעבוד במשכורת התחלתית מסוימת ולסיים במשכורת גבוהה משמעותית. מסיבות אלה חלוקת רכוש של אנשי היי-טק בבואם להתגרש קשה פעמים רבות עשרות מונים מגירושים "רגילים".

העובדה שבעת גירושים לא ניתן לחזות את משכורתו העתידית של בן הזוג ולא ניתן לדעת אם אותה חברת היי-טק "תעשה אקזיט" או שמא תיפול ואף תחוסל, מעמידה את בן הזוג בחוסר ודאות אודות חלוקת הרכוש.

עינינו הרואות כי קיים חוסר ודאות גדול במקרה של גירושים מאיש היי-טק, ורק נוכל לדמיין כיצד יתמודד בן הזוג לגירושים כשכן זוגו, איש ההיי-טק, מעלים מידע על אודות יכולתה הכלכלית של החברה שבה הוא עובד או על סיכוייה לאקזיט בעתיד.

פסק הדין שניתן בבית המשפט לענייני משפחה בפתח תקווה⁴⁵ ממחיש בצורה טובה את חשיבות חובת תום הלב במהלך הליך גירושים על כל שלביו. במקרה זה תבעה האישה את בעלה לשעבר לאחר שכבר התגרשו והוסדרו ביניהם ענייניהם הרכשיים. היא דרשה לקבל את מחצית השווי האמיתי של המניות

45 תמ"ש (פ"ת) 29533-08-11 פלונת נ' פלוני 12.04.2015, פורסם במאגר 'נבו'.

והאופציות שעל שמו, אשר היו לו בזמן הנישואין. האישה ביקשה לקבל את מחצית שווי המניות אם באמצעות ביטול סעיף בהסכם הגירושים שעליו חתמו הצדדים ואשר קיבל תוקף של פסק דין או אם באמצעות חישוב שוויין האמיתי של המניות ומתן פיצוי הולם על הנזק שנגרם לה.

לאישה נודע בדיעבד כי סמוך למועד אישור הסכם הגירושים בבית המשפט בוצעה עסקת רכישה ומיזוג בשווי של 200 מיליון דולר בין החברה שבה עובד הבעל לשעבר ויש לו בה אופציות ומניות, לבין חברה מארצות הברית - כך ששווי המניות עלה לכ-950,000 שקלים, בעוד שבמשא ומתן שניהלו הצדדים לקראת הסכם הגירושים טען הבעל כי שוויין הוא 50,000 שקלים.

לטענת הבעל לשעבר הוא לא ידע על העסקה כשהתגרש, הוא טען כי לא הייתה עסקה במועד שבו ניהלו הצדדים משא ומתן, והרכישה בוצעה חודשים רבים לאחר החתימה על הסכם הגירושים. הבעל לשעבר ציין כי לא הסתיר דבר, ואין עילה לבטל הוראה בהסכם או לקבוע שמגיע לאישה חלק גבוה יותר משווי המניות והאופציות שקיבלה.

בית המשפט קבע כי הגרוש הטעה את התובעת, שהרי אילו הייתה יודעת על הרכישה הגדולה הצפויה ודאי שלא הייתה חותמת על הסכם המקנה לה עשרות אלפי שקלים במקום מאות אלפים. טענת הגרוש, כי האישה היא זו שפירקה את התא המשפחתי, נדחתה, מאחר שאין קשר בין החובה לגילוי נאות והתנהלות בתום לב לבין טענה זו.

עם זאת, בית המשפט קבע כי אין לבטל את ההסכם משום שההוראות בו כבר קוימו, לכן הסעד הנכון הוא לקיים את סעיף החלוקה הקבוע בהסכם הגירושים, וזאת על פי השווי הנוכחי של מניות הגרוש והאופציות שלו, כך שהאישה תקבל את מחצית השווי של המניות והאופציות.

המחצית תהיה לאחר הפחתת מיסים והוצאות הכרוכות בפדיון המניות והאופציות. בעקבות העובדה שהגרוש סירב לגלות מהו שווי האופציות, הורה בית המשפט למנות מומחה להערכת השווי, כאשר הגרוש חויב לשלם את שכר הטרחה של המומחה וכן הוצאות משפט ושכר טרחת עורך הדין של האישה.

מיסוי בגירושים של אנשי עסקים

מיסוי מניות ונכסים

החוק הישראלי קובע כי העברת נכסים, מניות או כספים בין בני אדם בשטרי בעלות תוגדר כפעולת מכירה, ובשל כך תחויב במס שישולם לקופת המדינה. אף על פי כן במסגרת החוק קבע המחוקק סייגים המתחשבים בפעולות כאלה כיוון שבוצעו בהליכים מיוחדים, ועל כן תהיינה הפעולות האלה פטורות מתשלום מס. אחד הסייגים נקבע בסעיף 4א לחוק מיסוי מקרקעין, והוא מתייחס להעברת זכויות במקרקעין שבני זוג מעבירים זה לזה במסגרת הליך גירושים. העברות אלו תהיינה פטורות מתשלום מס, משום שאינן אירוע מכירה. סייג נוסף שקבע המחוקק במסגרת הנזכרת לעיל מתייחס להעברת מניות בין בני זוג במסגרת הליך גירושים. בתנאים מסוימים תהליך זה יכול להיות פטור מתשלום מס, ולא יהיה אירוע מכירה כפי שהוגדר בסעיף 88 לפקודת מס הכנסה, כמובן שכל מקרה לגופו, יש ורצוי לקבל יעוץ והכוונה ספציפית בהיבט של מיסוי.

תכנון מס נכון במסגרת הליכי גירושים

ביצוע נכון של תכנון מס בליווי מקצועי של עורך דין ורואה חשבון מקצועיים יכול להוביל להליך גירושים שבו שני הצדדים יוצאים נשכרים מכל הבחינות. כך למשל במקרה ששני בני הזוג בעלי דירות, ובהליך גירושים מעבירים בעלות רק לאחד מהם בצורה נכונה או מאחד לשני, נמנעים מתשלומי מס למדינה על הדירות, ושווי ההון של הנכסים נותר במלואו בידי בני הזוג. כך הדבר גם כאשר מדובר בתיקי השקעות המשותפים לבני הזוג ובכל הנוגע למקרקעין, זכויות בנחלות, במושבים או בכל נכס כלכלי בעל שווי כספי או תשואה שנתית כלשהי, לאחר שבחנתם את הנושא באופן מדויק עם יועץ מס.

תכנון המס במסגרת הליך הגירושים מיועד כאמור לעיל בעיקר לזוגות ששווי הנכסים הפיננסיים שהם מחזיקים או כמות הנכסים הריאליים שהם מחזיקים מצריכים פעולה כזו. ברור לכל, כי בני זוג שאין ברשותם דירות או תיקי השקעות אינם זקוקים להליך תכנון מס, כיוון שסביר להניח שלא חלה עליהם פקודת המיסים, שכן אין ברשותם רכוש או כספים החייבים במס.

לסיכומו של עניין נאמר, כי תכנון מס הנו הכרחי וכמובן שיש להתייעץ באופן ספציפי על כל מקרה ומקרה.

- פרק ה' -

הגנות משפטיות, אלטרנטיבות לתביעות גירושים

הסכם ממון

בפרקים הקודמים דנו בהרחבה בחלוקת הרכוש בדין הישראלי. הצגתי לפניכם מקרים מורכבים ואת הדרכים להתמודדות עמם (מניות, חברות, מוניטין אישי וכדומה). כעת אציג את הכלי המשפטי המעניק הגנה לבני הזוג, ודאות ויציבות כלכלית מסוימת גם לפני שהיחסים בין השניים עולים על שרטון.

לשם כך בדיוק נועד הסכם ממון שגובר הן על חזקת השיתוף והן על חוק יחסי הממון, בהתקיים מגוון תנאים פרוצדורליים. הסכם ממון מסדיר, עוד לפני החתונה או במהלך הנישואים, את היחסים הרכשיים בין הצדדים ומאפשר חלוקה מדויקת של הרכוש במקרה של גירושים. כך יכולים בני הזוג לדעת שגם אם יתגרשו יום אחד, לא ייפגעו זכויותיהם, והם יקבלו לידיהם את השייך להם אם בדמות הרכוש מושא החלוקה או אם בדמות שוויו.

במילים אחרות, ההסכם מקל על הצדדים לבצע חלוקה ללא מאבקים מרים ומיותרים וכן חוסך זמן, אנרגיות וכסף. חשוב לדעת כי להסכם אין השלכות משפטיות מעשיות כל עוד לא פקעו הנישואים⁴⁶, אלא אם נקבע בו אחרת או שיש עילה משפטית לשפעל את ההסכם באופן מיידי.

לעומת זאת, זוג שאינו חותם על הסכם ממון יהיה כפוף במקרה של גירושים להסדר איזון המשאבים שנקבע בחוק יחסי ממון בין בני זוג⁴⁷, המעניק לבית המשפט שיקול דעת להתערב בעניינם ואף להפעיל מתווה של כוונת שיתוף ספציפית (בכוונת שיתוף ספציפית מוסמכת הערכאה המשפטית הדנה בתיק לקבוע שנכס מסוים ששייך על פי חוק יחסי ממון לבן זוג אחד יחולק לבן זוגו השני לאור כוונת שיתוף ספציפי שהייתה לבעל הזכות לחלוק את הנכס עם בן זוגו. מדובר בפרשנות משפטית לאומד דעתו של המחזיק בנכס).

המשמעות העיקרית היא שניתן לבית המשפט שיקול דעת להתערב בחייהם

46 ה"ח יחסי הממון, 849, התשח"ט-1969.

47 חוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

הפרטיים של בני זוג. דעו לכם, שחלוקה של מחצה על מחצה היא אומנם ברירת המחדל בחוק (הקובע גם חריג), אך לבית המשפט יש שיקול דעת, בהתאם למקרה הרלוונטי לפסוק גם אחרת בהתחשב במשך הזמן של הנישואין, בטיבם, בילדים משותפים, במידת הכוונה בשיתוף ובהסתמכות על עוד פרמטרים שנקבעו בפסיקה. ישנם מקרים נוספים שבהם חשוב הסכם הממון, למשל עבור זוגות המוכרים כידועים בציבור או זוגות חד מיניים, כיוון שלא חל עליהם חוק יחסי ממון בין בני זוג, וחשוב וראוי להסדיר את העניינים הכספיים ביניהם.

ידועים בציבור - חשוב לדעת, כי בתי המשפט מכירים בידועים בציבור על פי פרמטרים שנקבעו בפסיקה, שכן המחוקק לא הגדיר את המונח (בפסיקה נקבעו שני פרמטרים לצורך ההכרה כידועים בציבור: האחד - ניהול משק בית משותף, והשני - חיי משפחה, הכוללים - לינה משותפת, מגורים, בילויים משותפים וכדומה), לרבות זוגות חד מיניים. בפסיקה לא נקבעה הגדרת זמן לצורך משך חייהם המשותפים. ככל שנקבע, כי בני זוג הם ידועים בציבור, הם מתחלקים באופן שווה בכל זכויותיהם וברכושם בעת פרידתם, וזאת כאשר הוכחה כוונתם לחלוק את רכושם עם הצד השני. למעשה, בית המשפט מתחקה אחר כוונת הצדדים, וזו עיקר הבעיה, כי בית המשפט נכנס לרגשות ולמחשבות של שני בני הזוג וקובע עבורם מה הייתה הכוונה של כל אחד מהצדדים.

ברגע שבו הוכרו בני הזוג כידועים בציבור, בית המשפט בוחן אם הייתה להם כוונת שיתוף על כל רכוש ורכוש. בדרך כלל, יהיה קל יותר לחלק דירת מגורים ולהוכיח שהייתה כוונת שיתוף ספציפית בנוגע אליה מאשר על נכסים אחרים. על כן מומלץ מאוד לערוך הסכם ממון לצורך הסדרת ענייני הרכוש.

כאשר עורכים מראש הסכם ממון, מדובר בתהליך, בו הצדדים נפגשים עם עורך דין העוסק בהסכמי ממון, והוא חוקר ובודק מראש מה הצרכים ומה המטרות של כל אחד מהצדדים בנפרד ומה הצרכים והמטרות של בני הזוג במשותף. לאחר בדיקה מעמיקה נערך הסכם ממון. לדעתי, חשוב מאוד שבני זוג ישוחחו בפתוחות על כל המערך הכלכלי שלהם, איך הם רואים את העתיד הכלכלי שלהם יחד ואיך הם שומרים על נכסים מסוימים בנפרד. המציאות המתפתחת של בית המשפט מוכיחה לי בכל פעם מחדש עד כמה חשוב לערוך הסכם ממון.

מקרה נוסף שבו חשוב לחתום על הסכם ממון - סחטנות גט. בני זוג רבים מנצלים את העובדה כי ללא הסכמת שני בני הזוג למתן הגט אי אפשר להתגרש, על כן מוכן צד אחד לוותר לצד השני על כל רכוש או על חלק מרכושו כדי לקבל את הגט מהצד האחר. במקרים רבים הרכוש משמש אמצעי לחץ או אמצעי כפייה על הצד המעוניין

בגט במטרה שיותר על רכוש, ובלבד שיינתן לו הגט. אנשים רבים חושבים כי אם עורכים הסכם ממון עלולים לפגוע בשלום הבית, אולם ברוב המקרים ההפך הוא הנכון - דווקא הידיעה שענייני הכסף מוסדרים, היא זו שמגבירה את הפתיחות ואת הוודאות בין בני הזוג.

מקרה נוסף בו חשוב לערוך הסכם ממון - הגנה על זכויותיהם הכספיות של הילדים. כאשר רוצים להגן על הזכויות הכספיות עבור הילדים מהנישואים הראשונים, רצוי ומומלץ לערוך הסכם עם בן הזוג החדש. לבנות מערכת זוגית חדשה בה ניתן להגדיר, כי כל מה שנצבר עד לאותו מועד, אינו מהווה חלק מהרכוש המשותף, כמו: הדירה שהייתה לבן הזוג מנישואיו הראשונים. במיוחד בזוגות כזו, רצוי ומומלץ לדבר בפתיחות על המערכת הכלכלית ולא להתחבא מאחוריה ולא לשמור בבטן את רצונותינו, אלא להביאם אל הכתב במסגרת הסכם ממון.

מקרה נוסף בו חשוב לערוך הסכם ממון - כאשר יש עסק. עסק הוא "בייבי", חשוב להתייחס אליו ככזה. לא ניתן לסכן חיי עסק כלכלי בתוך שלל האמוציות הקיימות במסגרת גירוש או פרידה. העסק הוא מקור הפרנסה של המשפחה המחזיקה בו, ואין ליטול סיכונים מיותרים, כאשר יש לנו עסק. חשוב מאוד לערוך הסכם ממון על מנת שיגן על העסק וישמור עליו. ניתן לקבוע מגנונים מדויקים שישמרו על חיי העסק, כך שהוא לא ייפגע בצילם של גירושים מכוערים. כמובן שישנם מקרים נוספים בהם חשוב לערוך הסכם ממון, אליהם עוד אתייחס בהמשך הספר.

בנקודה זו עליכם לזכור שהגדרת הסכם ממון עוצבה בפסיקה הישראלית, ובה נקבע שמדובר בהסכם הצופה פני עתיד ומכיל אפשרות לאיזון משאבים עקב גירוש. כלומר גם אם לא תקראו להסכם בינכם "הסכם ממון" הוא יכול להיחשב ככזה מבחינה משפטית⁴⁸.

הסכם ממון חוסך בהמון פרמטרים - כסף, זמן, הליכים משפטיים ממושכים, פגיעה בילדים בעקבות ניהול הליכים, פגיעה בנפש ועוד.

סיפור מקרה ממשרדי:

עומר, בחור מוכשר וצעיר התחתן עם מאיה. במהלך נישואין קצרים פיתח רעיון מדהים, ופתח חברת סטארט-אפ שכל מטרתה לסייע לאנשים חירשים, בהיותו בן

להורים חירשים. אשתו, בחורה צעירה אף היא, עבדה כשכירה בבנק בחצי משרה. תוך תקופה קצרה, התגלה, כי היא נוטה להתקפי זעם חריפים. תומר שהיה מאוד רגיש לצרכיה ניסה בכל מאודו לסייע לה. אך זו האשימה אותו במצבה המנטלי ולא חשבה ללכת לטיפול. לאחר התקף פסיכוטי היא אושפזה, ואז נראה היה כי היא מתחילה לקחת אחריות על חייה. למרבה הצער, הייתה זו אשליה בלבד. מאיה הייתה זורקת חפצים בבית, מאיימת להתאבד ועוד. עומר ביקש להתגרש כחלוף שנתיים של סיוט מתמשך. הוא הציע לה הסדר כספי הוגן, אך היא איימה שתלך להליכים משפטיים. הסטארט-אפ טרם הניב רווחים, והוא עדיין היה בגדר רעיון, אך היא התייחסה אל עומר כאילו המדובר באיל הון. בהליכים המשפטיים הוא אומנם ניצח, שכן שילם הרבה פחות מההצעה שהציע לה מלכתחילה, אך יש מחיר נפשי להליכים משפטיים. עומר הצטער מאוד שלא ערך הסכם ממון ואף ביקש ממני שיחד עמו נציף את הסוגייה בכנסת ונפעל לחקיקת חוק בו יחייבו בני זוג טריים, במצבים מסוימים, לחתום על הסכם ממון. מאז, אני פועלת לשינוי החוק בכנסת במסגרת פעילותי הענפה בתחום של שינוי חוקים בדיני משפחה.

זכור - הסכם ממון חוסך המון.

איך עורכים הסכם ממון?

הסכם ממון הוא חוזה לכל דבר ועניין, ועל כן הוא נערך באופן אישי בין בני הזוג ומבטא את מפגש הרצונות ביניהם ואת הסכמתם החופשית. כאמור, ניתן לערוך הסכם ממון לפני החתונה או במהלך תקופת הנישואים, ויש לכך השלכות על תוקפו המשפטי של ההסכם. אתם בטח שואלים את עצמכם למה שבני זוג יחליטו לגבש הסכם ממון בזמן הנישואים.

התשובה פשוטה, החיים דינמיים, יכול להיות מצב שבו אחד מבני הזוג קיבל דירה מהוריו במתנה, ירש סכום כסף גדול או קיבל לידיו סכום כסף בדרך אחרת, כך נולדות דילמות כלכליות רבות בין בני הזוג שאותן הם מעוניינים להסדיר באמצעות הסכם ממון.

לאור הדרישה המהותית המעוגנת כיום בחוק יחסי הממון⁴⁹, ההסכם חייב להיעשות בכתב וכן לקבל את אישורו של בית המשפט לענייני משפחה או של בית הדין

49 סעיפים 1-2 לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל"ג-1973.

הרבני, אלא אם כן מדובר בהסכם ממון טרום הנישואים. במקרה זה ניתן גם לאמת את ההסכם בפני נוטריון או בפני רושם הנישואים ברבנות בהליך של אימות הסכמת הצדדים והבנתם את משמעותו.

כיוון שמדובר בהסכם משפטי המתייחס לכל הסוגיות הממוניות בין הצדדים, חשוב מאוד להיוועץ בעורך דין שזהו עיסוקו, שכן אין זה הסכם שגרתי. על עורך הדין לוודא את תקינות ההסכם והסעיפים השונים בו, שכן, על פי רוב, במהלך האישור בית המשפט לא בוחן את סעיפי ההסכם, אלא רק מוודא שהצדדים הבינו את המשמעות המשפטית של ההסכם ואת השלכותיו.

בהקשר זה נציין שאימות נוטריון נוגע אך ורק בפן הרכושי שבין הצדדים. חשוב לדעת כי תיקון או שינוי של הסכם ממון צריך להתבצע כמובן בכתב ולאשרו רק בבית המשפט לענייני משפחה או בבית הדין הרבני. במקרים חריגים ביותר ייתן בית המשפט תוקף להסכם ממון שנחתם או תוקן ונחתם ולא אושר כדין, וזאת מכוחו של עקרון תום הלב ותורת החוזים. הדבר מתאפשר כאשר הצדדים נהגו לפי ההסכם ופעלו על פיו תקופה ארוכה כאילו הוא אכן אושר וקיבל תוקף של בית המשפט או של בית הדין - כלומר על בית המשפט להשתכנע שמדובר ברצון החופשי של הצדדים.

ההסכם יכול לכלול, בין השאר, התייחסות לאופן חלוקת הזכויות הסוציאליות, לרבות הפנסיה, חלוקת בית המגורים, חלוקת נכסי נדל"ן, אופן האחזקה בחברות וניהולן, חלוקת מניות, אופציות, אומדן מוניטין אישיים ועסקיים, פערים בכומר השתכרות, פיצויים בין בני זוג, מזונות בן זוג, ניהול חשבונות בנק וחשכונות, חלוקת עסק, חלוקת מכוניות וכן חלוקת שאר הרכוש - ובלבד שההסכם צופה פני עתיד (הלכת שי שרעבי⁵⁰).

ההסכם, בין השאר, נועד להגן מפני סחטנות של מי מהצדדים, ולכן אם במסגרת סכסוך בעצומות גבוהה בין הצדדים נכרת הסכם שלא עומד בכל התנאים האמורים מעלה, אך הוא אושר במסגרת פסק דין להתרת קשר הנישואים, תוקפו כדין הסכם ממון שאושר.

כאמור, יש יתרונות נוספים להסכם הממון - מניעת מריבות וסכסוכים במקרה גירוש, חיסכון בזמן ויעילות כלכלית.

הסכם ממון שנחתם לפני הנישואים או במהלכם

הסכם יחסי הממון מעניק ביטחון כלכלי לשני בני הזוג. אפילו במקרה שבו שני הצדדים אינם בני מעמד כלכלי שווה, הוא מאפשר הגנה ויציבות כלכלית באופן יחסי לשני בני הזוג. מחד גיסא, יש הגנה על בן הזוג שנכנס למערכת הזוגית עם מעט נכסים או בלי נכסים כלל, שכן הוא יכול לדאוג לעצמו ולחסוך כסף בצד למקרה שיתגרש מבן הזוג, וכן הוא יכול לקבוע מנגנון של פיצוי בהסכם, ולפיו יקבל סכום כסף מסוים במקרה של גירושין.

מאידך גיסא, בן הזוג שמצבו הכלכלי יציב יותר, מוגן במקרה שבו הוא רוצה להתגרש, וזאת מבלי להיכנע ללחץ ולסחטנות מהצד השני. תארו מצב שבו בן הזוג האמיד יותר מבין השניים (להלן א') מגלה לפתע שבן הזוג האמיד פחות (להלן ב') בגד בו. כשא' יבקש גט הוא יהיה נתון לסחטנות כספית מב' שנאף.

שיטת המשפט הישראלית מאפשרת לב' להיות חוטא נשכר. לכן גם בני זוג שלא הסדירו הסכם ממון לפני החתונה עדיין יכולים לעשות זאת, וכך הם מבטיחים את עצמם שלא יהיו כפופים לחוקים הסטנדרטיים בלבד.

הסכם ממון לאחר הנישואין יחא מחייב ובעל נפקות משפטית רק לאחר אישור בית המשפט לענייני משפחה או של בית הדין הרבני, כאשר באישורם יש משום וידוא של גמירות דעת של בני הזוג בנוגע להסכם.

אישור זה נועד במטרה למנוע מצב שבו חתמו הצדדים על הסכם בשל לחץ או השפעה בלתי הוגנת ולא מרצונם החופשי. כדי לאשר את הסכם הממון שני בני הזוג צריכים להופיע בעצמם בפני בית המשפט או בית הדין.

כיצד ניתן לשנות הסכם ממון?

בדיוק כמו עריכתו, יש לעמוד בשני תנאים מצטברים, האחד - הסכם הממון חייב להיות בכתב, השני - הסכם הממון טעון אישורו של בית המשפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני. נשאלת השאלה האם ניתן לבטל הסכם ממון אשר קיבל תוקף משפטי? התשובה נעוצה באופי הסכם הממון, שהוא בעצם מסמך חוזי בין שני צדדים לכל דבר ועניין. הכלל הבסיסי בדיני חוזים הוא משנפל פגם בכריתת חוזה - ניתן לבטלו. כלומר כאשר קיימת עילה חוזית לביטול הסכם ממון - ניתן לבטלו.

כאשר בני זוג עורכים הסכם ממון לאחר החתונה ולאחר שיש כבר ילדים, הם יכולים להכניס להסכם הממון גם סעיפים המתייחסים לילדים. חשוב לזכור שהסכם ממון שנחתם לאחר נישואין חייב אישור של בית המשפט לענייני משפחה או של בית הדין הרבני.

חשיבותו של הסכם ממון

הסכם ממון לפרק ב'

החלטתם לפתוח פרק ב' בחיים? אולי לא תצליחו להימנע מכל טעויות העבר, אולם בכל הנוגע לרכושכם ולזכויות הילדים מפרק א' תוכלו להיערך באופן שקול, לפחות בהיבט הכלכלי. נישואים שניים מתקיימים, ברוב המקרים, בגיל מבוגר יותר מאשר נישואים ראשונים, אז מגיעים בני הזוג אל הנישואים בשלים יותר וערכים יותר מאשר לנישואים הראשונים. לא זו בלבד, הם כבר הספיקו לצבור ממון ונכסים, מוניטין אישיים, חסכונות, נכסי נדל"ן וחלקם אף מפתחים קריירה מפוארת. במקרים כאלו החשיבות לעריכת הסכם ממון גוברת, וזאת כדי לשמור על הזכויות ועל הנכסים שצברו בני הזוג לפני נישואיהם השניים.

שמירת זכויות הילדים מפרק א'

כשיש לאחד מבני הזוג, או לשניהם, ילדים מפרק א' בחייהם, ירצו להבטיח את זכויותיהם על הנכסים ועל הממון שצברו. הסכם ממון מבטיח גם את עתידם הכלכלי של הילדים מהנישואים הראשונים. לא אחת קרה שזוגות אשר נישאו בפרק ב' ולא הסדירו ביניהם הסכם ממון, נאלצו להעביר לבן הזוג מפרק ב' את רכושם מפרק א' וכך זכויותיהם של ילדיהם מפרק א' נפגעו.

אצל רבים נלוות להסכם הממון תחושות של רתיעה והתנגדות וחשש לפגיעה בזוגיות שלהם. אולם, בפועל זהו צעד שקול ואחראי, בייחוד עבור מי שכבר חווה גירושים ומכיר את ההתנהלות הלא פשוטה של תהליך הגירושים וחלוקת הרכוש. כאשר בני הזוג שנישאו שנית או יותר עורכים הסכם ממון, הם יכולים לפתוח את חייהם המשותפים בנחת ובידיעה, כי זכויות ילדיהם ואף זכויותיהם לא ייפגעו. עובדה זו מחזקת את הקשר בין השניים, מאחר שהכול פתוח וגלוי ואף ידוע מראש. נוסף על כך, בפרק ב' של הנישואים חשוב ביותר להכין צוואה, שכן הסכם ממון מתייחס לחיים, ואילו הצוואה מתייחסת לכל הנושא הרכושי לאחר פטירה. כך תוכלו להבטיח הגנה מרבית על ילדכם במקרה של, לא עלינו, מוות או גירושים.

חשיבות הסכם ממון אצל זוגות חד - מיניים

החוק הישראלי אינו מסדיר את מעמדם של זוגות חד מיניים כזוגות נשואים, בשל כך הרכוש האישי, ההון אשר צברו במהלך חייהם המשותפים, נושא משמורת ומזונות - גם הם אינם מוסדרים בחוק.

כדי שזוג חד מיני יוכל לקבל הכרה וכדי שענייניו המשפטיים והכלכליים יוסדרו, עליו לערוך הסכם ממון. כאשר בני זוג חד מיניים אשר לא ערכו הסכם ממון ירצו "לפרק את החבילה" הם עלולים להיתקל במצב שבו יישאר מי מבני הזוג ללא דבר מאחר שחשב, כי מגיעות לו זכויות מסוימות, אך בפועל לא הגיע לו דבר. יתרה מזאת, בן זוג יכול לגלות לפתע כי הוא מחויב לבן זוגו כלכלית אף שלא חשב מעולם, כי הוא חייב במשהו.

יצוין כי בני זוג חד-מיניים אשר נישאו במדינות אחרות, שבהן יש תוקף משפטי לנישואים וניתנה להם תעודת נישואים, יכולים להירשם במשרד הפנים הישראלי כנשואים לכל דבר ועניין. במקרים אלו גם חשוב ורצוי לערוך הסכם ממון, ככל זוג נשוי, כדי שבני הזוג ידעו מראש מה מגיע להם ומה לא, אם חלילה ייפרדו. לעתים בני הזוג זקוקים להסכם ממון במטרה להוכיח את הזוגיות ואת הקשר המשפטי הקיים בין בני הזוג. קיימים גופים, כגון המוסד לביטוח לאומי ובנקים, אשר דורשים ראיות לקיומה של הזוגיות.

יש לציין כי מעבר לכל היתרונות אשר צוינו, כאשר מדובר בזוג חד-מיני, אזי להסכם הממון יתרון בולט נוסף, והוא בהליך אימוץ הילדים של בני הזוג, אם בני הזוג יחפצו בכך. ההסכם יהיה הוכחה לכך שבין בני הזוג מתנהלת מערכת יחסים זוגית לכל דבר ועניין. בבואו של אחד מבני הזוג לאמץ את ילדי בן זוגו, אזי ההסכם יהווה הוכחה לקיומו של קשר זוגי ולאחר בחינה של שירותי הרווחה לפי פרמטרים נוספים שעומדים לרשותם הם יכולים להמליץ על אימוץ, כך שהילדים יהיו רשומים אצל שני בני הזוג בתעודת הזהות, באופן בו כל אחד מבני הזוג יהיה רשום כהורה.

כיצד מאמתים הסכם ממון ?

כאשר מדובר בזוג חד-מיני די בחתימת שני בני הזוג על גבי ההסכם כדי ליתן לו תוקף. עם זאת, מומלץ מאוד לאמת את הסכם הממון בבית המשפט במטרה לתת לו משנה תוקף, וכן לתת להסכם תוקף של פסק דין.

חשיבות הסכם ממון אל מול המוסד לביטוח לאומי

קיימים כמה מצבים שבהם בני זוג נשואים מקבלים "הטבות" מהמוסד לביטוח לאומי, בני זוג חד-מיניים יכולים לקבל את אותן הטבות כאשר זוגיותם מוכחת בהסכם ממון. למשל: במקרה של פטירה של אחד מבני הזוג, חלילה, בן הזוג הנותר בחיים זכאי לקצבת שארים. כמו כן כאשר בן זוג נכה ובן זוגו מובטל, ניתן לקבל קצבה נוספת עבור בן הזוג הנכה.

חשיבות הסכם ממון אל מול הבנק

בני זוג נשואים כדת וכדין אינם צריכים להוכיח את הזוגיות בדרך כלשהי אל מול הבנק, זוג חד-מיני אשר לא ערך הסכם ממון ייאלץ להוכיח את יציבות המערכת הזוגית במטרה לקבל משכנתא. כאשר זוג חד-מיני יציג הסכם ממון, הדבר יהווה מעין אסמכתה לקיום מערכת היחסים.

חשיבות הסכם ממון אל מול רשות המיסים

הסכם ממון המהווה מעין תעודת זוגיות יצביע על זוגיות ארוכת טווח, ובמקרה כזה תכיר רשות המיסים בכך, בכל הנושא של זכויות וחובות ברשות המיסים.

חשיבות הסכם ממון במשרד הבינוי והשיכון

בני זוג חד-מיניים שערכו הסכם ממון יכולים להציגו בפני משרד הבינוי והשיכון ולהיחשב כזוג ידועים בציבור לצורך השתתפות בהגרלות המשרד, כגון: המחיר למשתכן.

חשיבות הסכם ממון אל מול רשות מקומית

לעתים אחד מבני הזוג זכאי להנחה בארנונה, אך ככל שההנחה היא זוגית, בן הזוג ייאלץ להוכיח זאת, והסכם ממון הינו הוכחה אמינה לכך.

באילו מצבים יבטל בית המשפט הסכם ממון?

הסכם ממון יבוטל במקרים שבהם התרשם בית המשפט, כי מדובר בהסכם למראית עין ו/או כאשר נפלו פגמים בכריתתו. ביטול הסכם ממון הוא הליך משפטי קשה מאוד ומורכב מאוד, שכן מדובר בהסכם שלא די בכך שנערך על ידי שני צדדים ושני הצדדים חתמו עליו, אלא מדובר בהסכם שקיבל תוקף משפטי באמצעות הליך אימות ואישור. הליך הביטול הוא מורכב ביותר, וכאשר בן זוג מנסה לבטל את ההסכם הוא יצטרך לפנות לבית המשפט לענייני משפחה או לבית הדין הרבני, וזאת בהתאם לסמכות הרלוונטית באותו מקרה ספציפי. הביטול יתאפשר במקרים נדירים מאוד, כאשר ניתן להוכיח תנאים גרועים ובלתי סבירים במידה קיצונית. במקרים בהם שופט אישר את ההסכם, הוא עשה זאת לאחר שהצדדים התייצבו בפניו והוא וידא איתם שהם מבינים את תוכנו של ההסכם ואת משמעותו והצדדים אישרו בפניו, שאכן הבינו על מה חתמו.

לא בנקל השופט, שסוגיית הביטול מובאת לפתחו, יסכים לבטל את ההסכם שהוא

בעצמו אישר. עילות הביטול מוגדרות בפרק ב' לחוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג - 1973.⁵¹ נטל הוכחת אחת מעילות הביטול מונח על כתפיו של הטוען לבטלות ההסכם, שכאמור אושר על ידי בית המשפט. אם הוכח כי, הסכם ממון לא מאוזן ומקפח בצורה ברורה את אחד מבני הזוג, הערכאות המשפטיות בישראל עשויות לבטל אותו. לפיכך, הקפידו לבחור בעורך דין מיומן אשר ינסח בשבילכם הסכם ממון הוגן ויסיר דאגה מלבכם באשר לכל מחלוקת עתידית.

שוב נחזור ונבהיר- הסכם ממון חוסך המון.

יישוב סכסוך

על פי חוק יישוב סכסוך שנכנס לתוקף בשנת 2016, הקרוי בשם חוק להסדר התדייניות בסכסוכי משפחה, תשע"ה-2014, קיים הכרח לקיים הליך של יישוב סכסוך ביחידת הסיוע שליד בית המשפט לענייני משפחה או בית דין הרבני, וזאת

51 "פרק ב': ביטול החוזה בשל פגם בכריתתו

- חוזה למראית עין סעיף 13. חוזה שנכרת למראית עין בלבד - בטל; אין בהוראה זו כדי לפגוע בזכות שרכש אדם שלישי בהסתמכו בתום לב על קיום החוזה.
- טעות סעיף 14. (א) מי שהתקשר בחוזה עקב טעות וניתן להניח שלולא הטעות לא היה מתקשר בחוזה והצד השני ידע או היה עליו לדעת על כך, רשאי לבטל את החוזה.
- (ב) מי שהתקשר בחוזה עקב טעות וניתן להניח שלולא הטעות לא היה מתקשר בחוזה והצד השני לא ידע ולא היה עליו לדעת על כך, רשאי בית המשפט, לפי בקשת הצד שטעה, לבטל את החוזה, אם ראה שמן הצדק לעשות זאת; עשה כן, רשאי בית המשפט לחייב את הצד שטעה בפיצויים בעד הנזק שנגרם לצד השני עקב כריתת החוזה.
- (ג) טעות אינה עילה לביטול החוזה לפי סעיף זה, אם ניתן לקיים את החוזה בתיקון הטעות והצד השני הודיע, לפני שבוטל החוזה, שהוא מוכן לעשות כן.
- (ד) "טעות", לענין סעיף זה וסעיף 15 - בין בעובדה ובין בחוק, להוציא טעות שאינה אלא בכדאיות העסקה.
- הטעיה סעיף 15. מי שהתקשר בחוזה עקב טעות שהיא תוצאת הטעיה שהטעהו הצד השני או אחר מטעמו, רשאי לבטל את החוזה; לענין זה, "הטעיה" - לרבות אי-גילויין של עובדות אשר לפי דין, לפי נוהג או לפי הנסיבות היה על הצד השני לגלותן.
- טעות סופר סעיף 16. נפלה בחוזה טעות סופר או טעות כיוצא בה, יתוקן החוזה לפי אומד דעת הצדדים ואין הטעות עילה לביטול החוזה.
- כפיה סעיף 17. (א) מי שהתקשר בחוזה עקב כפיה שכפה עליו הצד השני או אחר מטעמו, בכוח או באיום, רשאי לבטל את החוזה.
- (ב) אזהרה בתום לב על הפעלתה של זכות אינה בגדר איום לענין סעיף זה.

עושה סעיף 18. מי שהתקשר בחוזה עקב ניצול שניצל הצד השני או אחר מטעמו את מצוקת המתקשר, חולשתו השכלית או הגופנית או חוסר נסיונו, ותנאי החוזה גרועים במידה בלתי סבירה מן המקובל, רשאי לבטל את החוזה. (חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973 - מאגר 'נבו').

בטרם פתיחת הליכים משפטיים. בעקבות זאת, כל מי שרוצה לפתוח בהליך גירוש יחויב לפתוח בהליך יישוב סכסוך, שזהו מעין גישור חובה.

אם יישוב הסכסוך כשל ייאלצו הצדדים המעוניינים לקדם את הליך הגירוש להגיש תביעות הקשורות להליך גירוש - כגון: תביעת גירוש, תביעת מזונות, תביעת משמורת, תביעות נוספות בנוגע לקטינים ותביעה בנושא רכוש. התביעות יוגשו לבית המשפט או לבית הדין בהתאם לסמכות השיפוט.

החוק להסדר התדיינויות במשפחה קבע, כי ההליך ביחידת הסיוע מוגבל בזמן (הזמן המוגדר בחוק משתנה מעת לעת, לכן רצוי לבדוק במועד הרלוונטי מה המועד המדויק המוגדר בחוק) ואם תבקש יחידת הסיוע מבית המשפט, תינתן ארכה נוספת. מובן שהצדדים רשאים להאריך את התקופה בהסכמה.

בתום כל התקופות האמורות רשאי הצד שפתח בהליך הבקשה של יישוב הסכסוך לבחור את הערכאה שהוא רוצה להגיש בה את תביעותיו, דהיינו בית הדין הרבני או בית המשפט לענייני משפחה.

אפשר להגיש בקשה ליישוב סכסוך לאחת משתי הערכאות שלעיל, ואין לבחירת הערכאה השפעה על מרוץ הסמכויות, שכן מה שקובע הוא מי הגיש ראשון את בקשתו ליישוב הסכסוך, ולא משנה איפה הגיש.

עקרונית, ייתכן שהוגשה בקשה ליישוב סכסוך באחת מן הערכאות - בית הדין הרבני או בית משפט לענייני משפחה - וההליך כשל ביחידת הסיוע.

במצב כזה מגיש הבקשה יכול להגיש תביעותיו בערכאה האחרת. לצד שהגיש ראשון את הבקשה יש זכות ראשונים להגיש תביעותיו, אך הזכות הזו פוקעת תוך 51 יום ואז הזכות להגיש תביעות עומדת לשני הצדדים יחד.

לכן, חשוב ששני הצדדים יעמדו על המשמר וישימו לב למרוץ הזמנים.

במקרים חריגים המפורטים בחוק ניתן לקצר את התקופה שבה מתקיימים ההליכים ביחידת הסיוע, ולפנות ישירות לבית המשפט לענייני משפחה או לבית הדין הרבני. צד לבקשה ליישוב סכסוך רשאי להגיש לערכאה השיפוטית המוסמכת בקשה לסעד דחוף או לסעד זמני בכל עת, כמפורט בחוק - כגון: צו עיכוב יציאה מהארץ, מזונות זמניים. חשוב להדגיש, כי חובת ההתייצבות לישיבה ביחידת הסיוע דינה כהתייצבות לדיון בבית משפט. במקרה כזה, אף ניתן לחייב בהוצאות את הצד שלא התייצב לישיבה. כאמור, אם הליך יישוב הסכסוך ביחידת הסיוע כשל, יוכלו הצדדים לפנות בתביעות ולנהל הליכים משפטיים אשר יוכרעו על ידי שופט או דיון.

בכל מקרה פתיחת הליך יישוב סכסוך זו יריית הפתיחה של הליכים משפטיים, שכן "הגישור" מתקיים תחת האצטלה של בתי המשפט או בתי הדין הרבניים. לכן אם בני

זוג מעוניינים בגישור ולא בניהול הליכים משפטיים, הם יכולים לבחור מלכתחילה בעורך דין מגשר פרטי.

תפקידו של מגשר בגירושים

מהן השלכות המהלך על כל מי שמתכוון להתגרש מעתה ואילך?

חוק "יישוב סכסוך", מחייב זוגות הרוצים להתגרש להשתתף בארבע פגישות יישוב סכסוך מטעם המדינה. אלא אם כן יבחרו בגישור באופן פרטי. כוונת המחוקק הייתה טובה: לאפשר לזוגות להגיע להסכמות בכמה שפחות חיכוכים ועלויות, אך בפועל קשה ליישם את כוונת המחוקק במתכונתו, שכן המשאבים הציבוריים דלים ביותר. הליך גישור אצל עורך דין הוא חלופה יעילה ומועילה למתווה הכפוי של החוק החדש. זהו הליך רגיש וחסוי המונע כאב לב מיותר לבני הזוג ולסביבתם הקרובה, מונע בזבוז כספים שלא לצורך ואורך זמן קצר יותר מכל הליך גירושים המתנהל בבית המשפט או בבית הדין הרבני.

תחילה ניתן להציע גישור או משא ומתן עם הצד השני. אנשי עסקים רגילים לנהל משא ומתן במסגרת ניהול העסק שלהם, כך שהוא אינו זר להם. דרך משא ומתן ניתן להגיע לפתרון כולל בכל הנוגע לסוגיות הרכושיות, העסקיות וכן לכל נושא הצד הכספי.

הפתרון הוא מהיר מאוד ולא תלוי בלוחות הזמנים של בית המשפט. באמצעות צמצום ופתרון המחלוקות הכספיות ניתן להרגיע את הרוחות בבית וליצור פרידה בריאה בין ההורים, מבלי שהם יישאבו לוויכוחים קולניים והרסניים.

במסגרת המשא ומתן דנים באופן חלוקת הזמנים של הילדים עם ההורים, תשלום מזונות ועוד. אנשי עסקים בוחרים על פי רוב בדרך רציונאלית לפרק את המשפחה, תוך כדי הסכמה והבנה, כי הליך מובנה ומסודר, נטול מלחמות אגו ורצונות נקם, לא רק שיועיל לכל המעורבים בו, אלא גם עשוי להיות נקודת צמיחה מועילה הן להורים והן לילדיהם.

בעקבות החוק, בחירת מגשר שמתאים לניהול הגירושים בגישור ועריכת הסכם הגירושים, אשר יאפשר בבית המשפט, נעשתה רלוונטית יותר מתמיד עבור כל זוג המתכוון להתגרש.

בתור מגשרת ומרצה המלמדת גישור, אני מכירה ממקור ראשון את חשיבות הגישור ואת יכולתו לחולל שינוי אמיתי. עם זאת, אני גם יודעת כי לא די להיות מגשר בלבד מבלי להיות עורך דין.

קורס גישור שאורכו כעשרה מפגשים הוא טיפה בים ואין בו כדי להקנות את הידע הרחב והמשפטי שיש לעורך דין מגשר, בייחוד בעולם דיני המשפחה הטעון בכל כך הרבה פרטים, רגשות והלכות משפטיות. לכן בבואכם לבחור מגשר חשוב לתת את הדעת על שני שיקולים משמעותיים: לבחור מגשר בעל ניסיון רב ולבחור מגשר שהוא עורך דין, שיש לו מיומנות משפטית.

בתחום זה מורכב וטעון, היכרות עם אלפי מקרים ועם הדקויות הרבות המסתתרות בכל סעיף בהסכם הגירושים, היא שיכולה ליצור את ההבדל בין הסכם שבית משפט היה מאשר לבין תקלות העלולות לגרום לצדדים להפר את הכללים, ולפיכך להוביל לאי הגעה להסכם.

אישור הסכם הגירושים על ידי בית המשפט תלוי בין השאר בגורמים חוקיים ומשפטיים שיש לתת עליהם את הדעת. חשוב שבתהליך זה ייטול חלק מגשר שהוא גם עורך דין.

עורך דין לדיני משפחה המתפקד גם כמגשר למד את התחום במשך כמה שנים במסגרת לימודי התואר שלו. אם פונים לעורך דין כזה שרכש ניסיון במהלך השנים אפשר להגיע להסכם הוגן בין בני הזוג, והוא יכול להתבטא בכמה מישורים חשובים. לכל זוג יש צרכים הייחודיים אותו והמקבלים ביטוי בהסכם לאורך תהליך הגישור. מגשר שהוא גם עורך דין לדיני משפחה יודע, בזכות עיסוקו, להבחין ברצונות של הזוג הייחודי ולתרגם אותם לסעיפים המתאימים בהסכם. כך למשל: יש זוגות שחשוב להם לקבוע בהסכם את העיר שיגורו בה, ובהתאם לכך להחליט באיזה מוסד חינוכי ילמדו הילדים. במסגרת עריכת סעיף כזה יש לתת את הדעת לכל ההיבטים המשפטיים הנובעים ממנו.

במסגרת אישור הסכם הגירושים בבית משפט לעתים קרובות מעלה השופט שאלות שהצדדים לא יודעים לענות עליהן. במקרה כזה השופט עלול לא לאשר את ההסכם ובשל כך לעכב את תהליך הגירושים. לעומת זאת, כשמגשר שהוא גם עורך דין המלווה את הזוג בבית המשפט הוא, יוכל לתת מענה אד-הוק לכל שאלה שישאל השופט. עורך דין מגשר מכיר את הלך הרוח של השופטים ויציג לקוחות רבים, לכן הוא יודע מראש אילו סעיפים בהסכם עלולים להיות בעייתיים ולהיערך בהתאם. באופן כזה אפשר יהיה להסיר או לשנות סעיפים בעייתיים, כך שיגדל הסיכוי לאישור ההסכם וימנעו התדיינויות נוספות אשר יגדילו את החיכוך ואף יקטעו את התהליך, ובסופו של דבר יובילו ממילא לצורך בעורך דין.

סיפור מקרה ממשרדי:

אורי הוא קצין בכיר בחיל האוויר המשרת שנים רבות ועומד לפני פרישה. לאחרונה עלו נישואיו על שרטון. במהלך שירותו הצבאי צבר זכויות רבות, ובהן תנאי פנסיה מצוינים וזכויות סוציאליות. חששו נבע בעיקר מפני שבינו לבין אשתו התגלעו מחלוקות וסכסוכים, והיה לו ברור שלא יהיו אלו גירושים קלים. לאור מורכבות הגירושים ולאור האווירה העכורה בין בני הזוג - הומלץ להם לגשת להליך גישור, הן כדי למזער את המחלוקות והן כדי למזער נזקים.

בהתחלה הוא היסס. מה יועיל הליך גישור במצב כזה? האם לא עדיף, לאור המצב הרעוע ביניהם, פשוט לגשת לבית משפט? הוסבר לאורי שבהליך הגישור יוכלו לנסות לצמצם את הפער הקיים ולנסות למזער נזקים בכלל ואת הפגיעה בזכויותיו של אורי בפרט. אורי התרצה והחליט לפנות להליך גישור.

בהליך הגישור, בתיווך מגשר מקצועי, בני הזוג הצליחו להתקרב ליעד שהוא הסכם גירושים, אך לא לפני שהצליחו להגיע לרמת תקשורת בסיסית (שלא הייתה קודם) ושנדרשת לצורך קיום הליך זה. ואכן, במקרים מסוימים, כמו במקרה של אורי, סכסוך משפטי בבית המשפט רק יעצים את הקרע, וכדי שבני הזוג יירתמו להליך הגירושים - עדיף לפנות לגישור אשר פניו לשלום.

גישור הוא שיטה ליישוב סכסוכים שבה מתערב צד שלישי ניטרלי ומסייע לצדדים להגיע להסדר מוסכם של המחלוקת. בשנים האחרונות שיטה זו הולכת וקונה לה אחיזה במשפט שלנו, והגישור הופך להיות אחת החלופות המקובלות ליישוב סכסוכים, חילוקי דעות וקונפליקטים בין בני זוג.

"תעשיית" הסכסוכים פורחת בעידן שלנו, אין חשש שהמיתון יפגע בה בעתיד הנראה לעין, והחברה שלנו נעשית חברה "מתדיינת" יותר ויותר.

עם זאת, הולך וגובר חוסר שביעות הרצון מהשירות שהמערכת המשפטית מסוגלת לתת לכמות המתדיינים הרבים המגיעים אל שעריה. אי לכך יש תורים ארוכים לשמיעת תיקים בבתי המשפט ובבתי הדין, סחבת פרוצדוראלית, דחיות חוזרות ונשנות של דיונים ועלויות גבוהות של ניהול המשפט, שלפעמים חוסמות בפני אנשים חסרי אמצעים את האפשרות לפנות לבית המשפט.

תופעה זו החלה לפני שנים בארצות הברית, בשל העומס הגדול על מערכת המשפט, שם החלו לחפש וליצור אלטרנטיבות לניהול הליך משפטי קלאסי. המציאו שיטות שונות כמו ניהול "זעיר משפט" - הליך קצר שבו רק עורכי הדין מציגים את הטענות, ויועץ ניטרלי מנסה להביא את הצדדים להסכם או שנקטו בוררות, וכך גם התפתח

פתרון הגישור.

זוגות רבים המבקשים לסיים את חיי הנישואים שלהם בוחרים בדרך של גישור במטרה להגיע להסכם גירושין כולל. אין ספק שזוהי הדרך הקלה, הזולה והמומצת ביותר, אך למרבה הצער לא תמיד זו הדרך המתאימה ביותר. בהליך הגירושין מעורבים הצדדים רגשית, דבר אשר חוסם את בני הזוג ומונע מהם לנהל הליך גישור. בהליך הגישור מתנהל משא ומתן בין הצדדים, ובו המגשר משמש את המיומנויות שלו בתקשורת ובשכנוע, ובזכותן מסייע לתהליך התקשורת ולהבנה בין הצדדים.

כמו כן הליך הגישור יכול לעזור לבני הזוג לפתור בעיות בתקשורת היום יומית לקראת הפירוד, להגיע לסיכומי ביניים ולהסכמות שיקלו עליהם את הליך הפירוד עצמו. בסוף הליך הגישור מנוסח הסכם גירושין הכולל בתוכו את כל ההסכמות שהושגו במסגרת הליך הגישור.

יש לציין, כי הגישור יכול להתקיים גם בין בני זוג אשר נקלעו למשבר בחיי המשפחה וברצונם להגיע להסכמות בנוגע להמשך חיי הנישואים מבלי להתגרש. בכל מקרה כל אחד מהצדדים יכול להודיע בכל עת על רצונו לסיים את הליך הגישור.

בוררות בהליך גירושין

הידעתם? אחת הדרכים הטובות לנהל הליך גירושין היא באמצעות בוררות. זהו הליך מהיר ויעיל, אשר יכול להביא לסיומו של הסכסוך בין בני הזוג תוך זמן יחסית קצר ולאפשר להם לפתוח דף חדש בחייהם.

כל סכסוך משפטי ניתן לנהל בשלוש דרכים עיקריות: באמצעות הגשת תביעה לבית המשפט המוסמך לדון באותו העניין, במסגרת הליך של גישור או במסגרת הליך בוררות. הדברים נכונים גם כאשר מדובר על גירושין. בני הזוג יכולים לפנות אל הערכאות משפטיות (במקרה זה, אלו הם בית הדין הרבני ובית המשפט לענייני משפחה) אשר יכריעו בעניינם, ניתן לבחור בדרך של גיבוש הסכם גירושין במסגרת גישור או לפנות להליך של בוררות. חשוב לציין, כי קיימת גם האפשרות לשלב בין הכלים השונים וזאת בהתאם לאסטרטגיה המשפטית של עורך הדין המטפל בתיק הגירושין. לא פעם, כאשר מתגלע סכסוך משפטי, הנטייה הטבעית של הצדדים היא למהר אל בתי המשפט.

אולם, במקרים רבים זוהי אינה הדרך האופטימאלית, אם בשל העלויות הגבוהות הכרוכות בניהול הליך משפטי בערכאות ואם בשל לוח הזמנים העמוס של בתי המשפט בישראל, אשר מאלץ את בעלי הדין להמתין חודשים ארוכים ואף מעבר

לכך לפסק דין. לפרמטרים של העלויות והזמן יש חשיבות עצומה כאשר מדובר על הליך גירושים, אז בני הזוג רוצים לחסוך בעלויות עד כמה שניתן ולסיים את הליך הגירושים בהקדם האפשרי.

מהי בוררות?

זהו כלי ליישוב סכסוכים, במסגרתו, פונים הצדדים לבורר, צד שלישי ניטרלי, אשר יכריע ביניהם. הליך הבוררות הוא וולונטרי, כלומר הוא ייעשה בהסכמת הצדדים והם אלו אשר בוחרים את זהות הבורר. פנייה להליך בוררות תיעשה בהסכמת הצדדים, אם לאחר שפרץ ביניהם הסכסוך ואם מראש, במסגרת סעיף בוררות עליו חתמו בעבר (באם חתמו). יודגש, כי הכרעותיו של הבורר הן במעמד של פסק דין ולא ניתן לערער עליו, אלא בנסיבות מסוימות. על כן, הפנייה להליך בוררות חייבת להיעשות בכובד ראש ובעצתו של עורך הדין לגירושים.

הבורר חייב להיות נטול אינטרסים וכן, עליו להיות בעל מומחיות מקצועית בתחום הסכסוך. כך, כאשר מדובר על מחלוקת עסקית, יש לבחור בבורר שהנו רואה חשבון או כלכלן וכאשר עסקין בסכסוך משפטי, שמהותו הליך גירושים, על בני הזוג למנות בורר שהנו עורך דין העוסק בדיני משפחה. רבים מהזוגות העומדים בפני גירושים, פונים להליך בוררות, אשר במסגרתו יוכרעו הסוגיות המשפטיות העומדות בפניהם. הבחירה בבוררות מונעת לרוב משלושה טעמים: ראשית, רצונם של הצדדים לנהל את הליך הגירושים באופן מפויס על פני התכתשות בערכאות. שיקול זה תופס מקום מרכזי, בעיקר כאשר יש לבני הזוג ילדים. שנית, השאיפה לסיים את ההליך תוך זמן קצר ושלישית, ישנו שיקול כלכלי של חסכון בהוצאות, מתוך הבנה כי עלויות הבוררות נמוכות מאלו של ניהול הגירושים בערכאות.

בוררות בהליכי גירושים

לרוב, כאשר אנו חושבים על המונח "בוררות", הקונוטציה היא של העולם העסקי ואכן, ענייני גירושים הניתנים לדיון בבוררות נוגעים לרוב בנושאים כספיים. כך למשל, חלוקת הרכוש בין בני הזוג, סוגיה כבדת משקל, אשר תשפיע על אורח ורמת חייהם של הצדדים לאחר הפרידה. בשל כך, נושא זה יכול ליצור חילוקי דעות מהותיים, לא רק בשאלת עצם הזכאות לנכס כזה או אחר, אלא גם לעניין שוויו ואופן חלוקתו בין בני הזוג. סוגיית מזונות הילדים, גם היא מתאימה מאוד להליך של בוררות היות שמדובר בעניין כספי, כלכלי. לעומת זאת, ישנם ענייני מעמד האישי שלא יכללו בבוררות, כמו למשל: מתן הגט, אותו יש להסדיר בבית הדין הרבני. אם

עולה סוגיה של קביעת אבהות, גם היא לא תהווה נושא לבוררות ויש להסדירה בבית המשפט לענייני משפחה. בפתח הדברים, ציינתי, כי ניתן לשלב בין הכלים השונים ליישוב סכסוכים. פירוש הדבר הוא, כי בני הזוג יכולים לבחור לפנות בנושא מסוים לבוררות וביתר הנושאים לגישור או לערכאה משפטית.

כמובן, כל החלטה בדבר אופן ניהול תיק הגירושים, חייבת להיעשות יחד עם עורך הדין המייצג, האמון על שמירת זכויותיו של בן/בת הזוג בהליך המשפטי.

מה ההבדל בין בוררות לגישור?

בשני ההליכים הללו, נדרשת הסכמתם של שני בני הזוג להליך, היות שמדובר בהליכים וולונטריים. כמו כן, בשני המקרים בני הזוג הם אלו הבוחרים את זהותו של הבורר או המגשר. אולם, לצד המכנה המשותף הזה, ישנם הבדלים מהותיים בין בוררות לבין גישור ויש לקחתם בחשבון בעת קבלת החלטה בדבר הנתיב המתאים לניהול הליך הגירושים. מעמדו של הבורר הוא מעין שופט והוא מכריע בעניינים שהובאו בפניו. אמנם, בתנאים מסוימים קיימת אפשרות לערער על פסק הבורר, אך ככלל, הכרעתו היא סופית. לעומת זאת, המגשר ינסה להביא את הצדדים להסכמות, אך הוא אינו יכול לכפות על בני הזוג כל פתרון והדבר נתון לחלוטין לבחירתם. הבדל נוסף בין ההליכים הוא אופיים: הבוררות מזכירה במידה רבה את ההליך המשפטי בפורמליות שלה, משום שהיא מעין הליך שיפוטי. זאת בשונה מהגישור, המתנהל באווירה נינוחה יותר, מעצם העובדה, כי המגשר אינו מכריע כאמור בין הצדדים, אלא מסייע להם להגיע לפשרה.

סיכום

הליך הגירושים אינו נעים לאף אחד, ובדרך כלל הוא מגיע אחרי פגיעה של אחד מבני הזוג או אחרי שנים רבות לא טובות. לרוב לכל אחד מהצדדים יש טינה וטענות כלפי הצד האחר, ולעתים הוויכוחים מגיעים עד כדי תלונות במשטרה, תלונות שווא וכדומה. רבים הולכים לאיבוד בהליך כזה, נכנסים למצב של מלחמה ושוכחים שבמקרים רבים ילדים מעורבים, ותמיד הם אלו שנפגעים ממנו יותר מכול.

ככל שיהיה ההליך רגוע יותר וככל שיצליחו בני הזוג להגיע ביניהם להסכמים, כך יקל עליהם, ובעיקר על ילדיהם, לעבור את ההליך בהווה ובעתיד. לכן, הפתרון של יישוב הסכסוך באמצעות גישור או בוררות הוא המיטבי עבור משפחות שנקלעות לסכסוך גירושין.

- פרק ו' - מזונות

מזונות ילדים ואישה

כאשר מחליטים להיפרד ומגיעים גם לשלב שבו צריך לקבוע את דמי המזונות לאישה ואת מזונות הילדים, חשוב לדעת, כי אלה שני סוגי תשלום שונים, וכל אחד מהם נועד למטרות שונות. זו ההזדמנות להציג את נושא המזונות, וגם כמה עצות שכדאי לכם לקרוא ולאמץ כדי לוודא שמזונות הילדים אכן מגיעים למטרה שלשמה נועדו.

מזונות האישה נועדו לכלכל ולספק את כל צרכיה כפי שהייתה רגילה. מאחר שבימינו הולך וגדל מספר הנשים שעובדות ומשתכרות די הצורך לכלכלתן, פוחתים המקרים שבהם הבעל חייב במזונות אישה.

אם האישה אינה עובדת ומרוויחה למחייתה, היא זכאית ל"מזונות אישה" מלאים. אם האישה עובדת והכנסתה נמוכה או אינה מספיקה לכלכלתה, יהיה צורך ב"השלמת הכנסה". מובן שיש עוד תנאים רבים, מצבים ופסיקות שיכולים לשנות את התמונה. מזונות ילדים, שהיו משולמים על פי רוב מהאב לאם, החלו להיות משולמים גם מהאם לאב. השינוי החל בפסיקת בתי המשפט לענייני משפחה בסמוך לשנת 2018 ואילך. מאז החלו ניצנים של שינוי ועם השנים רואים יותר ויותר מקרים כאלה. בתי המשפט החלו להתחשב גם בהכנסות האם וגם בחלוקת הסדרי שהייה רחבים יותר שיש כיום לאבות עם ילדיהם.

כיום הנטייה הגוברת היא לבצע חלוקת זמני שהייה שווים, ועל כן מסתכלים על הפערים של ההכנסות מכל מקור שיש לצדדים, תוך מתן אבחנה לגילאי הילדים. הסכום שכן או בת הזוג חייבים להעביר לידי הצד השני הוא כדי לזון, לפרנס, לכלכל ולספק את כל צרכי הילדים, כולל עלות לימודים, תרופות, ביגוד, חוגים וכדומה. אם לא הגעתם להסכמה בכוחות עצמכם או בגישור, יקבע בית המשפט את גובה מזונות הילדים.

ואחרי ההסבר הקצר על סוגי המזונות אנחנו מגיעים לשטח האפור. המקום שבו דמי מזונות הילדים מועברים לידי הצד השני, והצד המשלם לא יכול לדעת אם הם מופנים למטרה שלשמה הם נועדו - כלכלת הילדים ורווחתם.

יש לציין, כי אין כלל אצבע הקובע מהו הסכום שיש לשלם למזונות לילדים, ואין טבלאות נתונים בנוגע לכך. על כן את הסכום הראוי קובע שופט בהתבסס על פסיקות קודמות ורלוונטיות. הפסיקה, כמובן, משתנה מעת לעת וכן נוצרו כל מיני מחשבוני מזונות להערכת הסכומים וכל שופט הישר בעיניו יעשה, כל שופט פיתח לו שיטה מתמטית ומשפטית משלו.

מלבד כל הנזכר לעיל, אין יכולת לצד המשלם מזונות לבדוק או לשלוט על מה משולמים המזונות בפועל. לכן, לפני פסיקת המזונות חשוב לבדוק מהן ההוצאות האמיתיות של הילדים ולהוכיח אותן, כי לאחר שהשופט פסק מזונות לילדים לא יבדוק בית המשפט בציציות של הצד המקבל מזונות ילדים על מה הוצאו הכספים שניתנו לו עבור המזונות לילדים.

הקטנת מזונות ילדים

מזונות ילדים צמודים למדד, לכן יש מקרים שבהם נכון לקבוע דמי מזונות בסיסיים, ואת יתרת הסכום המיועד לצורכי הילדים להוסיף כהוצאה חריגה. הוצאה זו לא תוצמד למדד והיא תתחלק שווה בשווה בין האם לאב.

אם האם מרוויחה יותר מהאב - זו נקודה חשובה בפסיקת מזונות ילדים. בעבר, גם במצב כזה האב לא היה פטור מתשלום מזונות ילדים, אך כיום המצב שונה. מצב זה מאפשר בהחלט חלוקה צודקת וראויה של ההוצאות עבור הילדים תוך כדי השתתפות של שני ההורים בכך. לאחר שכבר נפסקו מזונות ילדים, קשה מאוד להפחיתם, אלא אם כן מדובר בשינוי נסיבות מהותי.

למשל: מצב בו נפסק כי האב ישלם מזונות גבוהים, שכן עבד בתור מנכ"ל בחברת הייטק והשתכר סמוך לפירוד בסך של כ- 30,000 ₪ נטו לחודש, ובחלוף עשור שכרו ירד, שכן פוטר מעבודתו ולא הצליח לחזור לתפקיד בכיר. אזי, הוא יכול בנסיבות אלה, לפנות לבית המשפט ולבקש הקטנת מזונות. מקרה נוסף בו ניתן לבקש הפחתה, הינו כאשר אחד הילדים הולך לפנימייה ושהותו של הקטין בבית האם פחת בצורה ניכרת ורוב הוצאותיו משולמות דרך הפנימייה, גם אז מדובר בשינוי נסיבות מהותי המקנה עילה להקטנת מזונות.

לכן, רצוי וכדאי להתייעץ עם עורך דין שזו מומחיותו, שכן קיימות מספר דרכים להקטנת מזונות ילדים.

הגדלת מזונות ילדים

דמי המזונות הם קבועים על פי רוב, אך קיימים חריגים בעטיים נוכל גם להגדיל מזונות. הכלל להגדלת מזונות זהה לכלל של הקטנת מזונות. דהיינו, רק במקרה של שינוי נסיבות מהותי תחול הגדלת מזונות. חשוב להבין, כי לא כל עליית שכר של הצד המשלם תוביל להגדלת מזונות, שכן ההוצאות על הילדים, לא בהכרח גדלות על פי אותו היחס. במקרה בו, ההוצאות של הילדים גדלו, והן גבוהות יותר ממה שנפסק וניתן להוכיח זאת, ובנוסף הכנסות הצד המשלם גדלו, אל מול הכנסה זהה או ירודה של הצד המקבל אז יש סיכוי להגדלת המזונות. כמו-כן ייתכנו מקרים נוספים של הגדלת המזונות, כגון: מצב רפואי חריג של הילד, המחייב להגדיל את סכומי הכסף הנדרשים לטיפול בו, מצב רפואי חריג או פיטורים של הצד המקבל מזונות, שבעקבותיהם אין הוא יכול לכלכל את הילד. חשוב לדעת שלא בקלות יגדיל בית המשפט את דמי המזונות. יש צורך לבחון ולבדוק ספציפית את נסיבות המקרה ולהחליט אם כדאי לפנות להליך כזה.

מזונות במסגרת הליכי הוצאה לפועל

דמי מזונות ילדים הם תשלומים שאחד מבני הזוג משלם לצד שני בעקבות גירושין בין השניים. מזונות ילדים משמשים לצרכים של הילדים, ויש לשלם אותם לפחות עד הגיעם לגיל שמונה-עשרה, וכן סכום מופחת בתקופת השירות הצבאי. אולם מה קורה כאשר הצד המחויבים בתשלום דמי מזונות מסרב לשלם? להלן פירוט התרחישים שעלולים לקרות:

פנייה להוצאה לפועל

בהוצאה לפועל פותחים בהליכים לגביית דמי המזונות מהצד שחויב בתשלום מזונות והוא אינו עומד בתשלומם. ניתן לפתוח את התיק לגביית התשלום החודשי וכן לגביית ההוצאות החריגות, כגון: חוגים, חינוך, הוצאות רפואה ועוד, וזאת בהתבסס על החיובים הקבועים בפסק הדין. גבייה זו נעשית בהתאם לכמה עקרונות שמטרתם למלא את פסק הדין של בית המשפט ולהגן על הגורמים המעורבים בהליכים הללו: הזוכה, הצד אשר מגיעים לו דמי מזונות ואשר לא מקבל את דמי המזונות עבור ילדיו; החייב, הצד שצריך לשלם דמי מזונות, וכדי שלא יהפוך לחסר כול, מציעים לו פתרונות כדי להקל עליו את התשלומים. אם צד לא משלם דמי מזונות, ניתן לפתוח נגדו הליכים של הוצאה לפועל כגון: עיקולי רכוש, לעכב את יציאתו מהארץ ואף לאסור אותו. ניתן לפנות לביטוח לאומי או להוצאה לפועל במקרים האלה.

אם בוחרים לפנות לביטוח לאומי, שם משלמים את דמי המזונות על פי תחשיב של השוואה בין הסכום שנקבע בבית המשפט ובין הסכום שהילדים זכאים לו לפי תקנות הביטוח הלאומי.

הסכום המשולם הוא הנמוך שבהם. התשלום מתבצע בתנאי שהמשכורת של הזוכה לא עולה על המשכורת שנקבעה בביטוח לאומי כגבול לקבלת דמי מזונות. בו-זמנית בביטוח לאומי מפעילים את ההוצאה לפועל בניסיון להשיג את דמי המזונות במלואם. אם מצליחים בכך, יקבלו הילדים את ההפרש בין המזונות שנקבעו להם בפסק הדין לבין המזונות שנקבעו בתקנות הביטוח הלאומי (כדאי ורצוי לבדוק את התנאים בביטוח לאומי, המשתנים מעת לעת). אם המוסד לביטוח לאומי לא יצליח לגבות מהחייב אז ניתן לגבות באופן ישיר בהוצאה לפועל. גירושים רבים נגמרים בחיכוכים בנוגע לגובה התשלום של דמי המזונות. במטרה למנוע את החיכוכים הללו, שגם מעיקים על הילדים, מומלץ לשכור מראש שירותי עורך דין מקצועי. הליווי המשפטי והייצוג המהימן יאפשר לבני הזוג להגיע להסכם אובייקטיבי וטוב עבור שניהם, ובעיקר עבור הילדים.

פנייה לביטוח לאומי

ניתן לפנות לביטוח לאומי לגביית המזונות, ושם יקבעו אם דמי המזונות ישולמו דרכם. אם אכן קבע המוסד לביטוח לאומי שכל דמי המזונות ישולמו דרכם, מחלקת המזונות של הביטוח הלאומי תדאג לשלם את דמי המזונות ולחייב את הצד החייב בתשלום הזה. הביטוח הלאומי ינסה לגבות את מלוא הסכום שנקבע בבית המשפט או לפחות את הסכום הקבוע בתקנות המוסד לביטוח לאומי, וזאת בהתאם להכנסות הצד המקבל והכל בהתאם לתקנות המוסד לביטוח לאומי.

אוכפים את החוק

פנייה להוצאה לפועל אפשרית גם במצבים שבהם החייב מסרב לשלם תשלומים שאינם דמי המזונות הקבועים אולם קשורים לרווחת הילד, למשל טיפול רפואי. הפניה יכולה להיות רטרואקטיבית, כלומר אם הזוכה החליט לפתוח תיק בהוצאה לפועל על חוב שהצטבר קודם הוא יכול לעשות כן אך עד שנתיים רטרואקטיבית, אלא אם יש נסיבות מיוחדות (יש לבדוק את התקופה הרטרואקטיבית שכן היא משתנה מעת לעת). עם זאת, יכול רשם ההוצאה לפועל להחליט לא לדרוש את מלוא הסכום רטרואקטיבית, לכן מומלץ שלא להתמהמה עם הפנייה אלא להגיש אותה מיד לאחר עיכוב קצר (אך לא מייד) בתשלום דמי המזונות.

יש להגיע מוכנים עם המסמכים הבאים:

- « פסק דין למזונות (מקור).
- « תמצית רישום אוכלוסין בכל הנוגע לחייב או העמוד הרלוונטי של פסק הדין שמצוין בו מספר הזהות של החייב.
- « אישור על גובה התקבולים שמתקבלים מביטוח לאומי כאשר הזוכה מקבל תקבולים מהמוסד לביטוח לאומי.
- « אישור על תשלום אגרה בגין פתיחת תיק הוצאה לפועל (האגרה משתנה מעת לעת ויש להתעדכן).
- « ייפוי כוח של עורך דין בצירוף פרטי חשבון הבנק של עורך הדין המייצג, אם הזוכה מיוצג על ידי עורך דין.

פעולת אכיפה

כדי לחייב את הצד החייב בתשלום דמי המזונות נוקטים בהוצאה לפועל בכמה דרכים בהתאם לשיקול דעתם: עיקול על משכורתו של החייב; עיקול על חשבונות הבנק שלו, הכולל גם עיקול על תוכניות החיסכון שלו וביטוחים; עיקול על נכסים של החייב או על חפצים בביתו או על בית העסק שלו; עיקול על רכבו; הטלת מגבלות ואילוצים כמו מניעת אחזקה של רישיון נהיגה, המחאות וכרטיסי אשראי; צו איסור יציאה מהארץ וכדומה.

החייב יוכל מנגד להגיש את טענותיו או בקשה להפחתה בדמי המזונות באופן מוסדר בבית המשפט לענייני משפחה. במקרה של אי-תשלום מזונות בוחרים זוכים רבים לפנות אל ההוצאה לפועל, מאחר שבגוף זה הסיכויים לקבל את מלוא הסכום שחייב בו הצד המשלם גבוהים יותר מאשר בגוף הנזכר לעיל.

במוסד לביטוח הלאומי יש סיכוי שהתשלום של המזונות יהיה נמוך יותר מאשר בהוצאה לפועל ויכלול רק את ההוצאות השוטפות ולא כפי שהוסכם בהסכם הגירוש או בפסיקת בית המשפט.

מהו גובה המזונות?

הסכום שנקבע בפסיקה לדמי מזונות עבר שינויים עצומים בשנים האחרונות בעקבות פרשת פלונית, פורסמה ב- 19.7.17⁵². בשלב ראשון בוחנים את צרכי הקטנים מכל מין וסוג שהוא. בשלב השני בוחנים את השיעור היחסי של ההכנסות הפנויות של כל אחד מההורים. כאשר בוחנים את יכולתם הכלכלית של שני ההורים יש להביא בחשבון לא רק את הכנסתם מעבודה אלא גם את כלל המקורות הכלכליים העומדים לרשותם, לרבות נכסיהם.

בשלב השלישי בוחנים את פערי זמני השהות של הקטנים אצל כל אחד מההורים. בדרך כלל כיום חלוקת הזמנים הינה שווה ובהתאם לכך בודקים את ההוצאות של הקטין ואת יחס ההכנסות הפנויות של כל אחד מההורים ובהתאם לכך בוחנים את סכום דמי המזונות. לגבי ילדים מתחת לגיל 6 החבות נותרה חבות אבסולוטית של האב (נכון למועד כתיבת הספר). בנוסף, ישנו רכיב המדור, אשר גם הוא עבר שינויים בפסיקה והכל תלוי בנסיבות של כל מקרה ומקרה.

בפסיקה נקבע כי גם ילדים בגירים זכאים לדמי מזונות, כיוון שהם ממשיכים להיות סמוכים על שולחן הוריהם. הפסיקה הכירה בתשלומי מזונות גם לילדים שלמדו במכינה קדם צבאית או המשיכו את לימודיהם התיכוניים לאחר כיתה י"ב.

מגיל שמונה-עשרה עד גיל עשרים או עשרים ואחת - בתקופת הגיל שבה לרוב משרתים הילדים בצה"ל או בשירות לאומי - משולמים לילדים שליש מדמי המזונות שנקבעו קודם לכן.

לגובה התשלום של דמי המזונות אין נוסחה ברורה וחד-משמעית, לכן קובעים אותו שני הצדדים בסיועו של עורך דין מגשר ובמקרים בהם אין הסכמה, בפסיקה של שופטים. כמו כן אפשר להיעזר במקרים קודמים ובתקדימים שונים כדי להבין את סדרי הגודל שמדובר בהם.

ככל שההפרשים בין שכר האב לבין זה של האם הולכים ופוחתים, כך הולך וקטן התשלום של דמי המזונות. ככל שההפרשים הנזכרים לעיל הולכים וגדלים, התשלום של המזונות הולך וגדל עד לנקודה מסוימת (לא ישולמו מזונות גבוהים עד דלא ידע). בכל מקרה בקביעת התשלום בוחנים את צורכי הילדים באופן הגיוני. הסכמי המזונות הם בדרך כלל חלק בלתי נפרד מהסכם הגירושין. חובה לאשר

הסכם בנוגע למזונות בבית המשפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני. לעתים ההורים עורכים הסכם גירושים, ולאחר מכן, בחלוף השנים, הם יוצרים הסדר חדש בנוגע למזונות הילדים. יש חובה אבסולוטית לאשר הסכם כזה כדי שיקבל תוקף משפטי.

חשוב לדעת, כי בפסיקה מעגנים מדי פעם תשלום מינימלי למזונות קטין, אך בכל מקרה סכום זה אינו קבוע וסופי ואינו כולל דמי מדור (דירור ואחזקתו), הוצאות חינוך והוצאות חריגות. בהסכם המזונות מומלץ להתייחס לרכיבים כגון: שכר דירה, משכנתא, אחזקת הבית, ביגוד והנעלה, כלכלת הילד, קופת חולים, תרופות, היגיינה, ימי הולדת, חוגים, קייטנות, חינוך, שיעורי עזר, אבחונים, טיפולים, אורתודנטיה, משקפיים, הוצאות רפואה, טלפון, מספרה ועוד.

ככל שיפורטו הרכיבים, כך תקטן האפשרות לחיכוכים בעתיד בנושא זה. אם שני הצדדים לא הצליחו להגיע לידי הבנה באשר לגובה המזונות, יקבע את גובה התשלום השופט היושב בדיון.

בשל המצב הרגיש שנוצר בנושא המזונות ובשל העובדה כי אין אחידות פסיקתית בעניין, מומלץ להגיע להסכם בנושא זה.

בכל מקרה חשוב לבדוק מראש את כל התנאים בהסכם מזונות, וזאת במטרה לשמור על מלוא זכויותיכם ולדאוג לילדים ולעתידם בצורה הטובה ביותר.

מזונות אישה

בתהליך הגירושים האישה זכאית לקבל מזונות, בתנאים מסוימים, עד קבלת הגט. ממועד מתן הגט חדל הבעל לחוב בתשלום מזונות לאישה. במקרה שבני הזוג נפרדו אך טרם התגרשו, זכאית האישה במקרים מסוימים למזונות מבעלה (למעט מקרים שבהם האישה מרדה, זנתה תחת בעלה או עזבה את הבית ללא הצדקה). על פי ההלכה חייב הבעל לזון את אשתו לפי הכלל: "עולה עמו ואינה יורדת עמו", כלומר הוא חייב לספק את צרכיה בהתאם לרמת חייהם שחיו בה במשותף.

במסגרת חובת המזונות נכללים כל צרכיה הממשיים של האישה, כגון: מדור (דירה בשכירות או בבעלות), אוכל, ביגוד והנעלה, קוסמטיקה, תרופות וביוליים. אם האישה עובדת ושכרה מספיק לה לכיסוי כל צרכיה, פטור הבעל מחובת תשלום המזונות, אולם במקרה ששכרה אינו מספיק לה לכיסוי כל צרכיה האמיתיים, על הבעל להשלים לה את מזונותיה.

זהו חוק עברי שקיים עוד מימי המקרא - אז ראו באישה את הצד החלש אשר זקוק

להגנה - והוא נהוג עד היום. במקור ניתנו לאישה המזונות כדי לדאוג שלא תהיה תלויה בגחמות הבעל שמתנכר לה ומבקש את הגט. לכן מחויב הבעל לשלם דמי מזונות עד אשר יתקבל הגט, ותהליך זה עלול להימשך כמה חודשים (לעתים כמה שנים). אולם במציאות המודרנית של ימינו לפעמים היוצרות מתהפכות.

התגמול הרב שאישה יכולה לקבל ממזונות האישה עלול לפתות את המתגרשות לנקוט פעולות זדוניות כדי לזכות בו לאורך זמן ולא בצדק. להערכת עורכי דין לענייני משפחה, כשלושים אחוזים מהנשים המתגרשות מעכבות את הסכמתן לקבלת גט מבעליהן וממשיכות ליהנות מדמי מזונות.

נשים רבות נוקטות פעולות מלאכותיות כדי לשכנע את בית הדין שמגיעים להן מזונות אישה, אולם הפעולות האלה עלולות לפגוע בכיסו של הבעל ובנפשם של הילדים המשותפים.

במקרים רבים הליך הגירוש כרוך במאבקים משפטיים ארוכים ומייגעים. מלבד חלוקת הרכוש, הסדרי השהייה וקביעת מזונות לילדים, ניצבים בתי המשפט בפני סוגיה כבדת משקל שרבים אינם מודעים אליה: קביעת מזונות האישה בטרם ניתן לה גט. הגט תלוי על פי רוב בהסכמת שני הצדדים, אלא אם כן הוא נכפה על ידי בית הדין. אם האישה מעכבת את הסכמתה לקבלת גט ללא סיבה נראית לעין, היא עלולה להיחשד כמי שנהנית מהמצב ולהיות מוכרזת כסרבנית גט, עובדה שתפגע במזונות האישה הניתנים לה.

על פי החוק זכאית האישה לתשלום מזונות מבעלה עד לרגע שמתקבל הגט. תשלום זה נועד לשמר את רמת חייה עד אשר ייעתר בעלה לתת לה גט, והיא תסכים לקבלו. על כן מזונות האישה הם בראש ובראשונה הלכה הומנית שמטרתה לשחרר את האישה מתלות מוחלטת מבעלה המפרנס אותה בזמן שהיא מנהלת מולו מאבק גירוש, אך במציאות המודרנית פעמים רבות האישה מפרנסת את עצמה, ומשכורתה יכולה גם להיות גבוהה יותר מזו של בעלה ואז היא, כמובן, לא תהא זכאית למזונות.

כדאי לציין, כי לא כל דרישה של אישה למזונות היא סחיטה לא מוצדקת, במקרים רבים מדובר בפעולה שאכן מצילה את האישה מתלות מוחלטת בבעל. עם זאת, כאשר נוקטת האישה הליכים שונים במטרה לנפח את תשלום המזונות ולהאריך במלאכותיות את התקופה שהיא זכאית להם, על הבעל המתגרש להוכיח זאת בפני בית המשפט ולהפחית מעול הפרנסה המוטל עליו. במקרים שבהם הורגלה האישה ברמת חיים גבוהה, המזונות שנקבעים לה גבוהים מאוד, וכך למעשה אין לה אינטרס אמיתי להפסיק את קבלתם ולהסכים לקבל גט מבעלה. ההתמשכות של תשלום

מזונות האישה, שעלותם מגיעה לעתים לסך של אלפי שקלים בחודש, יוצרת לחץ כלכלי קשה על הבעל.

בעקבות הלחץ הזה עלול הבעל להיכנע לדרישות לא מוצדקות של האישה, וכך הופכים המזונות למכשיר סחיטה יעיל ואכזרי.

כדי לחשוף מניעים פסולים בבקשה למזונות האישה יש לבדוק אם דרישותיה עולות בקנה אחד עם רוח ההלכה, כלומר אם היא באמת נסמכת על פרנסתו של בעלה, ואם היא באמת ובתמים מנסה לקצר את תהליך הגירושין ולא מעכבת אותו שלא לצורך.

כדי לבחון את השאלה הזו יש לבדוק כמה נושאים כמפורט להלן:

אם האישה מתפרנסת בעצמה.

על פי ההלכה האישה פטורה מלשאת בעול פרנסת המשפחה, אך אם חלק נכבד מהכנסות המשפחה מגיעות מעבודתה, רשאי הבעל לטעון שדי לה במעשה ידיה, ולכן הוא לא חייב לפרנס אותה. גם אם האישה הפסיקה לעבוד סמוך לעליית יחסי הזוג על שרטון, הדרישה של האישה למזונות עלולה להיחשב לבלתי מוצדקת. כמו כן אם לאישה יש השכלה ורקע מקצועי נרחבים היכולים לאפשר לה השתכרות גבוהה, והיא בוחרת לא לעבוד בשכר, יכול הבעל לטעון שהיא לא מממשת את פוטנציאל ההשתכרות שלה, ולכן לא מגיעים לה מזונות אישה מלאים.

משמעות המגורים בנפרד

כאשר האישה גרה בנפרד מהבעל ביוזמתה היא לא תזכה ברוב המקרים למזונות אישה. הסיבה לכך היא שעובדה זו מוכיחה מעל לכל ספק כי תמו חיי השיתוף הכלכליים בינה לבין בעלה. אך אישה הבוחרת בפרובוקציות שונות בניסיון לגרום לבעל לעזוב את הבית המשותף, נוקטת תרגיל נבזי ומסוכן.

אם ייחשפו מעשיה, עלול בית הדין להכריז עליה כאישה מורדת ולשלול ממנה את המזונות שהיא מצפה להם. יש לזכור, כי מטרת הפרובוקציות שמחוללת האישה במקרה הנזכר לעיל, היא להשיג צו הרחקה מהבית נגד הבעל (המינוח המשפטי הנכון הוא צו הגנה המגן על הקורבן).

תרגיל זה מעניק לאישה יתרון יחסי - מלבד השהייה בבית שמממן הבעל, הילדים נותרים בשליטתה, היא יכולה לשלוט בהסדרי השהייה, והבעל יכול לסכן את הקשר עם הילדים. בעקבות זאת הוא עלול לחוש שמופעל עליו לחץ ולהיכנע לאישה בתחומים אחרים השנויים במחלוקת.

כמו כן גברים מתגרשים שסבלו מפעולות שונות של נשותיהם בעבר, נמנעים מלהגיע לבית המשותף מחשש שהאישה תבצע עוד תרגילים ופרובוקציות שעלולים להיגרם בלילה נוסף שלהם במעצר.

יש לזכור, כי בית המשפט נוהג בסטנדרטים שונים כלפי אישה שסבלה מאלימות, ובצדק, אך אם אישה טופלת על בעלה האשמות למעשי אלימות, והדבר לא מתגלה לבית המשפט, היא עשויה לקבל באופן אוטומטי מזונות אישה מוגדלים, וכן היא זכאית בנסיבות אלה גם לכתובה מבית הדין הרבני.

כמו כן יכול ותשיג אותה אישה פיצוי בחלוקת הרכוש בגין הסבל שעברה, כביכול, והרכוש לא יחולק בין הגבר לאישה שווה בשווה, כפי שמקובל.

פיצוי זה על אלימות הבעל, כביכול, עלול להגיע לסכומי כסף נכבדים (למשל: אי שיתוף הבעל בזכויות הסוציאליות של האישה), ועל כן הפיתוי של נשים לטפול אשמה על הבעל הולך וגובר.

אלימות נגד נשים היא בעיה רצינית המצדיקה צעדים חריפים וחד-משמעיים נגד בעלים אלימים, אולם אם יתגלה כי האישה טפלה אשמות שווא על הבעל, יכול בית הדין הרבני להכריז על האישה כמורדת ולכפות עליה גט מדי.

כמו כן תלונות שווא פוגעות קשות בזכויות הנשים, שכן בגלל הריבוי של תלונות שווא עלולות רשויות החוק והאכיפה להתייחס לתלונה אמיתית כאילו היא תלונת שווא.

התלות בתקציב המשותף

כדי שהאישה תקבל תשלום מזונות אישה גבוה, עליה להוכיח כי היא נהנית מרמת חיים גבוהה וכי הניתוק מבעלה לא מאפשר לה להמשיך ברמת החיים שהורגלה בה. ההלכה הזו עלולה להיות מנוצלת לרעה.

נשים מסוימות נוהגות לפזר כספים ולהשתמש בחשבון המשותף ביד רחבה ובנפש חפצה רק כדי להוכיח כי הן נהנות מרמת חיים גבוהה.

בעניין זה חשוב לציין שאם בני הזוג מנהלים חשבון בנק משותף ורוצים לסגור אותו, שניהם צריכים להסכים לכך, מה שעשוי להיות בעייתי במצב של הליך גירושין.

כאשר חשבון הבנק המשותף נמצא ביתרת חובה לא ניתן לסגור אותו, והמצב עלול להביא לסנקציות כלכליות על הבעל ועל האישה ולעירוב גורמי גבייה בהליכים לא סימפטיים.

דרכי פעולה מומלצות

תיעוד פעולות

יש לזכור כי החוק מתנגד, ובצדק, לכל גילוי של אלימות. כמו כן בעלים רבים לא מודעים לעובדה שגם הרמת קול, שימוש בשפה מאיימת, שבירת חפצים ואפילו חבטה בשולחן נחשבים על פי חוק כאלימות שבגינה הם עלולים לבלות לילה במעצר ולהיות מורחקים מידית מהבית.

ישנן נשים שמנצלות את העובדות הללו לרעה ומעוררות פרובוקציות שיגררו את הבעל לאובדן שליטה על מעשיו.

בכל מקרה של פרובוקציות על הבעל להתעלם ואף להתרחק זמנית מהבית. כאשר בעלים חושבים כי טומנים להם מלכודת, מומלץ שיצלמו ויתעדו את הנעשה כדי שיוכלו להוכיח לאחר מכן שתלונות האישה אינן מוצדקות. כמובן הכל בכפוף לחוק הגנת הפרטיות ולחוק האזנת סתר.

כמו כן לרוב לפעולות האישה קודמים איומים מרומזים ומפורשים, ובמקרים כאלה על הבעל לפעול מידית.

אם האישה מאיימת למשל "אני אתלונן עליך", "אני אכניס אותך לכלא", על הבעל להיערך לקראת הפרובוקציות שבפתח ולהתחיל להקליט ולתעד את המתרחש בבית.

עזיבת הבית

מומלץ לבעל לא לעזוב את הבית המשותף כדי לא להצדיק את טענות האישה על כך שהיא זקוקה לגורם שיפרנס אותה כי עד עתה הייתה סמוכה על שולחנו. על הבעלים לזכור שליציאה מהבית יש משמעויות מרחיקות לכת.

מלבד העובדה שהבעל יצטרך לממן מעתה דירות שונות, זו שלו וזו של אשתו, הוא נותן לה שליטה על הסדרי השהייה ומחזק את בקשתה לקבלת מזונות אישה מוגדלים. אומנם הנשים בישראל לרוב משתכרות פחות מגברים בתפקידים זהים, ורוב בתי האב בישראל נסמכים על משכורתו של הבעל, אך לעתים קרובות עולים נתונים אחרים מהסטטיסטיקה - לעתים דווקא האישה היא המפרנסת העיקרית בבית או לפחות בעלת הכנסה גבוהה ומכובדת.

כאשר חש הבעל כי בקשת האישה למזונות גבוהה, מומלץ שיאסוף ראיות ליכולת הפרנסה שלה. מכתבי הערכה והמלצות של מעסיקים, תעודות המעידות על כישורים מקצועיים ותלושי משכורת - הם חלק מהראיות העשויות לשכנע את בית הדין כי

די לאישה במעשה ידיה, כלומר יש לה יכולת השתכרות ממשית או פוטנציאלית.

איך "סותמים" את החורים בחשבון המשותף?

כאשר מערכת היחסים מתחילה להידרדר וכאשר די ברור שהגירושים עומדים בפתח, עלול חשבון הבנק המשותף להפוך לשדה קרב עשן עבור זוגות רבים, לכן מומלץ לסגור אותו. כאשר החשבון מאוזן או שהמאזן שלו חיובי, ויש הסכמה בין בני הזוג אז הם יכולים לבקש מהבנק לסגור.

בני זוג המעוניינים להמשיך 'לינוק' מהחשבון המשותף יעצרו את סגירתו. מומלץ שלא להכניס את החשבון למחויבויות כבדות על ידי פיזור המחאות ושימוש מאסיבי בכרטיסי אשראי. כאשר החשבון נמצא ביתרת חובה אי אפשר לסגור. במקרה שבו חושדים כי בן או בת הזוג משתמשים לרעה בחשבון הבנק המשותף, ניתן לפנות לבנק ולבקש, כי כל הוצאה מהחשבון תזדקק לאישור ולחתימה של שני השותפים בחשבון. הבנק יכבד דרישה זו גם אם היא מגיעה רק משותף אחד לחשבון.

אם הניסיון לחסום את ההוצאות מהחשבון נתקל בקשיים, ואם בן או בת הזוג מפזרים המחאות שלכם לגורמים לא סימפטיים, מומלץ לגייס כספים ממקורות אחרים כדי לכסות את יתרת החובה ולאחר מכן לסגור את החשבון.

חשוב לדעת, כי העובדה שמכסים את החוב בחשבון אינה מעידה על הכרה בחריגה כהוצאה משותפת, וכל עורך דין מנוסה יכלול את כיסוי החוב בחשבון בדרישה לחלוקת הרכוש בין בני הזוג. אם אין הסכמה לסגור את החשבון המשותף אז הוא לא ייסגר, אלא אם צד יצליח להוציא לצד השני צו שיורה לו לחתום על טפסי סגירת חשבון.

תביעת מזונות

בדרך כלל תביעת המזונות מוגשת בשלב הראשון של הליך הגירושים, וזאת במצב של היעדר הסכמות כדי שההורה שנמצא לרוב עם הילדים לא יימצא בפני שוקת שבורה. בדרך כלל האם היא זו שמגישה את תביעת המזונות בשם הילדים, אך כיום גם אבות דורשים ותובעים מזונות מהאם עבור הילדים. התביעה יכולה להיות מוגשת רק לאחר שהסתיים הליך ישוב סכסוך מבלי שהצדדים הגיעו להסכמות. כיום, לאחר מהפכת המזונות בעקבות פסיקת בית המשפט העליון, פחתו דמי המזונות במידה ניכרת⁵³.

53 בע"מ 919/15 פלוני נ' פלונית ואח', פורסם במאגר 'נבו'.

מהי חלוקת המזונות לפי החקיקה והפסיקה?

הפסיקה הרווחת כיום היא לחייב את האב בסכום מזונות שיכלול את הצרכים ההכרחיים של הילדים. הוצאות רפואיות והוצאות חינוך מחולקות בין ההורים בחלקים שווים ולעתים באחוזים יחסיים לפי רמת ההשתכרות של כל אחד מהם. עול המזונות מוטל על האב או על האם עד להגעת הילדים לגיל שמונה-עשרה או עד לסיום התיכון (לפי המאוחר מבין מועדים אלה), בזמן השירות הצבאי ההורה משלם שליש ממזונות ילדיו ששילם טרם גיוסם לצבא.

איך נקבע תשלום דמי המזונות?

תשלום דמי המזונות לילדים חל על האב ונקבע לפי הצרכים ההכרחיים שלהם. את הצרכים מדין צדקה משלמים שני ההורים בדרך כלל בצורה שווה, לפי היכולת הכלכלית של ההורים ורמת הצרכים של הילדים. את רמת ההשתכרות ניתן לקבוע לפי הפרמטרים הבאים: תלושי המשכורת של השנה האחרונה, פוטנציאל ההשתכרות, וכן נבחנות יכולותיו הכלכליות: מצב החשבונות בבנק, נכסים וכדומה. הסכום המינימלי שנקבע בפסיקה לתשלום דמי מזונות עומד על כ-1,005 שקלים לילד ואם מדובר בחלוקת זמני שהות שווה המזונות הכלליים, מצד שני ההורים, עומדים על הסך של כ-2,300 שקלים לילד. אולם, לא תמיד עושים מכפלה במספר הילדים, אלא עורכים התאמות הנכונות למשפחה הספציפית בהתאם לגיל הילדים, צרכיהם והכנסות ההורים. ככל שהילדים היו רגילים לרמת חיים גבוהה יותר, כך הולך ועולה תשלום המזונות עבורם.

גובה תשלום דמי המזונות נקבע על פי הנסיבות הספציפיות של כל מקרה ומקרה, וכן תלוי בכל שופט והאג'נדה שלו בנושא. אם דמי המזונות נדונים בבית הדין הרבני יהיה גובהם שונה מהסכום שייקבע בבית המשפט לענייני משפחה. דמי המזונות הם נגזרת של הכנסות ההורים ונכסיהם מול צרכי הילדים.

תשלומי מזונות ילדים

אין נוסחה ברורה וחד-משמעית כדי לדעת כמה משלמים מזונות, והדבר ייקבע על ידי הצדדים בסיוע של עורך דין מגשר, ובמקרים מסוימים ייפסק על ידי שופטים. לעומת זאת, ניתן להשתמש במקרים קודמים ובתקדימים שונים כדי להבין את סדרי הגודל שעליהם מדברים. הוצאות גן, למשל, נמדדות בכאלף שקלים בחודש לכל ילד. אם השתכרות האב גבוהה בצורה משמעותית משכרה של האם, והמשכנתא של האם היא בערך 5,000 שקלים בחודש, סביר להניח שעבור שני ילדים ישלם האב

כמה אלפי שקלים בחודש. ככל שההפרשים בין השכר של האב לשכר האם יקטנו, כך גם גובה המזונות יקטן.

ידע הוא כסף - משפט מוכר, והוא נכון גם כאן. ככל שתהיו מעורבים יותר בכלכלת המשפחה, ובעיקר בהוצאות המיועדות לגידול הילדים, כך תדעו מה הצרכים האמיתיים של הילדים ומה באמת צריך וכדאי לשלם כמזונות ילדים.

החוק בנושא מזונות אינו קובע את אופן חלוקת מזונות הילדים. במהלך השנים יצרה הפסיקה תחשיבים מגוונים לקביעת דמי המזונות, ובעקבות זאת נוצרו שינויים רבים באופן החישוב בין מקרה למקרה ובין שופט לשופט, ואין אחידות פסיקתית בנושא. בתי המשפט ניסו לקבוע סכומי מינימום למזונות ילד אחד, כפי שפורט לעיל עם הצמדה למדד, ואולם יש מחלוקת מה נחשב כהוצאה חריגה שיש לשלם עליה מעבר לסכום המזונות שנקבע, וכן אם יש לעשות מכפיל מדויק לילדים הנוספים במשפחה או להפחית מעט.

מזונות ילדים משולמים על פי הדין עד לגיל שמונה-עשרה או עד סיום התיכון לפי המאוחר מבין השניים, וזאת באופן מלא. לאחר מכן ועד לסיום השירות הצבאי משולמים שליש מדמי המזונות. החלוקה מגיל אפס ועד גיל שמונה-עשרה עשויה להשתנות באופן יחסי בהתאם לצרכים של הילדים ובהתאם להכנסות של ההורים והנכסים שיש בבעלותם. יש הורים המרחיבים או מצמצמים את רכיב המזונות בהתאם לנסיבות הספציפיות שלהם. הרבה טועים לחשוב, כי מחשבים את דמי המזונות משכר עבודה בלבד. אך מדובר בטעות.

בפועל, מתחשבים בכל סוג של הכנסה, כגון: הכנסה משכר דירה, הכנסה מניירות ערך. בנוסף גם בוחנים את היקף הנכסים של כל אחד מההורים. הורה המשתכר בשכר של כ-23,000 ₪ נטו לחודש ויש לו בית ישלם יותר מהורה שיש לו הכנסה זהה ללא בית ו/או נכס אחר.

חשוב לדעת, כי הסכם מזונות או פסק מזונות לעולם אינם סופיים, כל עוד קיימת חבות לשלם (דהיינו עד להגיע הילדים לגיל 18 או יותר בהתאמה). הפסיקה מחייבת התייחסות לשינוי הנסיבות שחל בעניינם של הצדדים ושל הילדים, ועל בסיס שינוי הנסיבות יופחתו או יוגדלו דמי המזונות. בכל מקרה שינוי בגובה דמי המזונות יהיה כפוף לעקרון טובת הילד, כי טובת הילד קודמת לטובת מי מההורים.

על פי רוב, מזונות לילד אחד יהיו גבוהים יותר ממזונות לכמה ילדים (בחישוב לפי ילד). מזונות מינימום שנקבעו בפסיקה מיוחסים בדרך כלל למצבים שבהם אנשים משתכרים ברמות שכר נמוכות והמינימום שנקבע עומד על סך של כ-1,500 שקלים, הסך האמור נקבע לפני שנים ספורות, וישנם שופטים הנצמדים לסכום הזה גם היום

מעבר לדמי המזונות נקבעים גם דמי המדור, כאשר הרכיב שלהם עבור ילד אחד הינו שליש מתשלום שכר הדירה או המשכנתא והוצאות אחזקת הבית, כמו חשמל, מים וארנונה. בפועל יש שופטים שאינם נצמדים לנוסחת השליש וקובעים סכום נמוך יותר.

מעבר לדמי המזונות והמדור נהוג לפסוק כי ההורים ישתתפו באופן שווה בהוצאות רפואיות שאינן ממומנות על ידי קופת החולים, כמו טיפולים, רפואת שיניים, משקפיים, אורתודנטיה; וכן הוצאות חינוכיות, כגון: חוגים, תנועת נוער, קייטנות, שיעורי עזר, אגרות חינוך וכדומה.

פסיקת מזונות ילדים

כאשר בני זוג שיש להם ילדים משותפים מתגרשים, בין השאר הם דנים גם בסכומי המזונות שישלם ההורה לילדיו. על האב ישנה חובה הלכתית ומשפטית לפרנס את ילדיו, ולכן כאשר ההורים מתגרשים, והאם היא זו שנמצאת יותר עם הילדים על האב לשלם לאם הילדים סכום כלשהו שנועד לכלכלם. כיום, כאמור, יש חיוב של מזונות שמושת על האם. למשל: במקרים בהם האם משתכרת יותר מהאב או כאשר האב שווה עם הילדים יותר מאשר האם.

ישנם מקרים שבהם נקבע בתחילה סכום כסף כלשהו למזונות, אולם כעבור תקופה אחד מן הצדדים מעוניין להגדיל את גובה המזונות או לחלופין להקטין אותם מסיבות שונות.

במצב כזה ניתן להגיש תביעה להגדלת המזונות או להקטנתם. את התביעה יכולים להגיש שני הצדדים - הן האב המשלם והן האם המקבלת, ובמקרים רבים אף הילדים עצמם (בדרך כלל באמצעות אמם). כאשר מוגשת תביעה להגדלה או להקטנה של המזונות, ידון בה בית המשפט ויחליט האם התביעה מוצדקת אם לאו.

תביעה להגדלה או לצמצום מזונות ניתן להגיש לבית המשפט בכל שלב שהוא. אולם כדי שתביעה כזו תתקבל, יש להוכיח שינוי מהותי בנסיבות אשר גורם לצורך בשינוי סכום המזונות. שינוי מהותי כזה יכול להיות לדוגמה: מצב רפואי חריג של הילד, המחייב סכומי כסף גדולים יותר לטיפול בו; מצב רפואי חריג או פיטורין של האם, שגורמים לכך שאינה יכולה לכלכל את הילד; מצב רפואי או פיטורין של האב, שגורמים לכך שאינו יכול לעמוד בתשלום המזונות; ילדים מנישואים שניים של אחד ההורים (במקרה זה דרוש שתהיינה סיבות נוספות) וכדומה.

התוצאות

אם יתרשם בית המשפט שאכן ישנו צורך אמיתי בשינוי של גובה המזונות, התביעה תתקבל והסכום ישתנה באופן שישקף את טובת הילדים. במקרים מסוימים ניתן להגיש תביעה בשם הילד עצמו, משום שהילד אינו כפוף להסכם הגירושים של הוריו, ולכן הוא יכול לתבוע דמי מזונות בעצמו. אם לא נפסקו מזונות מלכתחילה או שלא נערך דיון מיוחד בעניין המזונות בהסכם הגירושים, הרי שניתן להגיש תביעת מזונות ראשונית, במקום תביעה להגדלת או להקטנת המזונות.

- פרק ז' - הסדרי שהות

חלוקת זמני שהות

בסיטואציות בהן ילדים מעורבים בהליך הגירושים, ושני ההורים רוצים להיות עם, רצוי וכדאי להגיע להסכמות. בדרך כלל יהיה צד אחד שיקבל את הילדים למשמורתו או במילים אחרות: הילדים יגורו אצלו, וצד שני יקבל הסדרי שהות. הסדרי השהות המקובלים הם בדרך כלל פעמיים בשבוע לינה אצל הצד שאינו הצד המשמורן, אך קיימים גם מקרים שמוותרים על הלינה.

בסופי שבוע מקובל שהילדים ישהו פעם אצל האם ופעם אצל האב. בחגים על פי רוב ההורים חולקים ביניהם את השהות עם הילדים באופן שווה, כך שבכל שנה הסדר משתנה. למשל: אם בשנה מסוימת חגגו הילדים את ראש השנה אצל האם, אזי שנה לאחר מכן יחגגו הילדים את ראש השנה אצל האב.

בתי המשפט לענייני משפחה עוסקים מדי יום בתביעות משמורת ובהסדרי שהות. הכוונה למעשה לקביעת משמורת להורה הדומיננטי וקביעת הסדרי שהות להורה השני. השיח הישראלי בנושא הורות עבר מהפכה - השימוש במונחים "משמורת" ו"משמורן" הולכים ופוחתים בו.

מדובר במונחים הלקוחים מן הדין הפלילי, ועם השנים הם הוכנסו לתוך דיני המשפחה. לאחרונה יש גל חדש של פסקי דין, ובהם בוחרים השופטים לא להשתמש עוד במונחים הנזכרים לעיל, אלא קובעים חלוקת זמני שהות בין ההורים או חלוקת אחריות הורית. למעשה, המונח "אחריות הורית" מתייחס למכלול הסמכויות-לרבות הזכויות והחובות - שיש להורה כלפי ילדו. למעשה האחריות ההורית מצויה כבר בחוק הישראלי, בתוך חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות⁵⁴.

חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות מדבר על אפוטרופסות שווה בין ההורים, ואין זה משנה אם הם נשואים, פרודים, גרושים, ידועים בציבור או שניים שחברו יחד בהסכם הורות משותפת לצורך הבאת ילדים לעולם.

על פי חוק האפוטרופסות מתחלקת שווה בשווה בין ההורים, ואין אפשרות לוותר עליה או לבטל אותה, למעט במקרים קיצוניים במיוחד. עוד קובע החוק במפורש, כי

54 חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, תשכ"ב - 1962.

ההורים הם האפוסטרופוסים הטבעיים והשווים על ילדיהם וכי עליהם לנהוג לטובת ילדיהם. קביעה נוספת שעולה מחוק זה מתייחסת לחזקת הגיל הרך, ולפיה ילדים עד גיל שש מצויים בחזקת אימם, אלא אם כן יש נסיבות מיוחדות בעטיין לא לתקבל החזקה. לפיכך, מרבית פסקי הדין של בתי המשפט לענייני משפחה ובתי הדין הרבניים קבעו, כי הילדים יהיו בחזקת אימם, כלומר במשמורתה.

בשל רוח השוויון הנושבת במדינת ישראל נקרא המחוקק לשינוי החקיקה ולביטול חזקת הגיל הרך. במהלך שנת 2005 הקימה הגב' ציפי לבני, שרת המשפטים דאז, את ועדת שניט בשל הצורך לבחון את ההיבטים המשפטיים של האחריות ההורית בגירושים. ועדת שניט ישיבה על המדוכה במשך שנים ופרסמה את מסקנותיה הסופיות בשנת 2011. במסגרת המסקנות הללו החליטה ועדת שניט לבטל את חזקת הגיל הרך וכן טבעה מושג חדש והוא "אחריות הורית משותפת". הוועדה החליטה כי בהתאם לעקרון-העל בדיני משפחה, שהוא טובת הילד, יש להורות על ביטול חזקת הגיל הרך ויש לקבוע הסדר הורות, שלפיו יש לחלק את זמני השהות של הילד עם כל אחד מהוריו. נכון לשנת 2021 טרם אומצו החלטות ועדת שניט בחקיקה של הכנסת, אך מסקנות הוועדה חלחלו לתוך הפסיקה הישראלית בדיני משפחה. כיום שופטים רבים בבתי המשפט לענייני משפחה נמנעים מציון המילים "משמורת" ו"הסדרי ראייה", ובמקומן הם מציינים בפסיקותיהם את המונחים החדשים "חלוקת אחריות הורית" ו"חלוקת זמני השהות בין ההורים". גם מעיון בתסקירים של פקידי הסעד לסדרי דין עולה, כי חל שינוי מגמה, שלפיו הולך ופוחת השימוש במילים "משמורת" או "הסדרי ראייה", ובמקומם מציינים את המונחים "חלוקת זמני שהות" ו"חלוקת אחריות הורית". עם כניסתן לתוקף של תקנות בית משפט לענייני משפחה (סדרי-דין), תשפ"א-2020, כבר הופסק השימוש במונח "משמורת".

נוסף על כך, בעקבות ועדת שניט שופטים מסוימים נוטים אף לקבוע משמורת משותפת גם במקרים שבהם הילדים הם מתחת לגיל שש. כיום החלו פקידי הסעד להמליץ בתסקיריהם על משמורת משותפת.

במקרים שנקבעה בהם משמורת משותפת יפחתו גם דמי המזונות בחמישים אחוזים בממוצע ובאם מדובר בהכנסות זהות ובילדים מעל גיל 6 אז גם לא יהיו דמי מזונות כלל. בחודש ינואר 2015 ניתנו שני פסקי דין מנחים של בית המשפט המחוזי - מחוז מרכז, ולפיהם יש להפחית בחמישים אחוזים את דמי המזונות במקרים של משמורת משותפת או של חלוקת זמני שהות שווים בין ההורים⁵⁵.

באחד בנובמבר 2015, אישרה ועדת השרים לענייני חקיקה את הצעת החוק הקרויה בשם "חוק הורים וילדיהם" לקריאה טרומית. על פי הצעה זו תופחת חזקת הגיל הרך לשנתיים, וכן נקבעו זכויות נוספות בנושא הורים וילדיהם. אולם בארבעה בנובמבר 2015 נדחתה ההצעה בכנסת על חודו של קול, וברוב מתנגד של ארבעים ושניים חברי כנסת כנגד ארבעים ואחד חברי כנסת שתמכו בחוק.

לסיכום: כיום מקובל לפסוק משמורת/אחריות הורית משותפת שמאפשרת לילד לגדול בין שני הוריו. זוהי פסיקה מצוינת ברוב המקרים עבור כולם: האם אינה חייבת לשאת לבדה בנטל של ההסעות, החוגים, ההשתתפות באירועים וכדומה; האב אינו מפסיד שום אירוע חשוב או יום יומי בחיי ילדיו; ואילו הילד זוכה לגישות גבוהה מצד שני הוריו, ולא חווה את הפרידה באופן חד.

עם זאת אחריות הורית משותפת עלולה להיות בעייתית מאוד, אם הילד לא מוכן לישון בשני בתים כמה פעמים בשבוע, אלא זקוק לפינה אחת חמה, אם ההורים לא מסתדרים בשום אופן (ואז הריבים ממשיכים כאילו הם עדיין נשואים) או אם אין קרבה גיאוגרפית משמעותית. שימו לב שאחריות הורית משותפת מפחיתה ברוב המקרים את דמי המזונות מאחר ששני ההורים משתתפים בגידול הילד באופן פעיל.

ההגדרה של הסדרי שהות

הסדרי שהות מתייחסים לחלוקת זמני השהות של ההורים עם הילדים. בהליך גירושים יש צד אחד ש"מקבל את הילדים אליו" וצד שני שמקבל את הזכות לראות את הילדים. עד למהפכת השוויון, היה נהוג כי הילדים אצל האם, ורק במקרים שהיה חשש לאלימות מצד האם או שלא הייתה יכולה לגדל אותם בעצמה, הילדים עברו למשמורת אביהם.

כיום, הנטייה היא מגיל מסוים לקבוע כי הילדים ישוהו אצל כל אחד מההורים באופן שווה. עורך דין מומחה לגירושים מייצג את הצד שזוכה להסדר שהות, ויש הסדרים שמקובלים בדרך כלל, לפיהם פעמיים בשבוע נמצא הילד אצל הצד שלא קיבל משמורת, ולאחר כמה שעות הוא מחזיר אותו לצד השני או שהוא נשאר אצלו עד הבוקר, בהתאם למה שהוסכם בין הצדדים. אם הילד תלמיד בבית ספר, סביר להניח שההסדר יכלול את הסעתו לבית הספר.

אשר לסופי שבוע, מקובל שהילד ישהה אחת לשבועיים אצל האב ואחת לשבועיים אצל האם, ובחגים בדרך כלל אצל האב והאם באופן שווה ולסירוגין, אלא אם כן בני

הזוג מחליטים אחרת. ככל שבני הזוג ייטיבו לחשוב על טובתם של הילדים כך ייטב לכולם, והילדים יחוו ביטחון מצד הוריהם.

זוגות נשואים רבים מחליטים בשלב כלשהו של חייהם להיפרד גם כאשר יש להם ילדים משותפים, במקרה זה עליהם להתמודד עם סוגיה סבוכה. אומנם, לרוב לא טוב לילדים לחיות בבית שאין בו יחסי אהבה וכבוד הדדי בין ההורים, אולם גם פירוק הזוגיות פוגע עד מאוד בילדים לא רק במישור הרגשי אלא גם במישור הטכני, הכולל חלוקת זמנם בין שני בתיים ובין שני הורים שהיו פעם יחידה אחת.

כאמור, בעבר ברור היה כי האם היא זו שמגדלת את הילדים, ואילו כיום אבות רבים מעורבים באופן מלא ואינטנסיבי בגידול הילדים. לכן הדיון על אחריות הורית צריך להתנהל לגופו של עניין ובהתאם לנסיבות המקרה הייחודי.

גם כיום חזקת הגיל הרך קובעת כי ילדים עד גיל שש נמצאים במשמורת האם, אך קביעה זו נתונה לשינוי, אם האם אינה מסוגלת לגדל את ילדיה או להבדיל, אם ההורים מסכימים ביניהם על משמורת משותפת. כאשר האם מקבלת משמורת על הילדים, מקבל האב הסדרי שהות מדי שבוע באופן קבוע.

במשמורת משותפת גרים הילדים אצל האם במשך מחצית השבוע ואצל האב במחצית השנייה או לפי הסדרי שעות אחרים בהתאם לסיכום בין בני הזוג. במשמורת משותפת, לילדים יש למעשה שני בתיים נפרדים, ולהורים יש אחריות הורית משותפת, לא דווקא בחלוקת זמן שווה.

ההחלטה על חלוקת אחריות הורית ועל הסדרי השהות נתונה תחילה בידיהם של ההורים, אולם במקרים שאין הסכמה בין ההורים יפסוק בנושא בית המשפט. השיקול העיקרי שעומד בפני בית המשפט בדיוני אפטרופסות ילדים הוא טובתם של הילדים עצמם. על בית המשפט לתת את הדעת על השאלה אם יהיה לילדים טוב יותר כאשר שני ההורים יהיו נוכחים בחייהם באופן שווה או אולי דווקא זמן עודף בביתו של הורה אחד ייטב להם.

לכל שיטת משמורת יש יתרונות וחסרונות, אולם כאשר הדיון בנושא זה נעשה כראוי, יכולים כל הצדדים להשיג את הטוב ביותר עבורם ועבור ילדיהם, כדי שחייהם של בני הזוג הפרודים ושל ילדיהם ימשיכו באופן הבריא ביותר ובכמה שפחות נזק רגשי. בעבר נהגו לכנות את ימי המפגש של האב עם הילדים "הסדרי ראייה" - מונח הלקוח מהדין הפלילי. אולם לאחרונה, עם ההתקדמות לעבר ערכי השוויון, המושג הנכון לשימוש הוא הסדרי שהות.

בדרך כלל הסדרי השהות של ילדים עם אביהם נקבעים לפעמיים באמצע השבוע ובכל סוף שבוע שני. אשר לפירוש של סוף שבוע, יש המפרשים כי הוא מתחיל ביום

שישי ומסתיים במוצאי שבת ויש המפרשים כי סוף השבוע מסתיים ביום ראשון בבוקר, בעת השבת הילדים למסגרת החינוכית שלהם.

אשר להסדרי השהות של אמצע השבוע, יש מקרים שהם כוללים לינה ויש מקרים שאינם כוללים אותה. ההחלטה בנושא זה תלויה מאוד ברצון שני הורים, ובהיעדר הסכמה כזו ביניהם מכריע בנושא בית המשפט. מובן שכדי למצוא לילדים את ההסדר המיטבי עבורם כדאי להיוועץ בגורם טיפולי האמון על הצדדים.

כיום הולך וגדל מספר המקרים של חלוקת זמני שהות שווים בין ההורים, כפי שנהוג לכנות במונח "אחריות הורית משותפת". לכך יש כמובן השפעה גם על גובה דמי המזונות. הגירושים הם תהליך מורכב וכואב שיכול להוביל לוויכוחים ולמריבות, על אחת כמה וכמה כאשר מעורבים בו ילדים. אחת הסוגיות העיקריות שיש להכריע בה בגירושים היא משמורת ילדים. יש לציין כי על פי חוק, ההורים הם האפוסטרופוסים על ילדיהם עד גיל שמונה-עשרה, על כן במקרה של גירושים יש להחליט אצל מי מההורים הם יישארו.

כאשר בני הזוג אינם מצליחים להחליט ביניהם מי יהיה "ההורה הדומיננטי", הם יכולים להגיש, כל אחד בנפרד, תביעה על אחריות הורית (כפי שהיה נהוג לכנות: תביעת משמורת) בבית משפט לענייני משפחה או בבית דין רבני.

העיקרון המכריע לקביעת המשמורת/האחריות ההורית הוא טובת הילד. הרצון הוא להשאיר את הילד אצל ההורה המתאים ביותר לפי מדדים - כמו מידת הקשר בין ההורה לילד, זמינות ההורה ומידת הקרבה וההקשבה של ההורה לילד.

החלטת בית המשפט כוללת גם את רצון הילד, אם הוא מעל גיל עשר (לעיתים לפני ולעיתים אחרי - תלוי בנסיבות). לפני גיל זה, ההנחה היא שהילד עדיין לא יכול לגבש עמדה נחרצת. נוסף על כך, בית המשפט מוודא שאף אחד מההורים לא מפעיל על הילד מניפולציות. פעמים רבות בית המשפט ממנה עובד סוציאלי כדי שיספק חוות דעת על הילד, במקרים אחרים נפגש השופט עם הילד.

יש הבדל בין רצון הילד לבין העיקרון של "טובת הילד", שהוא בריאותו הנפשית והגופנית, הדמויות החשובות בחייו, גילו, צרכיו ההתפתחותיים ועוד. בית המשפט בודק ביסודיות את טובת הילד בזמן הנתון.

רצון הילד יכול להיות שיקול לקביעת המשמורת, אך בית המשפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני יבדקו אם זהו רצונו האמיתי של הילד או שמא רצון הילד הינו פרי הסתה ושטיפת מוח של אחד ההורים.

אם בית המשפט לא מצליח לקבוע בנוגע למשמורת ילדים בגירושים, הוא יכול להחליט זאת על סמך בדיקת מסוגלות הורית. כדי לעשות זאת על ההורים ועל

הילדים לעבור בדיקות ואבחונים שאפשר להסיק מהם על מידת האינטראקציה בין ההורים לבין הילדים. את הבדיקות והאבחונים הללו מבצעים אנשי מקצוע כמו עובדים סוציאליים, והם מגישים לבית המשפט תסקיר.

לאחר הגשת התסקיר ניתן לחקור את אנשי המקצוע שערכו את התסקיר בבית המשפט ולקבל החלטה בנוגע לחלוקת האחריות ההורית על הילדים בגירושים. יש לציין כי הקביעה בנושא אחריות הורית ניתנת לשינוי בהמשך הדרך, בעיקר עקב שינויים בנסיבות או ברצון הילדים. בית המשפט דואג שלילדים יהיה קשר גם עם ההורה שאינו משמורן, ושהורה המשמורן לא יסית את הילדים נגד ההורה שאינו משמורן. כמו כן בית המשפט מתחשב בצורך של ההורה שאינו משמורן להיות קרוב לילדיו ומעורב בחייהם.

בית המשפט בדרך כלל קובע את הזמנים שבהם יתקיימו הסדרי שהות בהתאם להמלצות שניתנו בתסקיר.

תכיפות המפגשים היא בהתאם לגילאי הילדים. לרוב הסדרי השהות כוללים מפגשים של פעמיים בשבוע בשעות קבועות ובכל סוף שבוע שני. החגים מתחלקים לסירוגין, ובחופשות מהמסגרות המפגשים תכופים יותר מאשר בימי לימודים.

שינוי של משמורת קורה עקב מעבר דירה, מעבר של ההורה לחו"ל, אלימות של ההורה כלפי הילד או הפרה של הסדרי השהות. אם אחד ההורים פונה לבית המשפט בבקשה לשינוי הסדרי השהות, עליו להציג לבית המשפט הוכחות ופירוט לסיבות שהניעו אותו לעשות זאת. כאשר הפנייה לבית המשפט מגובה בהוכחות, נוצר פתח לשינוי של פסק הדין בנושא המשמורת/האחריות ההורית.

פסק דין בעניין משמורת ילדים לעולם אינו סופי וניתן לתקוף אותו כאשר הנסיבות שבהן ניתן השתנו. כך, למשל: לאחרונה ניתן בבית המשפט לענייני משפחה פסק דין שקובע כי משמורת הילדים תעבור לאב, משום שהאם החלה לעבוד שעות רבות מחוץ לבית ולא השגיחה כמעט על הילדים שהיו בחזקתה, וכן היו לה התפרצויות זעם שלוו באלימות כלפי הילדים.

יצוין כי בהתאם לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות שני ההורים הם האפוטרופוסים לילדיהם באופן שווה. כך נקבע בסעיף 15 לחוק: "אפוטרופסות ההורים כוללת את החובה והזכות לדאוג לצרכי הקטין, לרבות חינוכו, לימודיו, הכשרתו לעבודה ולמשלח-יד ועבודתו וכן שמירת נכסיו, ניהולם ופיתוחם; וצמודה לה הרשות להחזיק בקטין ולקבוע את מקום מגוריו והסמכות לייצגו"⁵⁶.

לכן מתקוף האפוטרופסות יש לכל הורה, גם להורה הלא משמורן, הזכות להחליט על דרכי החינוך של הילד ועל דרכי הטיפול בו, לרבות הטיפול הרפואי וכן כל האמור בחוק. כך למשל כיום חלה על משרד החינוך החובה לדווח לשני ההורים, הן להורה המשמורן והן להורה שאינו משמורן, באופן שוטף בעניין ילדיהם. על כן המורים והצוות החינוכי נוהגים לעדכן כל אחד מההורים באופן שוטף אודות ילדיהם. נוסף על כך, קופות החולים נוהגות להחתים את שני ההורים שהתגרשו על כל טופס הסכמה לטיפול רפואי של הילד. כמו כן כאשר צריך להנפיק לילד קטין להורים גרושים דרכון או לחדשו, חובה על שני ההורים להביע את הסכמתם ולחתום על כך. אם ההורה הלא משמורן מסרב לחתום על טופס הסכמה כלשהו ואינו משתף פעולה עם ההורה המעוניין בהנפקת דרכון, אזי ייאלץ ההורה המעוניין לפנות לסעד מתאים בבית המשפט לענייני משפחה או בבית הדין הרבני, והכול בהתאם לסמכות השיפוט המתאימה ובהתחשב בנסיבות.

בסעיף 25 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות תשכ"ב-1962 נקבעה "חזקת הגיל הרך", ולפיה טובתו של ילד עד גיל שש היא להיות בחזקת אמו, שכן המקום הטבעי של הילד בגיל הרך הוא אצלה. יש הטוענים כי חזקה זו מיושנת ואינה תואמת את אורח חיינו הנוכחי. כיום האבות שותפים פעילים בגידול הילדים ומרגישים כי מגיעה להם זכות שווה בגידול של ילדיהם ובחינוכם. על כן הקימו האבות קול צעקה לשנות את חזקת הגיל הרך ולקבוע, כי לשני ההורים זכות שווה בגידול ילדיהם וכי המשמורת לא תינתן באופן אוטומטי לאם.

לכן מונתה ועדת שניט, ועדה ציבורית שחבריה נדרשו לבחון את חזקת הגיל הרך. חברי הוועדה הזו ישבו על המדוכה כמה שנים והמליצו על עקירת המונח "חזקת הגיל הרך". מלבד הנזכר לעיל, יצאו פסקי דין המצטטים את העקרונות שהומלצו בדו"ח ועדת שניט והחלו להכיר בזכות שווה למשמורת של האב ושל האם, ובמקביל לשלול את חזקת הגיל הרך. בד בבד ניתנו פסיקות נוגדות אשר טענו, כי בכל מקרה כדי לשנות את חזקת הגיל הרך נדרש שינוי בחוק.

במקרה שההורים נלחמים ביניהם על המשמורת, ובית המשפט אינו יכול להכריע מי מההורים יהיה ההורה המשמורן לאחר שכבר ניתנו המלצות של פקידי סעד, עוברים ההורים מבחני מסוגלות הורית ולפיהם נקבע מי יהיה ההורה המשמורן. יצוין כי הגורמים המקיימים את מבחני המסוגלות ההורית הם אנשים או גופים פרטיים ולא פקידי הסעד משירותי הרווחה, אי לכך מדובר בעלות של אלפי שקלים, ובדרך כלל מממנים אותה שני ההורים.

במקרים מסוימים יורה בית המשפט על משמורת משותפת, בדרך כלל כאשר

שוררים יחסים טובים בין ההורים, כשיש ביניהם הידברות רציונאלית והם מתגוררים בקרבה זה לזה.

רצוי מאוד כי בני זוג העומדים להתגרש יגיעו ביניהם להסדר בדבר המשמורת וישתפו פעולה למען טובת ילדיהם. בכל מקרה יבחן בית המשפט אם ההסדר אינו נוגד את טובת הילד. הסכם בין הורים בדבר אחריות הורית כפוף לבדיקת בית המשפט ולאישורו.

כמה מילים על חזקת ילדים והסדרי שהות

חזקת הילדים והסדרי השהות הם נושא משפטי הנדון בכל הליך גירושים, המתקיים בין בני זוג שיש להם ילדים משותפים. הנושא הזה נדון בבתי הדין הרבניים או בבתי המשפט האזרחיים במסגרת הדיונים השונים בהליך הגירושים, והוא נועד לבחון את מערכת היחסים בין בני הזוג לבין ילדיהם.

כיוון שזהו אחד הנושאים המרכזיים ביותר מבין כלל הנושאים המועלים לדיון במסגרת משפט גירושים, דנים בו בבתי הדין הרבניים או האזרחיים גם אם ערכו ההורים ביניהם הסכם גירושים משותף הכולל התייחסות לחזקה ולהסדרי השהות. הסיבה לכך היא שהדיון בבתי הדין הרבניים או האזרחיים בכל הנוגע לחזקה ולהסדרי השהות נועד לבחון, בראש ובראשונה, אם הסכם הגירושים המשותף פועל בהתאם לעיקרון "טובת הילד".

העיקרון "טובת הילד" והאפוטרופסות (סעיף 24 לחוק), המעוגן בחוק הכשרות המשפטית, למעשה מכיל כמה משתנים המסייעים לשופט לקבל את החלטתו בנוגע לחזקת ילדים ולהסדרי השהות במסגרת דיון משפטי בתיקי גירושים שמנהלים בני זוג שיש להם ילדים משותפים.

המשתנים הנכללים בעיקרון "טובת הילד" הם: מצבו הבריאותי של הילד, מצבו הנפשי-רגשי, גילו, מערכת הקשרים בינו לבין כל אחד מהוריו, המלצה מקצועית של איש מקצוע - כגון פסיכולוג או עובד סוציאלי - המלווה את הילד ועוד.

הגורמים שיכולים לקבוע את הסדרי השהות הם ההורים עצמם, בית המשפט או בית הדין הרבני. אם בני הזוג אינם מסוגלים להגיע להבנה הדדית בנוגע לחזקת הילדים ולהסדרי השהות, מקובל מאוד שעובדת סוציאלית מתערבת ומגישה את המלצותיה בתסקיר סעד. במקרים מסוימים מבקש בית המשפט ביוזמתו או על פי בקשת אחד הצדדים חוות דעת של פסיכולוג מומחה גם לנושא המפגשים בין הילד או הילדים לבין שני ההורים.

סרבנות קשר - תסמונת הניכור ההורי

כבר קרו בעבר מקרים שבהם על סמך תסמונת "הניכור ההורי" - Parental Alienation Syndrome או "סרבנות קשר", תיאוריה שפיתח הפסיכיאטר האמריקני ריצ'רד גרדנר - פסק בית המשפט שילד יהיה במשמורת ההורה המנוכר. אלו מקרים קיצוניים למדיי שבהם בשל הסתה קשה של הורה אחד, מנתק הילד את הקשר עם ההורה האחר ומסרב לפגוש אותו, ובסופו של דבר הופכים הילדים להיות "סרבני קשר" או "ילדים מורדים".

התפיסה הרווחת היא שהורה המונע קשר כזה אינו מודע לצורכי הילד ואינו רגיש להם. בשל כך ההורה הזה אינו יכול לתפקד היטב כהורה משמורן, ועדיף לילד לגדול אצל הורה שידאג לצרכיו וגם לא ימנע קשר בינו לבין ההורה האחר-ההורה המנוכר. אין קביעה שיפוטית חד-משמעית בנוגע ללינה אצל ההורה שאינו משמורן כאשר מדובר בילד בגיל צעיר מאוד. הדעות של שופטי בית המשפט לענייני משפחה בעניין זה שונות מאוד זו מזו. יש שופטים הסבורים שמגיל חצי שנה עד שנה יכול ילד לבלות לילה בבית ההורה שאינו משמורן, ויש שופטים החושבים כי ילד יכול לבלות עם ההורה שאינו משמורן שישי-שבת רצוף הכולל לינה רק בהגיעו לגיל שנתיים או שלוש.

גם הפסיכולוגים העוסקים בנושא חלוקים ביניהם בסוגיה זו. חשוב להדגיש שכל מקרה לגופו: יש מקרים שבהם טובת הילד היא ללון אצל ההורה שאינו משמורן, ויש מקרים שבהם אין לנתקו לילה מההורה שהילד רגיל אליו. לעתים קרובות נוצר מאבק בין ההורים על נושא הלינה. אימהות רבות, שלרוב הן ההורה המשמורן, חושבות שילד מתחת לגיל מסוים אינו צריך ללון אצל אביו, ויש אף כאלה שרואות בהסדרי השהות בכלל ובלינה בפרט "נשק" נגד האב. מצב כזה אינו לטובת הילדים.

מחלוקת בין הורים עקב הליך הגירושים לא צריכה לפגוע בילדים, אך לפעמים בלהט הוויכוח והסערות הרגשיות נשכחת טובת הילדים, וכל הורה רואה רק את האינטרס הפרטי שלו. על פי ההלכה הפסוקה חשוב מאוד שילד יהיה בקשר עם שני הוריו, ויש משמעות רבה להסדרי שהות קבועים, רצופים ומסודרים בין הילד לבין ההורה שאינו משמורן. במקרים קיצוניים - למשל אם בית המשפט נוכח לדעת שההורה המשמורן מונע בצורה פעילה כל קשר בין הילד לבין ההורה השני ומדיח את הילד בצורה קיצונית וחמורה נגד ההורה השני - מתקיימת העברת חזקת הילד מההורה המשמורן להורה השני.

האם המצב הקיים, בנוגע להסדרי שהות, מפלה את הגברים לרעה?

החוק קובע כי מעמדם של בני זוג גרושים נותר שווה זכויות בכל הנוגע לסוגיות הקשורות לילדיהם, אולם במציאות נראה כי לעתים האיוון הזה מופר ומוטה. ירון (שם בדוי), איש עסקים ממרכז הארץ, גרוש יותר מחמש שנים. גרושתו, שעודנה פגועה מן הפרידה, עושה כל שביכולתה כדי להרחיקו מילדיו. לפני כמה חודשים היא אף הובילה למעצרו בגין תלונת שווא עת הגיע ירון לאסוף את שלושת ילדיו מביתה בהתאם להסדרי ההייה שנקבעו בבית המשפט.

ברגע שירון ירד מרכבו כדי לאסוף את ילדיו, יצאה גרושתו מן הבית עם שלושת ילדיהם ויצרה פרובוקציה מכוונת בעודה צועקת ונוהגת בגסות רוח כלפי האב. בשלב מסוים היא אף שרטה את עצמה בפניה, וכשירון ניסה לתעד את מעשיה באמצעות מכשיר הטלפון הנייד שלו, השתלטה עליו גרושתו בפראות, חטפה את מכשיר הטלפון שלו, הפילה וניפצה אותו.

ירון היה המום מהתנהלות האם ולא צפה את צעדיה, לכן גם לא יכול היה להתגונן. צעקותיה ההולכות ומתחזקות הובילו לכן שאחד השכנים צפה בנעשה ממרפסת ביתו. חשוב לציין כי הפרובוקציה המכוונת של האם נעשתה אל מול עיניהם של שלושת הילדים, דבר שלא גרם לה לחדול ממעשיה.

לאחר שפצעה את פניה במו ידיה, חייגה האם למשטרת ישראל וסיפרה למוקדן בצרחות שירון תוקף ומכה אותה. בתוך כמה דקות הגיעה ניידת למקום, עצרה את ירון והובילה אותו לתחנת המשטרה.

במהלך מעצרו הוא ניסה להסביר לשוטרים כי מדובר בתלונת שווא וכי אחד השכנים יוכל להעיד בעניין כיוון שהיה עד להשתלשלות המקרה. התגובה שקיבל ירון הייתה: "הנוהל הוא שקודם עוצרים ורק אחר כך חוקרים". לאחר שישב בתא המעצר והמתין לחקירתו עם שני עצורים נוספים בעלי עבר פלילי, הוחלט להביאו בפני שופט.

השופט פסק כי ירון ישב עשרה ימים במעצר וכן הורה על מתן צו הרחקה מהאם ומילדיו. ירון נאלץ לשבת במעצר כמה ימים, וכבר יום לאחר מעצרו פנתה גרושתו ללשכת ההוצאה לפועל ופתחה נגדו תיק בטענת שווא כי ירון לא שילם כמחצית מתשלום המזונות שהוא מחויב בו. תיק ההוצאה לפועל נפתח באופן מידי, ובמסגרתו הצליחה גרושתו של ירון להוציא נגדו גם צו עיכוב יציאה מהארץ, זאת בדיעה ברורה כי עסקיו וענייניו הפרטיים של ירון תלויים בנסיעות תכופות לחו"ל.

מחמירים בקלות

המקרה של ירון, איש עסקים מכובד ורציני, הוביל לכך שעולמו חרב עליו ברגע אחד, וכל זאת בשל תלונת שווא מצד גרושתו, העושה כל שביכולתה כדי להרחיקו מילדיו. לאחר כמה ימים שוחרר ירון מהמעצר וניסה לבטל את צו עיכוב היציאה מהארץ כדי שיוכל לחזור לענייניו העסקיים והפרטיים. באותה שעה ירון לא היה מודע לעובדה שכדי להשתחרר מהצו אשר ניתן בגין חוב מזונות (אף שהטענה על חוב מצד גרושתו הייתה שקרית), הוא יידרש, בין השאר, להציג ערבות בנקאית או לחלופין להפקיד כמה אלפי שקלים במזומן. האירוע הפרטי הזה הוא סיפור מסגרת המוכר ללא מעט גברים גרושים הנאלצים להתמודד עם תלונות שווא מצד גרושותיהם. מקרה זה ממחיש כמה קלה היא "היד על ההדק" וכמה מערכת החוק, אשר הייתה אמורה להגן על ירון מפני גרושתו, נוהגת בחומרה דווקא עמו.

החלטות משותפות

המקרה של ירון יכול לקרות לכל אדם נורמטיבי מהשורה. כדי להישמר ממקרים דומים חשוב שהגירושים וההתנהלות שלאחריהם יכללו ליווי מקצועי מתאים אשר יכין את בני הזוג לתרחיש אפשרי דומה לנזכר לעיל. יש לציין כי על פי סעיף 14 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (תשכ"ב-1962) נקבע, כי ההורים הם האפוטרופוסים הטבעיים של הילד, וזאת גם כאשר הם גרושים. חוק זה קובע כי מעמדם של בני זוג גרושים נותר שווה זכויות בכל הנוגע לסוגיות כאלה ואחרות בחייו של הילד, לרבות סוגיות חינוכיות (היכן ילמד הילד), רפואיות (מהו הטיפול הרפואי שיקבל הילד) ומגורים (היכן יתגורר הילד). בניגוד לדעה הרווחת, להורה המשמורן (ברוב המקרים האישה) אין כל יתרון בהליך קבלת ההחלטות בנוגע לענייניו של קטין, וחלה עליו החובה לשתף את ההורה השני בכל סוגיה הקשורה לקטין. במקרה שההורה המשמורן אינו מקיים את חובותיו, הוא עלול, במקרים מסוימים, לאבד את הזכות למשמורת/ לחזקת הילד לטובת ההורה השני.

- פרק ח' - אבהות

תביעת אבהות

בעולם המודרני אנו נתקלים מדי יום בתביעות אבהות. לרוב תביעה זו מוגשת על ידי קטין באמצעות אימו נגד מי שנטען להיות אביו לצורך קביעה כי מולידו הוא אכן אביו. על פי חוזר משרד הפנים⁵⁷ נקבע כי לשם רישומו של קטין על שם אביו נדרשת הודעה בדבר הכרה באבהות. את ההודעה הזו צריכים למסור למשרד הפנים בתוך שנה מיום הלידה, אישה פנויה וגבר הטוען לאבהות על הילד.

הצדדים אמורים לחתום על טופס הכרה באבהות בפני עובד בכיר של הלשכה האזורית של משרד הפנים. כאשר התנאים האלה מתקיימים, פרטי האב הרשומים בטופס ההכרה באבהות יירשמו בהודעת הלידה. הבעיה נוצרת כאשר האב אינו מוכן מסיבה זו או אחרת לפנות למשרד הפנים ולהצהיר על אבהותו עד הגיע הקטין לגיל שנה. לאחר גיל שנה, אישה פנויה אשר ילדה את הקטין תאלץ להגיש תביעת אבהות כנגד האב המתנגד לאבהות. בית המשפט צריך להכריע בין שתי זכויות יסוד: זכותו של הקטין לדעת מיהו אביו - זכות חשובה הנגזרת מכוח חוק יסוד כבוד האדם וחירותו - וזכות יסוד של האב לא להיפגע בגופו בגין בדיקת רקמות.

האישה זכאית לבקש מבית המשפט להורות על מתן צו לקיום בדיקת רקמות שיש בה כדי להוכיח באופן היעיל והטוב ביותר את קיומה של האבהות או את היעדרה, אך אין חובה על האב להסכים לבדיקה. משמעות הסירוב לביצוע הבדיקה פועלת לרעת האב, ובית המשפט לענייני משפחה רואה בסירוב נימוק כבד משקל אשר על פיו יזכרע הדין. חשוב לציין כי בית משפט עשוי לחייב אדם אשר סירב לבצע בדיקת רקמות בתשלום מזונות לקטין. חשוב להבין כי המשמעות של החובה לתשלום מזונות לקטין חלה על האב עד הגיע הקטין לגיל עשרים ואחת (בן)/גיל עשרים (בת) או עד סיום השירות הצבאי לפי המאוחר מבין השניים. מדובר למעשה בחיוב ארוך טווח ובכסף רב, לכן חשוב מאוד לשקול את הנושא לפני שעושים טעות שהתשלום

57 נוהל הוספת פרטי אב לקטין תושב ישראל הרשום במרשם האוכלוסין, מספר נוהל

עליה יקר מאוד. ההלכה של בית המשפט העליון היא שבמקרים שגבר מקיים יחסי אישות עם אישה עליו לשאת באחריות לכל תוצאה. ניתן לפנות לבית המשפט בטענה של גניבת זרע מכוח עקרונות דיני הנזקין השוללים מצג שווא או מצג כוזב, וכן מכוח דיני החוזים המחייבים לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב. אולם טענה זו לא מתקבלת בפסיקה. במקרים שבהם אימו של הקטין נשואה ועולה הטענה כי גבר אחר שאינו בעלה הוא אביו של הקטין, הרי שקיימת חזקה ולפיה "רוב הבעילות אחר הבעל", דהיינו רואים את הבעל כאביו של הקטין, וזאת מחשש לממזור הקטין נוכח החומרה הנובעת בהלכה היהודית מהכרזתו של צאצא כממזור (אחד האיסורים החמורים על ממזר הוא האיסור להתחתן).

במקרים בהם יש הסכמה לרישום האבהות של האב לאחר גיל שנה, גם אז יצטרכו ההורים לפנות לבית המשפט לענייני משפחה בתביעת אבהות. התביעה תוגש בהסכמת שני ההורים ולאחר הגשתה בית המשפט יורה על בדיקת רקמות ואז כשתגיע התוצאה החיובית ירשם האב בתעודת הזהוי כמולידו של הקטין.

גניבת זרע ובדיקת רקמות

גניבת זרע היא מצב שבו טוען גבר שאישה רימתה אותו כשאמרה לו שהיא משתמשת באמצעי מניעה, והוא אינו מוכן לשאת באחריות לתינוק שנולד כתוצאה מהיחסים שקיים עמה, כי מבחינתו היא גנבה את זרעו. כשגבר מבקש להתכחש לאבהותו על ילד שנולד מבת זוגו לשעבר כיוון שההיריון לא היה מתוכנן, הוא יכול לטעון לגניבת זרע. נכון להיום, בתי המשפט בישראל אינם מכירים בטענה זו כטענה שמקנה פיצוי.

אך גם אם הרתה האישה ללא תכנון הדדי או בטעות, האם יש צדק לשחרר את האב מאחריות? לגניבת זרע כעבירה אין עיגון בחוק הפלילי ובחוק האזרחי. אין לה הגדרה משפטית. היא אינה עובדתית אלא עניין של תחושה ומצב נפשי.

על פי בית המשפט כף המאזניים תמיד נוטה לטובת הילד ולא לטובתו של האב המנסה להתחמק מתשלום מזונות ומאחריות ומתנער מעצמו ומבשרו, שכן חובת המזונות היא כלפי הילד ולא כלפי האם. לכן גם במקרה שהאם זממה להיכנס להיריון וגם במקרה שלא תכננה את ההיריון, ילד זכאי למזונות מאביו הביולוגי.

יש כמה שיקולים כשבית המשפט מעגן את אחריותו של אב, גם במקרה שהוא אב בניגוד לרצונו או לתכנונו, והשיקולים העיקריים הם טובת הילד וזכותו של הילד לקבל מזונות מאביו מולידו. אב שנקלע לאבהות בעל כורחו, לא בהכרח מנתק עצמו

מאחריות, אלא הוא חש פגוע ונבגד על ידי המערכת אשר לא רואה בו קורבן לניצול. הוא אינו מעונין בהורות על ילד שלא רצה שיוולד ולא תיכנן שיוולד. גם אם ירצה האב להגיש תביעת נזיקין אזרחית נגד אם ילדו, באחריותו להוכיח שאימו של הילד הטעתה אותו לחלוטין, והוא חשב שהיא משתמשת באמצעי מניעה. ועדיין, כיוון שהוא עצמו לא השתמש באמצעי מניעה, הוא אחראי לתוצאות ההיריון וכאמור תביעות כאלה לא מתקבלות נכון להיום.

ממזרות

בישראל, מבחינת ההלכה היהודית, קיימת בעייתיות בהגדרתו של ילד כחסר אב והוא מוגדר "שתוקי". פירוש המילה "שתוקי" נובע מהשאלה - כאשר שואל הילד את אימו "מי הוא אבי?" אז אין לה ברירה אלא להשתיקו. "שתוקי" אינו יודע מיהו אביו. הבעיה הגדולה על פי היהדות נוצרת כאשר אישה נשואה קיימה יחסים עם גבר שאינו בעלה והרתה לו. במקרה זה הילד שנולד מוגדר כ"ממזר" על כל המשתמע מכך. ההגדרה של ממזר כבר איננה סטיגמה כפי שהייתה פעם, אך כאשר ילד כזה יגדל ייאסר עליו להינשא בהתאם לחוקי היהדות, כיוון שעל פי היהדות ממזר מוגדר כפסול חיתון, וגם ילדיו ייחשבו ממזרים ויהיו פסולי חיתון במשך עשרה דורות. החוק קובע, כי במקרה בו אישה גרושה ילדה ילד וטרם חלפו שלוש מאות ימים מיום הגירושים, אז הילד ייחשב כבנו של הגרוש ולא של האב הביולוגי. החוק קובע כי במקרה כזה, בדיקת רקמות יכולה להרע לילד, כיוון שיימצא בה שבעלה לשעבר של האם הוא לא אביו של הילד וזה יגרום לממזר הקטין- בית המשפט יימנע ממתן הוראה לבצע בדיקת רקמות. בכל מקרה בית המשפט יורה על ביצוע בדיקת רקמות רק כאשר אין חשש לממזרות לפי דין תורה. במידה והאב הביולוגי מעונין באבהות- אז יצטרכו להסיר את "האבהות" של הגרוש מתעודת הלידה ולרשום "צו אימוץ" לאב הביולוגי. האב הביולוגי יצטרך לפתוח בהליכי אימוץ של הקטין על מנת שיירשם כאביו של הקטין, וזאת במצב בו הלידה התרחשה טרם עברו 300 יום ממועד הגירושים.

- פרק ט' - אלימות במשפחה

אלימות במשפחה - מכה לזוגיות

משקפי שמש ביום מעונן, איפור כבד ובגדים ארוכים ביום קיץ חם- כל הסממנים הללו הם רק חלק מהשיטות המלוות אלפי נשים וילדים במלחמה יום יומית על הסוואת האלימות המתרחשת במקום שהיה אמור להיות עבורם הבטוח ביותר בעולם. שם מתרחש הסיוט. שם הופכים ארבעת קירות החדר למחסום בלתי עביר המפריד בין האימה שבבית לבין העולם השפוי שמחוצה לו.

אלימות במשפחה היא מנת חלקן של כל שכבות האוכלוסייה- עשירים ועניים, דתיים וחילונים, סטרייטים וגאים. המילה "אלימות" היא שם כולל למגוון התנהגויות הבאות לידי ביטוי בדרכים שונות, למשל: התעללות נפשית, היכולה לבוא לידי ביטוי בהרמת קול, בקללות בלגלוג ובהשפלות; התעללות הבאה לעצור את צעדי האחר עד כדי הגבלת יכולת כלכלית ומניעת תקשורת שמתבטאת למשל בהחרמת טלפונים ניידים ובמניעת שימוש באינטרנט ובמחשבים; התעללות מינית, יחסי מין בכפייה והתעללות גופנית, כגון: מניעת צרכים פיזיים והרמת יד עד כדי סיכון חיים של ממש. התנהגות אלימה יכולה להתפתח מכמה סיבות, והנפוצות שבהן מתרחשות על רקע אישיותי.

לעתים התנהגות אלימה נגרמת על רקע רצון, לרוב בלתי נשלט, בסמכויות, במרות ובשליטה. ולפעמים מקורה הוא בקנאה או באופן אירוני בגלל צורך בלתי פוסק באהבה ובתשומת לב. לא פעם התנהגות אלימה נובעת מטראומות עבר של האדם האלים, וכיום, בדרך כלל, אפשר לקבוע בוודאות כי ילד שהוכה בילדותו ולא טופל, יהפוך בבגרותו להורה מכה שימשיך את שרשרת האלימות הנוראה.

אלימות במשפחה - לשון החוק

אלימות במשפחה מנוגדת לחוק ברוב מדינות העולם, ובכל מקום שמכירים בה, נחקקים חוקים הבאים להפחית את היקפה ולמזער את נזקה. בארצות הברית, למשל מתקבלים דיווחים רבים במוקדי המשטרה על מקרי אלימות במשפחה. בישראל נחקק בשנת 1991 החוק למניעת אלימות במשפחה⁵⁸. יחד עם דיני משפחה הוא קובע את מעמדם של בני משפחה הנתונים לסכנת אלימות ומעגן את הכללים ואת הדינים האמונים על מניעת מקרי אלימות במשפחה. מבחינת מקרי אלימות במשפחה עולה השאלה מדוע אישה או גבר מוכים או ילדים החווים התעללות אינם עושים דבר כדי לעזוב את מוקד האלימות ולהפסיק את הסכנה. הסיבות לכך רבות, אך הבולטת שבהן היא התלות ההדדית הנוצרת בין התוקף לנתקף. בית, על אף הסכנות שבו, עדיין משמש מקלט עבור קורבנות האלימות, ובהיעדר משאבים חלופיים הם נאלצים להישאר במוקד הסכנה. כיום פועלים בישראל ארגונים המפעילים מוקדי סיוע, ואמונים לטפל במקרי אלימות במשפחה בסיוע אנשי מקצוע ובחסות עובדים סוציאליים ומשטרת ישראל. בניסיון לתת מענה לקורבנות האלימות מספקים להם קורת גג ותנאי מחיה הכוללים מסגרות חינוך ותעסוקה, ועוזרים להם לנקוט צעדים משפטיים נגד התוקפים. נוסף על כך, מקיימים ארגוני הסיוע פעילות הסברה נרחבת במגמה לסייע לציבור לזהות מקרים של אלימות במשפחה ולפעול בהתאם. אלימות במשפחה תתגבר ככל שהקורבן יבליג, ואסור בתכלית להיכנע לה. מקומו של אדם אלים הוא מאחורי סורג ובריח. הורה מתעלל וכן זוג מכה ניתנים לשיקום, אך אי אפשר לשקם אותם כשהם ממשיכים להכות, להתעלל ולתקוף. הכו בברזל בעודו חם, קומו ודווחו על מקרי אלימות. הפסיקו את מחול השדים בתחילתו. בדיכם הדבר.

צו הגנה

נפגעי אלימות במשפחה מתקשים לתפקד כראוי בחיי היום יום שלהם וחשים פחד, בדידות, אשמה, חרדה, בושה, בלבול, חוסר אונים רב ועוד. הסיבות לחוסר האונים הן: תחושת חוסר ערך עצמי, איבוד האמונה בכוחות הנפשיים, פחד מעוצמת

58 חוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991.

כוחו של בן זוג אלים, רגשות מעורבים של אהבה ושנאה גם יחד והיעדר ידע על האפשרויות לצאת ממעגל האלימות ועל דרכי ההתמודדות להפסקת האלימות. נפגעי אלימות במשפחה בכלל ונשים מוכות בפרט יכולים לשנות את חייהם ולהפסיק את האלימות כלפיהם. יש אנשי מקצוע שיכולים לעזור להם לצאת ממעגל האלימות. הם יכולים לפנות למרכזים למניעת אלימות במשפחה במסגרת משרד הרווחה, הנמצאים ברשויות המקומיות השונות, ותנועות הנשים המוכרות ברשתות החברתיות.

בנוסף הם צריכים לקבל יעוץ מעורך דין לענייני משפחה כדי שינחה אותם להגיש תלונה במשטרה בגין אלימות וכן בקשה למתן צו הגנה בבית המשפט. צו הגנה נועד להגן על נפגעי אלימות במשפחה בכלל ואישה בפרט שהתלוננו נגד בן הזוג ומפחדים מפגיעות חוזרות. המחוקק דאג לחוקק חוק שמטרתו העיקרית לתת פתרון מהיר ויעיל במצבים של אלימות ולהגיש בקשה למתן צו הגנה באמצעות החוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991.

תוכנו של צו הגנה

הגורמים הזכאים לבקש צו הגנה הם: בן משפחה (לרבות ידוע בציבור), היועץ המשפטי לממשלה או נציגו, תובע משטרה או עובד סוציאלי שהתמנה על פי חוק הנוער (טיפול והשגחה), התש"ך-1960 או על פי חוק ההגנה על חוסים, התשכ"ו-1969. על מבקש צו ההגנה לפנות לאחד מהגופים האלה: בית משפט השלום, בית משפט לענייני משפחה או בית הדין הרבני בכל אזור בארץ - ולדרוש צו הגנה מפני האדם התוקף לפי חוק למניעת אלימות במשפחה.

צו הגנה כולל בתוכו את כל האיסורים הבאים או את חלקם שחלים על התוקף: צו איסור להיכנס לדירה שכן משפחתו מתגורר בה או להימצא בתחום מרחק מסוים מאותה דירה, וזאת גם אם יש לו זכות כלשהי בדירה. צו מניעה ליצירת קשר עם בן המשפחה במישרין או בעקיפין. צו איסור פעולה בכל דרך שימנע שימוש בנכס המשמש כדין את בן משפחתו, וזאת גם אם יש לו זכות בנכס.

צו איסור הטרדה בכל דרך ובכל מקום.

איסור להחזיק נשק, לרבות נשק שניתן מטעם רשויות הביטחון. לבית המשפט יש הסמכות להורות לאלתר על תפיסת הנשק של התוקף. קיים חריג: יכול בית המשפט להיעתר לבקשת התוקף, בצו ולהתיר לו להמשיך ולהחזיק בנשק בהתאם לתנאים הקיימים בחוק. בית המשפט יפרט את סיבותיו ויקבע בצו תנאים והסדרים להבטחת שלום בן המשפחה.

.....

צו ההגנה יכול להכיל כל הוראה אחרת למען הבטחת שלומו וביטחונו של בן המשפחה. תוקפו של הצו לא יעלה על שלושה חודשים, אך בית המשפט יכול להאריך את הצו לתקופה כוללת של עד שישה חודשים ולעיתים נדירות אף יותר. סמוך להוצאת צו ההגנה יימשך התהליך הפלילי נגד בן הזוג המכה, שלאחר הגשת כתב האישום הוא בחזקת "נאשם".

במסגרת ההליך הפלילי ובהתאם להמלצת שירות המבחן יינתן צו מבחן לצורך טיפול בסדנה לשליטה בכעסים ושיחות מול קצין מבחן או שירות לתועלת הציבור ופיצוי כספי למתלונן. כמובן שבמקרים קשים תהא הרשעה הכוללת עונש מאסר.

תלונות שווא

על פי החוק למניעת אלימות במשפחה התשנ"א-1991, במקרה של אלימות במשפחה יכול אדם לפנות אל בית המשפט לענייני משפחה בבקשה להרחיק את בן זוגו מהבית. במקרה זה בית המשפט בוחן את גרסאות הצדדים, ואם החליט שיש ממש בבקשה, הוא ייעתר לבקשה ויוציא צו הגנה.

אפשר להוכיח אלימות בכמה דרכים, למשל: הצגת אישורים רפואיים על חבלה גופנית, הגשת תלונות במשטרה על איומים או על התעללות נפשית ממושכת וחריגה. צו הגנה⁵⁹ ניתן בדרך כלל לתקופה של עד שלושה חודשים, אך לעתים בית המשפט רשאי להאריך את התקופה מפעם לפעם עד לחצי שנה.

במקרים מיוחדים ביותר רשאי בית המשפט להאריך את התקופה של צו ההגנה עד לשנה ואף יותר. נהוג לכנות את צו ההגנה כצו ההרחקה, שכן למעשה המשמעות היא הרחקת הצד התוקף מהקורבן, אך המונח המשפטי הנכון הוא "צו הגנה".

יש לציין, כי בן זוג שמגיש תלונה שקרית עובר על החוק ואף יכול להיפגע בהליך הגירושים עצמו, שכן בית המשפט או בית הדין רואים זאת בחומרה רבה ויפקפקו באמינותו של המתלונן לכל אורך המשפט.

יש מקרים שבהם הזוג שהגיש תלונה במשטרה מתחרט ומבקש למשוך את תלונתו.

59 צו הגנה - משמעו של הצו הוא שאסור להטריד את הנפגע, לאיים עליו, לעקוב אחריו, לפגוע בפרטיות שלו, להתקרב אליו, ליצור עמו כל סוג של קשר. כמו כן נאסר על הפוגע להימצא בסביבת מגוריו, מקום עבודתו, או כל מקום אחר שבו שוהה הנפגע באופן קבוע. נאסר על הפוגע להחזיק בנשק, אפילו אם ניתן לו על ידי אחת מרשויות המדינה (אלא בחריגים מסוימים המופיעים בחוק).

בעיקרון לא ניתן לבטל תלונה שהוגשה בגין אלימות במשפחה, עם זאת אפשר לבקש מהמשטרה להפסיק את החקירה - מרגע שהוגשה התלונה על אלימות במשפחה, תופסק החקירה רק אם גורמים בכירים במשטרה יאשרו את הבקשה להפסקת החקירה. על פי החוק למניעת אלימות במשפחה, בית המשפט לענייני משפחה מוציא צו הגנה (בדרך כלל מדובר בהרחקה של האב) כאשר התגלה בכלל החקירות בפני בית המשפט, כי התנהגותו אינה בגדר אירוע בודד, אלא חלק מדרך ההתנהגות שלו כלפי משפחתו בחיי היום יום. בית המשפט בוחן האם מדובר באירוע בודד או במספר אירועים אשר יחד מצטרפים להתנהלות אלימה ולא חוקית. כמובן, שבמקרים מסוימים יינתן צו הגנה גם בגין אירוע בודד.

בישראל יש לא מעט זוגות שמתגרשים. על פי הסטטיסטיקה יותר ויותר זוגות מתגרשים מדי שנה בשנה, והתופעה הזו רק תלך ותגבר בשנים הקרובות. יש לכך לא מעט הסברים, למשל: התפוררות התא המשפחתי בארץ ובעולם, ובעיקר חוסר המוטיבציה של זוגות רבים לנסות לפתור את הבעיות ביניהם.

רוב מקרי הגירושים נגמרים יחסית בטוב וללא פתיחת תיקים בבית המשפט לענייני משפחה. אולם למרבה הצער יש מקרים שבהם מגיעים לפתיחת הליכים מרובים בבית המשפט, וכמובן יש המקרים שהגירושים מובילים לתלונות במשטרה, בין שמדובר בתלונות אמת ובין שמדובר בתלונות שווא. תלונות שווא כשמן כן הן, תלונות שמגישות בעיקר נשים נגד בני זוגן, ובסופו של דבר מתברר כי הן פרי דמיון. תלונות כאלו יכולות להיות על אלימות כלפיהן או על אלימות כלפי הילדים או על כל סיבה אחרת שבעקבותיה עשוי בית המשפט להוציא לאב צו המרחיק אותו מהבית. במקרה הזה האב חסר אונים כיוון שיהיה לו קשה מאוד להוכיח שמדובר בתלונת שווא, ולא זו בלבד, אלא שעקרונית האישה המתלוננת לא תעמוד לדין בהתאם להנחיה של הפרקליטות, שלמרבה הצער, מעודדת נשים להתלונן בלי פחד. עורך דין לענייני גירושים העוסק בתלונות שווא יוכל ליעץ לנאשם איך להקטין את הסיכוי לפגיעה בו מתלונה כזו וכיצד לגרום למתלוננת להודות שבדתה את הסיפור מלבה. במסגרת היעוץ שינתן לנאשם ייעצו לו לאסוף כל ראיה אשר יכולה להעיד כי התלונה הוגשה רק כדי לקבל יתרון משפטי ואסטרטגי בתהליך הגירושים - כמו למשל הקלטות של המתלוננת שבהן היא מודה בטעות, כי בדתה את הסיפור מליבה או כל דבר אחר היכול לסייע בבית המשפט - ומובן שלעיתים עדיף שהנאשם יעזוב את הבית גם אם פג תוקפו של צו ההגנה, כיוון שנוכחותו שם עלולה לגרום תלונות שווא נוספות מהאישה. כמובן, בטרם נקיטת צעדים כאלה, יש להתייעץ ולהבין את הסיכונים.

התוצאות של תלונות שווא

הליך גירושים יכול לעבור על מי מנוחות, אך עם זאת לא חסרים מקרים שבהם שני הצדדים דרוכים זה מול זה, ועל כן העניינים יכולים לצאת משליטה, לחצות קווים אדומים ואף להגיע למחוזות של שקרים ואלימות. כאשר מדובר באלימות במשפחה בעת גירושים, יכולים להיות לכך כמה וכמה פנים ומגוון מצבים בעייתיים. אם בן הזוג שמבקש להתגרש או אחד הילדים של בני הזוג סובלים תקופה ארוכה מאלימות כלשהי - פיזית, מינית, מילולית - יש לעדכן תחילה את עורך הדין שמטפל בהליך ולאחר מכן יש לעדכן את רשויות החוק ולהשיג צו הגנה כנגד הצד הנוקט אלימות.

מדובר במצב של החמרת היחסים בין שני הצדדים עד כדי כך שצד אחד מפנה אלימות כלפי הצד האחר במטרה לדכא אותו ואף להשפיל אותו או כדי לנסות לשכנע אותו בדרך לא דרך לסגת מהדרישות שלו בהליך הגירושים. בכל מצב של אלימות בעת הליך הגירושים יש לידע באופן מדי הן את עורך הדין המייצג והן את רשויות החוק. רשויות החוק ירחיקו את הצד האלים וידאגו לביטחונם של הצד המותקף, ואילו עורך הדין כבר ידע כיצד לקדם את הליך הגירושים, כדי למנוע הישנות של מקרים נוספים. בכל אופן אסור לשתוק ויש לדאוג לעזרה בהקדם האפשרי. אפשר למצוא, כי בעת גירושים לא פעם מומצאים סיפורי כזב על אלימות ומטרתם להטות את הכף, לשפר את תנאי הסכם הגירושים ולגרום לזרז את השפיטה בנושא. מיותר לציין כי זהו צעד שלא יעשה. גם אם המצב בין בני הזוג קשה, אין לבדות מקרה של אלימות במשפחה, מדובר במעשה חמור וכיום יש נטייה לפצות בפיצויים כספיים את הצד שהוגשו נגדו תלונות שווא. כמו כן חשוב לזכור שברגע שמעלילים תלונת שווא, נכנסים להליך של חקירות ובדיקות, נדרשים להזמין עדים וכדומה. לכן אם הסיפור אינו אמיתי, הוא עשוי להיחשף ובעקבות זאת המצב עלול להיות לרעת המלע"ז. כמו כן ההשלכה החמורה ביותר של תלונת שווא על אלימות לכאורית היא פגיעה בילדים.

כשמוגשת תלונת שווא כולם נפגעים!

הילדים נפגעים משום שאבא שלהם נכנס לכלא והם לא יכולים לראות אותו. הגרושה נפגעת כיוון שהיא מעורבת בחקירות משטרה, רצף תשלום המזונות נפגע, והיא מסתבכת בעבירה מוסרית. במקרה שיש בת זוג חדשה, גם היא נפגעת, כי הגרושה מערערת את חייה ומערערת את הזוגיות החדשה שלה ושל הגרוש. גם המשטרה נפגעת, היא נאלצת להקצות משאבים (שוטרים, חוקרים) על עבירה

מדומה. תלונות שזוא משליכות גם על נשים שנפגעו באמת, שכן עלולים לא להאמין להן כשירצו להתלונן על בן זוגן שהוא מסוכן להן ומסוכן לילדיהן. מרוב תלונות שזוא קשה לברור בתלונות אמיתיות ולהאמין להן.

כיום, אישה המגישה תלונת אמת, נחשדת באופן מידי וזאת בעטיין של נשים שמשתמשות בתלונה ככלי לניגוח הגבר. כאשר הפרידות בין בני זוג קשות ומתישות, הילדים הם הסובלים העיקריים מכך.

אם נתייחס להיבטים השונים של הגשת תלונת שזוא במשטרה, נבין כיצד ילד או ילדה שאביהם נעצר לחינם מרגישים במלוא העוצמה את ההשלכות השליליות לכך. ילדים כאלה יכולים להתבייש כשהם מגיעים לגן או לבית הספר, והם לא ממש מבינים מה הקשר בין האבא שהיה לצידם בלא מעט רגעים ובשגרת היום-יום לבין האבא שנמצא מאחורי סורג ובריח ומתואר כעת כאדם אלים שכלל לא כדאי להיות בקרבתו, מה גם שנאסר עליהם לראותו.

אין ספק שהגשה של תלונת שזוא היא צעד מאוד לא מוסרי שיכולה לעשות אישה במסגרת תהליך של גירוש. לכן לא תמיד הדרך להגשת תלונה צריכה להיות קצרה כל כך, ובשום אופן אין להגיש תלונה כוזבת. אם דבר זה יתגלה לילדים, הם לא יראו את מעשיה של אימם בעין יפה, גם אם הינם ילדים קטנים, גם אם לא יבינו זאת בשעת המעשה, הם יבינו זאת בעתיד, כשיתבגרו.

השלכה נוספת של תלונה כוזבת שמגישה אישה במשטרה אפשר לכוונת "בומרנג". מאחר שאנו חיים בעולם שבו כלכלת המשפחה מאותגרת לא מעט במיסים, בהוצאות שוטפות של משק הבית וכיוצא באלה, אנו מבינים עד כמה הכנסה זוגית היא בטוחה ויציבה הרבה יותר מאשר הכנסה של אחד מבני הזוג בלבד. מכאן אפשר לזהות את הקשר בין כליאתו של אחד מבני הזוג ובין מצוקה כלכלית מיידית ולא פשוטה.

בין שמדובר בגבר שיש לו עסק או חברה משלו ובין שמדובר בעובד שכיר שמפרנס את משפחתו בכבוד ותורם את חלקו הכלכלי לרווחת המשפחה, כמעט לכל אישה יהיה קשה מאוד להסתדר כלכלית ללא ההכנסה החודשית של בעלה.

כאשר בן זוגה נמצא בכלא, יוטלו על כתפיה של האישה התשלומים, ההוצאות השונות שמאפיינות את משקי הבית בישראל וגידול הילדים. עקב כך לא יהיה מפתיע לראות אותה מבקשת עזרה כספית מבני משפחתה או מחברים, וייתכן שאפילו תידרדר לניסיון להשיג כסף במקומות קלוקלים, כמו למשל: השוק האפור. את הטעות של הגשת תלונת שזוא במשטרה יכולות לעשות לא מעט נשים. כאשר הן מזהות שחברה מסוימת או מישהי אחרת שהן מכירות הצליחה בכך, הן יכולות לפתוח נגד הבעל או נגד בן הזוג תיק במשטרה, ובכך להרחיק אותו בגלל סיבות

כאלה ואחרות שנראות להן מספקות. אולם חשוב מאוד לדעת שמלבד ההשפעות השליליות שתיארנו לעיל, הרי שהגשה של תלונת שווא יכולה לפגוע בלא מעט נשים אחרות בצורה כוללת, רחבה, מעוותת ומיותרת לחלוטין.

כך למשל, במקרה שתגיע למשטרה אישה דוברת אמת הסובלת מאלימות מבעלה ומצויה בהליך גירושים, ייתכן שבגלל ריבוי של מקרי השקר ותלונות השווא על גברים שונים, החוקרים במשטרה לא ממש יאמינו לה. נוסף על כך, אם הגבר שהתלונה מוגשת נגדו התחיל בחיים חדשים עם בת זוג, הוא ובת זוגו החדשה עלולים לסבול מגרושה שממרת את חייהם בתלונות שווא. חשוב לציין כי באלימות במשפחה יש לטפל במלוא החומרה ויש למנוע פגיעה בכל אישה, אך הדרך חייבת להיות כנה והוגנת כדי למנוע פגיעה מיותרת בבעל, בבן הזוג, באנשים אחרים וכמובן בילדים.

לסיכום:

כיום אנו עדים לעוד ועוד תלונות בגין עבירות של אלימות במשפחה. לפיכך נשאלות השאלות: כמה מהן תלונות אמיתיות וכמה תלונות שווא? ומה אדם יכול לעשות כאשר הוא מוצא את עצמו מואשם בתקיפת בן משפחתו?

נשים רבות מגישות תלונות שווא על בני הזוג שלהן, מה שנחשב לכוח רב בבתי המשפט בתהליכי גירושים, וגברים רבים נפגעים רגשית וכלכלית בשל התלונות הללו. גברים המואשמים בהאשמות פליליות חסרות כל בסיס נגד ילדיהם או נשותיהם נמצאים בסיכון מבחינת מקום עבודתם, לכן גם פרנסתם בסיכון, ובמקרים רבים הכנסתו של הגבר משמשת מקור פרנסה יחיד.

חשוב להתייעץ עם עורך דין החל מהשלב הראשון של החקירה.

תפקידו של עורך הדין במסגרת עבירות אלימות במשפחה חשוב ביותר. אם הוגשה תלונה על אלימות במשטרה, רק עורך דין מנוסה ומקצועי יוכל לבחון כראוי את תיק החקירה ולעבור על העדויות שנגבו. בד בבד ינסה עורך הדין לאסוף ראיות נוספות כדי לבחון את מידת האמינות של התלונה ואם מדובר באשמת שווא ריקה מתוכן. גם כאשר הגבר אשם בביצוע העבירה, עורך דין המתמחה בעבירות אלימות במשפחה יוכל לדאוג לצמצום הפגיעה ולעתים אף להפחתת האישומים בכתב האישום וכן ידאג שהנאשם יקבל טיפול מתאים.

חשוב לציין כי עבירות אלימות במשפחה נכללות בתוך עבירות תקיפה בחוק העונשין. הכוונה היא לתקיפה במסגרת המשפחה, כלומר אלימות כלפי בן או בת הזוג (לרבות ידועים בציבור), ילדים והורים. במקרים מסוימים, חקירה של מקרי

אלימות במשפחה נפתחת דווקא עקב דיווח של שכנים, קרובי משפחה או בעלי תפקידים - כגון עובדים סוציאליים, פקידי סעד, רופאים בבתי חולים או גורמים בבית הספר (במקרה של אלימות כלפי ילדים), ולא כתגובה לתלונה של קורבן האלימות עצמו.

החטא ועונשו

מה קורה לגבר שאשתו מתלוננת עליו? מתברר שהרבה - הוא מורחק לאלתר ממשפחתו, לעתים מבלה לילה או יותר בתא המעצר ועובר חקירה נוקשה ומשפילה. נשים מסוימות גילו את הקלות הבלתי נסבלת של תלונת שווא, ולעתים הן אפילו מקבלות עצת אחיתופל מעורך הדין שלהן ומשתמשות בנשק זה נגד בעליהן במהלך הגירושים, בייחוד כשמדובר במאבק מר וממושך.

מתי מוגשת תלונה?

תלונה נגד בן משפחה מוגשת או צריכה להיות מוגשת כאשר יש אלימות במשפחה. זו לא חייבת להיות אלימות פיזית בגוף, מספיקה גם אלימות מילולית, הכוללת השפלות, איומים, צעקות, שבירת חפצים בבית וכדומה. ברוב המקרים שבהם מוגשת תלונה על אלימות של הבעל, בית המשפט לענייני משפחה מעניק לאם משמורת על הילדים ומרחיק את הבעל מהבית.

במהלך גירושים מדובר בניצחון מורלי של האישה התובעת ובקביעת סטטוס קוו בנוגע להישארותה בבית, עובדה שבעתיד לא יהיה פשוט לערער עליה.

אם לא די בכך, כעת על הבעל להתמודד לא רק עם תביעת גירושים אלא גם עם תביעה פלילית. החל מרגע הגשת התלונה הבעל עובר תהליך מטלטל מאוד וכוחני מאוד, הוא מנוטרל מביתו ומחיו. כשמדובר על תלונת שווא, זהו ניצחון בלתי מעורער לאישה, אולם גם מעשה בלתי מוסרי שאין כמוהו, המעיד על ניצול מחפיר של זכויותיה של האישה, מלבד העובדה שזוהי עבירה פלילית.

נשים הטופלות תלונת שווא על בעליהן נהנות מיתרון מידי בדו-קרב המתחולל בינן לבין בעליהן. נוסף על כך, עבור גברים רבים זוהי נקודת שבירה טראומטית, ובשלב זה הם ייכנעו ביתר מהירות לדרישות האישה ויזרזו הליכים.

כמו כן אם הוציאה האישה צו הגנה, משמעות הדבר היא, כי הבעל לא יוכל לחזור הביתה, והיא השיגה את מבוקשה, זאת מבלי לדבר על המוניטין של הבעל שהוכפש

.....
בן לילה. כזכור, המדובר בתלונות שווא, כלומר כאלו שאין בהן מן האמת. עם זאת, הגשת תלונת שווא יכולה להוביל גם לתוצאות הפוכות: הסלמה בין בני הזוג, מתיחות איומה והתעקשות הבעל הפגוע לא לוותר אלא להאריך את משך הליך הגירושים ככל האפשר.

כל תלונה בנוגע לאלימות במשפחה מועברת מיד לחקירה משטרתית. פעמים רבות החקירה הזו מגלה שתלונת האישה היא הגזמה או שקרית מן היסוד. הבעיה היא שלמרות העובדה, כי תלונת שווא מוגדרת כעבירה פלילית, היא לא מחייבת את המשטרה לנקוט בהליך פלילי נגד האישה שטפלה תלונת שווא על בעלה. בפועל בפרקליטות המדינה יש הנחיה למנוע נקיטת הליך פלילי נגד בן משפחה שהתלונן לשווא. נשים המודעות לאוזלת היד של המשטרה ושל המערכת המשפטית מנצלות אותה לטובתן במהלך הגירושים. הקלות היחסית לטפול אשמה על בן משפחה ולצאת מכך ללא כל פגע מעודדת נשים לבחור באפשרות הקשה, הבלתי מכובדת והבלתי מוסרית הזו.

ברגע שמתקבלת במשטרה קריאה על אלימות במשפחה, הדבר הראשון שקורה הוא הפרדת הבעל מהמשפחה, כלומר הרחקתו מהבית. האישה מוסרת את גרסתה, והבעל מובל לחקירה בתחנת המשטרה. לאחר החקירה נדרש הבעל לשהות במרוחק מאשתו למשך כמה ימים. זהו הפתח שהאישה זקוקה לו כדי לנצל את ההרחקה הזו ולפנות בבקשה לצו הגנה מטעם בית המשפט לענייני משפחה.

חלק מהליכי החקירה מסתיימים במעצר. במקרים אחרים מפעיל החוקר המשטירי את שיקול דעתו, ואם אינו מוצא סיבה סבירה לעצור את הבעל או אפילו להמשיך לחקור אותו, ימליץ לו להתרחק מביתו לכמה ימים עד לבירור העניין והרגעת הרוחות. בזמן ההרחקה, האישה מגישה לבית המשפט לענייני משפחה או לבית הדין הרבני בקשה למתן צו הגנה במעמד צד אחד.

משמעות צו ההגנה היא שהבעל מורחק מביתו לתקופה של עד שבעה ימים עד שייפתח דיון במעמד הצדדים בעניינו. במהלך הדיון המשותף, אם הבעל לא הצליח להוכיח כי מדובר בתלונת שווא, יוארך צו ההגנה לתקופה נוספת. יצוין כי בקשה לצו הגנה יכולה להתבצע במעמד צד אחד, ואז תוך שבעה ימים מחויב בית המשפט לקבוע דיון במעמד שני הצדדים. המשמעות של צו הגנה היא כי לא זו בלבד שהבעל מורחק מביתו, אלא גם אסור לו ליצור כל קשר עם אשתו ולעיתים אף עם ילדיו.

בתי המשפט מצויים בדילמה אמיתית. הם אינם רוצים להקל ראש בבקשה שהוגשה אליהם מחשש, כי אכן מדובר במצב אמיתי. אם לא ייעתרו לדרישה לצו הגנה והמקרה יסתיים באסון, לא יסלחו לעצמם והאחריות תהיה מוטלת עליהם. לכן ברוב

המקרים מחליט בית המשפט להעניק צו הגנה לאישה המתלוננת במעמד צד אחד. בדיון שמתקיים במעמד שני הצדדים - אם לא הצליח הבעל להוכיח מעל כל צל של ספק כי האישה שיקרה, רוב הסיכויים שיאריכו נגדו את הצו. אם לא די בחקירה המשטרתית, בסיכון לפתיחת תיק פלילי ואולי גם בריצוי מאסר, צו ההרחקה גורר אחריו שורה של הליכים העלולים לפגוע בבעל נפשית, כלכלית ומקצועית. למשל אם הבעל והאישה עובדים בעסק משותף, במקרה של צו ההרחקה לא יוכל הבעל לעבוד, מאחר שעליו להיות מורחק מאשתו ברדיוס של כמה מטרים. פרנסתו יכולה להיפגע, שלא לדבר על הנזק הפסיכולוגי.

כמו כן המוניטין האישי והמקצועיים שלו נפגעים מאוד. הבעל יכול לבחור אם לתבוע את אשתו תביעת נזיקין ולהגיש תלונה במשטרה בגין מסירת פרטים כוזבים. עם זאת, יש להתכונן להליך ארוך ומייגע, ורוב הסיכויים הם שהאישה לא תידרש לתשלום או לעונש בגין מעשיה.

כיום חלה נטייה בפסיקה כן לחייב נשים בפיצויים בגין תלונות שווא. מי שבכל זאת החליט לתבוע, יכול לעשות זאת בבתי המשפט לענייני משפחה. האמור לעיל פונה למגזר הנשים, שכן הן אלו שבדרך כלל מגישות תלונת שווא, אך כמובן שיש גם מקרים שבהם הגברים נוקטים הליך של תלונת שווא.

- פרק י' - חוות דעת מומחה

בדיני משפחה קיים חריג בנושא חוות דעת של מומחים. במקרים מסוימים, כאשר אדם מבקש לנקוט הליך משפטי או להתגונן מפניו, יש צורך להצטייד בחוות דעת מומחה כדי לתמוך בטענותיו. בדיני משפחה בית המשפט או בית הדין הרבני הם האחראים למינוי מומחה.

מי הוא מומחה?

מומחה הוא בעל השכלה פורמלית וניסיון בתחום הרלוונטי, כגון: מקצועות הרפואה, השמאות, התכנון והבנייה וכדומה.

בענייני משפחה אנו נדרשים לרוב למומחה שהינו אקטואר, מומחה בתחום המסוגלות ההורית, מומחה בתחום השמאות, מומחה להערכת שווי חברה וכדומה.

מהן המסקנות שחובה להוכיח באמצעות חוות דעת?

המסקנות הנדרשות הן כאלה שאדם אינו יכול לקלוט בחושיו שלו. מסקנות שרק מומחה בתחום יכול לקבוע.

חשוב לציין כי בית המשפט אינו מחויב לקבל חוות דעת מטעם מומחה שהתמנה מטעמו. לבית המשפט שיקול דעת רחב, והוא יכול לקבל או לדחות את חוות הדעת במלואה או באופן חלקי. על פי רוב בתי המשפט יקבלו את חוות הדעת, שהרי לשם כך מונה המומחה.

לעתים מבקש אחד הצדדים להגיש חוות דעת נגד חוות הדעת שהגיש המומחה שמונה על ידי בית המשפט כדי לסתור את חוות דעתו, על פי רוב בית המשפט לא ייעתר לבקשה. במקרה של מינוי מומחה, לצדדים ישנה הזכות להציג למומחה שאלות הבהרה בכתב ואף לחוקרו בחקירה נגדית בבית המשפט לאחר קבלת אישור לכך. לצורך הכנת השאלות יכול להיעזר כל צד במומחה פרטי מטעמו שיעזור בניסוח והכנת השאלות למומחה שמונה. מדובר בעניין הכרחי, לרוב, שכן לעורך הדין העוסק במשפטים אין את הידע לתחום הספציפי שלשמו מונה המומחה.

נשאלות השאלות, מהו ההבדל בין מומחה בדיני משפחה לבין כל מומחה אחר?

ומהו העיקרון המנחה כשבית המשפט מגיע לדון בנושאים של דיני המשפחה? נראה כי כוונת המחוקק הייתה ליצור הליך יעיל, הוגן ומהיר ביותר לאור אופי ההליך והנפשות הפועלות בו. בית המשפט לענייני משפחה הוא זה אשר מביא מומחה מטעמו (בהסכמת הצדדים ככל שניתן), ומומחה זה הוא אשר קובע בעניין שבמומחיותו. נראה כי הסיבה לכך היא הקטנת החיכוך בין הצדדים המצויים במצב אשר הסכסוך המשפטי אישי גדול ממילא. כך בעצם, אף אחד מהצדדים אינו יכול להביא מומחה מטעמו ולהציג את עמדתו הסובייקטיבית.

לא זו בלבד שהמומחה מטעם בית המשפט לענייני משפחה מביא לפתח הצדדים חוות דעת יחידה, קיימת הגבלת זמן להגשת חוות דעת זו, ואף לצדדים יש מגבלת זמן בהגשת שאלות למומחה - בתוך מספר ימים. למרבה הצער הדין אומנם מגביל בזמנים, אך בפועל, חוות הדעת עלולות לקחת זמן רב, של חודשים ארוכים. בניגוד למומחים אחרים, שלא מתחום דיני המשפחה, כאן אין אפשרות לחקור את המומחה, אלא לאחר שנשלחו לו שאלות הבהרה לחוות הדעת, וגם אז תהא החקירה ברשות בית המשפט בלבד (יש מקרים חריגים בהם תתאפשר חקירת המומחה ללא הגשת שאלות הבהרה). נוסף על כך, חוות דעת נוספת תתאפשר רק במקרים מיוחדים.

מדברים אלה ניתן להבין, כי המשמעות של מינוי מומחה בדיני המשפחה עצומה, ולעתים אף יכולה היא בלבד להכריע את התיק לטובת מי מהצדדים. בפסק דין אשר ניתן בבית המשפט לענייני משפחה בתל אביב⁶⁰, קבע השופט נפתלי שילה הנכבד, כי אותם העקרונות אשר מצדיקים איסור הגשת חוות דעת פרטית בתחום הפל"ד (תאונות דרכים), רלוונטיים גם לתחום דיני המשפחה.

השופט שילה הנכבד מפרש את לשון החוק באומרו:

"בניגוד לחובה לצרף חוות דעת רפואית לכתב הטענות בתובענה רגילה לצורך הוכחת עניין שברפואה, בבית המשפט לענייני משפחה קיים מנגנון הפוך לחלוטין. נאסר בדרך כלל על בעלי הדין להגיש חוות דעת מטעמם, ובית המשפט הוא שממנה מומחה אובייקטיבי מטעמו. רק אם בית המשפט נמנע מלמנות מומחה או נתן רשות מפורשת לכך, יכול בעל דין להגיש חוות דעת מומחה מטעמו".

הוא מסביר כי הסיבה לכך נעוצה ברצון להפסיק את המרוץ שבו כל צד מעוניין להשיג חוות דעת פרטיות המביאות לבזבוז משאבים וזמן יקר ומכבידות על עשיית

60 תמ"ש 49931-08 (ת"א) פלוני נגד פלונית פורסם במאגר 'נבו'.

הצדק ובירור הדברים לאשורם. סיבה נוספת קשורה במומחה ובעובדה, כי יש לאפשר לו ליתן חוות דעת אובייקטיבית מבלי לקבל מידע מוקדם וחד-צדדי מחוות דעת צדדיות.

חוות הדעת שניתנות חדשות לבקרים בבתי המשפט ובבתי הדין, עשויות להיות מתסכלות לצד אחד ומרוממות רוח לצד השני. לכן קיימת חשיבות מרובה לעקוב אחר עבודת המומחה בעזרת איש מקצוע מטעמכם שיוכל להאיר את עיניכם ולכוון אתכם לקראת מתן חוות הדעת.

- פרק יא' - **נישואים אזרחיים וידועים בציבור**

אלטרנטיבות לנישואין

נישואין בישראל נעשים על פי הדין הדתי. לכן, הדרך הפתוחה לנישואין המתקיימים בישראל בין יהודים היא דרך הרבנות. ההלכה היהודית מפעילה מגוון הגבלות על הזכות להיכנס למוסד הנישואין. חלקן מההגבלות היו מוכרות במדינות דמוקרטיות מערביות, אך מגבלות רבות בתוך ההלכה היהודית נתפסו כלא לגיטימיות ולכן נוצרו הסדרים עוקפים.

ההכבדה על תנאי הקבלה יוצרת לחץ ומובילה להכרה בחלופות הנישואין:

- « נישואין פרטיים יהודיים - טקס כהלכתו, אך ללא פיקוח רבני וללא הכרה על פי החוק הישראלי.
- « נישואין אזרחיים בחוץ לארץ.
- « טקסים אלטרנטיביים בישראל.
- « ידועים בציבור.

כל טקס שאיננו דתי ואינו מתיימר להיות דתי, שאינו מחקה את האלמנטים הדתיים, הוא טקס שמבחינת משמעותו הישירה הוא חסר תוקף - לא יוצר נישואין. אלא אם הצדדים נישאים אזרחית באופן חוקי במדינה אחרת והנישואים תקפים במשרד הפנים.

סעיף 7 לפקודת הנישואין והגירושין (רישום) קובע:

“כל שאינו דואג לרישום הנישואין או הגירושין שלו, או לרישום הנישואין או הגירושין שהוא סידר לאחר, דינו - מאסר שנתיים.”

לא מעט ישראלים (בני כל הדתות) עורכים בשנים האחרונות טקסים אלטרנטיביים. זוגות שמחליטים למרוד בממסד הדתי, שחשים שהטקס שהדת מציעה, לא מתאים להם - בגלל מה שמסמל הטקס ובגלל אורח החיים שלהם.

הרוב הגדול של הבוחרים בטקסים אלטרנטיביים יכלו להינשא כדמו"י (כדת משה וישראל) אך הם בחרו להינשא בדרך אלטרנטיבית. חלק גדול מבני הזוג שעורכים

את הטקס האלטרנטיבי, עושים זאת כדי לסמל עבורם את ההתקשרות הזוגית שלהם. במקרה בו הם רוצים לתת תוקף חוקי לנישואים הם נישאים במדינה אחרת בה לנישואים אזרחיים יש תוקף והם מוכרים על ידי משרד הפנים הישראלי, כגון: מדינת קפריסין.

נישואין על דרך קידושין פרטיים בארץ:

הקידושין הפרטיים הם אלטרנטיבה מיוחדת, מעט אזוטריה. מדובר בסוג מצומצם של זוגות שערכו טקס שמתיימר להיות טקס יהודי אורתודוכסי. מדובר בזוגות יהודים שפנו לרשמי הנישואין בחסות הרבנות, ביקשו להינשא וסורבו. הם סורבו כי קיימת מניעות הלכתית - מדובר במנועי חיתון- זוגות אלו אינם יכולים להינשא כדת משה וישראל, כגון: כהן וגרושה. היו מקרים בהם זוגות אלה, ערכו טקס נישואין (בתרמית או בטעות)- הטקס הוכר הלכתית, אך לא התקבל אישור לערוך אותו. בית המשפט הכיר בדיעבד בנישואים אלו, אך חשוב להדגיש כי מדובר היה במקרים חריגים ביותר, שכן בסופו של דבר מדובר בפגיעה בסדר הציבורי, כי החוק מסדיר נישואים בישראל רק על פי הדין הדתי. קיימת התנגדות עקרונית לנישואים פרטיים מטעמים של מנהל תקין. על מנת למנוע בעיות העלולות להיווצר, כתוצאה מהליכים אשר אינם תחת פיקוח ציבורי מסודר.

נישואין אזרחיים בחו"ל- של אזרחים ותושבי המדינה

מיהו קהל היעד?

- « מנועי חיתון על פי ההלכה לרבות זוגות מעורבים, ספק יהודים.
- « מי שדתם אינה מוכרת.
- « מי שאינם חפצים בקידושין בדרך דתית.
- « זוגות שנישאים בטקס אלטרנטיבי ומגבים את הטקס הזה בטקס אזרחי.
- « זוגות מעורבים- בעלי דתות שונות.

נישואים אזרחיים

מהם נישואים אזרחיים? נישואים של אנשים הבוחרים להתחתן בנישואים אזרחיים מחוץ לישראל במדינה בה יש תוקף לנישואים אלה וכשהם שבים ארצה מבקשים הם הכרה מהמדינה (בישראל יש עקרונית נישואים אזרחיים, אך הם לא ברי תוקף משפטי).

נישואים אזרחיים הינם פתרון אידיאלי לאלה המעוניינים, מסיבותיהם הם, להינשא מבלי לעבור דרך מוסד הרבנות.

מי בעיקר יפנה לנישואים אזרחיים?

- « זוגות המעדיפים להימנע מקשר למוסד הרבנות מסיבות אידיאולוגיות.
- « בני זוג חד מיניים אשר מבחינת הלכתית אינם יכולים להתחתן ברבנות.
- « פסולי חיתון - אנשים שמכל סיבה הלכתית אינם יכולים להתחתן ברבנות.
- « זוג בני דת שונה - הרבנות אינה מאפשרת לזוגות בני דת שונה להינשא, ולכן נישואים אזרחיים הם הפתרון האידיאלי עבורם.

השאלה היא האם יש זכויות משפטיות לנישואים אזרחיים אף שאינם מוכרים הלכתית? בפסק דין שניתן בבג"צ⁶¹, קבע בית המשפט כי השאלה מי הוא הרשום כנשוי, היא שאלה פרוצדורלית, ולכן על הפקיד לרשום כל זוג שבאמתחתו תעודת נישואים כנשוי, ובכל מקרה לגופו תבדוק הרשות אם מדובר בזוג נשוי. בפסק דין נוסף שניתן בבג"צ⁶², נקבע כי גם כאשר מדובר בבני זוג מאותו מין, אין לעשות הבחנה, וכפי שנקבע בהלכת שלזינגר יש לרשום אותם כזוג נשוי. בפסק דין שניתן בבג"צ⁶³ ביקש העותר כי יורה לשר הדתות למנות פקיד שיערוך נישואים אזרחיים למקרים מיוחדים. העתירה נדחתה. וכך נכתב בפסק הדין: "שאלת הנהגתם של הנישואים האזרחיים בין בני זוג חסרי עדה דתית - כמו גם הנהגתם של נישואים אזרחיים לגבי בני זוג המשתייכים לעדות דתיות שונות - היא שאלה קשה וסבוכה. אין לגביה הסכמה לאומית. היא קשורה בהכרה בסטטוס הפועל כלפי כולי עלמא. במצב דברים זה נראה לכאורה כי המוסד הראוי לטיפול

61 בג"ץ 143/62 שלזינגר נ' שר הפנים פ"ד יז 225.

62 בג"ץ 3045/05 ארי נ' מנהל האוכלוסין, פ"ד סא (3) 537.

63 בג"ץ 4058/95 יוסף בן מנשה נ' שר הדתות פ"ד נא (3) 876.

ולהסדרת הנושא היא הכנסת ולא בית המשפט".

מאחר שאין נישואים אזרחיים בישראל (בעיקרון יש, אך הם לא בתוקף), הרי שהיינו חושבים, כי אם בני הזוג יהודים שנישאו בנישואים אזרחיים יגיעו לפתחו של בית הדין, זה האחרון יגיד שאין בני הזוג נישואים. אך לא כך הדבר, כאשר מדובר בבני זוג יהודים, בית הדין חושש כי אולי יש כאן נישואי ספק, ישנו חשש שמא בני הזוג נשואים בדרך אחרת ולכן הם חייבים להתגרש בבית הדין הרבני. נסביר, **קיימות שלוש דרכים להינשא על פי ההלכה: כסף, שטר וביאה.**

1. **כסף** - המשמעות של נישואים בכסף היא שהבעל נותן לאישה כסף או שווה כסף. במעשה זה נוצרים הנישואים. כדי שהנישואים יהיו תקפים, צריכים שני עדים כשרים שיהיו נוכחים. קיים חשש הלכתי כי פעולת נתינת הטבעת מהגבר לאישה מול העדים (הקהל) יוצרת נישואים תקפים. אף שרוב הפוסקים טוענים שלא נוצר טקס דתי מאחר שלא התקיימו כל התנאים ההכרחיים לקיומם של קידושין, עדיין הדבר יוצר ספק שנעשה טקס דתי. לבית דין מספיק חשש רחוק כדי לחייב את הצדדים בגט לחומרא.

2. **שטר** - כאשר אדם רושם על מסמך "הרי את מקודשת לי בשטר זה" ונותן לאישה את השטר, האם התקיימו פה קידושי שטר? אם יש ספק יפסוק בית הדין גט לחומרא.

3. **ביאה** - על פי ההלכה קיום יחסי אישות יוצרים קידושין. על פי ההלכה: "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות". מבחינה זו, כל זוג המוגדר כידוע בציבור או מתגורר יחד ומקיים יחסי אישות - הרי יכול להיחשב נשוי כדת וכדין.

אומנם נדרשת גם כאן נוכחות של שני עדים, אבל קידושין בביאה יוצאים מן הכלל במובן זה שדי בכך שהציבור רואה אותם בבית משותף כדי להבין שהם מקיימים יחסי אישות. מאחר שלכאורה כל זוג המקיים יחסי אישות יכול להיחשב כזוג נשוי, על פי ההלכה גם הם יצטרכו להתגרש בגט. אם ירצו להיפרד הם יידרשו לקבל גט לחומרא. בפועל זה לא קורה, כי אין רשימות מוסדיות בנושא ואין מעקב.

עם זאת, בית הדין לא קובע באופן גורף כי כל בני הזוג זקוקים לגט, אלא דן בכל נושא לגופו. ניתן לראות על פי הפסיקה כי בית הדין קובע באופן עקרוני כי זוגות אשר נישאו בחוץ לארץ בנישואים אזרחיים, ייאלצו לקבל גט אם ירצו להתגרש. איזה גט? עד כמה הוא משמעותי?

בית הדין יקבע לאחר שידון בכל מקרה לגופו:

1. גט מספק - במצבים שבהם יש ספק שמא בטקס האזרחי שערכו בני הזוג נכלל אלמנט של נישואים דתיים, ועל כן יש חשש כי בני הזוג נשואים כדת וכדין.
 2. גט לחומרא - בית הדין יפסוק לבני הזוג גט מחמיר, לדוגמה במקרים שבהם היה טקס אזרחי ובני הזוג חיו יחד, אולי יש פה קידושין דרך ביאה? לכן כדי להיפרד יקבלו בני הזוג גט לחומרא.
- יצוין כי בפועל מדובר בעניין שגרתי, והצדדים לא יכולים להבחין בהבדל בין גט רגיל לבין גט לחומרא. חשוב לומר שלעיתים התנהגות זו של בית הדין נובעת משיקולי מדיניות במטרה שהציבור יראה כי לא ניתן לצאת ממערכת נישואים או ממערכת זוגית בקלות. גם אם בני הזוג לא התחתנו דרך מוסד הרבנות, הם עדיין רצו בנישואים אזרחיים, כלומר רצו למסד את היחסים ביניהם. עם זאת, במקרים שגט לחומרא עלול "לסבך" את בני הזוג, לרוב, יימנע בית הדין מכך.

ידועים בציבור - חיים ללא נישואין

מוסד זה התפתח, בעבר, עבור מנועי חיתון. למשל - עגונות, מסורבי גט, כהן וגרושה, והוא מאפשר לזוגות שלא יכולים להינשא כדת משה וישראל, לקיים זוגיות שכן מכירים בה, זאת ללא תעודה רשמית ממדינת ישראל או ממדינה אחרת. כיום, אין בהכרח מדובר במצב של מניעות חיתון, כדי לחסות תחת ההגדרה של ידועים בציבור. חלק ממגמת האזרוח של דיני הזוגיות, פתוח עקרונית בפני כולם.

בעבר, הייתה קיימת מחלוקת האם מדובר בחוזה הנוגד את תקנת הציבור. היו עמדות שופטים שראו בחוזה שכזה להקמת זוגיות כנוגד את תקנת הציבור, המאמינה כי זוגיות צריכה להיות ממוסדת בנישואין ולא רוצה לעודד יחסי אישות ללא נישואין או לאפשר ולעודד הולדה מחוץ לנישואין.

כיום, חל היפוך מוחלט, ישנן עמדות אוהדות כלפי המוסד, לא רק שהוא אינו נוגד את תקנת הציבור, אלא הוא מתחייב מתקנת הציבור. עקרונות צדק, שוויון ותום לב מצדיקים הכרה במעמד.

אין הגדרה חד משמעית המתאימה לכלל הידועים בציבור, אך יש אלמנטים החוזרים על עצמם בפסיקה העוזרים להכרה בזוג כידועים בציבור, העיקרי ביניהם הוא זוג החי חיי משפחה משותפים ללא נישואין (זוגיות משפחתית) - זוג שמדמה חיי לחיים שמכירים בהם כחיי משפחה - מגורים תחת אותה קורת גג (ברוב המקרים, אך כיום, יש הרבה חריגים לכך).

איך הופכים ידועים בציבור?

המושג אשר נקרא "ידועים בציבור", אינו מוסדר בחוק ספציפי, אלא התפתח אט אט עם התפתחות הפסיקה. מאחר ואין הגדרה מדויקת למי הוא הידוע בציבור, הדבר משאיר מרחב תמרון רב לפרשנות בית המשפט.

כפי שהוסבר, אין כל חוק היום אשר מסדיר את זכויותיהם וחובותיהם של ידועים בציבור, כפי שאין כל חוק המגדיר בצורה ברורה ומפורשת מיהם הידועים בציבור ומהם הקריטריונים המדויקים לכך. הדבר מקשה על הרבה זוגות אשר בחרו שלא להתחתן מסיבות כאלה ואחרות, וכעת צריכים להוכיח בפני כל מוסד או רשות, את היותם ידועים בציבור.

מסיבה זו, רצוי כי יסדירו מעמדם כידועים בציבור באמצעות הסכם זוגיות/ הסכם לחיים משותפים אשר יהווה הוכחה לקיומו של הקשר הזוגי ואישור להיותם ידועים בציבור. מושג הידועים בציבור הפך ליותר ויותר רלוונטי בשנים האחרונות, כאשר עוד ועוד זוגות מחליטים שלא להינשא כדת וכדין, כל אחד וסיבותיו. לעיתים הסיבות נעוצות במוסד הרבנות שאינו מאפשר את הנישואין, למשל: במקרים בהם מדובר בכהן וגרושה או כאשר אחד מבני הזוג אינו יהודי והשני כן יהודי.

לעיתים הסיבות נעוצות בבני הזוג עצמם, ישנם כאלה שאינם מאמינים במוסד הרבנות או בני זוג הנמצאים בפרק ב' בחייהם ואינם מעוניינים להתחתן שנית באמצעות מוסד הרבנות. בכל מקרה, ולא משנה מה הוביל את בני הזוג לגור יחדיו ללא נישואין, עצם היותם ידועים בציבור יכול להקנות לבני הזוג זכויות ברכוש, בדומה לזוג אשר התחתן כדת וכדין. לכן, בנסיבות מסוימות, לשאלה איך הופכים לידועים בציבור, משמעויות והשלכות רבות. בפועל קיימים שני יסודות: חיי משפחה כבעל ואשה וניהול משק בית משותף.

בפסיקה נקבע כי היסוד הראשון של קיום חיי משפחה יכול להיבחן באמצעות שלושה מבחנים: האחד - קיום יחסי אישות. השני - ראיית הצדדים את עצמם, באופן סובייקטיבי, כבני זוג. השלישי - קשר של קבע ולא חיי אישות מזדמנים. לבני זוג ידועים בציבור אין הגדרת זמן של משך חייהם המשותפים. בני זוג יכולים להיות מוגדרים כידועים בציבור גם לאחר מספר חודשים בודדים בלבד.

איך נרשמים כידועים בציבור?

מאחר ולשאלה האם זוג כזה או אחר הינו ידוע בציבור, השלכות רבות, עדיף לבני הזוג החיים ביחד ומנהלים מערכת יחסים זוגית בבית משותף, ואשר מבינים את ההשלכות הנוגעות לנושא הידועים בציבור, להגדיר מראש את היותם ידועים

בציבור. כיצד עושים זאת? היום, עם המודעות לקיומה של "מערכת משפחתית" אשר נקראת "ידועים בציבור", ניתן לחסוך את אי הוודאות בקשר, ולחתום על הסכם זוגיות/ הסכם לחיים משותפים אשר יסדיר את המערכת הזוגית בין בני הזוג, לרבות היותם ידועים בציבור. הסכם זה ניתן להציג במסדות שונים. במידה ואין ברשות בני הזוג הסכם מהסוג הזה, יצטרכו לשכנע כל מוסד שאכן הם ידועים בציבור לצורך קבלת זכויותיהם כזוג. הסכם זה יסייע למשל, על מנת להוכיח כי הינם בני זוג לצורך הטבות במוסד לביטוח לאומי, וכן יצטרכו למלא שאלון לידועים בציבור, בצירוף מסמכים רלוונטיים המעידים על היותם ידועים בציבור. על מנת לקבל הטבות דיוור, יצטרכו בני הזוג למלא טופס תצהיר ידועים בציבור עליו יחתמו בנוכחות עורך דין, וכן יוכלו להציג את ההסכם.

על מנת להסדיר את מעמד בני הזוג כידועים בציבור ולגבש את אותו הסכם זוגיות/ הסכם לחיים משותפים, רצוי לפנות לעורך דין העוסק בתחום דיני משפחה, מאחר ואותו הסכם יכול להקנות לבני הזוג זכויות רבות, בדומה לזוגות אשר התחתנו כדת וכדין.

ידועים בציבור - זכויות וחובות

כאמור, לידועים בציבור זכויות רבות, בדומה לזוגות אשר נישאו כדת וכדין. מה הדבר אומר? בעת פרידה, בן או בת הזוג יכולים לקבל מחצית מהרכוש המשותף אותו צברו מאז החלו יחדיו את החיים המשותפים. יצוין כי על בן הזוג הידוע בציבור לעבור 2 מבחנים בטרם הוא יוכל לקבל חלק מהרכוש של בן זוג. ראשית יצטרך להוכיח, כי הצדדים ידועים בציבור, ורק לאחר שיעבור משוכה זו, הוא יופנה למבחן הבא והוא כוונת שיתוף ספציפית בכל נכס ונכס, דהיינו יצטרך להוכיח האם לבן הזוג הייתה כוונה לשתף אותו בנכס הספציפי כגון: דירת מגורים, מחצית מזכויות ברכוש המשותף, מחצית מהעסק הרשום על שם בן הזוג, זכויות במוניטין וכדומה. כמו כן, במקרים מסוימים קיימת זכאות למזונות בין בני הזוג הידועים בציבור. במידה ואין בידי בני הזוג הסכם זוגיות/ הסכם לחיים משותפים, הרי שיצטרכו לשכנע את בית המשפט כי מערכת היחסים שהייתה ביניהם מוגדרת כמערכת יחסים של ידועים בציבור על מנת לקבל את זכויותיהם.

יצוין, כי קיימים חוקים אשר מסדירים את זכויות הידועים בציבור, כגון: המוסד לביטוח לאומי אשר בהגדרת החוק חל גם על ידועים בציבור. הדבר אומר, כי בן או בת הזוג יכולים להיות זכאים לכספים במקרה של פטירת בן הזוג, חס וחלילה. אך כמובן שלא קיימות זכויות ללא חובות, ולפעמים מתרחשים מקרים הפוכים בהם

דווקא בני זוג שלא היו מעוניינים להתחתן כדת וכדין על מנת לא להיקשר זה בזה, פתאום מוצאים את הפרידה זה מזו כרוכה בחובות אשר אותם לא דמינו. מדובר בעניין מורכב ומשמעותי, ההבדל בין הכרת בן הזוג כידוע בציבור לבין אי היותו מוכר כידוע בציבור, יתבטא לבסוף בזכויות רבות אשר אותו בן זוג יכול לקבל או לא לקבל במהלך ההליך המשפטי. מאחר ומדובר בעניין מורכב הטעון הוכחה בבית המשפט, טרם פניה לכל ערכאה מוטב ליצור קשר עם עורך דין העוסק אך ורק בדיני המשפחה ובעל ניסיון בתחום הידועים בציבור, על מנת למצות את מלוא הזכויות המגיעות לבן הזוג. לכן חשוב לבני זוג שלא מיסדו את הקשר בנישואין פורמליים להגדיר בהסכם מה הזכויות והחובות הנובעים מהקשר בין הצדדים.

הסכם זוגיות משפחתית/ הסכם לחיים משותפים

ניתן לערוך הסכם לחיים משותפים/הסכם זוגיות משפחתית, לחתום ולאשר בפני בית המשפט לענייני משפחה. במסגרת הסכם זה ניתן להסדיר את סוגיית הרכוש. במסגרת הסכם זה ניתן להסדיר את סוגיית המזונות ואת סוגיית האחריות ההורית. אין חובה לאשר את ההסכם, הוא תקף גם אם לא הוא מאושר על ידי בית המשפט. ההבדל בין הסכם שאושר על ידי בית המשפט לבין הסכם שלא אושר, הוא שההסכם שאושר הוא לרוב בעל תוקף מחייב יותר ולעיתים אף ניתן לו תוקף של פסק דין, וכתוצאה מכך אפשר להפעיל אותו, ככל ויש בו הוראות ביצועיות מדויקות עם מועדים ברורים.

ובכל זאת, קיימים הבדלים מסוימים בין ידועים בציבור לבין זוגות נשואים:

- « **הורות** - נחיתות מסוימת (אימוץ, פונדקאות וקביעת הורות), המערכת תיתן עדיפות לזוגות נשואים על פני זוגות ידועים בציבור.
- « **רישום** - העדר מרשם ארצי מסודר לידועים הציבור.
- « **הכרה** - דרישת הוכחה ועמידה בתנאים מהותיים, במקרה של בני זוג נשואים, מספיקה הצגה פשוטה של תעודת נישואין לצורך ההכרה בסטטוס. מנגד, ידוע בציבור, בגלל שלא קיים רישום, יצטרך להוכיח בפני בית המשפט או מוסד שלטוני שהוא ידוע בציבור, לפעמים יותר מפעם אחת, כדי לזכות בהגנה או בזכויות.

- פרק יב' - סיפורי מקרה

איך פותחים תיק גירושים?

גיל וטל

רקע:

גיל וטל הינם זוג אשר נישא כדת וכדין עוד כשהיו בשנות ה-20 המוקדמות לחייהם. הם הכירו בצבא ולאחר שלושה חודשי הכרות בלבד, כבר נישאו. גיל, כלל לא רצה להתחתן תחת חופה וקידושין, והעדיף נישואין אזרחיים. אך טל התעקשה כי המסורת חשובה לה, וכך הסכים גיל לבקשתה והם ערכו טקס נישואין כדת משה וישראל.

מיד לאחר נישואיהם, האהבה פרחה בין השניים, הם בילו רבות, יצאו לחופשות בארץ ובחוץ לארץ ונהנו מהחיים. יום אחד, טל פוטרה מעבודתה. לגיל לא הייתה כל ברירה והוא נאלץ לגבות אותה ולהעלות את שכרו החודשי ולעשות שעות נוספות בעבודה. תחילה, טל החלה ללכת לראיונות עבודה במרץ, אך אט אט שם לב גיל כי היא מתחילה לזלזל, לשלוח פחות ופחות קורות חיים, ומוצאת לעצמה עיסוקים אחרים כגון הליכה לבית קפה עם חברות או לים.

גיל החליט לתת לטל את הזמן שלה, ואולי התנהגות זו תעבור. יום אחד, גיל חזר מותש ועייף מיום עבודה ארוך של עשר שעות וראה את טל בבית עם חברות, כאשר סיפרה לו חוויותיה מהסרט שראו בקולנוע. גיל כעס, והחל להרים את קולו על טל, באומרו כי התנהגות זו אינה מקובלת עליו, ולא ייתכן מצב בו היא לא תחפש עבודה. הוא הסביר לה כי על מנת לכסות את ההוצאות החודשיות הוא נאלץ לעבוד שעות רבות ביום והוא מרגיש שאיננו מסוגל לשאת עוד את עול העבודה.

בתגובה, טל אמרה לו, כי אולי אין כל טעם שתמצא עבודה מאחר וגילתה כי היא בהריון בחודש השני. טל ההמום, שמח מאד תחילה, אך שוב הסביר כי חייבת היא למצוא עבודה עכשיו יותר מתמיד כי באחריותם יהיה גם לכלכל את הרך הנולד. טל הסכימה, אך עם הזמן גיל שם לב שבפועל התנהגותה לא השתנתה ולא ידע כיצד לפעול. עם הזמן, הריבים בין השניים החלו לגדול ולהיות עוצמתיים יותר ויותר.

יום אחד, גיל נשבר ועזב את הבית. הוא לא היה מוכן עוד לשאת את התנהגותה של טל. כאשר השניים לא הצליחו להגיע לכדי פיוס, החל גיל לחשוב שמא אולי חיי הנישואין עם טל אינם בשבילו, ואולי מוטב לו יתגרשו מאשר יחיו בריב מתמשך. אט אט החלטתו זו התגבשה, אך עם זאת, לא היה מסוגל לספר זאת לטל כי לא ידע מאיפה בכלל להתחיל את תהליך הגירושין.

טיפול:

גיל פנה אלי וסיפר לי אודות מצב הנישואין בינו לבין טל. הוא הסביר לי שכלל לא רצה להתחתן איתה בחתונה יהודית, אך נעתר לבקשה וכעת לא יודע כיצד עליו לפעול על מנת לצאת מנישואיו הכושלים. הוא החל לשאול אותי שלל שאלות אודות פתיחת תיק גירושין, עלויות, מהן זכויותיה של טל ועוד. עניתי לגיל על כל שאלותיו, תוך שציינתי בפניו את אבני הדרך בהליך ומה יכול לקרות בכל שלב. בין היתר הסברתי לו מהו הסכם גירושין, מה ההבדל בין הליך של גישור להליך המתנהל בבית המשפט. בשל העובדה כי מדובר במצב משפחתי מאוד רגיש וטל בחודש השלישי להריונה, חשב לעצמו גיל כי מוטב להם להתגרש בהליך גישור, תוך חתירה להסכם גירושין אשר יהיה מקובל עליו. הוא שיתף אותי בתחושותיו והנחיתי אותו כיצד לפנות לטל ולספר לה על רצונו.

תוצאה:

גיל פנה לטל וביקש לדבר איתה, בשיחה הוא פרש בפניה את טענותיו הרבות אודות חיי הנישואים והוא אמר לה כי פעמים רבות התנהגותה פגעה בו, הוא הרגיש שמזלזלים בו, לכן החליט לסיים את חיי הנישואין לאחר שחשב על כך רבות. תחילה טל בכתה, וניסתה לומר כי אולי יצליחו לשקם את הנישואין דרך טיפול, אך גיל לא הסכים לשמוע לדבריה בשום פנים ואופן והיה נחוש בדעתו להתגרש.

טל ניסתה לשנות את דעתו אך זאת ללא הצלחה. הוא אמר לה שמעדיף כי יסיימו את הליך הגירושין בצורה נעימה וידידותית, ללא מלחמות, ולכן חשב על הליך גישור. טל המבולבלת הסכימה והם מיד קבעו פגישה ראשונה אצל המגשר. בפגישת הגישור העלה גיל טענות שונות כלפי טל, והציג בפניה דרישות שונות כגון: משמורת משותפת ללא דמי מזונות, חלוקת נכסים באופן שווה וכדומה.

טל כלל לא התייחסה לדרישותיו של גיל, ורק הייתה עסוקה בעצם הגירושין, היא החלה להסביר את התנהגותה, והדבר גרר לאחריו שיחות ארוכות על חיי הנישואין של השניים. לאחר פגישת הגישור, טל התקשרה לגיל והמשיכה לדבר אתו על

כל מה שהיה, ועל רצונה להשתפר ולהשתנות למענו, למען התינוק ולמען עתיד הנישואין. גיל הסכים לתת סיכוי נוסף לחיים עם טל, ונעתר לבקשתה. הם חזרו לחיות יחד ובחרו לעצמם מטפל זוגי מהרשימה הקצרה שנתתי להם, על מנת לנסות ולהציל את נישואיהם.

סיכום:

בתשובה לשאלה איך פותחים תיק גירושין ? ברור לכל, כי מוטב לצדדים להיות מיוצגים על ידי עורך דין, גם כאשר מדובר בהליך גישור. הליך הגישור יכול לפתוח דלת לפתרונות עליהם בני הזוג לא חשבו, ובמקרים מסוימים, כמו במקרה הזה, אף להוביל את הזוג לניסיון לשיקום חיי הנישואין.

מזונות ילדים במשמורת משותפת

יעל ואורי

רקע:

יעל ואורי נשואים רק כמה חודשים, הם התחתנו לאחר זמן רב של היכרות, כאשר כל הזמן אורי התמהמה בהצעת הנישואין ליעל מאחר ולא היה בטוח כי הם אכן מתאימים. יום אחד, יעל סיפרה לאורי כי גילתה שהיא בהריון, כבר ביצעה את בדיקות הדם והיא בחודש השני להריונה. אורי התלבט זמן רב ולבסוף החליט שמוטב שיעל והוא יתחתנו ויביאו את אותו הילד במסגרת הנישואין.

יעל ואורי התחתנו ומיד לאחר שיעל ילדה את ילדם הראשון, החלו הריבים בין השניים. תחילה היו ריבים קטנים, יעל התעצבנה על אורי שאינו עוזר לה מספיק בגידול הילד ועדיין יוצא לערבי פוקר עם חברים, בעוד היא נשארת לטפל בבנם ומוותרת על שיעורי ספורט ובילוי עם חברות איתן אהבה לצאת.

אט אט החלו הריבים בין השניים להיות יותר רציניים עד שאורי החל לעזוב את הבית לעיתים קרובות כאשר טען שישן אצל חבר. היחסים בין השניים התערערו מאוד, וכל אחד רצה לפרק את החבילה אך חשש לגורלו של הילד שזה עתה נולד. יעל חששה לעזוב את אורי וחששה כי דמי המזונות אשר ישולמו לה יהיו נמוכים, ואורי מאידך חשש ממפולת כלכלית שהגירושין עלולים להביא עמם.

טיפול:

אורי החליט לבסוף לעשות את הצעד הראשון, וחיפש עורך דין לגירושים, הוא פנה אליי ושאל אותי את כל השאלות הבוטות, כיצד נערך חישוב דמי המזונות? מהו גובה דמי המזונות אשר יאלץ לשלם? כאשר אורי קיבל את כל התשובות לשאלותיו, הדבר חיזק אותו והוא הבין שאין מנוס אלא לפתוח את רצונו להתגרש אל מול יעל. כששמעה יעל את הבשורה מאורי היא חששה מאד ולא ידעה מה עליה לעשות מעתה ואילך. היא החליטה לפנות לעורך דין לדיני משפחה, על מנת לבדוק כיצד עליה לפעול, מה היא יכולה לדרוש ומה בדיוק הזכויות שלה בהליך.

לאחר הרבה מאוד פגישות לניהול משא ומתן שנערך באמצעות עורכי הדין של הצדדים, החליטו יעל ואורי באמצעות באי כוחם לנסות ולהגיע להסכם גירושים אשר יכבד את רצון שניהם. תחילה, לא היה פשוט כלל ליעל ולאורי להיכנס לאותו החדר, להסתכל אחד לשני בעיניים ולהתחיל לדבר על הרצונות שלהם.

אך באמצעות עורכי דינם אשר ייצגו אותם בהליך המשא ומתן, אזור בני הזוג אומץ והחליטו כי ינסו לסיים את יחסיהם בצורה יפה עד כמה שניתן, לטובתם, ולטובת הילד המשותף.

הם הבינו כי אמנם החליטו להתגרש אחד מן השני, אך הילד המשותף יחבר ביניהם עוד שנים רבות, ומוטב לו יסיימו את הליך הגירושים בדרכי שלום.

תוצאה:

בני הזוג נפגשו בפגישות המשא ומתן פעם אחר פעם, אך לא הצליחו להגיע להסכם מספק. יעל לא הייתה מעוניינת שאורי יקבל משמורת משותפת, היה לה קשה מאד להיפרד מהילד למחצית מהזמן. היא גם הבינה כי אם המשמורת תהיה משותפת, הרי שדמי המזונות יתחלקו בינה לבין אורי, וכן ההוצאות הרפואיות, ההוצאות בעבור חינוך, חוגים וכדומה.

הפגישות החלו להיות ארוכות יותר ויותר, ואורי כבר החל לכעוס שמבזבז שעות עבודה רבות על ישיבות המשא ומתן והם עדיין לא מצליחים להגיע לשום תוצאה. בפעם אחת, בני הזוג יצאו נסערים מפגישת המשא ומתן והודיעו כבר לעורכי דינם שהם מעוניינים בהגשת תביעה לבית המשפט.

בשיחה יחידנית שערך עורך דינה של יעל עמה, הסביר לי כי במידה ותגיע לבית המשפט היא חייבת לקחת בחשבון שבמידה ויגיעו לבית המשפט סיכויים רבים כי בית המשפט יפסוק בניגוד לשביעות רצונה שכן לאורי יש זכות לקבל משמורת משותפת עם ילדו, אלא אם כן יש לה עילה שתמנע זו ממנו. כמו כן, הוא עדכן אותה

בהלכות בית המשפט בכל הנוגע לחישוב דמי מזונות כיום. יעל חשבה מספר ימים והחליטה לנסות להתגמש בפגישות המשא ומתן עם אורי. הם נפגשו שוב ויעל הציעה לאורי כי זמני השהות בינה לבינו יהיו בבחינת 60% לה ו-40% לו. הוא חשב על זה כמה ימים והחליט להסכים להצעתה, אך העמיד תנאי- כי דמי המזונות יחולקו שווה בשווה בין שניהם. יעל לקחה לעצמה זמן ממושך להתלבט בעניין, אך לבסוף ועל מנת למנוע מריבות, פגישות וויכוחים נוספים, הסכימה להצעתו של אורי.

בני הזוג הפרודים החלו להתנהל בהתאם להסכם הגירושין שהם עצמם קבעו, ואמנם בהתחלה יעל קצת התקשתה להתרגל לרעיון כי כמעט מחצית מזמנה תיפרד מבנה, לאט לאט החלה להבין כי זהו הדבר הנכון והטוב ביותר בעבורו, ששני הוריו יהיו נוכחים בחייו, וכאשר הגיע הילד לגיל 3, שינתה בעצמה את הסכם הגירושין כך שעכשיו אורי יקבל בדיוק מחצית מזמן השהות עם ילדם המשותף.

סיכום:

למרות שהליך גישור או משא ומתן נתפסים כדרך הקלה, היעילה והזריזה ביותר לסיים את הליך הגירושין, לעיתים לא בדיוק כך הדבר. ישנם זוגות אשר יותר קשה להם לפרוס טענותיהם בפני הצד השני, ואף הרבה יותר קשה להגיע להסכמות עם הצד השני. אך עם זאת, למען עתיד טוב יותר לאחר הגירושין, שכן בני הזוג לא יפסיקו להתראות ביום הגירושין, מוטב להם לעשות כמיטב יכולתם על מנת להגיע להסכם גירושין ראוי, אשר ישקף את רצונות שני הצדדים והם יוכלו לעמוד בו לאורך זמן. במקרה הזה, לו בני הזוג היו פונים לבית המשפט אז הסבל הנפשי הכרוך בכך לא היה שווה את "ההפרתקה" הזו.

משמורת משותפת - מאיזה גיל?

יוסי ותמי

רקע:

יוסי ותמי נשואים כבר כעשר שנים, ולהם יש שני ילדים בגילאי 7 ו-8. לאחרונה נתגלעו בין יוסי ותמי סכסוכים על רקע חבריו של יוסי. תמי חושבת כי יוסי מבלה זמן ממושך מדי עם חבריו, ופחות עם משפחתו. כך מדי שבוע ובעיקר בסופי שבוע, תמי רבה עם יוסי על כל בילוי עם חבריו, ולאחר מספר שעות מתפייסת עמו.

יום אחד יוסי הודיע לתמי כי נוסע לסוף שבוע עם החברים לאילת. תמי כעסה מאד על יוסי, וכל הסוף שבוע לא דיברה עמו עד שחזר. כשחזר, ניסתה לשוחח עמו ולהסביר לו את מה שמפריע לה ויושב על ליבה, אך יוסי המשיך בשלו.

יחסיהם התערערו עד מאד, הם הפסיקו לשוחח זה עם זה במהלך היום, והשיחות ביניהם התמעטו גם בערבים. לאחר חודשים רבים של חוסר בתקשורת החליטו השניים לנסות ולשקם את היחסים ביניהם, לאחר שיחות ארוכות חשבו כי אולי תינוק חדש, הוא שיעורר את תחושת האהבה והרצון להיות ביחד מחדש, והחליטו לנסות להרות. לא עבר זמן רב עד שתמי התבשרה מהרופא על הריונה, ושמתה הייתה רבה. גם יוסי שמח, ולתקופה מסוימת, השניים חזרו להיות מאושרים ומאוחדים שוב כמשפחה.

אך לפתע פתאום, שוב הרגישה תמי כי יוסי שב לסורו, התחיל לבלות שוב עם חברים ומעדיף באופן כללי להיות איתם מאשר עם משפחתו. יוסי מצידו כעס, ואמר לה כי הוא עובד קשה וגם מתעורר בלילות, כך שמותר לו מדי פעם לבלות. תמי כבר לא יכלה לסבול זאת, עם העייפות הרבה שהצטברה והקשיים בגידול שני הילדים והתינוק הרך, הריבים ביניהם היו גדולים מאי פעם, והשניים החליטו כמעט פה אחד כי עדיף להתגרש.

הטיפול:

יוסי פנה אלי, ושאל אותי את כל השאלות לגבי משמורת אב ולגבי משמורת משותפת בגיל הרך. הסברתי ליוסי את זכויותיו, ואף לשאלתו על דמי מזונות במשמורת משותפת, השבתי לו, כי היום גישתו של בית המשפט השתנתה, בתי המשפט מנסים ליצור שוויון בין האב לבין האם, ולעיתים אף קיימת משמורת משותפת ללא דמי מזונות כלל.

יוסי שמח מאוד, לאחר השיחה עמי היה אופטימי יותר לגבי העתיד, והגיש תביעה למשמורת (לאחר שהליך יישוב סכסוך נסגר). תמי ראתה את תביעתו של יוסי וכעסה, היא פנתה לעורך דין לענייני משפחה באופן מידי, וביקשה ממנו להתנגד לעניין באופן נחרץ. תמי, באמצעות עורך דינה, החלה בהגשת בקשות חוזרות ונשנות לבית המשפט תוך שהיא מתנגדת לקיום כל דיון או פשרה בנושא. גם כשעורך דינה של תמי הסביר לה את חשיבות המשמורת המשותפת ואת העובדה, כי גם יוסי זכאי להיות הורה נוכח בחיי ילדיו, הדבר לא הפריע לתמי להמשיך להתעלם מרצונותיו של יוסי. לא זו בלבד, תמי אף דחתה את מועדי הדיון בשקרים ובתחבולות, תוך שהיא טוענת שהיא איננה מרגישה טוב, יצאה לחופשה, וכדומה, והכל על מנת לדחות את מועד הדיון בעניין עד כמה שאפשר.

התוצאה:

לאחר חודשים רבים וארוכים, לא היה מנוס והדיון התקיים. בדיון, תמי התנגדה שוב ושוב בכל תוקף למשמורת משותפת עם יוסי, וכאשר נדחקה לפינה - הסכימה כי זמני שהייה של ילדיהם הגדולים יהיו בבחינת 40% ליוסי ו-60% לתמי, אך בשום אופן לא הסכימה כי תינוקם הרך של השניים ילון אצל יוסי.

יוסי נלחם בבית המשפט ואמר כי זכותו המלאה להיות נוכח בחיי ילדיו, אך תמי הודיעה לבית המשפט כי היא מניקה את תינוקם בן הארבעה חודשים, והעובדה כי יורחק ממנה ללילה או אפילו למספר שעות - תפגע מאד בתזונתו. לאחר דיונים ממושכים בית המשפט החליט, כי התינוק יישאר בחזקתה הבלעדית של תמי עם הסדרי שהייה ליוסי עד הגיע התינוק לגיל שנה וחצי, אך מאותו המועד תשונה המשמורת על הרך הנולד ותהיה משותפת.

בכל הנוגע לדמי המזונות, בית המשפט קבע כי עד שיגיע הילד לגיל 6 ישלם יוסי דמי מזונות המהווים את צרכיו ההכרחיים של הילד, אך מהמועד בו יגיע הילד לגיל 6, יתחלקו יוסי ותמי בדמי המזונות, כולל כל ההוצאות הנלוות. לגבי הילדים הגדולים כמובן שניתנה החלטה מיידית של משמורת משותפת ונקבע, כי המזונות יתחלקו בין יוסי לתמי.

סיכום:

כיום, מתפתחת מגמה חדשה בפסיקה השואפת לשוויון בין ההורים בכל הנוגע להסדרי שהייה ודמי המזונות. אם בעבר בית המשפט נטה לפסוק משמורת בלעדית לאם עד גיל 6, הרי שהיום במקרים רבים בית המשפט פוסק בניגוד לחזקת

הגיל הרך. חשוב לדעת כי הילד זכאי לנוכחות הוריו בכל גיל, ואין גיל מינימאלי ממנו אב זכאי לראות את ילדו, וילד את אביו, גם כאשר מדובר בתינוק שזה עתה נולד. לכן חשוב, כי בני הזוג המתגרשים יתגמשו בכל הנוגע לילדים, שכן הליך הגירושים אינו מהווה חוויה פשוטה עבורם, במיוחד כאשר צריכים להיפרד מאחד מהוריהם לזמן ממושך. במקרה שבדוגמה, לאחר שבני הזוג היו מודעים למגמתו של בית המשפט בפסיקה, הם היו יכולים לפתור את הסכסוך בשיתוף פעולה ובאמצעות גישור, ולחסוך זמן רב, משאבים ואנרגיות, בהגשת תובענות לבית המשפט.

משמורת משותפת ללא מזונות

דנה ויוחאי

רקע:

דנה ויוחאי נשואים כבר מזה שנים רבות, הם מכירים עוד מימי התיכון, ומיד לאחר סיום הצבא השניים נישאו. דנה ויוחאי אהבו ילדים, דנה עבדה כגננת ויוחאי היה מורה לחינוך מיוחד, שניהם הביאו יחד חמישה ילדים, תאומים בני 7, ועוד 3 ילדים בני: 10, 12 ו-15. יוחאי כבר מזה זמן רב מעוניין לעשות שינוי בחייו, ללמוד הנדסת תוכנה ולפנות לתחום אחר לגמרי - תחום ההיי-טק.

בכל פעם שיוחאי סיפר את מה שיש לו על הלב לדנה, היא דחתה אותו, זלזלה בו וניסתה "להוריד" אותו מהרצון לעשות הסבת מקצוע. יוחאי, אשר עניין זה התווסף לעוד שלל וויכוחים, ריבים ומחלוקות, החל אט אט להתרחק ממנה והחל לבלות שעות מרובות מחוץ לבית. דנה כעסה על יוחאי, מאחר ומדי יום נאלצה לעבוד קשה מאד ומדי ערב נאלצה לחזור ולטפל בחמשת ילדיהם לגמרי לבדה.

כשהיא החליטה יום אחד לשוחח עם יוחאי אודות המצב ביניהם, זה האחרון פוצץ את השיחה ויצא נסער מהבית. יוחאי גם ניתק את הטלפון ולא קיבל אף שיחת טלפון מדנה. יוחאי רצה להתגרש מדנה, הוא כלל לא חשש מהבידוד ומחיים חדשים לבדו, אלא עיקר חששו נסב סביב נושא המזונות והמשמורת. הוא אהב את ילדיו ולא היה מעוניין להיפרד מהם או לראות אותם בזמן הסדרי שהות קצרים וקצובים. הוא ידע כי דנה לעולם לא תסכים אף היא להיפרד מהם ולא תסכים למשמורת משותפת.

הטיפול:

לפני שבחר יוחאי לדבר עם דנה על החלטתו להתגרש, פנה אלי ליעוץ וסיפר לי אודות מצבו המשפחתי. בפגישת היעוץ הסברתי לו אודות האפשרויות העומדות לרשותו, ואף הסברתי לו כי ישנה אפשרות למשמורת משותפת ללא דמי מזונות. הסברתי לו כי חלוקת הימים במשמורת משותפת צריכה להיות הוגנת ושוויונית ועל כן כדאי לו לנסות להניע את דנה לחתום על הסכם גירושים במקום לפנות להתכתשויות בבית המשפט.

יוחאי פנה לדנה וסיפר לה הכל, הוא התוודה על רגשותיו ועל רצונו להתגרש, ואף התוודה על פגישת היעוץ שנטל במשרדי, הנושא הרתיע את דנה אך היא הסכימה לנסות ולהגיע עמו להסכם גירושים הוגן ביניהם.

התוצאה:

יוחאי ודנה נפגשו מספר פעמים באמצעות עורכי דינם על מנת לדון בתנאי הסכם הגירושים. תחילה דנה החליטה כי היא מסכימה למשמורת המשותפת, אך מעוניינת בחלוקת ימים אשר נוחה לה, משמע, כי תהיה משמורת משותפת אך במהלך החגים כולם מעוניינת כי ילדיה יהיו עמה. יוחאי, הסביר לה כי הוא מעוניין בחלוקת ימים הוגנת, כאשר הילדים שוהים עם הוריהם במהלך החגים באופן שווה. אך דנה לא הסכימה בשום פנים ואופן ואף איימה על יוחאי, כי אם לא יסכים לתנאיה לא תסכים כלל למשמורת משותפת. לאחר שעורך הדין שלה שוחח עמה והסביר לה כי ניתן היום לפסוק משמורת משותפת אף ללא הסכמת האם וללא דמי מזונות, החליטה שוב דנה לתת להסכם הגירושים ביניהם הזדמנות נוספת. לבסוף, לאחר כמה וכמה פגישות, חתמו השניים על הסכם גירושים - לשביעות רצונו של יוחאי, חלוקת הימים הייתה הוגנת במשמורת המשותפת, ואף ללא דמי מזונות. דנה למדה להתגמש עם יוחאי ולעמוד בתנאי הסכם הגירושים אשר נתנו דגש מיוחד לעניין חלוקת הימים במשמורת המשותפת. וכך חלקו הזוג לשעבר את המשמורת על הילדים באופן הוגן ושווה.

סיכום:

בהיעדר נסיבות מיוחדות, רצוי כי משמורת ילדים תהא משותפת לשני ההורים. אך לא מספיק רק כי המשמורת תהיה משותפת, חשובה מאד חלוקת הימים כשיש משמורת ילדים משותפת. בגישות המודרניות של בתי המשפט היום, המאפשרות משמורת משותפת ובניגוד לעבר, בו נפסקו לאב דמי מזונות גם אם הילדים שהו

אצלו מחצית מהזמן, הרי שכיום ישנה אפשרות כי יבוטלו דמי המזונות כליל. על מנת למצות את מלוא הזכויות בנושא זה רצוי להיוועץ בעורך דין לענייני משפחה אשר מכיר את התחום ובעל ניסיון.

ברק ועדי - חברה בע"מ

רקע:

ברק הוא בעל חברה קטנה העוסקת במתן ייעוץ למשכנתאות ואילו אשתו עדי בעלת חברה גדולה ומצליחה בנושא התפתחות אישית. במהלך הליך הגירושים, האישה החליטה לסגור את העסק בכדי להימנע מחלוקתו, בשל כך החלה לדחות עסקאות שנקרו בדרכה. ברק חשש מאוד מהתמוטטות כלכלית של העסק וכתוצאה מכך, של הבית.

הטיפול:

ברק פעל על פי ההנחיות שקיבל ממני וכבר הצטייד מבעוד מועד, ובטרם נקיטת ההליכים המשפטיים, בכל מסמכי החברה לרבות דוחות כספיים ודוחות בנקאיים. בשעת הכושר המתאימה שלפנו את הנתונים ובית המשפט שכבר היה מעורב בהליכים בין בני הזוג מינה מומחה כלכלי אשר קבע שווי אמיתי לחברה בטרם מעשיה של האישה.

התוצאה:

במסגרת הערכת השווי נקבע השווי האוטנטי של החברה טרם המועד בו החל פרוץ הסכסוך ועדי חויבה לפצות את הבעל במחצית השווי.

סיכום:

בזכות הנחיה והובלה נכונה של ההליך, ניתן למנוע נזקים כספיים וכלכליים גם כאשר הצד השני מפעיל לחצים שאינם צפויים.

איריס והידוע בציבור

רקע:

איריס ובן זוגה הינם ידועים בציבור. בנו של בן זוגה של איריס מנישואיו הראשונים ניתק קשר עם אביו במהלך שנותיו האחרונות, אך עם לכתו ביקש הבן לקבור אותו בקבורת חינם (קבורה בתוך קירות המכונה "כוכ"). זוגתו שידעה על רצונו של בן זוגה להיקבר בבית העלמין האזרחי לצד אחיו ביקשה ממני לסייע לה בעניין.

הטיפול:

מאחר והבן חשש כי בת זוגתו תעדכן את חברת קדישא במקום הקבורה אותו ביקש המנוח מיהר ודרש לקבור את אביו עוד באותו הערב, מבלי להמתין ליתר אחיו המתגוררים בחוץ לארץ ומבלי להודיע לקרוביו על ההלוויה. פניתי לבית המשפט על מנת להוציא צו המונע מחברת קדישא לקבור את המנוח בכוכים. הבן התעקש על קבורה חינומית שכן הקבורה החילונית עלתה כ-000,07 ₪ כספים אשר היו מתקזזים מהעזבון. לכן פניתי בדחיפות לשופט תורן, אשר אישר לדחות את הקבורה ביממה עד לקבלת תגובת הבן. למחרת פניתי שוב לבית המשפט וביקשתי לקבור אותו בבית עלמין רגיל אולם ללא המגבלה של הכוכים.

תוצאה:

בית המשפט לבסוף אישר זאת וכך כיבדנו את רצון הנפטר. כמו כן, בשל הקבורה בבית עלמין רגיל, עלות קבורת המנוח לא הייתה גבוהה כמו הקבורה החילונית.

סיכום:

יש מקרים חריגים בהם נדרשת מיומנות לפעול בזריזות וביעילות על מנת להשיג תוצאות טובות.

טוהר ותביעת הכתובה

רקע:

טוהר ובעלה הינם חרדים. במרוץ השנים התברר אט אט לטוהר כי בעלה בוגד בה ומנהל חיים כפולים.

הטיפול:

לאחר התייעצות עמי, נטלה טוהר שירות של חוקר פרטי והסתבר לה כי בעלה מנהל מערכת יחסים ארוכה עם אישה אחרת שאינה נשואה. כמו כן הוא מעמיד לרשותה חנות על מנת שתעבוד קרוב לידו.

התוצאה:

טוהר נדהמה מדבר הבגידה וביקשה להתגרש, אולם בעלה הכחיש את הבגידה. לאור התנהגותו זו, טוהר נאלצה לתבוע את בעלה לגירושים ומשעמד על סירובו להתגרש הפעילה לחץ באמצעות תביעת הכתובה.

סיכום:

כשנתקלים בסיטואציות מורכבות בתחום המשפחה, רצוי להתייעץ עם עורך דין בעל ניסיון בתחום על מנת שידע להפעיל את הלחץ המשפטי במקומות הנכונים.

בגידה חד-פעמית

רקע:

מיכל פנתה למשרדי לאחר שגילתה כי בעלה בגד בה בלילה חד-פעמי, ונולד לו ילד כתוצאה מכך. מיכל אשר נבגדה נוהלה על ידי משפחתה אשר עודדה אותה לנקום בו. למרות שהוצע לה הליך גישור, משפחתה חמומת המזג הציעה לה אחרת - דבר שבסופו של יום יכול היה לפגוע בילדיהם המשותפים.

הטיפול:

הבעל שהיה מבוהל מכך שנתפס בבגידתו חשש לשלם כתובה וחלקים גדולים יותר מהעסק ופנה לייעוץ לגיבוש אסטרטגיה. למרבה הצער נעשה שימוש בפחדיו ועורך הדין שלו המליץ לו שלא לראות את הילדים כדי להפעיל לחץ על האישה על מנת שתחדל מדרישותיה. ייעצתי למיכל להתרכז בגירושיה ולנסות לבוא עם בעלה בדברים.

התוצאה:

הבעל, אשר עד עתה היה קרוב מאד לילדיו, חזה בהתדרדרות הנפשית של ילדיו כאשר הרגישו שאיבדו את אביהם. לבסוף נשבר בעלה ובחר להתקרב לילדיו ולסיים את מערכת הנישואין בצורה מכובדת וטובה.

סיכום:

באמצעות הליך גישור מתאים, אפשר וניתן להתגרש מבלי לפגוע אחד בשני ובעיקר מבלי לפגוע בילדים המשותפים.

חטיפת ילדים

מקרה של לקוח שלי בשם איתמר שהכיר את הלן בטיול בארה"ב, הם התאהבו והיא עשתה עליה לישראל והתחתנה עם איתמר. כחלוף 9 שנים, מערכת היחסים ביניהם עלתה על שרטון והם החליטו להתגרש. אשתו הלן טסה עם הילדה (בת ה-8) לבקר את הוריה בארה"ב בהסכמתו של איתמר, ולאחר שבוע הלן הודיעה לאיתמר שהיא החליטה להישאר בארה"ב עם הילדה ולא לחזור לארץ.

איתמר חיפש בגוגל עורך דין משפחה עם המלצות בנושא גירושים עם ילדים וכך הגיע אליי. רצנו מייד לפתוח הליך משפטי בבית המשפט לענייני משפחה ופעלנו להשבת הקטינה לארץ. פעלתי בהתאם לנוהל השבת קטין חטוף בבית המשפט לענייני משפחה ולאחר דיונים מתישים הוחלט להשיב את הקטינה לארץ.

מקרה נוסף שמתאר חטיפת ילדים בישראל היה לי עם דליה שעבדה כמנתחת מערכות מידע בחברת סטארט-אפ. בשלב מסוים רכש משקיע את החברה והחליט להעביר את הפעילות למנצ'סטר באנגליה, אז דליה, בעלה יניב ושני הילדים עשו רילוקיישן למשך שנה למנצ'סטר וחיו שם בתנאים כלכליים מצוינים.

בטרם חלפה השנה החלו "רעשים" במערכת הזוגית ודליה הודיעה ליניב, כי החליטה להתגרש ו"לפרק" את החבילה. כמו-כן הודיעה, כי הילדים יישארו באנגליה. כל צד פנה ליעוץ אצל עורך דין משפחה והם החלו מלחמה ביניהם עד שהגיעו למצב שדליה הגישה תלונה במשטרה (באנגליה) ויניב קיבל צו הרחקה מהבית.

יניב חזר לארץ והגיע אלי ליעוץ בנושא איך להתגרש נכון כדי שיוכל לראות את ילדיו, הגשתי תביעה מטעמו למשמורת ילדים ותביעה להשבת קטינים חטופים, בבית משפט לענייני משפחה בישראל, מכיוון שמגורי הקבע של הילדים הוא בישראל. השופט פסק שמדובר בחטיפת ילדים מכיוון שהצלחתי להוכיח את

העובדה, כי יניב ודליה עברו למנצ'סטר רק לתקופת עבודתה בחברה לשנה, ולאחר מכן התכוונו לחזור לארץ. כתוצאה מכך דליה ויתרה על תפקידה וחזרה להתגורר בישראל ויניב קיבל משמורת משותפת על הילדים.

גילתה בגידה והחליטה להתגרש

נתחיל בסיפור על דפנה מאזור הדרום שפנתה אליי לאחר שגילתה, בדרך כואבת את העובדה שבעלה בוגד בה. הדבר נודע לה עת שהתה ליד מיטתו במחלקת טיפול נמרץ, לאחר תאונת דרכים קשה שעבר. דפנה פתחה את הטלפון הנייד של בעלה, על מנת להודיע על מצבו לאנשי הקשר החשובים שיש לו. לפתע קפצו לעיניה הודעות מהמאהבת שלו. לאחר הגילוי הכואב, פנתה אליי בבקשה ללוות אותה בהליך גירושים, אני יעצתי לה להמתין עד שמצבו הרפואי יתייצב בכדי לא ליצור התדרדרות במצבו, ובכדי לא ליצור כאוס מול הילדים.

בשיחת הטלפון, כשדפנה התקשרה לתאום פגישת ייעוץ אני הרגשתי שהיא משדרת לי מצוקה נפשית ולכן הצעתי לה להגיע לפגישת הייעוץ עם חברה טובה או אדם קרוב אחר. במהלך הפגישה דפנה סיפרה לי על הרקע המשפחתי שלה, על הפחד שלה מפגיעה בילדים ועל החששות שלה מהתמודדות עם המצב הכלכלי כתוצאה מהשינויים הצפויים. לאחר שדפנה סיימה את דבריה. ניסיתי להבין ממנה מה מצבם הכלכלי, מה חשוב לה להשיג, מה מפחיד אותה, ובעיקר - מה יחשב בעיניה כהצלחה. לאחר שהבנתי את התמונה הכוללת ייעצתי לדפנה מספר דרכים לספר לבעלה על ההחלטה שלה להתגרש, בנוסף הפניתי אותה למטפלת משפחתית שתייעץ לה באיזה אופן כדאי לספר לילדים ובאיזה טיימנג של הליך הגירושים.

בניתי תוכנית פעולה אסטרטגית, כך שדפנה תבין את כל השלבים, ההשלכות והאתגרים שבדרך. תוכנית שתאפשר לה לדעת את מיקומה בתהליך בכל רגע נתון. כמוכן שהסברתי לדפנה שעדיף להתנהל בכבוד ובצורה מכבדת כי ככה משיגים הרבה יותר, אמרתי לה שחשוב שהיא תבין שהיא לא מתגרשת מבעלה, אלא היא מתגרשת מחיי הנישואין כלומר, את בעלה היא תצטרך לראות לפחות ב- 30 השנים הבאות באירועים משותפים עם הילדים והנכדים.

הסברתי לה למה נכון יותר עבורה להתחיל את התהליך בבית הדין הרבני ולא בבית המשפט למשפחה במקרה שלה, מה אמורה להיות התוצאה על בסיס מקרים הדומים למקרה האישי שלה, מקרים אותם אני אישית ליווית כבר מעל עשרים שנים, איפה כדאי לה להתעקש, מתי מומלץ לה להתגמש ובכלל איך להתנהל נכון בהליך.

לאחר 9 חודשים נחתם הסכם גירושים לשביעות רצונה של דפנה ואני חייבת לציין שגם לשביעות רצונו של בעלה שהיה מיוצג על ידי עורך דין אחר וכך יצרתי מצב שאפשר להם לקיים שיח מכבד ולהגיע להסכמות בלי מלחמות על חשבון הילדים.

עודד המופתע

עודד הרגיש שהקרקע נשמטת תחת רגליו ושהשמיים נופלים עליו באותו הזמן. זה יכול לקרות לכולם, הילדים כבר גדולים המשכנתא לקראת סיומה והקריירה בעיצומה, אלא שבדיוק אז אשתך אומרת לך שהיא רוצה להתגרש. כשעודד התקשר והגיע אלי באותו היום לפגישת ייעוץ הוא נראה חיוור וסיפר שהוא בהתקף חרדה. זה לא היה פשוט לעודד לשמוע שאשתו, אחרי 18 שנות נישואים מאוהבת בגבר אחר. עודד לא הבין מאיפה זה בא, ערך המשפחה היה חשוב לו והוא אהב את אשתו בכל ליבו ופתאום לקבל כאלו חדשות? זה בדיוק השלב בחיים שעודד חשב להוציא רישיון טייס ולרכוש נכס יקר להשקעה ועכשיו אחרי שהילדים גדלו, יהיה לו יותר זמן איכות עם אשתו ויכולת כלכלית לטייל בעולם.

בפגישה עם עודד הבנתי מה הכי חשוב לו. עודד סיפר שהילדים כבר גדולים יחסית והוא פחות מודאג מההשפעה של הגירושים עליהם. עודד ביקש שאוודא שהוא לא יחווה פגיעה כלכלית, בנוסף לפגיעה הרגשית, של "סכין בלב" וריקנות. לאחר שהבנתי את המקרה של עודד ובחנתי גם את ההיבטים הכלכליים והפיננסים בחייו, הסברתי לו באילו דרכים הוא יכול לפעול ומה עליו לעשות כדי לשמור על מה שחסך ובנה ואיך יוכל לקבל את המקסימום שמגיע לו בהסכם הגירושים בסוף התהליך. כמובן שהסברתי לו שכל פעולה ואמירה שלו מעכשיו תשפיע גם על ההתנהלות וגם על התוצאה, ולכן הדרכתי אותו מה להגיד ומה לא מה לעשות ומה לא וכמובן מתי. אני מאמינה שכשנמצאים לפני "אירוע" שמשפיע על החיים שלכם, כדאי להיות מוכנים, להבין מול מה עומדים. להגדיר מטרות ותוצאות רצויות, לבנות תוכנית ואז ליישם פעולות להשגת אותן מטרות ותוצאות.

כמה הפנסיה שלך שווה?

יפית ועמית

עבר רק חודש לאחר שפרש מחיל האוויר ואז יפית תבעה מעמית חצי מהפנסיה שלו בשווי של כ- 1.5 מיליון ₪ אחרי 20 שנות נישואים 1 - 2 ילדים בוגרים עמית תכנן לצאת לאזרחות עם פנסיה "שמנה" ולנוח קצת אחרי ששירת כטייס קרב ובתפקידי פיקוד בחיל האוויר.

את יפית הוא הכיר באחת החופשות עוד כשהיה בסדיר, האהבה הובילה אותם לחופה אחרי זמן קצר. עמית היה מגיע הביתה בשעות מאוד מאוחרות ובפועל היה בבית בעיקר בסופי שבוע וגם אז היה בכוונות מבצעית. חיי הנישואים התנהלו בנינוחות. יפית פתחה מכון קוסמטיקה והצליחה לנהל עסק קטן וגם לתפקד כאמא וכאבא לשני ילדיהם.

בשנים האחרונות עשתה הסבה מקצועית בתחום החינוך. כשעמית השתחרר, היה לו זמן פנוי, והוא שהה הרבה בבית ויפית לא הצליחה להשתחרר מההרגשה שנכנסים לה לטריטוריה ומתערבים לה בחינוך של הילדים. עמית ויפית החלו להתווכח על כל דבר בלי סיבה וזה הוביל אותם למשבר בנישואים.

עמית הציע שילכו לטיפול זוגי אבל יפית (שמאוחר יותר הסתבר שהיא מנהלת קשר עם גבר נוסף) סירבה ופנתה לעו"ד גירושים. עמית פנה אלי לאחר שחיפש מידע רלוונטי בגוגל כיוון שרצה לדעת כמה יאלץ לשלם ליפית מתוך הזכויות הסוציאליות שצבר. אני הסברתי לו שעל פי דיני המשפחה, זכויות פנסיה מתחלקות מיום הנישואין ועד למועד הקרע - השאלה היא מהו מועד הקרע, וזה המועד שהיה שנוי במחלוקת. על פי החוק לחלוקת חיסכון פנסיוני בין בני זוג שנפרדו תשע"ד-2014, חלוקת הפנסיה מחושבת מהשכר האחרון של העמית המבוטח בקרן הפנסיה, על פי החלק היחסי של תקופת החיים המשותפת. החלוקה מתבצעת על פי תחשיב של החלק היחסי שצבר העמית המבוטח בתקופת החיים המשותפת, ממועד הנישואין ועד מועד הקרע.

מועד הקרע יכול להיות אחד מהבאים:

- « התאריך שיפית אמרה לעמית שהיא רוצה להתגרש
- « התאריך שעמית עזב את הבית המשותף
- « התאריך שהוגשה תביעת גירושים
- « התאריך שנחתם הסכם גירושים תאריך הגירושים

ועוד ...

כפי שאפשר להבין ההפרש בין המועדים יכול להיות בין ימים אחדים לחודשים וגם שנים, והמשמעות היא של עשרות אלפי ₪ ועד מאות אלפי ₪. בפגישה עם עמית הבנתי את פרטי המקרה, מערכת היחסים שלהם והרקע הפיננסי שלהם, הדרכתי את עמית לגבי פעולות שהוא יכול לעשות, כדי שיהיה אפשר להסביר ולהציג בהליכים משפטיים את מועד הקרע עוד בטרם עזיבת עמית את הבית.

הסכם ממון - ניקול

האם ניקול עשתה טעות כשחתמה על הסכם ממון?

כשניקול התחתנה לפני 22 שנה, היא הסכימה לחתום על הסכם ממון. ניקול בהחלט הבינה אז כי מאחר ומדובר בפרק ב' של בעלה, לגיטימי שהוא ירצה לשמור על הרכוש שצבר. באותו זמן נושאים כלכליים לא עניינו אותה אז היא חתמה על הסכם ממון שנועד להגן על הרכוש של בעלה. כלומר, הסכם הממון נועד להגן על הרכוש שלו במקרה שהנישואים מתפרקים. מבלי לתת התייחסות לבניית הרכוש שלה במהלך הנישואין. אבל כשאני בונה הסכם ממון אני מכניסה נקודות "יציאה" אני מבדילה בין מערכת נישואים שהחזיקה שנתיים-שלוש לבין מערכת נישואים של עשרות שנים שבמהלכן נולדו ילדים, לא היו בגידות ונוהל בית משותף, המושתת על ערכי השיתוף והשוויון. אז אחרי 22 שנים כאשר שני הילדים לקראת סיום השרות הצבאי, בעלה הודיע לה שהוא רוצה להתגרש. בעלה נצמד להסכם הממון, ועל מנת לבוא לקראתה הוא מוכן לשלם לה 3000 ₪ מזונות משקמים כל חודש למשך שנתיים.

אבל היא תצא מקשר הנישואין ללא רכוש בכלל. אני בכוונה מתעלמת כרגע אם ניתן לשקם את הקשר או לא, ומה החוק היבש אומר, אני חושבת שאחרי 22 שנה הסכם ממון היה צריך להבטיח את עתידה הכלכלי של ניקול. כלומר, הסכם הממון מראש לא היה הוגן כלפי ניקול במהות שלו. אני לא מדברת על שווי הרכוש מלפני הנישואים. אני מדברת על כך שבמהלך 22 שנות הנישואים שלהם ניקול גידלה את הילדים שלהם, טיפלה בענייני הבית המשותף, לא טיפחה קריירה, אלא עבדה במשרה נוחה לשם הזמינות שלה בטיפול בענייני הילדים והבית ובמהלך הזמן הזה שווי הרכוש עלה, המוניטין העסקי והניסיון של בעלה גדלו. מן הראוי היה לייצר מנגנון בהסכם ממון שיגן גם עליה במקרה של גירושין.

דניאל רואה חשבון

דניאל התחתן עם מירית ב - 2012. נולדו להם 3 ילדים והם מתגוררים בהרצליה. מירית מנהלת בית ספר ודניאל הוא בעלים של משרד רואה חשבון בת"א ומעסיק 7 עובדים. לאחר שדניאל ומירית חוו משבר בנישואים ולאחר מספר ניסיונות להתגבר על המשבר בליווי מטפלת זוגית החליטו "לפרק את החבילה" ולפתוח בהליך גירושים. דניאל פנה אלי לאחר שחיפש באינטרנט עו"ד מתחום המשפחה עם המלצות, לאחר שקרא עלי בפייסבוק ובגוגל שאל אותי איך מתחילים, מה עושים ולמה לצפות? הסברתי לו, שממש כמו בבניית תוכנית עסקית, השלב הראשון הינו להגדיר מטרות ויעדים ואז לבנות תוכנית פעולה שמבוססת על צעדים שיאפשרו להשיג את המקסימום שמגיע לו. אבל לפני שמגדירים מטרות ויעדים חשוב להבין ו"לראות" את כל ה"תמונה". הפעולה הראשונה היא בדיקת כדאיות כלכלית לגירושים. במהלך הבדיקה, דניאל סיפר על מצבו הכלכלי והזוגי ואז שאלתי מספר שאלות כדי להבין יותר וכך עלו דברים נוספים שמסתבר שיש להם משמעות גם על ההתנהלות בתהליך הגירושים וגם על התוצאה שתושג בהסכם. לאחר שהבנתי והכרתי את הרקע והמצב של דניאל הצגתי את ההיבטים הכלכליים שרלוונטיים למקרה שלו מבחינה משפטית, כמו: איך לשמור על הזכויות הסוציאליות, מה הזכויות של אשתו בעסק ובמוניטין, איך נכון להפריד חשבונות בנק, כמה יצטרך לשלם מזונות לילדים שלו וכדומה.

עוזי עובד היי טק

עוזי עובד בחברת הייטק בישראל, כאשר המנהלים פועלים בארצות הברית. עוד בטרם הגירושים היה נוסע אחת לחודש וחצי-חודשיים למשך כשבוע. גם בני משפחתו מתגוררים בארצות הברית בעוד אשתו ישראלית והוא בחר לעשות למענה עליה. כחלוף מספר שנות נישואין התגרש.

גרושתו החליטה שהוא לא שילם מחצית מהוצאות חריגות, במקרה זה דובר ב-100\$ - הסכום שעליו היה לשלם לה עבור השתתפות בחוג של אחד הילדים. במהירות ובקלות, פתחה האישה תיק בהוצאה לפועל, ובו הגדילה לעשות, דרשה את ה - 100\$ שהוא חייב לה, ובנוסף טענה, כי היא חוששת לתשלום דמי המזונות שנה קדימה, דבר שהוא אפשרי על פי החוק בישראל.

חשוב להבין, כי הליך ההוצאה לפועל הוא סייזי, מתיש ויקר. ראשית, על בן הזוג

לשעבר, להגיש בקשה לביטול הצו בהוצאה לפועל, באם בקשתו נדחתה, אז הוא מגיש ערעור לבית המשפט לענייני משפחה בבקשה לקבל את בקשת ביטול צו העיכוב. לעיתים הוא צריך לשכנע כי הוא העביר את הכסף כשהתבקש, שלא הייתה לו בעיה עם העברת הכסף והוא לא ניסה להימנע מכך. שנית, עליו להשיג שני ערבים, כשבני משפחתו כאמור מתגוררים בחו"ל. בנוסף, הוא נאלץ להפקיד עשרות אלפי שקלים ערבות.

בשלב כזה אדם מרגיש שחירותו נלקחת ממנו. הוא אסיר בידי אשתו או גרושתו, על אף שלא חטא ורצה תמיד בטובת ילדיו. ההליך דורש ממנו לרוץ בין בית המשפט לענייני משפחה, ההוצאה לפועל ומשטרת הגבולות. בסופו של דבר אותו לקוח הצליח לדלג מעל המכשולים ויצא לנסיעה העסקית, אם כי באיחור רב מהמתוכנן. כשהוא שב, עליו לעשות את כל המסלול - הפוך.

לא אלאה אתכם בפרטים, אסכם ואומר כי קל מאוד להוציא צו עיכוב יציאה מהארץ ולחרב את חייו של מי שנמצא בחזקת -חייב. צווי עיכוב יציאה מהארץ יש בהם היגיון מוסרי גבוה - מניעת עגינות, מניעת הפקרת מזונות הילדים, אך יש בהם חוסר שוויון זכויות ולא מעט פעמים יוכל החייב להוכיח שמדובר בשלילת זכויותיו הבסיסיות כאדם. הפתרון המיטבי, לדעתי, הוא להקטין משמעותית את סכום הערבות ולצמצם את מספר הערבים ובמקרים מסוימים לווטר על כך כנגד בטוחה אחרת.

מעט חמלה במצבים בהם זכויות אדם נרמסות, תוביל לתוצאה צודקת יותר. בעיקר במקרים בהם אב משלם את דמי המזונות כסדרם והוא מוצא עצמו בתוך כאוס משפטי סבוך ומאיים, בו הסיכוי שלו להצליח להגן על זכויות היסוד שלו, קלוש ביותר. בכל מקרה עדיף להתייעץ עם עורך דין גירושים.

אסטרטגיה משפטית והתחייבות לתוצאות

בפגישת ייעוץ שקיימתי עם איציק הוא שאל מה ניתן להבטיח לו במסגרת הייצוג המשפטי. עניתי לו, שלפני שאני מבטיחה הבטחות, אני צריכה להבין קודם מה המטרות, כלומר מה הוא רוצה להשיג בהליך הגירושין. מכיוון שבהליך גירושים אפשר לפעול בכמה דרכים, ולכל דרך נבנית אסטרטגיה משפטית שונה והיא מלווה בתוכנית פעולה ייחודית וכל מקרה שונה וייחודי ואינו דומה לאחר. אז שאל "באילו דרכים שונות ניתן לפעול?"

פירטתי עבורו את השלבים שבהם ניתן לפעול:

בשלב הראשון - חותרים להגיע להסכמות ולתאם פגישת גישור משותפת שבמהלכה מכינים טבלה שמציגה את הדברים עליהם יש הסכמות ואת הנקודות שבהן אין הסכמות ומצמצים את הפערים, עד להגעה להסכם גירושים שמוסכם על שני הצדדים.

היתרון של הליך גישור מתבטא בעלויות נמוכות ובסיום הגירושים בפרק זמן קצר באופן משמעותי.

החסרון של גישור מתבטא בכך שלעיתים אחד הצדדים מציג עצמו כצד מעוניין בגישור, אך בפועל הוא רוצה להילחם. גישור יכול להצליח רק אם שני בני הזוג מעוניינים בגישור.

בשלב השני - אם אין הסכמה לגישור, אני מציעה למי שפנה אלי שאני אייצג אותו ובן/בת הזוג שלו יפנה לעורך דין אחר ואני אנהל משא ומתן מול העורך דין של הצד השני - עדיין לא מדובר בתביעות בבית המשפט ואפשר לסיים הכל מהר ובעלות נמוכה. היתרון של משא ומתן כזה הוא שלכל צד יש עורך דין שדואג לאינטרסים שלו.

החסרון בא לידי ביטוי בכך שעדיין צריך להתפשר ולעיתים לוותר בדומה להליך גישור.

בשלב השלישי - צריך כבר לפתוח תיק יישוב סכסוך בבית הדין הרבני או בבית משפט לענייני משפחה ולחכות כ - 54 ימים עד שניתן להגיש תביעת גירושים, באם היישוב סכסוך כשל.

היתרון בכך שלעיתים כן מסכימים על גישור ויש זמן ל"עכל" את כל התהליך. החיסרון הינו שמי שמנהל את המפגשים הללו הינם עובדים סוציאליים שאין להם הכשרה משפטית או הניסיון הנדרש לכלול את כל הדברים שצריכים להיכלל בהסכם גירושים, בנוסף, אין מספיק כוח אדם שמוקצה לטיפול בכל הפונים.

בשלב הרביעי - צריך להכין כתבי הגנה או כתבי תביעה ולהגיש אותם לבית המשפט או לבית הדין הרבני ולחכות כמה חודשים עד שמגיע מועד הדיון הראשון. היתרון שזה מאפשר להילחם על כל דבר שחשוב לנו, ולנסות להשיג את המקסימום. החיסרון הינו בכך שכאן כבר נכנסים לעלויות גבוהות ולתהליך ארוך יחסית שאין לדעת מה יעלה בסופו.

לקראת סיום הפגישה, איציק שאל "אילו מטרות יש בהליך גירושים? לכולם יש הרי את אותה המטרה".

נתתי לאיציק מספר דוגמאות של מטרות שצריכות להיות מוגדרות מראש על ידי הלקוחות:

1. להשאיר את הבית שאנו גרים בו בבעלותי.
 2. להישאר בשליטה כלכלית וניהולית בעסק שלי.
 3. לקבל משמורת משותפת עם הילדים.
 4. לסיים את התהליך ממש מהר.
 5. לסיים את ההליך בלי מלחמות.
 6. למנוע פגיעה בילדים במהלך הליך הגירושים.
 7. לעבור עם הילדים לגור בחוץ לארץ.
- ועוד הרבה מטרות.

ברור שניתן במקביל להשיג מספר מטרות מתוך הרשימה אבל גם זה מצריך תוכנית פעולה ואסטרטגית משפטית מתאימה.

”כן”, אמר איציק, ”הבנתי - אבל מה מבדל אותך מעורכי דין אחרים?”
הסברתי לאיציק שערך המשפחה מאד חשוב בעיניי ולכן תמיד אני אפעל להשיג את המקסימום עבור הלקוחות שלי בלי לפגוע במי שחשוב להם.

בהזדמנות זו נתתי לאיציק 2 טיפים נוספים:

הטיפ הראשון - ללכת לשני עורכי דין ולשמוע חוות דעת נוספת בדיוק כפי שהיה נוהג לפני ניתוח והולך לשמוע 2 רופאים.

הטיפ השני - לא לבחור עורך דין לפי מחיר - אלא להיפגש ולראות אם יש חיבור, לראות ממליצים ומה לקוחות אומרים עליו ולראות מה הערך המוסף והתועלת שהוא יכול לקבל - את זה לא ניתן לראות או להבין בשיחת טלפון.

חשיבות היעוץ עם עורך דין

לעבור ממצב של נשואים לגרושים זה שיפטינג דרמטי מאוד. אז מה קורה כשעושים צעדים מבלי להתייעץ?
ד' איבד את הזכויות שלו בבית המשותף
ע' איבדה את החלק שלה בעסק שלו
ר' נאלץ לשלם 50% מהמוניטין העסקי
ויש עוד המון דוגמאות של מתגרשים שעשו צעדים פזיזים ולא התייעצו.

תחשבו על זה:

לפני ניתוח אתם הולכים לקבל כמה חוות דעת, עושים בדיקות ומתייעצים עד שאתם בטוחים שכדאי לכם לעבור את הניתוח גירושים זהו אחד התהליכים משמעותיים ביותר בחייו של אדם שיכולים להשפיע על המשך חייו ויש להם השלכות ישירות על מצבו הבריאותי, הכלכלי והנפשי כאחד.
לכל צעד שתעשו יש השפעה על גם על ההתנהלות וגם על התוצאה שתשיגו. אם חשוב לכם לקבל את המקסימום שמגיע לכם בגירושים כדאי שתעשו בדיקה משפטית בנוגע להיבטים הכלכליים והפיננסיים בגירושים. הבדיקה היא כמו רחפן שמאפשר לכם להסתכל מלמעלה על כל התמונה ולתכנן מהלכים קדימה ממש כמו במשחק שחמט.

- פרק יג - סיכום

דרך פעולה בהתאמה אישית

דיני משפחה מוגדרים רבות כדיני נפשות, שכן אנו עוסקים בעניינים רגשיים ומורכבים ביותר, המשליכים על הנפשות הפועלות בגירושים במשך שנים ארוכות. לכן חשוב לבחור בשיטת טיפול משפטי המותאמת אישית לכל משפחה. עורך דין אשר מאמץ את שיטת הטיפול המשפטי בהתאמה אישית חייב לאסוף כלים המתאימים באופן מדויק למקרה העומד בפניו. לא דין לקוח אחד כדין לקוח אחר, אך המכנה המשותף לרבים מהם הוא ההיבט הכלכלי. כמה יעלה לי להתגרש, במה אצטרך לחלוק, מה עם הבית, המזונות, היכן יהא עליי לגור כדי לפגוש את ילדיי בקלות, ועוד.

עולם הטיפול המשפטי כפי שאנו מכירים אותו כיום, הינו עולם בו קיימות שבלונות אשר מותאמות מצד עורכי הדין, לכל מקרה על פי התחום בו הוא נוגע. כך, כאשר אדם פונה לקבלת טיפול משפטי, בדרך כלל קיימות מצד עורכי הדין תבניות קבועות, אשר מולבשות על כל מקרה בהתאם לתחום בו הוא נוגע.

בשיטת התאמה אישית מתקיים שלב אבחון, בו מקבלים את התמונה המלאה בנוגע לכל מקרה ומקרה. אחד הנושאים החשובים ביותר שעל עורך הדין לתת עליהם את הדעת עוד משלב האבחון הוא מיהו האדם היושב מולו והיוצא למאבק משפטי. האם הוא גמיש? האם הוא אמוציונלי במיוחד? האם הוא מלא כעס? וכיוצא באלו. בשיטת פעולה בין עורך הדין לבין הלקוח עורכים רשימת מטרות ואז פונים ליצירת אסטרטגיה מובילה. בהמשך לכך, בשלב יצירת כלים ליישום, חייב עורך הדין להתחשב בכל הגורמים והנתונים שאסף במהלך הפגישות, כולל התייחסות לאופיו של הלקוח, לרגשותיו, לצרכיו והחשוב מכול, לרצונותיו.

כל זאת במטרה להביא את האסטרטגיה שבחר לידי ביטוי באמצעות כלים שיצא עמם למאבק המשפטי. חשוב לציין כי אמנם שיטת טיפול משפטי בהתאמה אישית אינה דוגלת בהכרח במשפט כוחני, אך אין מדובר בשיטה מתרפסת.

הביטוי שהולם במדויק שיטה זו הוא "כל מקרה לגופו". אני דוגלת בשיטת טיפול משפטי בהתאמה אישית ומאמינה כי כל אדם המבקש טיפול משפטי חייב לדרוש

טיפול מסוג זה כדי לממש את מרב רצונותיו וצרכיו.

מן הסתם קשה יותר לנהל משפט בצורה אישית המותאמת לכל לקוח בנפרד, קל יותר להיות האיש הרע, זה שמסתער קדימה, נלחם עם הראש בקיר, והמוניטין המפחיד שלו כבר פוסע כמה צעדים לפניו. הבעיה היא שבמקרים רבים האינטרס אשר משרת את עורך הדין אינו משרת גם את טובתו של הלקוח.

כאשר עורך הדין מתנהל על פי הדרכים הקבועות והידועות שלו, הוא חוסך הרבה מאוד זמן. לעומת זאת, אם ייאלץ לסלול בכל פעם את הדרך מחדש, תשתנה תמונת המצב מבחינת עורך הדין, ולא כל עורך דין מוכן לשינוי כזה. חשוב להיות ערוכים לשינויים ולהתאים את מטרות הלקוח לאסטרטגיה לניהול התיק.

כיום הלקוחות דורשים מעורך הדין שלהם לנקוט גישת טיפול בהתאמה אישית ולתפור אסטרטגיית משפט באופן המותאם לרצונותיהם ולצרכיהם הבלעדיים. כשאדם עובר משבר גירושים, הוא נמצא באחת התקופות הקשות בחייו, ולנו כעורכי דין יש הזכות והחובה לעמוד לצדו ולהעניק לו את השירות האישי החם והאיכותי ביותר שאנו יכולים להפיק מעצמנו ומהצוות המקצועי שלנו.

לסיכום, אפשר לראות באופן חד משמעי, כי שיטת הטיפול המשפטי בהתאמה אישית יעילה הרבה יותר משיטות אחרות, ולא פחות חשוב מכך, נעימה ללקוח הרבה יותר משיטות אחרות. לא תמיד צריך לנגח בכל הכוח בצד שכנגד, לא תמיד זהו הפתרון החכם. לפעמים משיגים יותר אם מגלים רגישות ותבונה ממקום של עוצמה.

סיפור מקרה ממשרדי:

תומר רוני נשואים זה כשלוש שנים ולהם תאומים בני שנתיים וחצי. כבר כמה חודשים תומר מרגיש כי רוני מתרחקת ממנו. היא יוצאת לבלות עם חברותיה פעמים רבות, שולחת לו פחות הודעות מאשר בעבר, וגילויי החיבה ביניהם כמעט נעלמו. הוא ניסה לדבר איתה על השינויים שקורים להם בזמן האחרון, אך היא הגיבה בביטול ואמרה לו כי אינה יודעת על מה הוא מדבר, ותירצה זאת בכך שהיא בסך הכול עובדת קשה, חוזרת הביתה לטפל בילדים, כך שבסוף היום כבר אין לה כוח לכלום.

תומר החליט לשפר את המצב ככל שביכולתו: הוא שכר את שירותיהן של מטפלת לילדים ושל עוזרת בית, אך התנהגותה של רוני לא השתנתה.

לילות ארוכים התהפך תומר בשנתו וחשב על רוני, על היחסים שלהם, ועל פתרון

שלא נראה באופק. לילה אחד צלצל הטלפון של רוני ותומר ענה לשיחה. בצד האחר שמע קול של גבר שמיהר לנתק את השיחה, כאשר שמע את קולו של תומר. תומר ההמום החל לחשוד ברוני והחליט לחטט בהודעות האחרונות בטלפון שלה. שם הוא גילה את הגרוע מכול - רוני בוגדת בו עם עמית לעבודה. אחרי ההלם הראשוני והתדהמה החליט תומר לעמת את רוני עם ההודעות הללו. רוני לא הכחישה והודתה ברומן עם עמיתה לעבודה.

תומר פנה אליי ושאל בכלליות מהן זכויות הגבר בהליך גירושים. לאחר מכן הוא סיפר על אודות מעלליה של רוני אשתו, ואמר שהשהות בביתו הפכה בלתי נסבלת, והוא מעוניין לעזוב עוד לפני הסכם הגירושים. הסברתי לו כי במקרה הספציפי שלו, עצם עזיבתו את הבית לא תפגע בזכות הרכושית שלו, שכן זכויותיו בדירה לא ישתנו אם יחבר לעזוב (אולי יצטרך לשלם חלק ממשכנתא על הדירה הישנה ושכר דירה על הדירה החדשה אליה יעבור).

לשאלתו מהן זכויות האישה בהליך הגירושים, עניתי כי באופן כללי אשתו זכאית למחצית מהרכוש אשר נצבר מתחילת הנישואין, וכמובן למשמורת משותפת על ילדיה. כמו כן הסברתי לו על תשלום מזונות קבוע וההלכות החדשות אשר ניתנו בבית המשפט לאחרונה. תומר הרגיש רגוע יותר והחליט לדבר עם רוני על הנושא. כאשר הוא פנה אליה, היא כבר ידעה במה מדובר והשתדלה להתחשב ברצונותיו. הוא אמר לה כי הוא מעוניין לעזוב את הבית מיד, ומתעתד להגיש תביעה לגירושים בהקדם האפשרי, וכי עם כל הרצון הטוב הוא לא מעוניין לשהות עמה תחת אותה קורת גג, שכן היא פגעה בו במעשיה מאוד. רוני הבינה את תחושותיו של תומר, ושניהם החליטו כי מוטב שלא יתגוששו בבית המשפט וינסו להגיע להסכם גירושים ראוי אשר יכבד את רצונות שניהם.

בני הזוג החליטו לשכור עורך דין נפרד לכל אחד, אשר ייצג אותם בהליך המשא ומתן. הם הבינו כי תהליך הגירושים כואב מדי ורגיש מדי מכדי לעבור אותו לבד, ללא ייצוג. במהלך המשא ומתן שניהלנו ומפגישה לפגישה קידמנו הסכם גירושים אשר יספק את שניהם.

שני נושאים עיקריים עמדו על הפרק: חלוקת הדירה והסדרי השהייה. בעניין המשמורת/חלוקת האחריות ההורית החליטו רוני ותומר, כי מוטב לילדים ששני ההורים יהיו נוכחים בחייהם, ועל כן החליטו על משמורת משותפת. תומר מצדו אמר, כי אם המשמורת משותפת - אין הוא צריך לשלם מזונות כלל, אבל רוני לא הסכימה. היא חששה להתחיל בחיים חדשים ללא עזרתו הכלכלית של תומר. כאשר שוחחו על חלוקת הדירה, הסבירה רוני לתומר כי לה ולילדים אין איפה לגור,

והיא לא תוכל לעמוד כלכלית בדמי השכירות. פערי השכר בין הצדדים היו מהותיים מאוד לטובת תומר. דירת הצדדים הייתה עם משכנתא. לאחר כמה פגישות שהובילו למבוי סתום, החליטו השניים במסגרת המשא ומתן שניהלו עורכי הדין, כי רוני תישאר לגור בדירה וכל עוד היא מתגוררת בדירה לא ישולמו לה דמי מזונות ומדור והם ישלמו את המשכנתא יחד, שהייתה יחסית נמוכה. בחלוף התקופה שנקבעה בהסכם, הדירה תימכר והצדדים יחלקו בתמורת המכירה בחלקים שווים ביניהם. רוני הסכימה, והשניים חתמו על הסכם גירושים. עם הסכם הגירושים פנינו לבית המשפט אשר נתן לו תוקף של פסק דין.

במקרה זה בני הזוג הבינו כי מלחמות בבית המשפט לא יקדמו אותם, ומוטב להם ולילדיהם המשותפים להגיע להבנות ולחתום על הסכם גירושים אשר ישקף את כל המחלוקות ביניהם.

כפי שניתן להבין מהמקרה, תהליך הייצוג המשפטי, כפי שאנו מכירים אותו כיום, מחייב בניית אסטרטגיה לגירושים למקרה הייחודי, במקום לפעול על פי תבנית קבועה מראש.

כאמור, קיימת גישה חדשה ומהפכנית: טיפול משפטי בהתאמה אישית. מדובר בשיטה השונה מכל מה שהכרנו עד כה ומטרתה לבחון את המקרה הפרטי פרטים ולהתאים טיפול משפטי אישי ייחודי בהתאם לצרכים הייחודיים, לסוג המאבק המשפטי ועוד.

שלב האבחון הוא שלב קריטי במיוחד כיוון שהוא משמש בסיס לשלב הבא - שלב בניית האסטרטגיה. בשלב זה יושב עורך הדין עם הלקוח כדי להקשיב ולאסוף את כל פרטי המקרה. המפתח בשלב זה, על פי הגישה החדשה, הוא הקשבה. הקשבה אמיתית משמעותה, כי עורך הדין נתון כל כולו אליכם בפגישה. זהו אינו סתם עוד מקרה אלא קיים בן אדם מאחוריו. אתם לא סתם בורג בעוד מערכת משומנת, אלא בני אדם שכל אחד מכם שונה. לכן לא תרצו לראות עורך דין אשר עיניו נודדות לשעון בכל דקה בצפייה לסיים את הפגישה, אלא תרצו עורך דין שלא יאיץ בכם. עורך דין כזה יבקש גם לא להעביר אליו שיחות במהלך הפגישה.

לא כל עורך דין יכול לאמץ גישה זו, כיוון שיש עורכי דין אשר מטבעם הם אנשים כוחניים, ותכונה זו ניכרת גם בעבודתם. על פי הגישה החדשה תפקידו של עורך הדין הוא להקשיב ללקוח ולהבין למה הוא זקוק. אם עורך הדין מגלה הקשבה אמיתית, הוא יתייחס במלוא תשומת הלב לפרטים הקטנים אשר יכולים לשנות את התמונה לחלוטין. כך למשל, אם מגיע לעורך הדין בעל שאשתו בגדה בו, ובשל כך הוא טעון ברגשות של כעס ורוצה לפגוע בזכויותיה של אשתו ככל הניתן, ידע עורך

הדין הקשוב לקרוא בין השורות ולהסביר לבעל מדוע דווקא כדאי לו לנסות ולטפח קשר בריא עם גרושתו לעתיד. למעשה, עורך הדין לא ימהר לקחת את התיק לניהול הליכים משפטיים בבית המשפט, על פי בקשת הלקוח ולנהל מאבק כוחי מול האישה, אלא ינסה לפעול לטובת הלקוח ולהסביר לו את זכויותיו ואת חובותיו וכן את יתרונותיו וחסרונותיו של ההליך המשפטי.

בסיום שלב האבחון, נעבור לשלב האסטרטגיה בו נתמקד בתכנון מדויק:

ניהול משפט ממוקד מטרה- עורך הדין חייב להיות ממוקד ולא להיסחף למאבקים מיותרים אשר בסופו של דבר עלולים לפגוע בלקוח שלו. חשוב להסביר ללקוח שהתנהלות זו היא לטובת האינטרסים שלו ואין טעם לערב אמוציות קשות על מנת לעורר תככים בלתי נגמרים.

אסטרטגיה מותאמת לקוח- לכל לקוח רצונות וציפיות משלו, כל לקוח רוצה לקבל משהו מסוים וכל לקוח יכול לקבל משהו אחר. חשוב להדגיש בפני הלקוח מתי כיוונים מסוימים אינם ריאליים ויחד עם זאת לנסות ולהגיע לפעולה התואמת את רצונותיו של הלקוח באופן מקסימלי. כך, בסופו של דבר, יש לתפור אסטרטגיה מותאמת לצרכים ולרצונות של הלקוח. חשוב להסביר ללקוח שהוא יכול לקבל את מה שמגיע לו מבלי לפגוע במי שחשוב לו.

בשלב יצירת כלים ליישום -עורך דין אשר מאמץ את שיטת הטיפול המשפטי בהתאמה אישית אוסף כלים המתאימים למקרה הספציפי העומד בפניו. כל זאת מתוך מטרה להביא את האסטרטגיה שבחר לידי ביטוי באמצעות כלים עמם יצא למאבק המשפטי.

כאשר עורך דין מתנהל על פי הדרכים הקבועות והידועות שלו, הוא חוסך הרבה מאד זמן. לעומת זאת, אם ייאלץ לשרטט בכל פעם את הדרך מחדש, זה כבר סיפור שונה, ולא כל עורך דין מוכן לעשות את זה. לסיכום, ניתן לראות באופן חד משמעי, כי שיטת הטיפול המשפטי בהתאמה אישית הינה שיטה יעילה הרבה יותר ואף, לא פחות חשוב, נעימה ללקוח הרבה יותר.

מה ההבדל בין עורך דין גירושים טוב, לבין עורך דין גירושים מצוין?

להיות עורך דין טוב זה קשה ומאתגר, אך להיות עורך דין מצוין דורש מחויבות ומסירות ברמה של שליחות.

עורך דין מצוין מתעדכן על בסיס שבועי בפסיקות חדשות ורלוונטיות, מפתח מומחיות מקצועית בתחומים כמו: היבטים כלכליים, שוק ההון, נדל"ן וקרקעות,

שווי כלכלי, ידע פרוצדורלי, מיומנות פסיכו-חברתית. לכך מתווספים, כישורי ביצוע ויישום הידע המקצועי בניהול התיק המשפטי.

אז מדוע חשוב לך עורך דין מצוין וכיצד תוכל לזהות אחד כזה כאשר אתה נתקל בו? תוכל לזהות עורך דין מצוין לפי היכולת שלו לדעת ולהתכונן מראש לכל תרחיש אפשרי. עורך דין כזה הוא בעל ידע ומומחיות בפסיכולוגיה אנושית. הוא חושב ומתכנן מה צריך לעשות כדי להגן על האינטרסים של הלקוח מתוך הכרת נקודות החוזק והחולשה של כל אחד מהצדדים.

אחד ההיבטים החשובים ביותר בהכנת תיק גירושין הוא בנייה ויישום של תוכנית אסטרטגית משפטית מנצחת למקרה הספציפי שלך. הכנת תוכנית אסטרטגית מנצחת מחייבת הכרת החוק, הפסיקה וכן את כל העובדות הרלוונטיות במקרה האישי שלך. כך יוכל השופט הדין בתיק שלך לפסוק בהתאם לנרטיב האישי שלך. זה לא מספיק שמגדירים מהי התוצאה הרצויה, צריך גם לדעת אילו מהלכים ישיגו לך את התוצאה הרצויה.

הגירושין הם כמו משחק שח-מט, בונים תוכנית אסטרטגית וחוזים מראש כיצד הדברים יסתיימו. מבססים את זה על ידע שנצבר על ידי עורך הדין המנוסה במשך עשרות שנים. בניית אסטרטגיה נכונה תאפשר לך לקבל ביטחון והצלחה.

העיסוק במשפט אינו דומה לפתרון תרגיל חשבון. עורך דין אינו יכול להגיד בבית המשפט: $2=1+1$, החיים הם לא נוסחה מתמטית.

בית משפט לענייני משפחה וגם בית הדין הרבני מבינים שאורח החיים ומערכות היחסים כיום משתנים ממקרה למקרה.

אין תבניות בחיי הנישואים, כן יש שוני בין האנשים ויש שוני בפירוש של סיטואציות בחיי היום יום, כך עורך דין גירושין מצוין מקבל יתרון משמעותי בהתנהלות בתיק, עקב יכולתו להציג לשופטים ולדיינים את הסיטואציה והפרשנות של הלקוח שלו, באופן בו יקבלו את הטיעונים של הלקוח שלו.

תביעת גירושין וחלוקת רכוש בגירושין הם כמו סיפור וכיצד השופט "מרגיש" כלפי הסיפור של הלקוח שלי חשוב לא פחות ממה שהחוק אומר עליו. יתר על כן, לדעתי, אין תחום אחר של משפט בו לבית המשפט יש מרחב פעולה ושיקול דעת כמו שיש בענייני משפחה.

עצות לבחירת עורך דין ולדרך התנהלות מומלצת

בחרו בעורך הדין הטוב ביותר בתחום דיני גירושים. כל עורך דין מתמחה בתחום הספציפי שלו. לכן לא מומלץ לבחור עורך דין רק על סמך היכרות כלשהי בלי קשר להתמחות הספציפית שלו, אלא יש לבדוק היטב את תחום התמחותו ואת ההמלצות על עורך הדין שילווח אתכם בדרך משפטית חשובה.

אם הוא אינו מומחה בתחום - הוא לא מתאים לכם. תחום המשפט רווי מהמורות, מלכודות ופיתולים - ורק עורך דין מנוסה ומקצועי ביותר ידע לנווט בין כל הבורות כדי שלא תיפלו לתוכם.

בישראל, בניגוד למדינות אחרות, יש שתי ערכאות שפוסקות בענייני גירושים: בית הדין הרבני ובית המשפט לענייני משפחה. אל תמהרו לקפוץ למסקנות ולהיגרר אחרי הקלישאות שגורסות שבית הדין הרבני פוסק לטובת גברים ובית המשפט לענייני משפחה פוסק לטובת נשים. כל מקרה נבחן לגופו, ורק עורך דין, לאחר קריאה ועיון בחומר, יקבע איפה בדיוק מוטב שיתנהל המשפט.

אם אחד מכם מיהר כבר להגיש תביעה לערכאה משפטית כלשהי, כנראה שם יתנהל המשפט, לכן חשוב מאוד ליידע את עורך הדין מיד כשמתקבלת החלטה להתגרש. שימו לב להתנהלות עורך הדין. אם הוא מסרב לכל פשרה ומדרבן אתכם לא להתפשר, לא להסכים ולהילחם בכל הכוח, כנראה הוא מעוניין לגרור את משפט הגירושים על פני שנים רבות. ומדוע לא בעצם? עבורו - המשמעות היא כסף.

עם זאת, אם הוא דוחף אתכם מהר מדי לסיים את כל התביעות ולוותר על חלקים נרחבים מהרכוש באופן שנראה לכם לא הוגן ומקפח, הביעו התנגדות, אבל זכרו שהילדים ובני המשפחה מעורבים בעניין, והם סובלים. על כן סיימו את הליך הגירושים כמה שיותר מהר, תוך שאתם עומדים על זכויותיכם, באופן שיאפשר לכם להתחיל חיים חדשים בלי שתפסידו את הרכוש שמגיע לכם.

סיכום ומסקנות

אין משפחה שדומה למשפחה אחרת וכל מקרה נבחן לגופו. לכל מקרה יש קלף מיקוח שנותן לו כוח בהליכים משפטיים ועורך דין מנוסה יכול לסייע לראות את קלפי במיקוח ולעזור לך להשתמש בהם נכון.

בתכנון מוקדם יחד עם עורך דינך אפשר יהיה לגלות כספים שהועברו על ידי בן/בת הזוג למאהב או לקרוב משפחה, אי רישום של תגמולים מלקוחות, גילוי על הצהרות

הון שלא דווקא משקפות את המציאות הכלכלית של העצמאי. לחילופין מציאת דרכים חוקיות ויצירתיות לשמירה על כספים ששייכים לך באמצעות צוות של רואי חשבון, יועצים כלכליים ועוד.

חלוקת הרכוש תהא לגבי רכוש שידוע לבן הזוג השני ותו לא. לגבי הברחת כספים על ידי מי מבני הזוג לחשבון שאינו רשום על שמו לידי גורם שלישי שהוא איש אמונו יש פסיקה שקובעת כי הוצאת כספים מהתא המשפחתי ללא ידיעת בן הזוג השני תביא לחלוקה לא שווה ברכוש שכן הערכאה המשפטית תראה בכך התנהגות שסביר להניח לא קרתה פעם אחת מה שיביא לחלוקה לא שווה ומתן "פיצוי" על התנהגות זו של בן הזוג השני במתן נתח גדול יותר מהרכוש המשותף שהוכח שקיים בפועל. הברחה כזו תיבדק על ידי רואה חשבון חוקר שירד לשורש הנכסים, הכספים ותזרים הכספים ויבחן אפשרות של רכישת נכסים על שם בני המשפחה מכספים משותפים, חשבון בנק שנפתח בחו"ל על שם מי מבני הזוג כדי להסתיר כספים וכדומה. חוסר הוודאות גורם לנו לאי נוחות חששות ולחץ, הפתרון הנכון והטוב ביותר הוא לחתום על הסכם ממון שמבהיר אילו נכסים שייכים אך ורק לבן הזוג. הסכם ממון יביא לכם שקט נפשי ותוכלו לנהל את הזוגיות ובמקביל לדעת שכל מה שאתם עושים למען העסק יישאר בסופו של דבר שלכם גם במקרה של פרידה. תיקחו עורך דין שמבין בעסקים עצמאיים אבל לא מישוהו שמבין גם בעסקים עצמאיים וגם עוסק כרואה חשבון וגם מתמחה בדיני חברות - ומבין כביכול בהכל, כי כל אחד והמומחיות שלו. לכן חשוב ליטול איש מקצוע שיאגד אצלו את אנשי המקצוע הנוספים ובשיתוף פעולה יוביל אותך אל ההצלחה.

להתחתן נכון

ואסיים באופטימיות ובתקווה לטוב:

בימינו אנו, כשאחוז הגירושים נמצא בעליה מתמדת, חשוב להתחתן רק אחרי שאנחנו בטוחים שבן הזוג או בת הזוג שבחרנו הם אלו שאיתם נרצה לחיות את שארית חיינו (אף אחד, כך אני מקווה, לא מתחתן מתוך מטרה להתגרש). חשוב לי לפרט ולהעלות על הכתב כמה עצות זהב, רגע לפני שמתחתנים.

התנהלות בעת חילוקי דעות

ודאו שאתם מבינים זה את זה. חילוקי דעות מרובים שמתפשטים בכל הבית הורסים את האווירה. בית מלא אנרגיה שלילית של ויכוחים בלתי פוסקים לא יהיה מקום שאליו ירצה איש מבני הזוג לשוב אחרי יום קשה או אפילו אחרי יום נעים. הדבר נכון כפליים עבור ילדים, אשר זקוקים להרגשה שביטם הוא מקום בטוח.

בעל ואישה לא תמיד יסכימו על כל הנושאים. חילוקי דעות שונים יכולים להיווצר אצל כל זוג מדי פעם - אבל שימו לב לכך שהם לא קורים לעתים קרובות מדי. חשוב שתהיה תקשורת פתוחה וברורה כדי שהאווירה בבית תהיה נעימה.

חשוב מאוד שכל אחד מבני הזוג לא ישמור דברים בבטן, אלא יאמר את אשר על לבו בפתיחות ללא כוונה לפגוע. השתמשו במילים כמו: הכעיס אותי ש... פגע בי ש... אני מצפה ש... וכדומה. פעמים רבות הכעס והתלונות נובעים מפגיעה שאחד מבני הזוג חווה, אך בחר שלא לדבר על כך והעדיף במקום זה לכעוס או להתלונן, וזה מתכון הרסני לזוגיות מיטיבה.

קבעו זמן לשוחח על דברים שמפריעים - לאנשים רבים יש נטייה לא לדבר על הדברים שמפריעים אלא לשמור אותם לעצמם, ובדרך כלל מגיע השלב שהכול מתפרץ החוצה בדרך שלא התכוונו אליה, כגון: כעס, זלזול, לגלוג, תלונות וכדומה. לכן חשוב מאוד לקבוע זמן קבוע, לפחות פעם בשבוע, שבו מדברים בפתיחות על הדברים שמפריעים לכם.

לשמור על הרכוש שלנו באמצעות הסכם ממון

מה עושים כשההורים של אחד מבני הזוג רוצים לתת במתנה בית, אך חוששים מפני מצב שבו בני הזוג ייפרדו, והדירה שנקנתה מכספם תתחלק שווה בשווה בין שניהם? הסכם ממון הפך להיות הליך מקובל ולגיטימי בקרב זוגות אשר נמצאים בפתח חיי נישואין. לא אחת אנשים נרתעים מעריכת הסכם ממון, שכן הדיון המשפטי סביב החומר והכסף אינו עומד בקנה אחד עם הרומנטיקה והאהבה שזוג צעיר מרגיש בתחילת דרכו. עם זאת, אכן ניתן לראות שינוי בתפיסה בקרב זוגות טרם נישואיהם. חשוב לזכור כי הסכם ממון גובר על חלוקת רכוש לפי חוק יחסי ממון, ולכן כדאי במיוחד לערוך אותו כאשר יש פער כלכלי גדול בין בני הזוג.

הסכם ממון טומן בחובו יתרונות רבים; מעבר לפן הרגשי, הסכם ממון מסייע בהימנעות מהתדיינות משפטית ארוכה, שכן הוא מסדיר מראש את כל הנושאים האקוטיים אשר לרוב מהווים את לב לבה של המחלוקת בין בני הזוג.

הסכם ממון מגן על רכושו של בן הזוג החזק יותר כלכלית, אך גם מגן על הצד החלש יותר כלכלית, בכך שהוא קובע הטבות מסוימות לאותו בן זוג כדי שלא ייוותר חסר כול. חשוב לערוך הסכם ממון גם כשאין ממון, כי אין לדעת אילו נכסים וזכויות קנייניות יביאו חיי הנישואין לבני הזוג.

אנחנו מתחתנים גם עם המשפחה

מצבו המשפחתי של המיועד להתחתן יכול להעיד עליו רבות. חשוב לבדוק מי הם הוריו, מה היחסים בינם לבין עצמם ובינם לבין ילדיהם (חשוב לזכור שמתחתנים, לפחות במידת מעורבות מסוימת, גם עם ההורים ועם המשפחה של המיועד ולא רק אתו), מצבו הבריאותי, הכלכלי והנפשי.

את הדברים הללו כדאי לברר ביסודיות עם אנשים שמכירים אותו וגם אתו עצמו. חשוב לזכור כי כשאנו בוחרים להתחתן, אנו בוחרים (בלי שנרצה דווקא...) גם את המשפחה של החתן או הכלה שבחרנו. התבטאויות כמו "אני לא יכול לסבול את המשפחה שלה! הם כל הזמן נדחפים, מציקים, מעירים" אינן מועילות או מיטיבות עם מערכת הנישואין ולא עם היחסים המשפחתיים.

ככל הנראה לא נוכל לשנות אותם, מה שבכל זאת נוכל לעשות זה להעצים את עצמנו מבפנים אל מול השונות והפערים הללו. אם למשל, משפחתו של בעלך לא שומרת כשרות ברמה שאתם מעדיפים, במקום לכעוס ולרטון אפשר לנסות להזמין אותם אליכם או אפילו להציע להביא אתכם חלק מהאוכל או למשל כשהמשפחה מתערבת יותר מדי, כדאי לנסות בעדינות (ועדיף שהבן שלהם יעשה זאת ולא הכלה)

לקצר את השיחות, למתן ביקורים ולשתף רק בדברים שמתאימים ונראים לכם. כמו כן, ואולי הכלל החשוב ביותר, כמה שפחות לקחת ללב. חשוב שנזכור כי זה באמת לא אישי, הם לא נגדכם, זה האופי שלהם שהם בנו ועיצבו עם השנים. העיקר הוא שאתם תהיו יחד בהתמודדות הזו, בטוחים בדרככם, משוחחים על כך בפתיחות ודנים לכך זכות ככל האפשר.

עריכת צוואה לשמירה על זכויותיכם

דרך נוספת לשמור על רכושכם במהלך חיי הנישואין היא עריכת צוואה. לצוואה אין גיל מאחר ואין אנו יודעים את יום לכתנו. כדי להבין מדוע חשוב לערוך צוואה, ראשית צריך לבחון את הסיטואציה שבה אדם הלך לעולמו ולא הותיר אחריו צוואה. אם אדם לא הותיר אחריו צוואה, חוק הירושה קובע הסדרים ברורים ושוויוניים כיצד לחלק את הנכסים בין בני המשפחה. אך כפי שאנו יודעים, המושג "שוויוני" הוא עניין יחסי. אחד המקרים שבהם חשוב לערוך צוואה הוא בחיי הנישואין, מכמה סיבות. ראשית, אין לדעת מה ילד יום, ואם וכאשר יגיע היום שבו תרצו לפרק את החבילה, חשוב לזכור כי לעתים הליכי גירושים אורכים זמן רב, ואין לדעת אם אדם ילך לעולמו בטרם יסתיימו ההליכים. אם בעת הפטירה המנוח היה נשוי, אזי מחצית מרכושו תחולק לבן הזוג שממנו התכוון להתגרש. שנית, כאשר קטין יורש רכוש, הוא כמובן אינו יכול לנהל רכוש זה בעצמו. התוצאה היא שההורה השני, בין שהוא פרוד, גרוש ובין שכלל לא נישא מלכתחילה - הוא זה שכעת אמון על נכסי הקטין ועל רכושו. תוצאה זו אינה רצויה עבור אימהות ואבות רבים אשר אינם מעוניינים שבעת לכתם יהא זה בן הזוג לשעבר שינהל את הרכוש שקיבל הקטין בירושה, מסיבות רבות. בשולי הדברים ייאמר כי אומנם חשוב לערוך צוואה למקרה שבו בני הזוג יחליטו להתגרש, אך אין הדבר נכון אך ורק למקרה כזה. ישנן סיבות נוספות וטובות, לדוגמה: כאשר אין צוואה, כל יורש מקבל חלק מהעזבון ולא נכס או חפץ ספציפי. לפעמים מציאות זאת כופה על הילדים שותפות בנכסים, ולעתים אין בין ילדים אלו יחסי שלום. אך גם כאשר שוררת בין האחים אהבה, כאשר נאלצים הם לקבל החלטות שאינן פשוטות בעניין הנכסים, עלולים להתפתח עימותים.

התייחסות והתנהגות

חשוב להתחתן עם מישהו שיתנהג וייתחס אליכם יפה ובכבוד, אך כיצד תוכלו להבטיח זאת? כשאתם מבלים אתו, התבוננו באופן שבו הוא מתייחס לאנשים שאותם הוא לא מנסה להרשים. האם הוא מודה לקופאי בסופר? האם הוא מנומס לאנשי שירות שונים? האם הוא רוטן כלפי אנשים שמתעכבים? האם הוא נוהג

באגרסיביות? חשוב לזכור, כי סביר להניח שאתם לא באים מאותה סביבה, מאותה משפחה ומאותה תרבות - כולל תרבות הדיבור. מה שמקובל לומר בסביבות מסוימות כמעט בחיבה, נשמע כמו קללה בסביבה אחרת. אם צורת הדיבור של בן הזוג בוטה מדי, מעליבה ואלימה בעיניכם, הציבו גבול עכשיו. כשהיו לכם ילדים, תאהבו את זה הרבה פחות. אם בן הזוג לא מוכן לשנות את סגנון הדיבור שלו - שקלו ברצינות לסיים את הקשר. גם אלימות מילולית היא אלימות. מה עושים בעניין הנימוסים? לכאורה, נראה כי מדובר בעניין זניח, אבל לאחר תקופה ארוכה עם בן זוג שלא מוצא לנכון להודות על מתנה ולא מעלה על דעתו לדאוג לכם כשאתם לא חשים בטוב ולא דורש בשלומכם ברגעי חולשה, פשוט לא תוכלו לסבול אותו. ואם יהיו לכם ילדים שיסתכלו עליו כעל מודל, המצב רק יחמיר. לכן כבר עכשיו הגדירו מה מפריע לכם, עם מה קשה לכם לחיות, ודברו על כך בעדינות אבל בבירור. זכרו כי חבריו של המיועד לחתונה יכולים לומר הרבה עליו, זה אולי נשמע מיושן, אפילו לא עניינכם, אבל אם בן הזוג שלכם מסתובב בחברה של אנשים בעלי מנהגים בעייתיים בעיניכם, החל משימוש בסמים וכלה בבגידות - מוטב לבקש ממנו לבלות איתם פחות (ואולי בכלל לא). לפתגם "אמור לי מי חבריך ואומר לך מי אתה" יש תוקף, וקל יחסית להיגרר לעשות את מה שכולם סביבך עושים.

יש לוודא את יחסו של המיועד להתחתן אל האחרים. יש לבדוק מה היחס שהאנשים החשובים לכם מקבלים ממנו, כגון: משפחה וחברים. איך הוא מתנהג אל ההורים שלכם? איך הוא פונה אל האחים שלכם? האם הוא משתדל למצוא נושאי שיחה משותפים עם החברים שלכם? מה קורה כאשר בן או בת הזוג אינם מסתדרים עם המשפחה שלכם? לכאורה הבעיה לא צריכה להיות מטרד גדול, אבל בחיים האמיתיים יחסים עם משפחות המוצא מורכבים מאוד ועלולים להיות בעלי השלכות רבות על מערכת היחסים שלכם בכלל, ועל הרווחה הנפשית של כל אחד מכם בפרט. קודם כל חשוב להבין את הסיטואציה הקיימת, צריך לזכור שבעיות וקונפליקטים של אחד מחברי המשפחה עם בן או בת הזוג עלולים לבוע מתחרות על הזמן או על תשומת הלב שלכם. לעתים עלול להיווצר מצב שבו המשפחה חשה מאוימת, שכן בן או בת הזוג החדשים ירחיקו מהם את קרוב המשפחה. חשוב לגלות רגישות במקרים כאלה. בגישה נכונה יכולה הסינרגיה בין הצדדים לפרוח. עצה נוספת היא להפסיק להסתמך על בן או בת הזוג שיתווכו ביניכם לבין המשפחה שלהם. חשוב לשמור על תקשורת ישירה שתאפשר לכם להרגיש בנוח, ובד בבד לתת למשפחה של בן או בת הזוג הרגשה דומה. אותו דבר בנוגע לביקורת - אל תעבירו ביקורת באמצעות בן או בת הזוג. קבעו בבית קפה, דברו על הבעיות בכנות ובנימוס ואמרו את שעל ליבכם,

אחרת תצברו תסכול וכעס שיהיה קשה מאוד להיפטר מהם בעתיד. ככלל הימנעו מביקורת. המסר יעבור בקלות באם תדברו בשפה נינוחה ולא ביקורתית. אם הצלחתם לפתח מערכת יחסים חיובית עם אחד מבני המשפחה של בן או בת הזוג, שמרו עליה וטפחו אותה, הדבר יכול רק לתרום למצב ולעזור להתחבר על בני המשפחה האחרים. אם, לצורך העניין, אתם מסתדרים נהדר עם האם של בן או בת הזוג, אך לא עם האב, השקיעו קצת יותר בקשר עם האם. זה יביא לאיזון במשפחה ולפעמים למצב שבו האם תחוש אכזבה שהאב אינו מחובר אליכם ואף תנסה להשפיע על דעתו ולשנות אותה לטובה.

ההורים והחברים שלכם לא תמיד טובים

הקשיבו לסביבה. ההורים לא מתלהבים ממנו? החברים מעירים הערות? אולי כדאי לבחון שוב את האדם שאתם רוצים לבלות עמו את שארית חייכם. חשוב לשבת ולדבר על הסוגייה עם בן הזוג, ולנסות להבין מאיפה בדיוק נובע החיכוך בינו לבין המשפחה או החברים שלכם.

אולי באמת מדובר במשהו שלילי שקיים אצל בן הזוג? האם בעבר קרה ביניהם אירוע שאתם לא מודעים לו? האם הביקורת של המשפחה או החברים היא דבר שעלה בתחילת מערכת היחסים שלכם או אחרי שכבר עברתם דרך? אם אחרי זמן רב שאתם בזוגיות החברים עדיין דבקים בחוסר האהדה כלפי בן הזוג, אולי כדאי להעיף מבט חוזר ולראות באמת מה קורה. חשוב לשים לב אם הביקורת של החברים מגיעה מקטנוניות או מקנאה ולא מאהבה ומאכפתיות אמיתית. מומלץ להצליב בין מה שהחברים אומרים לנו לבין התחושה הפנימית והאמיתית שיש לנו בנוגע למערכת היחסים הזוגית. אם גם אתם מרגישים שיש אמת בדברים, צריך לבחון את היחסים. האם לספר לבן או לבת הזוג מה באמת חושבים עליהם? חשיפה של הדברים האלה תביא למצב אל חזור. לפעמים החברים ישנו את דעתם על בן הזוג, אבל הוא כבר ידע מה הם חשבו עליו, והקשר ביניהם עלול להיפגע לנצח.

חשוב להבין, כי לפעמים חשיפה טוטאלית של מה שנאמר לכם לא מעידה על התנהלות נבונה. לבן הזוג שלכם אין אותה יכולת הכלה של הביקורת שהועברה עליו על ידי החברים שלכם כפי שיש לכם. חשיפה של כל הקלפים היא אישור שהם בעצם לא סובלים אותו, ועלולה לפגוע בו. כשבן הזוג לא יודע מה הם חושבים הוא ממשיך להתנהג אליהם בצורה טבעית, וימשיך לנסות לשמר איתם קשר טוב ונעים, אך אם הוא ידע את הדברים הוא עלול לשנות את התנהגותו - לא ירצה להיפגש

איתם או יתחמק מהם, ואז כל מפגש חברתי יהיה טעון. לכן חשוב מאוד לשקול את כל הדברים הללו מבעוד מועד.

התייעצות

מכל האמור ברור שחשוב להתייעץ, בפרט עם מי שמכיר אותנו ואת חיינו, וטוב לשתף את היועץ בכל המחשבות והספקות, הרגשות והתחושות העולים בנוגע לאדם המיועד. ייתכן שיש דברים שלא הבחנו בהם (לטובה או לרעה), ומי שמכיר אותנו יאיר את עינינו. ייתכן שיש דברים שאנו מייחסים להם חשיבות, ובאמת הם חסרי משמעות, ולהפך. לשם כך טוב ונחוץ לשמוע חוות דעת אובייקטיבית, ואם אותו אדם מכיר את שני הצדדים, מה טוב. עם זאת, חשוב לזכור, כי ברגע שבחרנו את בן הזוג המיועד לנו, התוצאה היא שהתאחדנו למטרה משותפת והקמנו בית משותף, בית חדש משלנו שבו יש כללים ומוסכמות שלנו, חוקים שאנחנו קבענו ודפוסי פעולה משותפים חדשים שעליהם סיכמנו ולפיהם אנו פועלים.

אחד הדברים אשר משפיעים מאוד על הזוגיות הוא אי התנתקות מבית הילדות ומהמשפחה המורחבת ושיתוף המשפחה המורחבת בבית החדש שיצרנו לעצמנו. לעתים, כשאנחנו רבים או מתווכחים עם בן או בת הזוג, אנו רצים לשתף את המשפחה בבעיות שלנו כדי שיתמכו וייעצו לנו כיצד לפעול ומה לעשות. מצד אחד, אנו משתפים את בני המשפחה בדברים השליליים, אך מצד שני, אנחנו לא תמיד דואגים לשתף אותם גם בהיבטים החיוביים של בן הזוג. במצב זה המשפחה למעשה שומעת רק את הדברים השליליים, ואילו החיוביים נעלמים מאוזניה.

במקרים כאלה, קיים חשש שהתייחסות המשפחה לבן הזוג תהיה בהתאם, ולא יעבור זמן רב עד שהם עצמם יתחילו להביע דעתם באשר ל"כשרות" ולטיב היחסים הזוגיים שלכם. לכן יש להקפיד ולדבר בשבחו של בן הזוג, עניין זה ישפיע מאוד על דעתם ועל קבלתו של בן הזוג אל חיק המשפחה. אל לנו להתנתק מהמשפחה שבה גדלנו, אך חשוב לדעת כי הצבת גבולות ברורים יכולה לפתור בעיות רבות.

לסיכום, בתחילת הזוגיות תאמו לכם מפגשי רצונות משותפים, דברו על מטרות משותפות, דברו על ערכים משותפים, דברו על אמונות משותפות, דברו על עתיד כלכלי משותף, דברו על דרכי חינוך בהם אתם מתכוונים לחנך את ילדיכם העתידיים לבוא. דברו על הכל בפתיחות ובגילוי לב, הגיעו יחד על העמק השווה, צמצמו פערים בחשיבה ובהתנהלות המשותפת. היו קשובים לבן או לבת הזוג שלכם. כל אלו יסייעו לכם בבניית קשר זוגי איתן.

כלו כל הקיצים

כאשר כלו כל הקיצים והחלטתם לפרק את קשר הנישואין, חשוב לזכור לאורך כל הדרך, כי לצד הפן הכלכלי, שיש לשמר ולטפח במשך הליך הפירוד, נמצאים ילדים טהורים, שעליהם חובה לשמור מעימותים משפטיים, ולזכור כי בהליך גירושין אפשר לקבל את מה שמגיע לך מבלי לפגוע במי שחשוב לך. התנהלות מכבדת בזמן ההליך תשמר את היחסים עם הילדים, וכך גם תוכלו להמשיך להיות מעורבים בחייהם, כי מתגרשים מחיי הנישואין אך לא מחיי המשפחה.

חשוב לזכור - זוגיות מאושרת וחיי נישואין טובים מציבים לפנינו אתגרים. זוהי בחירה שלנו כיצד נתמודד עם כל האתגרים הללו.

ולסיום, מזל טוב!

הפילוסוף לוקיוס אנאוס סנקה אמר, כי מזל הוא מוכנות שפוגשת הזדמנות. מציאת בן זוג לחיי נישואין טובים ומיטיבים היא בהחלט מוכנות שפוגשת הזדמנות.

גירויים הינם צעד בעל השלכות עצומות על מכלול
היבטי חיים - ביטחון כלכלי שעלול להיפגע מאד, פירוק זוגיות,
הורות, מערכות יחסים ועוד.
במיוחד לשם כך, עו"ד חגית לב מנגישה עבורך את המידע הנחוץ
לך לצורך הבנה מעמיקה של ההליך והסוגיות הכרוכות בו.
הספר נכתב בהתבסס על עשורים של ניסיון רב ומגוון בתיקי
משפחה. עו"ד חגית לב יזמה את כתיבתו בכדי לאפשר לכל אחד,
לקבל מידע שיתרום משמעותית לבחירות ולהחלטות של אלו
הנמצאים בשלב קריטי בחייהם, ואשר נדרשים לפעול
במסגרת החלטתם להתגרש, באופן שלא יערער יתר
על המידה את מכלול חייהם.
עו"ד חגית לב היא הבעלים של משרד עורכי דין
לענייני משפחה וגישור. בנוסף, עברה הסמכות במסגרת
אוניברסיטת ת"א, אוניברסיטת בר אילן
ולשכת עורכי הדין בישראל בנושאים: תאגידים ועסקים,
דיני הייטק, הון סיכון ועוד. עו"ד לב גם כיהנה כחברה
בוועדות של לשכת עורכי הדין.
עו"ד לב הינה לוחמת צדק מלידה, לכן היא פעילה בוועדות
הכנסת לבחינת משבר התא המשפחתי בישראל, מסייעת בחקיקת
חוקים ומרצה באקדמיה ובכנסים מקצועיים.

לב הוצאה ספרים
© כל הזכויות שמורות